

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Saygın SANCAR

2014 SOMA MADEN FACİASI'NIN MEDYA VE İDEOLOJİ
BAĞLAMINDA TÜRK İNTERNET BASININDA TEMSİLİ

Gazetecilik Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2018

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Saygın SANCAR

2014 SOMA MADEN FACİASI'NIN MEDYA VE İDEOLOJİ
BAĞLAMINDA TÜRK İNTERNET BASININDA TEMSİLİ

Danışman

Prof. Dr. Mustafa ŞEKER

Gazetecilik Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2018

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Saygın SANCAR'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Gazetecilik Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Barış KILINÇ (İmza)

Üye (Danışmanı) : Prof. Dr. Mustafa ŞEKER (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Emel ARIK (İmza)

Tez Başlığı:

2014 Soma Maden Faciası'nın Medya ve İdeoloji Bağlamında Türk İnternet
Basınında Temsili

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 20/06/2018

Mezuniyet Tarihi : 19/07/2018

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “2014 Soma Maden Faciası’nın Medya ve İdeoloji Bağlamında Türk İnternet Basınında Temsili” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Saygın SANCAR

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Saygın SANCAR
Öğrenci Numarası	20135251009
Enstitü Ana Bilim Dalı	Gazetecilik
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Mustafa Şeker
Tez Başlığı	“2014 Soma Maden Faciası’nın Medya ve İdeoloji Bağlamında Türk İnternet Basınında Temsili”
Turnitin Ödev Numarası	978464478

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 267 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 25/06/2018 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları’nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 14

alıntılar dahil % 22’dir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu’nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu’nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları’nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

26/06/2018

(İmza)

Prof. Dr. Mustafa ŞEKER

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	ii
SUMMARY.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MEDYA ve İDEOLOJİ

1.1. İletişim ve İdeolojinin Tarihsel Gelişimi.....	9
1.2. İdeoloji.....	17
1.2.1. Karl Marx ve Geleneksel Marksizm.....	19
1.2.2. Batı Marksizmi.....	21
1.2.2.1. Antonio Gramsci: Hegemonya.....	22
1.2.2.2. Frankfurt Okulu: Kültür Endüstrisi.....	25
1.2.2.3. Louis Althusser: Devletin İdeolojik Aygıtları.....	28
1.3. Dil ve Söylem.....	30
1.4. Kültürel Çalışmalar.....	38

İKİNCİ BÖLÜM

SOMA MADEN FACIASI İLE İLGİLİ TÜRK İNTERNET BASININDA YAYINLANAN HABERLERİN SÖYLEMİ

2.1. Artalan ve Bağlam Bilgisi.....	41
2.1.1. Türkiye Yakın Tarihinde İdeoloji ve Basın.....	41
2.1.2. 2014 Soma Maden Faciası.....	47
2.2. Haber Çözümlemeleri.....	48
2.2.1. Hürriyet.....	48
2.2.2. Habertürk.....	76
2.2.3. Sabah.....	94
2.2.4. Yeni Akit.....	131
2.2.5. Cumhuriyet.....	158
2.2.6. Evrensel.....	207
SONUÇ.....	242
KAYNAKÇA.....	251
ÖZGEÇMİŞ.....	255

ÖZET

Bilinen tarihin ilk dönemlerinden beri bilgi edinmek ve haberdar olmak; bilgi birikimlerini, bilişsel kapasitelerini, yaşam kalitelerini ve güvenliklerini arttırdığı için insanların en önem verdiği toplumsal faaliyetlerin başında gelmiştir. Günümüzde bireylerin yakın çevrelerinden dünyanın farklı ülkelerine kadar değişik yerlerde meydana gelen olaylardan haberdar olmak ve değerlendirmek için gazetelerden faydalanmakta, gelişen internet teknolojisi sayesinde haber faaliyetlerinin hızı ve kapasitesi süratle artmaktadır. Ancak gazetecilik, haberin hızı ve kapasitesine paralel olarak, biçim ve içeriğinin de değiştiği şeklindeki eleştirilere her geçen gün daha şiddetle maruz kalmaktadır. Bu eleştirilerin başında da ideolojinin haberin yapısal bütünlüğüne ne şekilde etki ettiği iddiası gelmektedir. Okuduğunuz çalışmada 13 Mayıs 2014 günü meydana gelen ve dünya gündemini uzun süre işgal etmiş olan Manisa-Soma Maden Faciası sonrasındaki 30 günlük süre içerisinde, olayla ilgili Hürriyet, Habertürk, Sabah, Yeni Akit, Cumhuriyet ve Evrensel gazetelerinin internet sitelerinde yayınlanan haberler Teun A. Van Dijk'ın eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi kullanılarak, gazetelerin benimsedikleri ideolojilerin haberin yapısal bütünlüğüne ne şekilde etki ettiği araştırılmıştır. Çalışmanın sonucunda gazetelerin, teorik olarak ideolojik bir boyutu olmayan bir olayın haberlerinde bile ideolojik mücadeleyi söylem yoluyla sürdürdükleri saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Söylem, İdeoloji, Hegemonya, Eleştirel Söylem Çözümlemesi, Temsil, Soma

SUMMARY

REPRESENTATION OF 2014 SOMA MINE DISASTER IN TURKISH INTERNET PRESS IN THE CONTEXT OF MEDIA & IDEOLOGY

Since the early days of the known history; getting information and being informed have become one of the most important social activities of people, because it increases knowledge, cognitive capacities, quality of life and security. Nowadays, individuals are benefiting from newspapers in order to be aware of and evaluate events happening from their close circles to the various in different countries of the world, and the speed and capacity of news activities are rapidly increasing, thanks to the developing internet technology. However, journalism is exposed to the criticism more and more which the changes in parallel with the speed and capacity of news that its form and content have changed. At the beginning of these criticisms is how the ideology affects the structural integrity of the news. In this study you have read, by using Teun A. Van Dijk's method of critical discourse analysis, it has been researched how news published in the internet sites of Hürriyet, Habertürk, Sabah, Yeni Akit, Cumhuriyet and Evrensel newspapers of Turkey, influence the structural integrity of news of the ideologies they have adopted, during the 30 day period following the Manisa-Soma Mining Facility Disaster, which took place on May 13, 2014 and occupied the world agenda for a long time. The findings of this study has been determined that the newspapers continued the ideological campaign through discourse, even in the news of an event did not have a theoretical ideological dimension.

Keywords: Discourse, Ideology, Hegemony, Critical Discourse Analysis, Representation, Soma

ÖNSÖZ

Varlığı insanlığın bilinen tarihi kadar eski olan dil ve haberleşme; insanların birbirleriyle iletişim kurabilmesini, bilgi alışverişi yapabilmesini ve anlaşılabildiğini, onları büyük kolektif gruplar halinde örgütleyebilmesini, bilginin ve haberin iletimini ve depolanabilmesini sağlaması açısından; insanlık tarihinde yapılmış en önemli icatlardandır. Dil ve haberleşme sunduğu imkanlarla insanı dünyadaki diğer canlılardan ayırmakla kalmayıp, gezegenin baskın türü konumuna getirmiştir. Dil ve haberleşmenin kolektif insan faaliyetlerine olan önemi ve etkisi, Batı Aydınlanması ve bunu takip eden burjuva ve ulus devletlerin siyasal egemenliği saltanat ve soylulardan ele geçirmesi, Sanayi Devrimi ve yeni toplumsal sınıfların ortaya çıkması, iletişim teknolojisinin önce elektronikleşmesi ve ardından sayısallaşması (dijitalleşmesi) ile daha da artmıştır.

İnsanların bilgiye duyduğu gereksinimin tarihteki en somut örneği olan gazetecilik faaliyeti, insanların yakın ve uzak coğrafyalarında meydana gelen olay ve gelişmelere karşı duyduğu merakın ticari kaygılarla giderilmesi çabası sonucu ortaya çıkmış, uzun yıllar boyunca kendi mesleki etik, ahlaki değerlerini yaratıp belirleyerek kadim bir mesleğe dönüşmüştür. Ancak basının sahip olduğu bu güç, bu güçten faydalanmak isteyenlerin istismarına uğramış, özellikle yakın dönemde yaşanan teknik, ekonomik ve siyasal gelişmeler ile birlikte tarihte kullandıklarından daha farklı araç ve yöntemlerle, tarihte hedeflediklerinden daha farklı amaçlara hizmet etmeye başlamıştır. Gazeteciliğin sahip olduğu teknik, ekonomik ve ahlaki unsurlara dışarıdan müdahale edilerek; haber, bireyleri bilgilendirmek ve tartışmak amacıyla nakledilen olayların bilgisinden, satın alınmak ve manipüle etmek amacıyla olayların bilgisinin tasarlanıp üretilmiş görüntüsüne dönüştürülmüştür.

1980'li yıllardan sonra sosyalizmin yaşadığı krizleri aşamayıp dağılmaya başlamasıyla birlikte, kapitalizm kendisini dünyanın kalan tek ve ebedi ideolojisi ilan etmiş, egemenlik alanını genişletmeye başlamıştır. Türkiye bu kapitalist genişleme sürecini en sancılı şekilde tecrübe eden ülke olmuş, siyasal ve ekonomik yapısında yaşanacak değişimlere doğabilecek toplumsal tepki daha yükselmeden silahla bastırılmıştır. Ekonomik ve ideolojik siyaset söylemini terk eden partiler dini ve etnik söylemlere yönelmiş, sendika ve sol örgütlerin kaybettikleri siyasal gücü holdingler ve tarikatlar elde etmişlerdir. Siyasal ve ekonomik sistemde koruyucu devlet-laik devlet anlayışından neo-liberal milliyetçi muhafazakâr anlayışa doğru gerçekleşen değişimi en görünür şekilde yaşamış olan alanlardan birisi de basındır. Türk basını bu değişim sonucunda; sahiplik yapılarından siyaset ile olan ilişkilerine kadar en derin şekilde tecrübe etmiş, günümüzde tek bir muktedirin sesine kulak veren birkaç sermaye sahibinin

ürettiği çok sayıda ama tek sesli bir medya görüntüsüne kavuşmuştur. Bu tek sese gösterilen her türlü muhalefet veya eleştirinin ise zor ve baskının her türlüsüne maruz kaldığı gözlemlenmektedir.

Okuyacağınız çalışmada 13 Mayıs 2014 tarihinde Manisa'nın Soma ilçesinde bulunan bir maden kazasında çıkan yangın sonucu 301 kişinin hayatını kaybetmesi ve bu olayın Türkiye siyaseti ve toplumunda yarattığı şiddetli reaksiyon ile ilgili olarak, farklı ideolojik kamplara mensup 6 siyasi ulusal gazetenin 30 gün boyunca internet sitelerinde söz konusu olay ile ilgili yayınladıkları haberler derlenip Teun A. Van Dijk'ın eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi kullanılarak çözümlenmiş, gazetelerin benimsedikleri ideolojik değerleri hangi biçimlerde söylemlerine yansıttıkları ve yine rakip ideolojilere karşı muhalefetlerini nasıl söylem vasıtasıyla gerçekleştirdikleri görünür hale getirilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada, ülkede mutlak iktidarını yıllardır tartışmalı şekilde sürdüren “liberal muhafazakârlar” ve bu iktidara karşı muhalefetlerini yine tartışmalı şekilde gerçekleştiren değişik ideolojik kamplar arasındaki hegemonya mücadelesinin haber dilinde hangi biçim ve şiddette gerçekleştiğini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

GİRİŞ

Günümüz modern dünyasında bir insan topluluğunun “modern toplum” olarak adlandırılabilmesinin gereken en temel kriterlerinden birisi, bu topluluğun iletişim özgürlüğünü elinde bulundurması ve bu iletişimi karşılıklı olarak hiçbir engel yahut kısıtlamaya maruz kalmadan gerçekleştirebilme imkânına sahip olmasıdır. (Özgen, 2016: 81) Tarihin bilinen ilk dönemlerinden itibaren insanlar, yakın veya uzak coğrafyalarda meydana gelen olay ve gelişmeleri öğrenmek ve birbirleriyle iletişim kurmak ihtiyacını şiddetle hissetmiş, bu iletişim ihtiyacını gerçekleştirmek, hızlandırmak ve kapasitesini arttırmak çabasını sarf etmiştir. Bu durum, haber ve haberleşme kavramlarının tarihini insanlık tarihi kadar geriye götürebilmemizi olanaklı kılmaktadır. (Yavaşgel, 2016: 145) Tarih ilerledikçe habere verilen tarihsel değer ve iletilmesi için gösterilen çaba artarak devam etmiş, günümüzde bireylerin siyasi kanaatlerinden günlük pratiklerine kadar düşünce, davranış ve tavırlarını şekillendiren temel öğelerden birisi haline gelmiştir.

Haberin toplumun davranış, düşünce ve kanaatleri üzerindeki güçlü etkisi ve önemi, uzun zamanlar boyunca onun toplum üzerinde egemenlik mücadelesi veren değişik çıkar gruplarının ilgi alanları içerisinde olmasını sağlamıştır. Batı aydınlanması ile insanın düşünüş biçiminde yaşanan değişim, yeni siyaset biçimleri, fıkırsel hareketler ve teknolojik yenilikler gibi geleneksel dünyayı ve insan yaşayışını hızla değiştiren gelişmelere sebep olmuştur. Haftalar, bazen aylar alan uzak mesafeler arasındaki iletişim zamanla günler, saatler içerisinde ve nihayetinde de gerçek zamanlı olarak yapılabilir hale gelmiştir. Bu gelişmeler sonucunda içerisinde bulunduğumuz zaman diliminde iletişime, özellikle de habere verilen önem bilinen tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar artmış, haber bireylerin günlük yaşamlarına ilişkin görüş ve tutumlarını belirlemede kullandıkları temel aygıtlardan en önemlisi haline gelmiştir. Haberin bireyler üzerindeki bu görüş ve tutum belirleme gücü, doğal olarak bu gücün kimler tarafından hangi maksatlarla kullanılabileceği tartışmasını ortaya çıkarmış, bu tartışmaların şiddeti dilin ve değişik iletişim biçimlerinin çözümlenmesini ve incelenmesini mümkün kılan yöntem ve tekniklerin gelişmesiyle doruğa çıkmıştır.

Okuyacağınız çalışma da bu tartışmanın ve bu tartışmanın gerçekleşmesini sağlayan yöntem ve tekniklerin bir ürünüdür. Çalışmada 13 Mayıs 2014 tarihinde Manisa’nın Soma ilçesinde meydana gelen ve bilançosu ile Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en büyük endüstriyel faciası ve 21. Yüzyılın en büyük madencilik faciası özelliğini kazanan bir maden yangını hakkında, farklı ideolojik gruplara mensup 6 günlük siyasi gazetenin olay ile ilgili internet sitelerinde yayınladığı haber metinleri içerisindeki ideolojik unsurlar çözümlenerek tespit

edilmiş, bu şekilde bu gazetelerin ideolojik söylemlerini topluma aşılama için haber söylemini nasıl ve hangi yöntemlerle kullandıkları ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır.

Sorun

Haber, gerçekleşen olay ve gelişmelerin bütün ayrıntılarıyla bire bir gerçekleştiği şekilde kamuoyuna iletildiği bir bülten değil, toplumun diğer farklı sınıfları üzerinde egemen olmuş ya da bu egemenliğe sahip olmayı amaçlayan değişik çıkar gruplarının, bireylerin kendi egemenlik yapılarına dair algılar ve bakış açılarına salt zor ve şiddet kullanımına gerek kalmadan etki edebilmek için; bu olay ve gelişmelerin kendi ideolojik norm ve hedefleri doğrultusunda tasarlanarak oluşturulmuş bir suretidir. Yani kısaca; haberin amacı insanları çevrelerinde meydana gelen olaylar hakkında bilgilendirmek değil, onları üzerlerindeki egemenlik ilişkilerine gösterecekleri rızayı elde etmeye yardımcı olmaktır. Günümüzde bilinen en baskıcı rejim sistemlerinde bile egemen sınıfların, hegemonik değerlerini sürekli olarak yeniden üretmeden iktidarlarını sürdürebilmelerinin mümkün olmayacağını bildiklerinden, yönetilen sınıfların rızalarını elde etme çabasını durmaksızın sürdürmekte oldukları görülmektedir. Bu şekilde demokratik, özgürlükçü gelenek ve anlayışa sahip yönetimlerde iktidara sahip olmanın, bu iktidarı muhafaza etmenin ve iktidarı yitirmenin tamamen halkın iktidar hakkında sahip olduğu kanaat ile alakalı olduğu da açık ve nettir. (Selçuk ve Şeker, 2012: 9) Günümüz toplumlarında ideolojik egemenliğin sürdürülmesinde zor ve şiddetin gereğinden fazla süre ve miktarda kullanılmasının yaratacağı problemler, yönetilen sınıfların rızasını elde etmenin önem ve değerini de arttırmaktadır. (Aksi takdirde yaşanabilecek problemlere ve sonuçlarına yakın tarihte sıklıkla tanık olunmuştur, 1989 yılında Romanya’da *Palatulul* ve Çin’de *Tiananmen* Meydanlarında, 2013 yılında Ukrayna’da *Maidan Nezalezhnosti* ve Türkiye’de Taksim Gezi Parkı’nda toplumun egemenlerine gösterdikleri reaksiyon gibi.) Bu rızaya sahip olmanın en etkili yolu da egemen ideolojiyi ve bu ideolojiyi sürdürmek için gereken değerleri sürekli yeniden üretip doğallaştırarak bireylerin bilinçlerine doğal olgular olarak yerleştirmektir.

Bu rızayı elde etme mücadelesindeki en önemli cephelerden birisi de günümüzde kitle iletişiminin başat yöntemi haline gelmiş olan basındır. Günümüzde basın kuruluşları finansal olarak ekonomik aktörler olan büyük holdinglere, siyasal onay ve haber kaynağı olarak da siyasal aktörler olan egemen sınıflara bağımlı durumdadırlar. Bu aktörler de kâr ve hegemonya mücadelelerinde basını-medyayı bir araç olarak çok etkin biçimde kullanmaktadırlar.

Türkiye’de cumhuriyetin kuruluşundan beri egemen pozisyonunu rıza ve baskı aygıtlarını bir arada kullanarak koruyan laik-devletçi Kemalist ideoloji, bu unvanını geçtiğimiz

15 yılda muhafazakâr-milliyetçi-liberal İslamcı ideolojiye bırakmıştır. Bu yeni egemen ideoloji selefinden farklı olmayarak, topluma ve rakip ideolojilere karşı egemenliğini korumak için rıza ve baskı aygıtlarını yine bir arada kullanmaya devam etmektedir. Egemen ideoloji ve egemenliği hedefleyen diğer ideolojik gruplar arasındaki hegemonya mücadelesi günümüzde de bütün şiddetiyle, üstelik artık örtük değil apaçık şekilde gerçekleştirilmektedir.

Günümüzde Türkiye’de iktidar ve muhalif gruplar arasında yaşanan hegemonya mücadelesinde basın, bütün dünyada olduğu gibi başat metot olma özelliğini sürdürmektedir. Mevcut iktidar, pek çok basın kuruluşunu kendisine eklemleyerek, destekleyerek veya sahiplik yapılarına müdahalede bulunarak kendi hegemonik söylemini yeniden üreten araçlar haline getirmiş, kendi söylemini yerleştiremediği çok sayıda basın kuruluşunu da ortadan kaldırmış ya da işlevini aksatacak uygulamalar gerçekleştirmiştir. İktidarı olma mücadelesi veren ideolojik gruplar da bu hegemonya mücadelesine kendi ideolojik çizgilerindeki basın araçlarıyla karşı koymaya devam etmektedir. Okuduğunuz çalışmada Türkiye’deki iktidar ve muhalefet grupları arasında yaşanan hegemonik mücadelenin haber metinlerine nasıl yansıdığı, bir maden kazası ile ilgili gazete haberleri çözümlenip değerlendirilerek belirginleştirilmeye çalışılmıştır.

Amaç ve Önem

Bu çalışmada, Türkiye’de günümüzde birbirlerine karşı egemenlik mücadelesi sürdürmekte olan farklı ideolojik aktörler arasında yaşanan siyasal iktidar mücadelesinin ve bu aktörlerin Türk toplumunun kendilerinin egemenlik biçim ve yöntemlerine olan rızasını elde etme çabasının, bir kömür madeni kazasının haberleştirilmesi sürecinde, farklı ideolojik çizgilerde bulunan farklı basın kuruluşlarının haber söylemlerine hangi şekilde ve hangi miktarda etki ettiği araştırılmıştır. Birbirinden farklı ideolojik çizgilerde yayın yapan gazetelerin, aynı olayı haber metinlerinde nasıl farklı izafî çerçevelerden bakarak değerlendirdikleri, elde ettikleri verileri okurlarına ne şekilde kendi ideolojik bilişsel filtrelerinden geçirerek işleyip haberleştirerek sundukları değerlendirilmiştir. Çalışma Türkiye’de temel ideolojik aktörlerin egemenlik ve hegemonya mücadelesinin, maden kazası gibi (gelişmekte olan bir ülkede ekonomik ve siyasi boyutları her ne kadar tartışmaya açık olsa da) teoride ideolojik boyutu bulunmayan bir olayın haber metinleriyle bile topluma ulaşabileceği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Varsayımlar

Çalışmada, aynı olay için farklı basın organları tarafından okurlarına sunulan haber metnlerinin içeriğinin, kitle iletişim araçlarının içerisinde yer aldıkları başat ekonomik sisteme ve sahiplik yapılarına, ideolojik çıkar gruplarıyla olan siyasal ilişkilerine göre şekillenerek kamuoyuna aktarıldığı varsayımı ile hareket edilmiştir. Çalışmanın temel varsayımı, Neo-Marksist iletişim kuramcıları tarafından oluşturulan “basının haber söylemini, ideolojik çıkar grupları arasında yaşanan iktidar mücadelesinin etkisi altında yaratarak, bu çıkar gruplarının kamuoyuna yönelik hegemonya sağlama mücadelesine bir araç haline geldiği” görüşüdür. Çalışmada bu mücadele sürecinde gazetelerin, benimsedikleri ideolojik değerlere olan toplumsal rızanın kamuoyundan elde edilebilmesi için, haber metnleri içerisinde sözcük seçimleri, cümle yapıları, övgü-yergi ifadeleri, ötekileştirme veya marjinalleştirme amacı içeren söylem kalıpları ve haber kaynağı ve aktörü tercihleri gibi bazı ideolojik söylem tasarımı yöntemlerinin kullanıldığı varsayımı ile hareket edilmiştir.

Yöntem

Çalışmada incelenen haber metnlerindeki ideolojik içeriklerin tespit edilmesi için, Teun A. Van Dijk’ın eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi kullanılmıştır. “Söylem çözümlemesi, yazımlanmış durumda olan söylemin, karmaşık yapısı içerisinde dilbilgisel özellikleri dikkate alınarak niteliksel olarak ve kuramsal biçimlemelerle çözümlenmesidir.” (Aziz, 2003: 137) Eleştirel söylem çözümlemesinin çalışma için tercih edilmesinin nedeni, metin içerisinde bulunan örtük ideolojik söylemi görünür hale getirmesi açısından sağladığı verimdir.

Söylem çözümlemesi terimi ilk defa Zellig S. Harris’in 1952 yılında yayınladığı bir bilimsel makalede yer bulmuştur. (Günay, 2013: 53) Dilin söylem temelinde inceleme yöntem ve alanı haline gelmesi ise Frankfurt Okulu ve Yapısalcılık çalışmalarının da etkisiyle kültür ve ideoloji kavramları üzerine yapılan araştırmaların yoğunlaştığı 1960’lı yıllardan itibaren gerçekleşmiştir. Neo liberalizmin yükselişine paralel olarak, kitle iletişim araçlarının insan kitlelerini etkisi altına aldığı gözlemlenmesi ile son dönemde rağbet gören bir araştırma dalı haline gelmiştir. Dili biçimsel olarak değerlendiren diğer dilbilimsel çözümlemelerden farklı olarak, eleştirel söylem çözümlemesi “dili işlevsel açıdan ele almakta ve yarattığı toplumsal bağlamdaki etkileri üzerine yoğunlaşmaktadır”. (Evre, 2009: 135) Eleştirel söylem çözümlemesi, söylem terimini toplumsal pratiğin bir biçimi olarak, dilin sözel veya yazılı kullanımı şeklinde kabul etmektedir. Eleştirel söylem çözümlemesinde önce metnin çözümlenmesi, ardından metnin “üretim, dağıtım ve tüketim süreçlerinin” çözümlenmesi, son

olarak da metindeki söylemsel olayın bir bütün olarak toplumsal ve kültürel bağlamda çözümlenmesi bir araya getirilip değerlendirilmektedir. (Mutlu, 2004: 88)

Dil, iktidar ve ideoloji üçgenindeki karşılıklı ilişkiyi incelemek için yaratılmış olan eleştirel söylem çözümlemesi, metinleri kendi çerçeveleri içerisinde incelemek yerine bu metinleri toplumsal ve siyasal bir güç kaynağı olarak kullanan egemen sınıfların, “kendi çıkarlarını görüşlerini ve bunları besleyen adaletsizliklerini, haksızlıklarını, dışlamalarını içinde taşıyan bir araç olarak kullanımını görünür hale getirip ortaya çıkarmak ve bu yolla ona karşı çıkmak, direnmek ve onu düzeltmek görevini üstlenen eleştirel bir tavrın ifadesidir.” (akt. Çakır, 2014 81-82) Eleştirel söylem çözümlemesi, var olan mevcut toplumsal olgu ve sorunların çeşitliliğine ve karmaşıklığına yanıt verebilmek gayesiyle çok sayıda farklı disiplinden yararlanmakta, söylem ve iktidar arasındaki örtük ilişkiyi çok disiplinli bir yaklaşımla görünür hale getirmeye girişmektedir. (akt. Evre, 2009: 136)

Bazı durumlarda, bir olay veya durum hakkındaki bilgiler aktarılırken, bu olay ve durumlarla ilgili verilerin tamamının alıcılara eksiksiz olarak aktarılması mümkün olmayabilmekte veya bildirilen olay ve durumun alıcılara sunumunda yapısal farklılıklar görülebilmektedir. Bu durum, bilgiyi ileten kişi ya da kurumun iletişim kapasitesinin eksikliğinden, boyut ve zamandan tasarruf etme niyetinden ya da kendi görüş ve amaçları doğrultusunda mesaj alıcısını etkilemek, manipüle etmek amacı taşımasından kaynaklanmaktadır. Bu durum, bireylerin günlük yaşamlarında çevrelerinde meydana gelen olay ve durumlar hakkında bilgi edinmek için en çok başvurduğu araçlardan birisi olan haber için de geçerlidir.

Bireyler içerisinde yaşadıkları dünyaya ilişkin bilgi ve tutumlarını, dilin toplumsal boyutu olan söylem yoluyla edinip benimsemektedir. Günümüzde özellikle medya söylemi, bireylerin diğer bireylere ve toplumsal kurumlara karşı duydukları “iyi-kötü”, “olumlu-olumsuz”, “ahlaki-ahlaksız” gibi değer yargılarını biçimlendiren temel sembolleri ve mitleri üreten, bu bireylerin bilinçlerinde “güçsüzlerin güçsüzlüğünü sergileyip” ötekileştiren, “güçlülerin gücünü pekiştirip” meşrulaştıran temel etkidir. (Şen, 2016: 219) Egemen sınıfların söylemin kontrolünü elde etmesi yalnızca insanların herhangi bir tür eylem ve amacının kontrolünü etme girişimi olmayıp, bütün bir toplumun ortak rızasını ve biliş biçimini ele geçirme ve denetim faaliyetidir. (akt. İncoğlu ve Filibeli, 2016: 36) Söylem yoluyla meydana gelen iktidar alanı, bireylerin ve onların bir araya gelerek oluşturduğu toplumun bilinçleridir. Egemen sınıflar toplum üzerindeki denetimlerini büyük oranda söylem aracılığıyla gerçekleştirmekte, bu sebeple söylemin üretim ve denetim süreçlerinin kontrol edilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu anlamda söylem, dil ve ideoloji arasındaki ilişkinin anlaşılmasında ve

medya araştırmalarında, metinlerin ve haberlerin egemen sınıfların toplumsal iktidar ilişkilerini kuruşundaki rolünü ortaya çıkarmasında kullanılabilir onemli bir araçtır. (akt. Parlak, 2009: 180) zellikle dünyanın dört bir yanında milyonlarca bireyin oluşturduğu farklı kitlelerin, kendi coğrafyalarında ve dünyanın geri kalanında cereyan eden olay ve gelişmeleri öğrenmesini sağlayan ve yine bu gelişmeler hakkında kitlelerin bireysel veya ortak kanaatlerini oluşturma süreçlerine de büyük ölçüde etki eden haber söyleminin ve haberi oluşturan değişik yapısal lerin çözümlenmesi; toplumsal, kültürel, ekonomik ve siyasal egemenlik ilişkilerinin kitleler üzerinde uygulanmasının ve bunu kitlelere uygulayan ideolojilerin kitlelerin rızalarını kazanarak kendilerini onların bilinçlerinde nasıl ve hangi yöntemlerle meşru hale getirdiklerini anlamak açısından önemlidir. (akt. Tarhan, 2016: 313)

Toplumsal hegemonyanın söylem aracılığıyla nasıl sürekli olarak yeniden üretildiğini açığa çıkarmak için söylem yapılarına odaklanan eleştirel söylem çözümlenmesi, toplumsal cinsiyet, etnik veya milli temelli ırkçı fikirler, kurumsal yahut bireysel g ve yaptırım, toplumsal değerlerin bireylerin bilinç tasarımındaki rolü, toplumsal koşullanma gibi konuların çeşitli söylemler ile birlikte medya söylemindeki görünümünü de incelenmekte, (akt. Günay, 2013: 79) bu şekilde bireyleri düşünsel bağlamda egemen simgesel alana hapsedmek için kullanılan açık yapıdaki metinler içerisine yerleştirilmiş fikirler, anlamlar, ideolojiler gibi örtük pratikler görünür hale getirilerek metin okuruna eleştirel bir bakış açısı kazandırılması amaçlanmakta, “toplum ve söylem arasındaki ilişkinin bizzat kendisinin egemen iktidar ve hegemonyayı muhafaza eden bir unsur olarak nasıl işlediği” ortaya konulmaya çalışılmaktadır. (akt. Tarhan, 2016: 310) Van Dijk’ın yaklaşımı, esas olarak söylem, dil ve ideoloji eni etrafında süregelen egemen iktidar ilişkilerinin ortaya çıkardığı eşitsizlik ve adaletsizliğin söylemsel boyutlarını incelemektedir.

Van Dijk, söylem içerisindeki ikna unsurunun görünür hale getirilebilmesi için zmlenen metinde dikkat edilmesi gerekenleri: “Olayın açıkça tanımlanması, görgü tanıklarının ifadelerine başvurulması, olaya ilişkin zamansal ve rakamsal boyutların açıklanması, konu hakkında profesyonellerin görüşlerine yer verilmesi, olaya neden olan sebep ve sonuçların belirtilmesi ve metnin duygusal bir biçimde ifade edilmesi” (akt. Tarhan, 2016: 311) şeklinde sıralamıştır. Haber metinlerinin çözümlenmesindeki önemli kriterlerden birisi de de metin oluşturulurken tercih edilmiş olan sözcük seçimleridir. Haber metninde okuyucunun bilincine yerleştirilmesi arzulanan düşünceyi ifade eden metinsel kapanmanın gerçekleşmesi için, bu haber metinleri meydana getirilirken arzulanan neticenin gerçekleşmesi için gereken uygun sözcükler seçilerek meydana getirilmek istenilen anlamlar tasarlanarak inşa edilmekte, (Demirelli, 2009: 391) sonuçta da haber okuru bu metinsel kapanmayla arzulanan ideolojik

anlamın içerisine hapsedilmektedir. Eleştirel söylem çözümlemesi haber metinlerinin egemen söylemler etrafında nasıl kapandıklarını göstermeyi amaçlamaktadır.

Haber metinlerinin eleştirel söylem çözümlemesi, makro ve mikro olmak üzere iki farklı düzeyde gerçekleştirilmektedir. Haber metinlerinin makro yapısı, tematik ve şematik olarak iki kategoride incelenmektedir; Tematik çözümlemelerde, haber metninin yapısal elemanları olan ana başlık, üst başlık, başlık, alt başlık, ara başlıklar (spot), haber giriş metinleri ve haber ana metinleri, şematik çözümlemelerde ise incelenen haberin yorum boyutunu içeren artalan ve bağlam bilgisi, haber metninin hikâye örgüsü ve haber konusu veya kaynağı kişilerin konumları ve yorumları incelenmektedir. Haber metinlerinin mikro yapısının incelenmesi ise, haber metnindeki cümle yapıları ve cümleler arasındaki ilişkiler, kelime tercihleri, metnin kip ve zaman incelemesi, etkenlik-edilgenlik rolleri, imalar ve retorik gibi haberin anlamını pekiştiren ve ikna ediciliğini arttıran öğelerin değerlendirilmesini içermektedir. (akt. Inceoğlu ve Filibeli, 2016: 37-38)

Basın kuruluşlarının haberlerinin büyük bölümünü okuyucularına sunarken, bu haberlerin konuları ile ilgili asıl olay, olayın sonucu, olay hakkındaki değişik yorumlar veya olayın arka plan bilgisi gibi, olaylar hakkındaki okuyucuyu bilgilendirici unsurlara metinlerinde yer vermediklerini savunan Van Dijk, olayların haber metinlerinin hazırlandığı basın kuruluşları tarafından üretim ve sunuluş sürecinde asıl bağlamından koparılarak, bu kuruluşların benimsedikleri ideolojilerin çıkarlarına olacak biçimde okuyucularına aktardıklarını belirtmiştir. (akt. Tarhan, 2016: 313)

Evren, Örneklem ve Sınırlılıklar

Çalışmanın bilimsel evrenini Türkiye’de günlük yayın yapan siyasi gazetelerin internet siteleri oluşturmaktadır. Örneklem olarak; Türkiye’deki farklı siyasi gruplar arasında yaşanan ideolojik hegemonya mücadelesini yansıtacağı varsayımı ile, bu grupların ideolojik çizgilerinde yayın yapan **Hürriyet** (Doğan Holding), **Sabah** (Turkuvaz Grubu), **Habertürk** (Ciner Grubu), **Yeni Akit** (Uğurlu Gazetecilik Ltd. Şti.), **Cumhuriyet** (Yenigün Haber Ajansı A.Ş.) ve **Evrensel** (Bülten Ltd. Şti.) gazetelerine ait internet sitelerinde yayınlanan haberler seçilmiştir. Gazetelerin kuruluş tarihleri ve sahip oldukları güncel ideolojik çizgileri şu şekildedir:

- **Hürriyet** (1948): Merkez sol, sekülerist ve liberal çizgide, ana akım yapıdadır. AKP iktidarı ile “inişli-çıkışlı” olarak adlandırılabilir karmaşık bir ilişki geçmişine sahiptir.

- **Habertürk** (2009): Merkez sağ ideolojide, ana akım yapıdadır. AKP iktidarına olan desteğini gizlememektedir.
- **Sabah** (1985): Merkez sağ ideolojide, ana akım yapıdadır. AKP iktidarını açıkça ve şiddetle desteklemektedir.
- **Yeni Akit** (1993): Radikal sağ, köktendinci, anti-semitik çizgidedir. AKP iktidarını açıkça ve şiddetle desteklemektedir.
- **Cumhuriyet** (1924): Sol, sosyal demokrat, sekülerist, Kemalist çizgidedir. AKP iktidarına karşı muhaliftir, ana muhalefet partisi CHP'yi desteklemektedir.
- **Evrensel** (1995): Sol, bilimsel sosyalist çizgidedir. HDP'yi ve mecliste grupları bulunmayan diğer sol partileri desteklemektedir.

Çalışmada incelenmesi planlanan gazetelerden Kemalist ve ulusalcı Sözcü gazetesi haberlerini internet arşivinden kaldırdığı için, muhafazakar İslamcı Yeni Şafak gazetesi inceleme yapılması mümkün olamayacak şekilde düzensiz bir internet arşiv yapısına sahip olduğu için, Fethullah Gülen cemaatinin gazetesi Zaman ise sahiplik yapısına yapılan devlet müdahalesinin ardından önce arşivi ortadan kaldırıldığı, 15 Temmuz 2016 askeri darbe girişiminin ardından da yayınına son verilerek kapatıldığı için çalışmaya dâhil edilememiştir.

Çalışma facianın meydana geldiği 13 Mayıs 2014 tarihinden 11 Haziran 2014 tarihine kadar geçen 30 günlük süre içerisinde yayınlanan haberlerden, içerisinde incelemeye uygun ideolojik içeriğe sahip olduğu tespit edilenleri kapsamaktadır. Çalışma, maden faciasının ve olayın toplum ve siyaset üzerinde yarattığı reaksiyonun, incelenen gazetelerin internet sitelerinde yayınladıkları haberlerdeki sunumuyla sınırlandırılmıştır. Facia ile ilgili köşe yazısı, analiz gibi yoruma dayalı gazetecilik uygulamaları çalışmanın dışında tutulmuştur. Bunun yanında facia ile ilgili haberlerden siyasi veya ideolojik bir içeriğe sahip olmayıp; magazin, spor gibi siyaset dışı kategorilerde yer verilenler de çözümleme sürecinden elenerek çalışmaya dâhil edilmemiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MEDYA VE İDEOLOJİ

Medya, basın ve haber üzerine yapılan bilimsel çalışmalarda iki temel yaklaşım bulunmaktadır. Birincisi, basının sahip olduğu mesleki profesyonel ilkelerle sosyal sorumluluklarının bilincinde hareket edeceği, sermaye grupları ile olan mülkiyet ilişkilerine rağmen bu sorumluluk bilinciyle tarafsızlığını koruyacağını savunan liberal-çoğulcu yaklaşımdır. Liberal-çoğulcu yaklaşım, haber üretim sürecini olayın kaynağından topluma doğru özgür, serbest ve kendi kendisini denetleyen bir haber akışı olarak görmektedir. Bu haber akışının özgür, serbest, kendi kendisini denetleyen bir yapıda olmasının garantisi olarak da pozitivist bilim kuramının temel işlevlerinden birisi olan nesnellik ilkesi gösterilmektedir. Ancak liberal-çoğulcu kuramcılar, iktidarın birbirleriyle egemenlik mücadelesi veren çıkar grupları arasında paylaşıldığı ve bu paylaşımın dengeli bir siyasal sistem meydana getirdiği ön kabulü ile haber ve ideoloji arasındaki ilişkiyi göz ardı etmişlerdir.

Haber çalışmalarındaki ikinci ve günümüzde en çok kabul gören temel yaklaşım ise, haberin egemen sınıfların siyasal ihtiyaçlarını karşılayan ve toplumsal hegemonyalarını pekiştiren bir araç olduğunu savunan eleştirel yaklaşımdır. Liberal-çoğulcu kuramın haberin nesnel gerçeklik, basının da bu nesnel gerçekliği topluma taşıyan araç olduğu iddiasının aksine; eleştirel yaklaşım haberin gerçek değil, gerçeğin siyasal egemenliğin devamı doğrultusunda yeniden tasarlanmış bir sureti olduğunu benimsemektedir. Eleştirel yaklaşım, haber metinlerinin egemen sınıfların ideolojik egemenlik mücadeleleri doğrultusunda biçimlendirildiğini savunmaktadır. Liberal-çoğulcu yaklaşımın iddiasının aksine basın, iktidar mücadelesinin yarattığı dengeli demokratik siyasal sistemin denetleyicisi ve sesi değil, egemen kapitalist sistemin ekonomik alt yapısının işleyişini sağlayan ideolojik propaganda aygıtı üst yapısıdır. Basın egemen ideolojik değerleri durmaksızın yeniden üreterek toplumun egemen ilişkilere göstereceği rızayı, yani hegemonyayı elde etmektedir.

1.1. İletişim ve İdeolojinin Tarihsel Gelişimi

Çalışmanın başında çalışmada değinilecek olgu ve olayların tarihsel gelişimine göz atmak, çalışma açısından faydalı olacaktır.

Tarihöncesi ilkel çağlarda, doğayı tanıma ve anlamlandırma sürecinde insanın beyninin büyümesi, zekasının ve düşünsel yeteneklerinin gelişmesi ona sadece daha etkili düşünebilmeyi değil, düşünceyi diğer insanlara ürettiği seslerle ifade edebilme yeteneği olan dili de kazandırmıştır. Dil sayesinde bilginin bireyden bireye aktarılması yoluyla meydana gelen

etkileşim, onları bir arada yaşayan toplumsal varlıklara dönüştürmüştür. Toplumsal ilişkinin yarattığı kolektif iş birliği ortamı ise insanı zamanla dünyanın egemen ırkı haline getirmiştir. Akabinde avcı-toplayıcı yaşam terkedilerek ilk ufak çaplı yerleşim birimleri oluşturulmuş, araziler çevrilip işlenerek tarım ve ticaret faaliyetleri başlamıştır. Jean Jacques Rousseau'nun "bir toprak parçasının etrafını çitle çevirip bu toprak parçasının kendisine ait olduğunu söyleyen ve buna inanacak kadar saf insanlar bulabilen ilk kişinin, uygar toplumun gerçek kurucusu olduğunu" (Rousseau, 1968: 131) belirttiği bu dönemde tarım, ticaret, imar ve idarenin doğal sonucu olarak gerçekleşen iş bölümü ve uzmanlaşma, toplum içerisinde sınıfsal bölünmeyi ortaya çıkarmıştır. Kolektif yaşam biçiminin düzenlenmesi ve korunması için devlet, hukuk, ekonomi ve mitoloji gibi yazısız toplumsal sözleşmeler ortaya çıkmıştır. Nüfusun artması ve yerleşim birimlerinin büyümesi, toplumun idaresinin sağlıklı şekilde yürütülebilmesi için bilginin kaydedilmesi ve düzenlenmesi ihtiyacını doğurmuştur. Ekonomik ve hukuki verilerin kayıt altında tutulması, alınan kararlar ve koyulan kuralların halka duyurulması için değişik görsel sembollerin belirlenip kullanılmasıyla yazı ortaya çıkmıştır. Sümerlerin kil tabletleri ve Mısırlıların papirüs metinleri, egemen ve yönetilen sınıfları buluşturması için gerçekleştirildiği bilinen ilk halkla ilişkiler ve kitle iletişimi girişimleridir. (Özgen, 2016: 88) Yazı, insanların tüm dünyevi tecrübelerinin belleğin kullanılmasına gerek kalmadan korunabilmesini sağlamış ve uzak coğrafi noktalara iletilebilmesini kolaylaştırmıştır.

Zaman içerisinde ufak kent devletlerinin büyüyerek krallıklara ve imparatorluklara dönüşmesine paralel olarak, topraksız-sermayesiz bireyler kölelere ve nihayetinde feodal toprak sahiplerinin emrindeki serflere dönüşmüştür. Kolektif yaşam kurallarını düzenleyen sözlü mitolojinin yerini yazılı din almıştır. Bu dönemde siyasal bir aygıt olarak salt şiddet ve baskı, yönetilen çoğunluğun entelektüel birikimi sınırlı olduğu için egemen sınıfların iktidarlarını sürdürmesi için yeterli olmuştur. Ancak bilim ve felsefe üretme tekelinin ruhban sınıfının elinden çıkmasıyla teknolojik icatlar ve akabinde de coğrafi keşifler meydana gelmiş, keşfedilen yeni coğrafi bölgelerin sömürgeleştirilmesiyle Avrupa burjuvası sermaye biriktirmeye ve güç kazanmaya başlamıştır. Johannes Gutenberg'in madeni kalıplı tipo makinesini geliştirmesiyle kitle iletişimi ve kitle iletişim araçları küresel bir boyut almaya başlamıştır. Basılı materyallerin çoğalarak ucuzlaması, entelektüel birikimi elit bir zümrenin tekelinden çıkarmış, burjuva sınıfının entelektüel bilgisine paralel olarak siyasal, ekonomik ve bilimsel alanlara olan ilgisi ve hakimiyeti de artmıştır. Bu dönemde Avrupalı gezgin tüccarların kıtada meydana gelen olay ve gelişmeler hakkında topladıkları bilgileri içeren bültenler hazırlayarak, bunları yöneticilere, soylulara ve burjuvaya satmaları, (akt. Yavaşgel, 2016: 145) haberin metalaşmasının tarihte bilinen ilk örneğidir.

Devletin, soyluların ve ruhban sınıfının biliş biçimi, entelektüel birikimi ve siyasal duyarlılığı artan halkın ihtiyaç ve beklentilerine cevap verememesi sonucu meydana gelen batı aydınlanması sürecinin en önemli olaylarından Fransız Devrimi, etkileri bütün dünyaya yayılmış ve günümüze dek sürmüş bir toplumsal hareket olmuştur. Fransız Devrimi sonucunda batı dünyasında soylular ve ruhban sınıfı toplum üzerindeki siyasal egemenliklerini kent burjuvasına teslim etmek zorunda kalmıştır. Bu devrimin önemli sonuçlarından birisi de dünyayı ilk kez Antoine Destutt de Tracy sayesinde ideoloji kelimesiyle tanıştırmasıdır. Bu dönemde ayrıca, aklın üstünlüğü, düşünce özgürlüğü, halk egemenliği gibi kavramlara paralel olarak gazetecilik faaliyeti de gelişmeye ve önem görmeye başlamıştır.

Batı aydınlanması ile batı dünyasında başlayan toplumsal ve düşünsel değişim, üretim biçim ve ilişkilerini de etkilemiş, James Watt'ın iki odalı buhar makinesini icadı ve bu icadın fabrika ve ulaşım araçlarında kullanılmasıyla, dünyayı en az Fransız Devrimi kadar etkileyen Sanayi Devrimi gerçekleşmiştir. Sanayi devrimi ile hammaddenin işleniş hızı ve kapasitesi, buna paralel olarak da hammadde, iş gücü ve pazar ihtiyacı ortaya çıkmış, bu şekilde gelişmemiş topraklar süratle sömürgeleştirilmeye başlanmıştır. Hızla değişen siyasal, toplumsal ve ekonomik yapıyla imparatorluklar ulus-devletlere, köy ve kasabalar kentlere, din ideolojiye, serfler de ücretli işçi-emekçilere dönüşmüştür. Feodal kır soylularının yarı-köle serfleri kontrol amacıyla kullandığı açık baskı-zora karşılık, yeni kapitalist düzende egemen burjuva sınıfı yönetilen işçi-emekçi sınıfa karşı gizli zor-rızayı kullanmıştır. Ancak bu egemen ilişki sistemi yönetilen sınıfların aydınları tarafından deşifre edilmiş, sınıf bilinci kavramı ve sınıflar arasında egemenlik mücadelesi başlamıştır. Bu şekilde dünya birden fazla ideolojinin egemenlik mücadelesi verdiği çok kutuplu bir yapıya bürünmüştür. Yine bu dönem iletişim biçimleri ve teknolojilerine paralel olarak gazeteye ve gazetecilik meslek ve tekniklerine verilen önem artmaya devam etmiştir. Bu dönemde elektronik iletişim doğmuş, telgraf ve telefon ile ilk kez uzak mesafeler arasında gerçek zamanlı iletişim gerçekleştirilmiş, radyo kısa sürede başat eğlence, haber ve propaganda vasıtası haline gelmiştir.

Çok kutuplu dünyadaki ideolojik egemenlik mücadelelerinin insanlığa en büyük zararı, sebep oldukları dünya savaşları olmuştur. 20. yüzyılın ilk yarısında meydana gelen iki dünya savaşında asker ve sivil toplam 60 milyon insan yok olmuş, sistematik savaş suçları işlenmiş, kentler ve kasabalar haritadan silinmiştir. Üstelik 2. Dünya Savaşı'ndan sonra iki müttefik ülke, Amerika ve Sovyetler Birliği arasındaki ideolojik yayılcılık mücadelesi soğuk savaşa dönüşmüş, dünya 20. yüzyılın diğer yarısını da nükleer kıyamet korkusuyla geçirmiştir. Bu dönemde pek çok sömürgeleştirilmiş toplum bağımsızlıklarını kazanmış, ancak pek çoğu demokrasi kültürünün noksanlığı ve gelişmiş ülkelerin hammadde ve pazara duydukları güçlü

ihtiyacın devamından dolayı siyasal istikrarlarını uzun süre (hatta bazıları günümüzde bile) sağlayamamışlardır. Bu ülkeler gelişmekte olan ülkeler olarak adlandırılan ülkeler grubuna meydana getirmiştir. Bu dönemde Marx'ın ideoloji ve egemen ilişkiler ile ilgili tezleri, Neo-Marksist gruplarca geliştirilip disipline edilmiştir. Yine bu dönemde televizyon iletişimi küresel bir boyut almış, suni uydular vasıtasıyla iletişim sayısal (dijital) bir boyut kazanmış, hız kapasiteleri ile paralel olarak maliyetleri de artan diğer enformasyon kuruluşları ile birlikte basın kuruluşları sermaye arayışına girmiştir. Bilgisayarların kapasiteleri ve kullanım alanları gün geçtikçe artmış, askeri savunma sistemlerini birbiriyle etkileşimli hale getirmek için tasarlanan bilgisayar donanım ve yazılımları internet teknolojisinin ilk örnekleri olarak ortaya çıkmıştır.

20. yüzyılın sonunda sosyalist blok yaşadığı kriz ve bunalımlara dayanamayarak istikrarını yitirip çözülmüş, sosyalist bloğu terk eden devletler gelişmekte olan ülkeler grubuna dahil olmuşlardır. Batı kapitalizmi bu durumu dünyaya kendi zaferi olarak ilan ederek “ideolojiler tarihinin sona erdiğini” ve liberalizmin tek egemen ideoloji olarak ilelebet yaşayacağını ilan etmiştir. Ancak kısa sürede durumun böyle olmadığı, (Türkiye’de sosyalist-milliyetçi çatışmasının seküler-muhafazakâr çatışmasına dönüşmesi gibi) farklı ideolojilerin ortadan kalkmayıp sadece nitelik, yöntem ve amaçlarının değiştiği görülmüştür. Bu dönemde kitle iletişim araç ve içerikleri artık tümüyle dev sermayedar şirketlerin denetimi altına girmiş, gerçekleştirdikleri tek yönlü enformasyon akışıyla gelişmekte olan ülkeleri ürettikleri iletişim teknolojileri ve ürünlerine bağımlı hale getirmişlerdir. Yani geçmiş dönemdeki görsel-işitsel iletişim araçlarındaki devlet tekeli, görünürde serbest piyasa işletmelerinin idaresine, fakat gerçekte holding tekeline dönüşmüştür. İki kutuplu dünyada ulus devletlerin vatandaşları olan bireyler, neo-liberalizmin yükselişi ve şirketlerin güçlenmesi ile piyasanın tüketim birimlerine, müşterilere dönüşmüşlerdir. Bu dönemde ayrıca internet teknolojisi bütün dünyayı bir ağ gibi sararak tüm toplumsal alanı ilgilendiren ve ona şekil veren bir nitelik kazanmış, mutlak holding denetimindeki kitle medyasına alternatif olarak denetimin sınırlı olduğu sosyal medya kavramı doğmuştur.

Fransız Devrimi sonrası döneme geri dönecek olursak, bu dönemde egemenliği ele geçirerek egemen sınıf haline gelen kent burjuvası, toplumlar üzerindeki tesiri her geçen gün daha da artan basına dünyada meydana gelen olay ve gelişmeleri halka “tarafsız ve nesnel biçimde sunma” görevini ve bu görevin ahlaki ve bilimsel dayanağını, “liberal-çoğulcu” kuramı vermiştir. Liberal-çoğulcu kuram toplumda çoğulculuk olduğunu ve egemenliğin birbirleriyle rekabet halinde olan çıkar grupları arasında paylaşıldığını varsaymış, bu rekabetle kendi öz denetimini gerçekleştiren dengeli bir siyasal sistemin kendi kendisine oluştuğunu savunmuştur.

Bu siyasal denge, felsefi kökenine uygun olarak basında da tabii olarak mevcuttur. Basın tıpkı bir ayna gibi gerçekleri yansıtmaktadır; haber üretim süreci, haberin kaynağından kamuoyuna doğru gerçekleşen özgür, tarafsız ve serbest bir bilgi akışıdır. Bu bilgi akışının topluma kusursuz olarak aktarılmasındaki felsefi-bilimsel garanti, pozitivist bilim kuramının temel kavramlarından biri olan nesnelliktir. Bu felsefi-bilimsel garanti basına, modern demokrasilerdeki yasama, yürütme ve yargı erklerinden sonra bu erklerin denetimini gerçekleştiren dördüncü güç rolünü vermiştir.

Ancak Sanayi Devrimi, ulus devletlerin yükselmesi ve yeni toplumsal sınıfların ortaya çıkması sonrasında liberal-çoğulcu yaklaşımın fazlasıyla ütöpik ve uygulanamaz olduğu görülmüş, o dönemde varlığını sürdüren totaliter, baskıcı rejimler bağlamında ciddi olarak sorgulanmaya başlanmıştır. Marx'ın üretim ilişkilerinden yola çıkarak egemenlik, egemen sınıf ve sınıflar arasındaki çatışma durumuna ilişkin yaptığı tespitleriyle, liberal-çoğulcu haber kuramının idealize edilmiş ütöpik bir kuramdan ibaret olduğu ve uygulanabilmesinin pratikte mümkün olmadığı görülmüştür. Marx'ın ilkelerinden yola çıkan iletişim araştırmacılarının ortaya koyduğu “eleştirel” haber kuramına göre; haberi üreten kuruluşların haber üretim sürecinde sahiplik yapıları, kurumsal ekonomi-politik ilişkiler, ideolojik çizgileri, egemen siyasal aktörlerle olan ilişkileri gibi iç ve dış faktörlerden şiddetle etkilendiği görülmüştür. Bu kuruluşlar iç ve dış faktörlerin neticesinde topluma bir olayın haberini değil; olayın siyasal ve ekonomik kaygılarla işlenerek, ideolojik bir filtrede süzülerek yeniden meydana getirilmiş, içerisine örtük bir şekilde savunulan ideolojinin beklentilerine dayanan kodlar yerleştirilmiş bir suretini sunmaktadır. Bu durum haber metninin topluma haber verme işlevini eksilmekte, onu haberle birlikte toplumu yönlendiren-manipüle eden kodları da ileten bir araca dönüştürmektedir. Basın demokratik güçler ayrılığının denetimini gerçekleştiren demokrasinin dördüncü gücü değil, egemen ideolojinin üretimi ve “yeniden üretimi” için toplumun ve rakip ideolojilerin denetimini gerçekleştiren zihinsel denetim gücüdür.

Liberal-çoğulcu haber kuramcıları, toplumun heterojen yapıda olup içerisinde çeşitlilik bulundurduğu ve iktidarın rakip çıkar grupları arasında ayrımcılık yaşanmayacak şekilde dağıtıldığı ön kabulü ile, ideolojiyi haberin yapısına ve içeriğine etki eden bir sorun olarak ele almamış, dikkatlerini farklı siyasal grupların basın organlarında eşit olarak temsil edilme şansına sahip olup olmadıklarına, yani medya temsilinde çoğulculuğun işlemesine yöneltmişlerdir. (akt. Ayhan ve Şeker, 2012: 3) Bu kuramda basının okuyucusuna karşı taşıdığı sorumluluk ve tarafsızlık ortamı, mevcut sistemin kendisinden kaynaklanmaktadır. Marksist kökenli eleştirel kuramcılar ise ideolojiyi “olumsuz bir kavram olarak” araştırmalarının merkezine koymuşlar, farklı sınıflar arasında yaşanan egemenlik mücadelesini haberin

içeriğine ve işlevine etki eden temel faktör olarak görmüşlerdir. İdeoloji egemenler tarafından tasarlanarak inşa edilmiş toplumsal yapıyı korumakta ve doğallaştırmaktadır. İdeoloji egemen sınıfın bütün eylem ve pratiklerinin temelidir, onların sebep olduğu toplumsal çelişkileri maskeleyerek yönetilen sınıfların gözünde görünmez hale getirmekte, onların bilinçlerine egemen sınıfların çıkarlarına uygun biliş ve yaşam biçimlerini yerleştirmektedir. Bu yerleştirme sürecindeki en önemli araçlardan birisi de medya ve (artık günümüzde medyanın bir branşı haline gelmiş olan) basındır. Liberal-çoğulcu kuramın haberin doğruluğunun garantisi olarak gördüğü sorumluluk ve tarafsızlık, haberin üretim ve sunuluş sürecinde egemen anlamlandırmalara öncelik veren ideolojik çerçevelemenin içerisinde kalmaktadır, haber üretim süreci başlangıcından yayınına kadar egemen ideolojinin etkisi ve denetimi altındadır. Bu şekilde egemen ilişkiler haber metinleriyle bireylerin bilincinde meşrulaştırılırken, haber üretim sürecinin sorumluluk ve tarafsızlığı vurgusuyla kamusal tartışma alanının özgür olduğu yanılsaması meydana getirilmektedir.

Dil ve iletişim, ideolojiden ve farklı ideolojiler arasında yaşanan egemenlik mücadelesinden en fazla etkilenen toplumsal kurumlardır. Egemen ideolojinin tesiri altında olmayan bir dil-iletişim faaliyetinden bahsetmek olanaksızdır, çünkü dilin ve iletilerin üretilmesini olanaklı kılan anlamsal kurallar sistemi, egemen ideoloji tarafından inşa edilmiştir. En basitinden en karmaşığına kadar bütün toplumsal iletişim eylemleri egemen ideolojinin tesiri altındadır. Bu tesiri en güçlü şekilde yaşayan toplumsal iletişim birimi de günümüzde toplumun en başat bilgi alma yöntemi haline gelmiş olan haberdır. Tıpkı diğer iletişim eylemlerinde olduğu gibi haber söylemi de egemen ideolojik pratikleri bünyesinde barındırmaktadır. Bünyesindeki bu egemen ideolojik pratikler, haber söylemini de egemen ideolojinin söylemine dönüştürmektedir. (akt. Özer, 2011: 50) Egemen sınıflar haber söylemi vasıtasıyla egemenliklerini oluşturabilmekte ve sürdürebilmekte, ideolojilerini toplumun bilincinde doğal ve meşru hale getirebilmekte, ideolojik egemenlik için ihtiyaç duyulan ilke ve değerleri topluma aşıl原因arak varlıklarına olan rızalarını elde edebilmekte ve egemenlik mücadelesi veren diğer ideolojik çıkar gruplarını bastırabilmektedir. Bu süreçte haber, sorumluluk ve tarafsızlık mitleri vasıtasıyla yaşanan olayları topluma bir ayna gibi yansıttığı varsayılan, fakat aslında olayları hegemonik süreç çerçevesinde tanımlayarak titizlikle yeniden üretilip, dizayn ettiği görüntüyü topluma aynadaki görüntü olarak yansıtarak onları eleştirel düşünüşten uzaklaştıran noksan ve hatalı bir biliş durumuna sürükleyen bir söylem biçimi haline gelmiştir. Basın, söylemi vasıtasıyla yaşanan olayların egemen ideolojik değerler doğrultusunda yeniden üretimi sürecine aktif olarak rol almakta, egemen ideolojik ilişkileri egemen sınıfların çıkarlarını gözetenek üreten asıl dolayımlayıcı sıfatıyla toplumsal gerçekliğı oluşturmakta ve tanımlamaktadır. (akt.

Yağlı, 2009: 44) Yaşanan asıl gerçeğin egemen normların rehberliğinde tasarlanmış haber metinleri ile, gerçeğin ona benzeyen ama onu tanımlayamayan suni, çarpık bir imgesi meydana getirilerek, egemen normlar haber söylemi vasıtasıyla bireylerin bilinçlerinde doğal, değiştirilemez, eleştirilemez biyolojik gerçekler haline getirilmektedir.

Kısacası liberal-çoğulcu kuramcılarının iddia ettiğinin aksine, eleştirel kuramcılara göre haberin işlevi bir olayın bilgisini olduğu gibi topluma nakletmek değil, bir olayın bilgisini egemen ideolojik temsil alanında tasarlamak, üretmek, yeniden üretmek ve bunu topluma tek yönlü olarak yaymaktır. Haber söylemine egemen olanlar kendi ideolojik duruşları doğrultusunda gerçekliğe şekil vermekte, kendi alternatif gerçekliklerini yaratarak toplumun zihnine biyolojik gerçeklikler olarak yerleştirip varlık ve konumlarını meşrulaştırmaktadır. Basın, toplumsal olayları bizlere yansıtan araçlar olmayıp, toplumsal iktidarın kurulduğu, inşa edildiği araçlardır. Kapitalist ekonomik sistemin içerisinde öncelikli hedefleri kâr maksimizasyonunu sağlamak olan holdinglerin branşlarına dönüşmüş olan haber medyası, demokrasinin dördüncü gücü olmak şeklinde tanımlanan haber vermek görevini yerine getirmek yerine var olan egemen iktidar ilişkilerinin oluşturulması ve sürdürülmesi kaygısıyla, tümüyle egemen kişi ve kurumların mutlak etkisi altına girmiştir. (akt. Çoban, 2013: 275)

1980’li yıllardan itibaren sosyalist bloğa mensup ülkelerin kendi yerel siyasal ve ekonomik krizlerini aşamayarak arka arkaya çözülmeye başlamasıyla tüm dünyada yükselişe geçen neo-liberalizm, bunun yanında iletişim teknik ve teknolojisinin kapasitesine paralel olarak maliyetinin de artması, basın kuruluşlarını daha büyük ve karmaşık sermaye yapısı arayışına itmiştir. Bunun yanında yüksek kâr getiren kuruluşlar olmasının yanında haber söyleminin toplumsal gücünden faydalanmak isteyen holdingler de basın sektörüne ilgi göstermeye başlamışlardır. Bunun sonucunda basın kuruluşları holdinglerin bünyesine eklemlenip şirketleşmiş, kamusal niteliğini yitirip bir sermaye faaliyeti haline gelerek medyanın bir şubesine, branşına dönüşmüş, haber söylemi medya işletmeciliğinin maliyetini karşılayabilecek ve egemen aktörlerle karşılıklı ilişki içerisindeki sermaye sahiplerinin tekeline girmiş, haber de şirket mantığı altında üretimi ve satışı yapılan bir meta, ürün haline gelmiştir. Medya sahipleri sahip oldukları bu kuruluşların içeriklerini belirleyebilecek, hatta manipüle edebilecek güç ve özgürlüğe sahip olmuştur. Kısacası; burjuvanın ideolojik egemenliği ele geçirmesi ile bulanıklaşan kültürel ve ekonomik alan arasındaki fark, neo-liberalizm ile tamamen silikleşerek ayırt edilemez hale gelmiş ve bunun sonucu olarak haber bir meta haline gelmiştir. Günümüzde dünyadaki sermaye yatırımlarının %40’ı iletişim endüstrileri ve iletişim teknolojileri alanında gerçekleştirilmektedir. (Encabo, 2014: 349)

Bugün kitle iletişim araçlarının ulusal ve uluslararası boyutta kamuoyu oluşturma ve toplumsal ve siyasal boyutta gündem oluşturma, değiştirme ve dönüştürme gücü, tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar muazzam bir boyuta ulaşmıştır. Genelde medya, özelde haber bütün bireyleri ve toplumsal kurumları etkisi altına almış, dünyanın her yerinde dünyanın bilgisini veren ve toplumsal gündemi oluşturan en önemli bilgi kaynağı haline gelmiştir. İnsanlar çevrelerinde meydana gelen tüm olay ve gelişmelerden haberdar olmak ve yine çevrelerindeki olay ve gelişmelere tepki gösterebilmek için kitle iletişim araçlarına bağımlı durumdadırlar. Gelişen, kapasitesi artan ve ucuzlayan iletişim teknolojisi sayesinde haberin toplumsal alanda nüfuz edemediği hiçbir boşluk kalmamıştır.

Ancak kent burjuvasının batı dünyasının egemen sınıfı haline gelmesiyle başlayan ve küreselleşme dalgası ile doruğa ulaşan medya kuruluşlarının sahiplik ve sermaye yapısı değişiklikleri sonucunda, bu kuruluşlar kamusal bir işlev olarak haber aktarma fonksiyonlarını kaybederek, endüstriyel yöntemlerle ve ekonomik kaygılarla haber ve bilgi üretimi-satışı yapan ticari işletmelere dönüşmüşlerdir. Günümüzde bütün medya kuruluşları gerçekleştirdikleri yüksek maliyetli enformasyon üretimi faaliyetini destekleyecek bir sermaye yapısına bağımlı durumdadırlar. Bu kuruluşların birçoğu tamamen içerisinde yer aldıkları piyasa sistemi ile bütünleşmiş durumdadırlar; bütünleşmeyerek değişik sebep ve kaygılarla istisna olarak kalanlar ise bu piyasa sisteminin üzerlerinde yarattıkları bilanço baskısını oldukça güçlü ve rahatsız edici şekilde yaşamaktadırlar. Medya kuruluşlarının borsalarda işlem gören hisseleri giderek piyasaların yüksek kâr getiren gözde kağıtları haline geldikçe, medya üzerindeki bu ekonomik baskı da paralel şekilde giderek artmaktadır. (Herman ve Chomsky, 2012: 77) Bu güçlü sahiplik ve sermaye yapısı, haberin biçimine ve içeriğine de tesir etmektedir. Holdinglerin bünyelerinde farklı endüstriyel sektörler ile birlikte yer alan medya kuruluşlarının, içerisinde yer aldıkları kâr odaklı faaliyet ortamında editoryal bağımsızlığa sahip olmak gibi bir imkanları kalmadığı gibi, bu kuruluşların haber söylemi, haber üretim ve idari işleyiş biçimleri tümüyle sahiplerinin ve yöneticilerinin denetimine girmiştir. (akt. Çoban, 2013: 253) Medya kuruluşlarında sahiplik, yetki ve denetim alanında meydana gelen bu daralma, bu sektörün ürettiği medya ürünlerinde ve bu ürünlerin toplum için en çok önem taşıyanı olan haber söyleminde de sahiplik, yetki ve denetim erkine sahip olan azınlığın menfaatlerini yansıtan bir daralmaya sebep olmaktadır. (Belsey ve Chadwick, 2014: 307)

Günümüz ana akım basını teoride hür ve özerk olarak kabul edilmesine rağmen, aslında sermaye sahiplerinin, bu sermaye sahipleriyle karşılıklı ilişki içerisindeki egemen siyasal çıkar gruplarının ve ideolojilerinin hizmetindedir. İletişim alanının neo-liberal sistemin ihtiyaçları temel alınarak yeniden düzenlenmesi ve medya kuruluşlarının bu sistemin içerisinde kâr odaklı

holding branşlarına dönüşmesiyle, haber söylemi eleştirel niteliğini yitirmiş, farklı yorum ve fikirleri yayamaz hale gelerek sadece egemen sınıfın sesini duyuran bir vasıtaya dönüşmüştür. (Bostancı ve Akmeraner, 2016: 168) Yani günümüzde haberin içeriği tamamen holdinglerin ve eklemledikleri egemen ideolojilerin ihtiyaçlarına ve amaçlarına hizmet eder hale gelmiştir. Basın medyalaşması ile egemenler üzerinde popüler bir denetim aracı olma özelliğini yitirerek, egemenlerin toplum üzerindeki denetim aracı haline gelmiştir. Kısacası bütün toplumsal söylem biçimleri gibi haber de sermaye ve egemen ideoloji tarafından tamamen kuşatılmış durumdadır. Bu sembolik kuşatmayı yarararak gerçek haberi vermeyi, edinmeyi amaçlayan unsurlar da çeşitli şekillerde iç ve dış müdahalelere maruz kalmaktadır.

Günümüz haber alıcıları ise basın tarafından tüketim kültürü içerisindeki pasif içerik tüketicileri olarak konumlandırılmıştır. Basın kuruluşları, taraf oldukları ya da eklemledikleri ideolojilerin devamını sağlayabilmek için bir takım söylem pratikleri üreterek toplumun-müşterilerinin bilişsel biçimini etkilemek, eleştiri yeteneklerini baskılamak ve egemen ilişkilere karşı rızalarını elde etmek sürecinde aktif rol oynamaktadırlar. Günümüzde basın içeriklerinin kamuoyu tarafından bazen tartışılabilmesi ve eleştirilebilmesine rağmen (bazı uç örnekler dışında) asla sorgulanamıyor ve reddedilemiyor oluşu, bu aktif rolün önemini ortaya koymaktadır.

1.2. İdeoloji

İdeoloji kavramı, etkileriyle uzun vadede dünya toplumsal ve siyasal tarihini tümüyle etkilemiş olan Fransız Devrimi'nin ürünlerinden birisidir. Kelimenin mucidi olan, aristokratik kimliğini terk ederek Fransız burjuvasının en önemli sözcülerinden birisi haline gelen ve bu özelliği ile geleneksel aydından organik aydına dönüşümün klasik örneği olarak gösterilen Antoine Destutt de Tracy, ideolojiyi “herkese doğru düşünme imkânı sağlamak için kullanılacak fikir bilimi” (akt. Selçuk ve Şeker, 2012: 18) olarak tanımlamış; “ahlak, ekonomi-politik, fizik, matematiksel hesap alanlarını ve nihayetinde de tümüyle siyaset alanlarını içeren, tüm insani entelektüel çevreye açıkça hükmetmek amacıyla, bir terminoloji ve entelektüel tasarı” (akt. Fairclough ve Graham, 2002: 162) olarak düşünmüştür. İdeoloji kavramı başlangıçta fikre ilişkin yapılan araştırma ve tartışmaları ifade etmekte iken, zaman içerisinde fikir sistemlerini tanımlamak için kullanılmaya başlanmıştır. İdeoloji, ilk olumlu ve olumsuz tanımlamalarını yine Fransız Devrimi'nin karmaşık atmosferi içerisinde edinmiş, devrimi takip eden Napoléon Bonaparte totalitarizmi döneminde ise bütünüyle kötü bir şöhrete sahip olmuştur. Asıl önemini ise yine dünya toplumsal ve siyasal tarihini etkilemiş bir başka devrim olan Sanayi Devrimi sırasında yeni toplumsal sınıfların meydana gelmesi, sınıf bilinci ve

sınıflar arası mücadele kavramlarının sosyal bilimlerde popülerleşmesiyle elde etmiştir. Toplumsal düşüncenin en karmaşık ve sorunlu kavramlarından birisi olan ideoloji, en ayrıntılı şekilde Marksist kuramcılar tarafından ele alınıp tartışılmıştır.

Farklı siyaset teorileri bünyesinde iktidar ilişkileri için yapılan çok sayıda değişik kavramsallaştırma biçimleri, beraberinde ideoloji için yapılmış çok sayıda değişik tanımlamayı da getirmiştir. İdeolojinin tanımı, fonksiyonları ve işleyiş biçimi, 20. yüzyılda sosyal bilimlerin içerisindeki tartışmaların merkezine yerleşmiştir. (İnal, 2003: 13) İdeoloji, siyasal literatürde çok tartışılan ve üzerinde ortak, mutlak bir tanıma ulaşılamayan kavramlardan birisidir. İdeolojinin zaman içerisinde anlam değişimleri yaşamış olduğunu belirten Eagleton, halihazırda makul ve geçerli olan ancak kavram olarak birbiriyle bağdaştırılamayan çok sayıda ideoloji tanımından seçtiklerini şu şekilde sıralamaktadır...

- “Toplumsal yaşamdaki anlam, gösterge ve değerlerin üretim süreci.”
- “Belirli bir toplumsal grup veya sınıfa ait fikirler kümesi.”
- “Bir egemen siyasi iktidarı meşrulaştırmaya yarayan fikirler.”
- “Bir egemen siyasi iktidarı meşrulaştırmaya hizmet eden yanlış fikirler.”
- “Sistemli bir şekilde çarpıtılan iletişim.”
- “Özneye belirli bir konum sunan şey.”
- “Toplumsal çıkarlar tarafından güdülenen düşünme biçimleri.”
- “Özdeşlik düşüncesi.”
- “Toplumsal olarak zorunlu yanılısama.”
- “Söylem ve iktidar konjonktürü.”
- “İçinde, bilinçli toplumsal aktörlerin kendi dünyalarına anlam verdikleri ortam.”
- “Eylem-amaçlı inançlar kümesi.”
- “Dilsel ve olgusal gerçekliğin karıştırılması.”
- “Anlamsal (semiyotik) kapanım.”
- “İçinde, bireylerin, toplumsal yapıyla olan ilişkilerini yaşadıkları kaçınılmaz ortam.”
- “Toplumsal yaşamın doğal gerçekliğe dönüştürüldüğü süreç.” (Eagleton, 1996: 18)

Bu tanım çokluğu, tek ve uygun bir ideoloji tanımının bir anda yapılabileceğini sunulamayacağını ortaya koymaktadır. Eğer ideoloji için yukarıdaki tanımların hepsini bünyesinde içerecek basit

bir tanım gerekirse, Althusser'in “insani varlıkları birer toplumsal özne olarak kuran ve bu öznelere bir toplumdaki egemen üretim ilişkilerine bağlayan yaşanan ilişkileri üreten anlamlandırma pratiklerini düzenlemenin belirli bir yolu” (Eagleton, 1996: 41) tanımlaması uygun olabilir.

Bir ideolojiyi güçlü ve egemen hale getiren fonksiyon, şiddet kullanılmasına gerek kalınmadan bireylerin bilinçlerine yerleşebilmesi, bu bilince müdahale ederek değerleri yerleştirebilmesi ya da çıkartabilmesi ve bu değerleri bireylere doğal gerçekler olarak kabul ettirebilmesidir. İdeolojiler belli bir sınıfın belli bir zaman dilimi için ihtiyaç duyduğu belli değerleri, tüm toplumun sürekli ihtiyacı olan değişmez değerler olarak tanıtmaktadırlar. Her ideoloji kendi değerlerini bireylere, diğer karşı ideolojilerinkiler karşısında evrensel, üstün, alternatifsiz ve birleştirici olduğu iddiasıyla tanıtmaktadır. Ancak yine her ideoloji, kendisini aslında diğer ideolojiler ve değerleri üzerinden tanımlamakta, ancak öteki ideolojiler ile bağlantılı olarak var olabilmektedir.

Becker bireylerin kendilerini, kendilerinin bir araya gelerek oluşturdukları toplumları ve yaşadıkları dünyayı idare eden, onların doğal ve değişmez gerçekler olarak gördüklerini üretip denetleyen bir mekanizma olarak gördüğü ideolojiyi, bireylerin “dünyayı görmelerine aracılık eden, bireylerin eylemlerini uydurdukları bütünlenmiş bir gönderme çerçeveleri dizgesi” (akt. Shoemaker ve Reese, 2014: 97) olarak tanımlamaktadır. Sıradan bir bireyin ideoloji ile ilk teması henüz bir çocukken, zaten ideoloji tarafından kuşatılmış bir toplumsal pratik olan dili öğrenmesi ile gerçekleşmekte, aile, okul, tapınak gibi kendisini toplumsal yaşama hazırlayan toplumsal kurumların bünyesine katılmasından itibaren ideolojiye maruz kalmaktadır. İdeoloji, diğer her şeyden önce bir temsildir. Temsil ettiği şey ise toplumsal ilişkilerimizi yaşama biçimimizdir. İdeoloji insani varlıkları birer toplumsal özne olarak kurmakta ve bu öznelere toplumun egemen üretim ilişkilerine eklemlenmektedir.

1.2.1. Karl Marx ve Geleneksel Marksizm

Dünyada hakkında en fazla eser yazılmış kişi olan, (wikipedia.org – Erişim: 10.11.2016) Batı Avrupa'nın endüstrileşme sürecinde toplumsal sınıflar arasında meydana gelen çatışmalara bizzat şahit olarak gözlemleyen ve günümüzde ideolojiyi sosyal bilimlerin en popüler kelimelerinden birisi haline getirmiş olan Karl Marx, ideolojiyi egemen sınıfların hem yönetilen sınıfların egemenlik mücadelesine karşı sahip oldukları düşünsel donanımı, hem de fikir ve çıkarlarının yönetilen sınıfların gözünde doğal ve değişmez görünmesini sağlayan bir çarpıtma, manipülasyon aracı olarak değerlendirmiştir. Marx'a göre ideoloji, ekonomik üretim araçlarına sahip olan egemen sınıfların, toplumun diğer sınıfları üzerindeki mutlak düşünsel

tahakkümünü de elde etmek ve bu tahakkümün sürekliliğini sağlayabilmek amacıyla bu sınıflara kültürel üretim araçları vasıtasıyla yayınladıkları gerçekliğin değiştirilmiş, çarpıtılmış bir suretidir. Marx, tarih boyunca topluma egemen olan başat düşüncelerin, aslında sadece o toplumun egemen sınıflarının düşüncelerinden, yani ideal egemen maddi ilişkilerin düşünsel ifadesinden ibaret olduğunu ortaya koymuştur. Bir toplumun maddi egemenliğini eline alan egemen sınıf, o toplumun düşünsel egemenliğini de elde etmektedir. (akt. Eagleton, 1996: 120)

Sonuçta ideoloji; üretilmesi, yayılması ve kabulü sonucunda yönetilen sınıfların, egemen sınıfların çıkarları doğrultusunda edindiği bir “yanlış bilinç” durumudur. Bu yanlış bilinç, egemen sınıfların üretim ve egemenlik faaliyetlerini, yönetilen sınıflarla çatışma yaşamaya gerek kalmadan sorunsuz şekilde devam ettirebilmeleri için ihtiyaç duydukları fikir ve değerlerin, bu sınıflara biyolojik olarak doğal ve değişmez toplumsal gerçekler şeklinde sunulmasıdır. İdeoloji, egemen sınıfların düşünce ve değerlerini toplumun bilincinde doğallaştıran araçtır. Bu araç sayesinde toplumun yönetilen sınıfları içerisinde yaşadıkları dünyayı kendilerine ait olmayan egemen sınıfın düşünce ve değerleri ile tanıyıp kavramaktadırlar. Egemen sınıflar yönetilen sınıfları tasarlayıp çarpıttıkları yanlış bilincin içerisine hapsedmekte, onların kimliklerini ve biliş biçimlerini toplum adına kendileri inşa etmektedirler. (akt. Yağlı, 2009: 22)

Burada Marx’ın dikkatini çektiği nokta, egemen üretim ilişkilerinin, yöneten sınıflar tarafından yönetilen sınıfların bilinçlerinde meşrulaştırılması sürecidir. Marx’a göre devlet kurumunun üretim altyapısını oluşturan maddi üretim araçlarına (sermayesine, alet ve makinelerine, yöntem ve tekniklerine) sahip olan egemen sınıflar, bu sayede devlet kurumunun bilişsel üst yapısını oluşturan fikir ve kültür araçlarının denetimini de elde etmektedirler. Mevcut düzenin kitlelerin bilincinde meşrulaştırılması sürecinde egemen kapitalist sınıf üretim araçlarının, sermayesinin, yöntem ve tekniklerinin sorunsuz şekilde işlemesi için fikir ve kültür araçları aracılığıyla yönetilen sınıfların bireylerinin biliş biçimleri üzerindeki tekeli, bireylerin henüz toplumsal yaşama girişlerinden itibaren elde etmekte, tasarlayıp inşa etmekte ve sonuçta teoride tek tip, pratikte egemen sınıfın ideolojisini yaşamın doğal ve değişmez gerçekleri olarak kabullenip benimsemiş ve tüm hayatını bu gerçeklere göre düzenleyip yaşayacak bireylere dönüştürmektedir. Egemen sınıfların emrindeki geleneksel aydınlar tarafından üretilen ve kültür araçları ile yayılan ideoloji, bu sınıfların egemenliğine dayalı toplumsal ve siyasi iktidarı meydana getirmekte, yeniden üretmekte ve korumaktadır.

Marx’a göre ideoloji, ekonomik alt yapının üzerine kültür ile birlikte üst yapı olarak inşa edilerek kapitalist devleti oluşturmaktadır. Bu ekonomik alt yapının kontrolüne sahip olan egemen sınıf, nihayetinde üst yapıya da ve dolayısıyla ideolojik söyleme de sahip olmakta, yani

kendi söylemini toplumdaki egemen söylem haline getirmektedir. Bu kapitalist devlette ideolojinin şekil bulduğu yer üretim ilişkileridir. İdeoloji yönetilen sınıfların bilinçlerini, egemen sınıfların çıkar ve görüşleri doğrultusunda yanlış ve noksan olarak şekillendirmekte, böylece seçkin egemen sınıfların otoritesini meşrulaştırmakta, sahip oldukları iktidarı kötüye kullanmasını doğal, ya da en azından görünmez hale getirebilmektedir. Yani sonuçta Marx, ideolojiyi egemen sınıfların düşünsel donanımı ya da yönetilen sınıfların yanlış bilinç edinmelerine sebep olan bir araç olarak, ama nihayetinde her şekilde olumsuz anlamda tanımlamıştır.

Ancak Marx gelecek için bu yanlış bilinç üretiminin sonsuza kadar başarıyla sürdürülemeyeceğini, sınıflar arasında meydana gelecek çatışmaların yaratacağı siyasal ve ekonomik çelişkilerin egemenlerce tasarlanmış sahte gerçekliği bastıracağını ve yönetilen sınıfların egemen sınıfları mağlup ederek önce kapitalizmi, sonra da tümüyle devlet kurumunu ortadan kaldırarak ideoloji yanlış bilincine gerek duyulmayan, emeğe ve eşitliğe dayanan bir toplumsal düzenin gerçekleşeceğini öngörmüştür.

Marx'ın ideoloji kavramına yaptığı katkı, “düşünce ve bilincin oluşumuyla ilgili tartışmaları insan psikolojisi üzerindeki tartışmalardan toplumsal gelişmenin dinamiklerine kaydırması” (akt. Sancar, 2014: 11) olmuştur. Marx'ın, kitle iletişiminin siyasal ve teknolojik gelişmelerle küresel bir boyut almaya başladığı yıllarda, ideolojiye dair yaptığı bu tespitler gelecek tarihte gerçekleştirilecek olan eleştirel iletişim çalışmalarında da yol gösterici olmuştur.

1.2.2. Batı Marksizmi

Marx'ın sınıf bilinci ve sınıf mücadelesi üzerine ortaya koyduğu tespit ve tezler bütün dünyada sosyal ve siyasal yaşamda, özellikle de işçi sınıfı üzerinde büyük etki yaratmıştır. Rusya'da işçi sınıfının 1917 yılında önce çarlığı ve aristokrat sınıfları, ardından da burjuva sınıfını gerçekleştirdiği devrimlerle mağlup ederek iktidara gelmesi, bütün dünyaya Marx'ın yönetilen sınıfların devlet kurumunu ortadan kaldıracağı teorisinin teori olmaktan çıkarak artık gerçekleşmekte olduğunu düşündürmüştür.

Ancak beklenenin aksine pratikte durum böyle olmamış; devrimin ardından Rus sosyalist deneyimi içerisinde yeni bir devlet aristokrasisi sınıfı ortaya çıkmış ve hızla güçlenerek tüm devleti ele geçirmiştir. Bunun yanında diğer endüstrileşmiş batı ülkelerinde yönetilen sınıflar benzer bir devrimi gerçekleştirecek güce ulaşamamış, totaliter iktidarlar ve burjuva sınıfı bu ülkelerdeki güç ve egemenliklerini arttırarak sürdürmeye devam etmişlerdir. Bu durum sonradan bu batı ülkelerindeki Marksistlerin, Marx'ın temel görüşleri üzerinde,

özellikle de ekonomik alt yapının kültürel ve ideolojik üst yapıya karşı olan belirleyiciliği görüşü konusunda tartışmalar, ayrışmalar yaşamasına neden olmuştur.

Sonuçta geleneksel Marksist anlayıştaki ekonomik alt yapının kültürel ve ideolojik üst yapıyı belirlediği, tarihin kaçınılmaz şekilde işleyerek kapitalizme ve devlete son vereceği şeklindeki belirlenimci anlayışa karşı, kültürel ve ideolojik üst yapıya odaklanan ve bu yapıya kapitalist düzenin sürdürülmesi rolünü tanıyan yeni bir anlayış ortaya çıkmıştır. Batı Marksizmi olarak adlandırılan bu yeni anlayışı benimseyen kuramcılar, egemen sınıfların nasıl olup da açık şiddete başvurmadan diğer sınıfları yönetme ve yönlendirme beceresini gösterebildiğini anlamaya çalışmış, ekonomik alt yapının mutlak belirleyici rolünü sorgulamış, sonuçta egemen sınıfların yönetilen sınıfların biliş biçimlerini ve farkındalıklarını ideoloji vasıtasıyla gölgeleyerek meydana gelmesi gerekip gerçekleşmeyen emekçi devrimine engel olduklarını savunmuşlardır. Sonuçta da egemen sınıfın iktidarını ve gücünü korumak ve bu iktidar sahipliğini toplumun gözünde doğal, değişmez olarak göstermek için ideolojinin oynadığı rolün önemini ortaya koymuşlardır.

1.2.2.1. Antonio Gramsci: Hegemonya

Gazetecilik kariyeri sırasında Rus devrimini yorumlayarak ülkenin monarşiden sosyalizme geçişini önceden tahmin eden, İtalya Komünist Partisi'nin kurucu üyesi olup bir dönem de başkanlığını yapmış olan Antonio Francesco Gramsci, faşist Mussolini iktidarı döneminde alıkonularak hapsedilmiş, mahkûmiyet koşullarının sağlığı üzerindeki yıkıcı etkileri sebebiyle 46 yaşında hayatını kaybetmiştir. Fakat kısa yaşamı boyunca Marksist kurama, içerisinde yaşadığı endüstrileşmiş toplumu ve faşist-totaliter iktidarı baz alarak; egemen alt yapı-üst yapı ilişkileri, siyaset-sivil toplum ayırımı, toplumda aydınların işlevi ve özellikle de toplumsal rızanın elde edilmesi, yani hegemonya konusunda yaptığı tespitlerle 20. Yüzyılın en önemli kuramcıları arasındaki yerini almıştır. Özellikle Marx'ın yanlış bilinç olarak ekonomik ilişkiler çerçevesinde açıklamaya çalıştığı ideoloji kavramını Gramsci, Hegemonya Aygıtı (*apparato egemonico*) konsepti ile devletin ekonomik alt yapısından kültürel üst yapısına taşımıştır. Hegemonyayı, Marx'ın kaçınılmaz tarihsel sosyalist devriminin, diğer endüstrileşmiş batı devletlerinde gerçekleşmemesinin sebebi olarak göstermiş, bu durumun Marx'ın kuramlarını oluştururken devletin üst yapılarının rolünü ve gücünü ihmal etmesinden kaynaklandığını savunmuştur. Egemen üretim ilişkileri, Marx'ın devletin "üst yapısı" olarak tanımladığı aygıtlarla yönetilen sınıfın doğal düşünceleri ve doğanın gerçekleri haline getirilmiş, böylelikle mevcut düzen egemenlerin çıkarları doğrultusunda devam etmiştir. Gramsci Marksist terminolojiye yaptığı katkılarla Althusser, Poulantzas, Said gibi ardılı

kuramcılarını etkilemiş, günümüz çağdaş sosyal bilimlerinin en önemli figürlerinden birisi haline gelmiştir.

Marx'ın yönetilen sınıfların gerçekleştireceği “kaçınılmaz” sosyalist devrimin, İtalya’da gereken bütün şartlar bir araya gelmiş olmasına rağmen gerçekleşmemesinin sebeplerini sorgulayan Gramsci, nasıl olup da egemen sınıfın zor ve şiddet içeren boyutunun yanında bu zor ve şiddeti görünmez hale getirerek yönetilen sınıfların rıza ve onayına sahip olarak egemenliğini devam ettirdiğini irdelemiş, bu durumdan egemen iktidarın sürdürülmesinde devletin alt yapısını oluşturan ekonomi ve üretim ilişkileri kadar üst yapısını oluşturan siyasal-kültürel-ideolojik ilişkilerin de önemli olduğu sonucunu çıkarmıştır. İtalyan sosyalist devriminin başarısızlığa uğraması sürecinde hükümet, hukuk ve kolluk kuvvetleri kadar gazeteciler, sendikacılar ve ruhban sınıfının rolüne de tanıklık eden Gramsci, egemen sınıfın başta toplumsal kurumlar olmak üzere toplumun tüm alanlarına nüfuz ettiğine, devletin egemen sınıfların çıkarlarını sürdürmenin yanında ideoloji vasıtasıyla toplumun bilincini yönlendirip denetleyen bir role büründüğüne dikkat çekmiştir. Bu egemen sınıfın egemenliğinde bulunan devletin toplumda kapladığı alan, sivil toplum ile arasındaki sınır tamamen ortadan kalkacak boyutta genişlemiştir. Devlet ve devlet egemenliğine sahip sınıflar egemenlik ilişkilerini gerçekleştirmek için sadece egemenlik ilişkilerini topluma baskı ile dayatmaya değil, onların rızalarını ve onaylarını kazanmaya da ihtiyaç duymaktadırlar. İktidar salt şiddete dayanan bir zor rejimi olarak düşünülemez, düşünüldüğü taktirde toplumun içerisindeki azınlık bir grubun çoğunluğun üzerinde egemenliği sağlamış olması veya bunu sürdürebilmesi açıklanamaz. Toplumun bir grubunun, çoğunluğun üzerinde egemenliğini sağlayarak bunu uzun süre sürdürebilmesi, tamamen o toplumun üzerindeki egemenliğe göstereceği rızaya bağlıdır. (akt. Arsan ve Çoban, 2014: 38)

Gramsci, hegemonya sözcüğünü, “egemen bir yönetici gücün kendi hâkimiyeti için hükmettiği insanların rızasını alma biçimi” (Eagleton, 1996: 162) şeklinde tanımlamıştır. Ayrıntılı tanımı ile hegemonya, egemen sınıfın yönetilen sınıflar üzerinde o sınıfların rızasına dayalı bir egemenlik ilişkisi inşa etmesi, o egemen sınıfın kendi iktidarının devamı için gereken ideolojik değer ve kuralları çeşitli stratejilerle toplumun tüm alanlarına baştan sona yayarak o toplumun bilincinde “biyolojik gerçekler” ve “yaşam kültürü” haline getirmesi ve kendi çıkarlarını toplumun bu tasarlanmış değerleri ile eşitleyerek o toplum üzerindeki mutlak ahlaki, siyasal ve entelektüel egemenliği elde etmesidir. Gramsci’nin hegemonya kavramı anlam olarak salt bir ekonomik-siyasal kontrol biçimini içermemekte, egemen sınıfın ideolojisini yönetilen sınıflara genel bir “doğru, doğal, değişmez” olarak kabul ettirme faaliyetini de kapsamaktadır. Egemen sınıf devletin ideolojik aygıtları vasıtasıyla önce topluma, ardından da

tüm toplumsal ilişkilere hegemonik yapısını yerleştirerek toplumun egemen sınıfa olan rızasını elde etmektedir. Hegemonya sayesinde sivil toplum alanı devletin baskı aygıtlarının kullanılmasına gerek kalınmadan denetim altına alınmakta, bu aygıtların egemen üretim ilişkileri için yaratacağı risklerden kaçınılmaktadır. Devlet ihtiyaç duyduğu durumlarda zor ve şiddeti uygulama tekeline elinde bulundurmaktadır. Zor ve şiddet dışında devletin egemenliğini sürdürmek için başvurduğu asıl metot ise rızadır. Yönetilen sınıfların devletin egemenlik ilişkilerine gösterecekleri rızalarının zor ve şiddet kullanılmadan elde edilmesi, egemenlik ilişkilerinin gücü ve meşruiyeti yanında ömrünü de arttıran temel unsurdur. (akt. Çoban, 2013: 65)

Ancak sivil toplum alanı üzerindeki bu toplumsal rızaya dayalı denetim, egemen çıkar ilişkileri egemen hegemonik yapıyla eninde sonunda çelişeceği için mutlak bir sürekliliğe sahip olmayacaktır. Ayrıca egemenliğe sahip olmayı hedefleyen başka muhalif sınıflar da karşı-hegemonya oluşturma çabasını sürdürmeyi bırakmayacaklardır. Marx ve Althusser'ın aksine ideolojinin dirençsizliğine ve istikrarsızlığına vurgu yapan Gramsci, ideolojik bir mücadele alanı olarak betimlediği hegemonyanın, yönetilen sınıfların rızasının kaybedilmemesi için sürekli olarak “yeniden üretilmesi” gerektiğini vurgulamıştır. Sürekli çelişkiler ve krizlerle yaşayan egemen iktidarlar için hegemonya sürekli değildir, toplumsal rızanın sürekliliğinin sağlanması için hegemonik ilişkilerin de sürekli yeniden üretimi sağlanmalıdır.

Teoride bütün insanların birer aydın olabileceğini ancak herkesin toplumda aydınların sosyal entelektüel işlevlerini göremeyeceklerini söyleyen Gramsci, aydınları, egemen sınıfın üretim ilişkilerini ve hegemonyasını örgütlemekle görevli seçkin azınlıklar olan “geleneksel aydınlar” ve farklı toplumsal sınıflardan gelerek o sınıfın duygu ve deneyimlerini kültür vasıtasıyla aktaran “organik aydınlar” olarak sınıflandırmıştır. Egemen sınıfın bilişsel, ahlaki ve manevi değerlerini empoze etme görevini üstlenmiş olan geleneksel aydınlar, bu değerleri bireylere aşilayarak onları bilişsel olarak homojen yapıdaki kitlelere dönüştürmektedirler. Ait oldukları toplumsal sınıfın değerlerini temsil eden organik aydınlar ise, egemen sınıfın istismarına karşı içerisinde yer aldıkları sınıfın bireylerini kolektif bir yapıya sokmak ve siyasi mücadele sürdürebilmek için gereken bilgi ve birikimi sağlamaktadırlar.

Yönetilen sınıfların egemen kapitalist sistemin çelişkilerle dolu iktidar ilişkilerine şiddet ve baskıya başvurmadan nasıl onay gösterebildikleri sorusundan hareket ederek ideoloji ve hegemonya kavramlarını birlikte kullanan Gramsci, bu şekilde ideoloji teriminin nosyonunu, “toplumsal yaşamın bilinç dışı boyutunu da” dâhil edip genişleterek zenginleştirmiş, ona maddi ve siyasal bir zenginlik kazandırmıştır. Egemen ideolojinin yerleşik olmayıp, hegemonik rızanın sürekli yeniden elde edilerek sağlanması yönündeki saptamaları ve medya ve diğer

kültürel araçların toplum üzerindeki ideolojik etkileri konusundaki görüşleri ile Gramsci, yeni dönem Marksistlerin yanı sıra “Frankfurt Okulunun” ve “Kültürel Çalışmaların” sıkça başvurulan temel kuramsal kaynaklarından birisi haline gelmiştir.

1.2.2.2. Frankfurt Okulu: Kültür Endüstrisi

Frankfurt Okulu veya resmi adıyla “Frankfurt Toplumsal Araştırmalar Enstitüsü” 1923 yılında Frankfurt Üniversitesi bünyesindeki bir grup akademisyen tarafından kurulmuştur. Okulun kuruluş amacı, Marx’ın öngördüğü emekçi sınıf hareketlerinin endüstrileşmiş batı ülkelerinde gereken bütün koşullar meydana geldiği halde gerçekleşemezken, totaliter faşist iktidarların ve kapitalist sınıfın süratle güç kazanmalarının nedenlerini ele alıp tartışmak için muhalif entelektüelleri bir araya getirmektir. Okul kurulduğu dönemden beri geleneksel Marksizm ile olan mesafeli ilişkisini, Stalin döneminde başlayan Sovyet agresif-yayılmacı siyaseti ile birlikte tamamen koparmıştır. Okulun Marksizm anlayışı, daha çok Lukács ve Gramsci tarzı eleştirel Yeni Marksizm hareketinin bir parçası olarak tanımlanmaktadır. Bu dönemden itibaren Okulun geleneksel Marksizme yönelttiği eleştiriler, Marksizmin kendi siyasal yapısını revize etmesine katkı sağlamış, Yeni Sol’un ortaya çıkmasını ve gelişimini etkilemiştir.

Frankfurt Okulu temsilcileri Gramsci ile eş zamanlı olarak Marx’ın alt yapı-üst yapı kuramının, ekonomik altyapının son kerteedeki belirleyici konumunu sorgulamış, bu konunun o dönem dünya genelinde siyasette faşist totalitarizmin ve ekonomide kapitalizmin yükselişini açıklamakta yetersiz kaldığını vurgulamışlardır. (akt. Selçuk ve Şeker, 2013: 23) Okulun eleştirel söylemi aynı dönemde hem Sovyet sosyalizmini hem de batı kapitalizmini hedef almıştır. Özellikle Horkheimer’in yönetimi döneminde Okul, çalışmalarını kapitalist toplumun gelişiminin kültürel boyutları üzerinde yoğunlaştırmıştır. Okulun özellikle popüler kültür üzerine gerçekleştirmiş olduğu faaliyetler, günümüz siyaset, ideoloji, iletişim ve medya çalışmalarına çok önemli bir düşünsel miras sunmuştur. (Bağçe, 2013: 12)

Günümüz eleştirel iletişim çalışmalarının etkilendiği önemli alanlardan olan Frankfurt Okulu, ideolojiyi siyasi bir olgu ya da toplumsal sınıfların yaşadıkları dünyayı anlama biçimi olarak değil, gerçeklik ve gerçekliğin görüntüsü arasındaki mesafeyi belirten bir “şey” olarak tanımlayıp ele almıştır. (akt. Yağlı, 2009: 21) Okulun temsilcileri kitle kültürünün bireylerin bilinçlerinde yarattığı etkiyle onları egemen ilişkilere itaat ve boyun eğmeye teşvik eden özelliklerini çözümleyebilmek ve eleştirebilmek için, ideoloji kavramını Marksistler gibi olumsuz bir kavram olarak ele almışlardır. (Larrai, 1995: 82) Okulun eleştirel teorileri “ekonomi, devlet, toplum ve günlük yaşam pratikleri arasındaki ilişkileri irdelemekte izafi bir

çerçeve sağlarken, önemli ölçüde kitle medyası ve onun izleyiciler üzerindeki etkileriyle de bilinmektedir.” (akt. Karlıdağ, 2016)

Frankfurt okulu, kültürün ve kültürü yayma (kitle iletişim) araçlarının kapitalist egemen ilişkiler içerisinde endüstriyel bir boyut kazanmasının sonuçlarına dikkat çekmektedir. Adorno ve Horkheimer’a göre endüstrileşen kültürde bireysel özgürlükler, yaşam kalitesi ve eleştirel düşüncenin yerini, üretim ilişkilerinin devamı ve kârın maksimizasyonu almaktadır. Bu kültür endüstrisinin ürünleri bireyler tarafından tüketilmeye uygun olarak tasarlanıp üretilmekte, üretim ilişkileri gözetilerek tasarlanıp norm durumuna getirilmiş davranış kalıpları, bu ürünler vasıtasıyla bireylere doğal, uygun, makul davranış biçimleri olarak sunulmaktadır. “Ekonomik aygıt, metaları otomatik olarak insanların davranışlarını belirleyen değerlerle donatmaktadır.” (Horkheimer ve Adorno, 1995: 46) Kitle iletişim araçları ve kültür endüstrisinin hızla gelişmesine paralel olarak, sanatsal ve kültürel biçimlerde aynı hızda standartlaşmakta ve metalaşmaktadır. Hızı ve kapasitesi gelişen, ama buna paralel olarak içeriğinin aydınlatıcı ve bilgilendirici kalitesi tahrip edilen kitle iletişim araçları toplumu da eksik bilinçle çevresinde meydana gelen olayları tek başına kavrayıp değerlendiremeyen, eleştiri becerisinden yoksun, hazır tüketim formlarına muhtaç bireylerden oluşan Kitle Toplumu haline getirmektedir. Kant’ın günümüz modern medya uygulamalarından çok önce sezgisel olarak ortaya koyduğu şekilde; “görüntüler daha kendi üretimleri sırasında anlığın standardına göre sansür edilmektedir, ki sonradan bu standarda uygun şekilde izlenmelidirler. Kamusal yargıyı onaylayan algı daha meydana çıkmadan bu yargı tarafından hazırlanmıştır.” (Horkheimer ve Adorno, 1995: 102) Kitle toplumunun bu fonksiyonel eksiklikleri onları egemen sınıfların ideolojik tahakkümüne karşı savunmasız hale getirmiş, egemen sınıfların iktidardaki konumlarını artık iyiden iyiye sağlamlaştırmıştır. Kültür endüstrileri tüketici kitlelerin duydukları gereksinimlerden faydalanarak onlara arzuladıkları her davranışı uygulatabilecek ve manipüle edebilecek, hatta artık bu kitlesel gereksinimleri bile tasarlayabilecek, üretebilecek, yönlendirebilecek, denetleyebilecek ve sonlandırabilecek güce ulaşmıştır. (Adorno, 2011: 78)

Adorno’ya göre biçimini Avrupa faşizminden alan modern batı realitesinde görünüşte herkesin özgürlüğü güvence altındadır. “Resmi olarak kimse düşündüklerinden ötürü hesap vermek zorunda değildir. Buna karşılık herkes küçük yaşlardan itibaren toplumsal denetimin en hassas araçlarını oluşturan kiliselere, kulüplere, meslek kuruluşlarına ve benzer ilişki ağlarına (ideolojik aygıtlara) hapsolmuştur. Kendini mahvetmek istemeyen herkes, bu aygıtın tartışında fazla hafif çıkmaktan kaçınmalıdır, aksi takdirde yaşamın gerisinde kalacak ve eninde sonunda yok olup gidecektir.” (Adorno, 2011: 85) Kapitalist toplumda bireyselliğe, ancak bireyin genel olanla özdeşleştiğine ilişkin bir kuşku kalmadığında göz yumulmaktadır. Bireyin

benliğinin özgün niteliği bireylere sanki doğalmış gibi gösterilip, gerçekte ise egemen sınıflar tarafından kendi çıkarları doğrultusunda planlanmış ve tasarlanmıştır.

İdeolojiyi sınıflar arasındaki bütün toplumsal çelişkileri filtre edip ortadan kaldıran totaliter bir sistem olarak tanımlayan Marcuse ise kitle medyasının tüm unsurlarıyla egemen ideolojiyi yeniden üretmekle ve egemen ideolojiye yönelebilecek tüm tehlikeleri pasifleştirmekle görevli olduğunu belirtmiştir. Günümüzde egemen sınıf kendisini yalnızca teknoloji aracılığıyla değil, teknoloji olarak da geliştirip güçlendirerek, bütün kültürel alanlara yayılmakta ve egemenliğini pekiştirmektedir. Dahası, “teknolojinin sadece uygulanması değil, kendisi de egemenliktir.” (Larrain, 1995: 84) Egemen sisteme yönelen tüm eleştiri ve başkaldırıları marjinalleştirilerek, sistem kitle toplumunun gözünde tek boyutlu hale getirilmektedir. Kültür endüstrisi bireyleri sürekli kendi bireysel gereksinimlerini tatmin etme konusunda manipüle etmektedir, ama bu bireysel gereksinimler de egemenlerin denetimindedir; kitle toplumunda neye gereksinim duyulduğunu da artık egemen sistem belirlemektedir. Kitle medyası aracılığıyla bireylere egemen sınıfın yanlış bilinci ve yanlış gereksinimleri yayınlanarak kazandırılmakta, bireyler bu yanlış bilinç ve gereksinimleri edinip yaşamaya başladıkları andan itibaren ise egemen sınıflar karşısındaki düşünsel iradelerini yitirmektedirler. (akt. Karlıdağ, 2016: 244)

Habermas’a göre ise ideoloji, “egemen iktidar tarafından sistemli biçimde çarpıtılan bir iletişim biçimi, tahakkümün bir aracı haline gelen örgütlenmiş güç ilişkilerini meşrulaştırmaya hizmet eden” bir söylem biçimidir. (Eagleton, 1996, 183) Habermas, geçmişte haber verme ve kamuoyu oluşturma amacı taşıyan öncü gazetecilik faaliyetlerinden günümüzde haberi metalaştırıp ticaretini yapan modern medya uygulamasına yaşanan geçişi ortaya koymuştur. Kökeni Batı aydınlanmasına, Amerikan ve Fransız devrimlerine dayanan liberal kamusal alandan kapitalist düzene dönüşümü işaret etmiş, kitle iletişim araçlarının hiçbir engelleme olmadan fikirlerin özgürce paylaşıldığı kamusal alan oluşturma işlevini egemen kapitalist üretim ilişkilerine dâhil oldukları andan itibaren yitirmeye başladıklarını belirtmiştir. Kapitalizm, kitle iletişimini bir kâr etme, ideoloji yayma ve manipüle etme aygıtına dönüştürmüştür. 19. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren devlet ve örgütlenmiş kâr odaklı gruplar kendi alanlarını kamusal alana doğru genişleterek onu tahakküm altına almaya başlamıştır. Bu iki gücün iş birliği sonucunda yeni bir korporatist iktidar ilişkisi meydana gelmiş ve örgütlenmiş çıkar grupları, o güne kadar hükümetin popüler denetimini gerçekleştirmekte olan kamuyu giderek daha çok dışlamıştır. Kitle iletişim araçları bu süreçte bireyleri akılcı ve eleştirel tartışmaya teşvik eden kamusal bir araç olma özelliğini yitirerek; kamunun kamusal alandan kenara itilerek söz konusu süreçte işlevsiz bırakılmasına yardımcı olan, kamuoyu yerine kitle

oyunu (*mass opinion*) güdümlenen ilave bir araç haline gelmiş, bireylere basit, bayağı düşünceler sunarak bilişsel üreticilerden oluşan kamuyu edilgen tüketicilerden oluşan kitlelere dönüştürmüş, (Curran, 2014: 137) sonuçta kültürü tartışan ve eleştiren akılcı toplum yerini kültürü satın alıp tüketen tüketici topluma bırakmıştır.

Kitle iletişim araçlarını popüler kültürü yayan, toplumun siyasal algılarını körelterek pasifize eden araçlar olarak tanımlayan Frankfurt Okulu, medya metinlerinin eleştirel analizinin kuramsal olarak biçimlendiği Eleştirel Okul'un başlangıcı olarak kabul edilmektedir.

1.2.2.3. Louis Althusser: Devletin İdeolojik Aygıtları

Tıpkı ideoloji araştırmalarına büyük katkılar sağlamış diğer geç dönem Marksistler Gramsci ve Frankfurt Okulu temsilcileri gibi Fransız kuramcı Louis Althusser'in da eserlerini birbirine bağlayan temel durum, Rus sosyalist devriminin endüstrileşmiş batı toplumlarını etkileyememiş olmasıdır. Althusser bu durumdan üst yapının alt yapıdan olan özerkliğinin kavranamamış olunmasını sorumlu tutmuştur. Ekonomi ve siyasetten sonra toplumsal formasyonu meydana getiren üçüncü unsur olarak gördüğü ideolojiyi geleneksel Marksizmin öngördüğü gibi üretim ilişkilerinin bir uzantısı değil, “maddi bir pratik, kendi etkileme alanında özerk belirleyiciliği olan bir pratik” (Althusser, 2002: 7) olarak betimleyen Althusser'a göre ideolojiler egemen sınıfların çıkarları doğrultusunda bireyleri olduklarından farklı özneler haline getirmeye çalışmaktadırlar. Althusser'in Marksist terminolojiye yaptığı en önemli katkı, kapitalizmin yaşadığı bütün iç çelişkilere rağmen ayakta kalmak bir yana dursun gücünü nasıl giderek arttırdığı sorunsalından ortaya çıkardığı ve ideoloji kavramını Marksist teorinin bir nesnesi haline getiren devletin “baskı aygıtları” ve “ideolojik aygıtları” tezidir. Gramsci'nin hegemonyanın bir aracı olarak gördüğü ideoloji, Althusser için maddi pratiğin olmazsa olmazıdır.

Althusser Marx'a atıfta bulunarak kapitalist toplumda emek gücünün yeniden üretimi yalnızca nitelikliliği değil, aynı zamanda kurulu düzenin kuralları bağlamında da sürekli olarak yeniden gerçekleştirildiğini belirtmektedir. Bu yeniden üretim süreci kapitalist sınıfın endüstri araçları, teknikleri ve sermayesinden meydana gelen alt yapının dışında hukuki, siyasal ve ideolojik değer ve kurumlardan meydana gelen üst yapı tarafından sürdürülmektedir. (Althusser, 2002: 25) Kapitalist devlet, kapitalist değerleri üretirken ve yeniden üretirken ikili bir yapıyı kullanmaktadır; bunlar egemen sınıfın varlığına ve otoritesine karşı yönelecek fiili tehditleri engellemekle-ortadan kaldırmakla yükümlü kolluk kuvvetleri, silahlı kuvvetler, mahkemeler ve hapishanelerden oluşan “baskı aygıtları” ve egemen üretim ilişkilerinin devamını sağlayacak düşünsel ortamı sağlamakla yükümlü aile, din, eğitim kurumları, siyasi

partiler, sendikalar, hukuk, kültürel faaliyetler (edebiyat, güzel sanatlar, spor...vb), ve haberleşme (kitle iletişim) araçlarından oluşan “ideoloji aygıtlarından” oluşmaktadır. Devletin ideolojik aygıtlarını, baskı aygıtlarından ayıran temel fark; görevlerini yerine getirmek için yöntem olarak yaptırım ve şiddet yerine değerlerin aşılması ve ve rızanın elde edilmesine öncelik vermeleridir. Devletin baskı aygıtlarının zor ve şiddet dışında fonksiyonel olarak ideolojiyi de bir yöntem olarak kullanması gibi; zaman zaman devletin ideolojik aygıtları da gizli ve sembolik olarak baskıyı kullanmaktadırlar. “İdeolojinin var olduğu yer fikirler dünyası değil, kurumlar ve bu kurumların pratikleridir: ideoloji, aygıtların içinde ve bu aygıtların pratiklerinde yer almaktadır.” (Althusser, 2005: 121) Bunun yanında devletin baskı aygıtları merkezden idare edilmekte ve kamusal alanla sınırlı kalmakta iken, ideolojik aygıtlar birbirlerinden bağımsız yapıdadırlar ve özel alana da girebilmektedirler. Bir sınıfın ideolojisinin ihtilafsız gerçekleşmesi ya da devlet iktidarını ele geçirmiş olması, onun egemen olması ve bu egemenliği sürdürmesi için yeterli değildir. Hiçbir egemen sınıf, devletin ideolojik aygıtları içerisinde ve üzerinde kontrole sahip olup egemen ilişkilerini bu aygıtlarla üretmeden ve yeniden üretmeden devlet iktidarını sürekli olarak elinde tutamaz.

Devletin ideolojik aygıtları, gerçekte tasarlanıp belirlenmiş olup, bireylerin kendilerini bağımsız özneler olarak algılamalarını sağlayan egemen ideolojileri üretip yaymaktadırlar. Bu konumlandırma süreci bireylerin nesnel varlıklarının kapitalist sömürü düzeni içerisindeki işlevlerini doğallaştırmakta ve onlara görünmez hale getirmektedir. “İdeoloji bireyleri özneler olarak çağırmakta ve adlandırmaktadır.” (Althusser, 2002: 65) Althusser’in kendi deyimiyle; ideolojinin dışında yaşandığı düşünülen şeyler, aslında ideolojinin tam merkezinde meydana gelmekte ancak bireyler, ideoloji kendisini görünmez hale getirdiği, örtüklettiği için bunun farkına varamamaktadırlar. Sonuçta sadece sistemin gereksinimlerine göre biçimlendirilmekle kalmayıp, sistemin varlığını benimseyecek bilince ulaşan insanlar egemen sınıfın düşünüş biçimini kendi düşünüş biçimleri, egemen sınıfın çıkarları için gereken değerleri de kendi kimlikleri olarak kabul etmektedirler. “Devletin ideolojik aygıtları bireylerin bilinçlerinin en mahrem noktalarına ve en özel ya da kamusal davranışlarına kadar nüfuz ederek, egemen sınıfın ideolojisini bireysel bilincin en gizli yerlerine (mesleki, ahlaki, ailevi, dini, siyasal, felsefi...vs) kadar yerleştirmekte, bu şekilde de egemen üretim ilişkilerinin yeniden üretimini gerçekleştirmektedir.” (Althusser, 2005: 122) Bu durumda egemen üretim ilişkilerinin yeniden üretimi, egemen sınıfın yönetilen sınıflara karşı ideolojik girişiminden ibaret olup, bu ilişkileri yeniden ve çelişkisiz olarak kurup bu sınıflara onaylatması ile gerçekleşmektedir.

Marx’ın “yanlış bilinç” olarak tanımlayıp gereken önemi vermediği, Gramsci’nin ise önemini açıklamaya (muhtemelen) ömrünün yetmediği ideoloji kavramını Althusser; azınlığın

çoğunluk üzerindeki iktidarının zor ve şiddet içermeyen araçlarla sürdürülmesi bağlamında açıklayarak Marksist literatürün ve iletişim araştırmalarının en yaşamsal terimlerinden birisi haline getirmiştir. Devletin ideolojik aygıtları kavramını kullanışlı bir sosyal bilimler teorisi olarak literatüre sokmuş olmasının yanında Althusser'in gerçek önemi; "Birincisi, ideolojinin işleyişini açık ve kesin olarak insani öznelliğin oluşumuyla ilgili olarak kavramlaştırmıştır. Böylelikle Marksist toplumsal kuramı psikodinamik ve psikanaliz ile birleştirmiştir. İkincisi, ideolojiyi maddi toplumsal matrislerin içine işlemiş toplumsal bir hitap ya da seslenme süreci olarak ele alarak, ideolojiyi bir fikir ve düşünceler toplamı olarak gören gelenekle ilişkisini kesmiştir." (Therborn, 1989: 16)

1.3. Dil ve Söylem

Dil, insanların çevrelerinde bulunan obje ve olguları, meydana gelen olayları tanımlamak ve iletmek için onlara verdiği temsili sembollerdir. Dil, sözlü ve yazılı göstergelerden oluşan ve insanları diğer bütün canlı türlerinden ayırt ettiği öne sürülen simgesel bir iletişim sistemidir. "Dil belli kurallarla yönetilen bir sistemdir ve esas olarak çok sayıda nedensiz saymaca göstergelerden meydana gelmektedir. Bu göstergelerin bir dil grubunun tüm üyeleri için ortak bir anlamı bulunmaktadır." (Mutlu, 2004: 73)

Dil hem bireysel hem de toplumsal açıdan vazgeçilemez veya ikame edilemez bir faaliyettir. Dil dünyadaki bireysel ve toplumsal varoluşun zorunlu koşullarından birisidir, dilin yokluğunda insanların bireysel ve toplumsal varoluşlarını sürdürmeleri mümkün değildir. Hem bireylerin düşüncelerini anlatmaya yarayan bir araç, hem de diğer bireylerle iletişim kurmasını sağlayan toplumsal bir ortamdır. Bireyler dillerini içerisinde yaşadığı toplumda kazanmakta, dünyayı dil ile tanıyıp anlamlandırmaya çalışmaktadır. (Zeyrek, 2009: 27) Dil, tarih boyunca toplumsal bilgi ve deneyimlerin nesiller boyunca bireyden bireye aktarılmasını sağlamıştır, bu görevini gerçekleştirmeye devam etmektedir. Bireyler kendi dilsel dağarcıklarını, içerisinde yaşadıkları dil topluluğunun sahip olduğu bu toplumsal bilgi ve deneyimlerden edinmektedir.

Dil ve bireylerin dili kullanımı sadece bireysel değil, ayrıca bireyin dili toplumdan edinmiş olması ve yine toplum ile etkileşime girmekte kullanması ile toplumsal bir olgudur. Bireylerin toplumdan edindiği dil, o toplumun değer ve inançlarını da bireylere kazandırmakta, bireyler içerisinde yaşadıkları dünyayı dil ile birlikte edindiği bu değer ve inançlarla tanıyıp tanımlamaktadır. Yani dil sadece insanların çevrelerinde bulunan obje, olgu ve olayları tanımlayıp iletmesine yardımcı olmamakta, bunlarla ilgili olan düşünce ve yargılarını da şekillendirip sabitleştirmektedir.

Dil tarih boyunca farklı disiplinlerin ilgisini çekmiş olup, ideoloji bağlamında ele alınması ilk kez 20. Yüzyılın ortalarında Yapısalcılık akımı temsilcileri tarafından gerçekleştirilmiştir. Yapısalcılık var olan gerçekliğin birbirlerine bağlantılı parçaların oluşturduğu bir bütün olarak anlaşılması ilkesine dayanan bir öğrenme ve değerlendirme faaliyetidir. Çıplak gözle görülen görüntünün arka planında yer alan gizli yapıyı araştıran Yapısalcılar, bütünü oluşturan parçaların kendi başlarına herhangi bir anlam ifade etmediklerini, anlamlarını birbirleriyle olan bağlantılarıyla elde ettiklerini savunmaktadırlar. (Tüfekçi, 2003: 50)

Yapısalcılar, Yapısalcılığı felsefi bir akım değil, bilimsel bir yöntem olarak tanımlamaktadırlar. Yapısalcılık en genel düzeyde, toplumsal yapı kavramına ve toplumun bireylerden önce geldiği görüşüne dayanan bir toplumbilimsel yaklaşım olup, bir kültürde anlamı ortaya çıkaran birimler arasındaki ilişkileri incelemektedir. Yapısalcılık bir bilimsel yaklaşım yöntemi olarak, incelemesi yapılacak olan unsura yapı kavramının uygulanması, o unsurun çıplak gözle görülebilen görüntüsünün altında, ayrıntısında bulunan gizli, gözle görülemeyen kurallar ve sistemlerin bulunup çözümlenerek görünür hale getirilmesi, bu şekilde o unsurun görüntüsünün ardındaki işleyen sistemin ifşa edilerek açıklanmasına dayanmaktadır. (akt. Sözen, 2013: 611) Birçok farklı bilim dalı tarafından kullanılan, bu sebepten dolayı da birçok tanımlamaya sahip olan yapı, genel anlamıyla “canlı ya da cansız bir organizmanın kendisini, birçok alt sistemin bir araya gelmesiyle oluşan parçalar bütünü”, dar anlamıyla da “toplum ya da örgüt içindeki birimlerin birbirleri arasındaki karmaşık ilişkilerin tümünü” (Nar, 2014: 31) ifade etmektedir.

Kariyerinde Yapısalcılık terimini hiç kullanmamış olmasına rağmen, Göstergebilimin kurucularından sayılan Ferdinand de Saussure’e göre dil, “önceden mevcut olan blokların bir araya gelişi olarak değil, ancak yapısal bir bütün olarak var olmaktadır. Dilin birimlerini ve onların karşılıklı ilişkilerini meydana getiren şey bizzat yapıdır.” (Mutlu, 2004: 304-305) Saussure, göstergebilimden gelecekte kurulması gereken bir bilim dalı olarak bahsetmiştir. Saussure dilin somut kullanımı ve birey tarafından uygulanış biçimi olan söz (*parole*) ve sözü belirleyen soyut ve toplumsal sistem ve kurallar olan dil (*langue*) arasındaki ayrımı yapmıştır. Dil sözün temelini oluşturan karmaşık işaretler sistemidir, bir topluluk tarafından paylaşılan değer ve sistemlerden oluşup anlamsal varlığını bir çeşit toplumsal sözleşmeye borçludur. Söz ise dilin ampirik bir örneği olarak bireylerin söylediği şeylerdir.

Saussure, bütünsel bir yapıyı yansıtan kültürü ve kültür ürünlerini karşıtlıkları bağlamında incelemiştir. Dilsel göstergelerin “belli bir toplumsal-kültürel bağlamda anlam kazandıklarını ileri sürmüş, bir dildeki sözcüklerin ses-anlam bağlantılarının o dili konuşan

bireyler tarafından paylaşıldığını” söylemiştir. (akt. Ruhi, 2009: 13) Saussure’e göre dile sahip olduğu anlamı kazandıran şey, onu somut olarak hayata geçiren durum; dil ve söz arasındaki zıtlıktır. Dil ve söz, yaşadıkları karşılıklı ilişki içerisinde dizge olarak adlandırılan dilsel yapıya tabidirler. Bu dilsel yapıyı meydana getiren durum, somut sözlerin arka planında yer alan soyut bir yapının varlığıdır; önemli olan da işte bu soyut yapının görünür hale getirilmesidir. Bu bağlamda, dilde bulunan kelimelere atfedilen anlamlar, aynı zamanda onların “eş zamanlı bir dizge içerisinde karşıtlıklar ve ayrımlar bağıntısını oluşturmasını sağlamaktadırlar. Bu anlayış içinde, zihnimizde tasarladığımız pek çok nesne ve olay dilin yapısı içinde oluşmakta ve bu şekliyle, sosyal ve kültürel yapı ve ona ait kurumlarda zihnin bilinçdışı yapısının, yani dilin bir ürünü olmaktadır.” (akt. Nar, 2014: 34)

Saussure’ün dilin yapısına yönelik önemli diğer bir ayrımı, sözcüklerin işaret edilen şeye göre gösteren/gösterilen ilişkisi içinde ifade bulmasıdır. Dil bir göstergeler (*sign*) dizgesidir. Gösterge en basit tanımı ile bir başka şeyi temsil eden ve tanımlayan şeydir. Temel dilsel ve anlamsal birim olan göstergeler, gösterenin birey tarafından algılanan ve bunu ifade etmek için kullanılan sembolü olan gösteren (*signifier*) ve gösterenin işaret ettiği zihinsel olgu olan gösterilenden (*signified*) oluşturmaktadırlar. Bir gösterge, gösterge olabilmesi için tanımlanabilecek fiziksel bir şekile sahip olmalı, kendisinden başka bir cisim, olgu veya kavrama gönderme yapabilmeli ve bir insan topluluğu tarafından uzlaşma ile gösterge olarak kabul edilip kullanılabilmelidir. Basit bir örnekle; “kedi” kelimesinin bireyin ağzından çıkışı veya yazılışı gösteren, bu kelimenin zihinde oluşturduğu “dört ayaklı, tüylü, etobur evcil hayvan” imgesi ise gösterilendir. Gösteren ve gösterilen arasındaki dilsel bağlantı, Saussure’ün tabiriyle keyfi olup, toplumsal bir uzlaşmaya bağlı olarak belirlenmiştir; dört ayaklı, tüylü, etobur evcil hayvanı ifade etmek için “kedi” kelimesini kullanmanın belli bir anlamı veya açıklaması yoktur. Başka dillerde farklı kelimeler, örneğin İngilizcede “cat”, Rusçada “кошка”, Japoncada “neko” gibi farklı kelimeler o dili konuşan toplumların aralarında gerçekleşmiş olan toplumsal uzlaşma neticesinde aynı kavramı ifade etmek için kullanılmaktadır. Kelimeler birer göstergedir, dil de dış gerçeklikten bağımsız, kendi iç kurallarına sahip bir göstergeler sistemidir. Gösterilenin işaret ettiği zihinsel olgu, bu olgunun fiziksel varlığı tarafından değil, bu göstergeler sistemindeki birbirleriyle ilişkili gösterilenler tarafından belirlenmektedir. Yani anlamı belirleyen dış gerçeklik değil, diğer göstergeler arasında meydana gelen ilişkiler bütünü yani gösterge değeridir. (*sign value*)

Saussure niyet etmiş olsa da hayatı boyunca kitap yazmamış, çalışmaları günümüze Université de Genève’de verdiği derslerde öğrencilerinin tuttukları notlar sayesinde ulaşmıştır.

Kültürel çalışmalar alanına en önemli katkısı, kültürün özerkliği yaklaşımlarına öncülük etmiş olmasıdır.

Marksist olmamasına rağmen kuramlarını geliştirirken Marx ve Freud'dan fazlasıyla etkilenen, Yapısalcılık fikirlerinin temelinde Saussure'ün etkisi bulunan Claude Lévi-Strauss, Yapısalcılığı “değişmez olanın ya da yüzeysel farklılıklar arasındaki değişmez öğelerin araştırılması” olarak tanımlamıştır. Ona göre Yapısalcılık “yeni bir şey olmadığı gibi dilbilim, antropoloji gibi alanlarda, doğal bilimlerin ‘her zaman yapageldiğinin belirsiz ve soluk taklidinden’ başka bir şey değildir. Bilimin, ona göre, sadece iki işlem oyu vardır: ya indirgemecedir ya da yapısalcıdır.” (akt. Koyuncu, 2011: 254)

Lévi-Strauss, bilinen tarihin başlangıcından itibaren filozofların yanıtını aradığı ‘insanın ne olduğu’ sorusunun cevabının, doğa ve kültür arasındaki karşıtlıkta bulunduğunu savunmuştur, Levi-Strauss’a göre “insan demek dil demek, dil demek de toplum demektir.” (akt. Koyuncu, 2011: 257) Kültür belli bir amaç doğrultusunda benimsenmiş ya da değiştirilmiş kurallardan oluşmaktadır. Dil toplumun kültürünü yansıtmaktadır, ama ayrıca kültürün de bir parçasıdır. İnsanı doğadan ayıran en temel fark da onun dili ve dili kullanma yeteneğidir.

Lévi-Strauss'un kültür çalışmalarına yaptığı en önemli katkılardan birisi de mit analizidir. Mutlu, miti “imgelemsel ama çok etkili doğaüstü güçlerin dünyasını nesnel yaşam olgularıyla sürdürülebilir bir iş birliğine sokan estetik araç” (Mutlu, 2004: 264) olarak tanımlamıştır. Mitler geçmiş kuşaklar tarafından yeni kuşaklara bırakılmış olan mesajlar bütünüdür, toplumsal bir çelişkiyi çözümlmek için kullandığı araçlardır. Mitler doğa-kültür, yaşam-ölüm gibi insanların karşıtlıkları ortadan kaldırarak insan deneyiminin tüm yönlerine tutarlılık kazandırma çabası içerisindedir. Bunda başarılı olup olmadıkları meselesi şüphelidir; ama mitler meydana geldikleri toplumların inançlarının, törelerinin, ilk tahlilde varlık nedeni anlaşılamayan olgu ve kurumların varlık nedenlerinin ve bireysel ve toplumsal etkinlik biçimlerinin belirlenmesini sağlamaktadırlar. Mitler toplumun kendini simgesel düzeyde ifade etme araçlarıdır.

Saussure ve Lévi-Strauss'dan etkilenmiş olan Roland Barthes, ortaya attığı farklı yaklaşımlar, kavramlar, tipleştirdiği okuma biçimleri ile yalnız edebi metinler üzerine yapılan çözümlemeler içinde değil, iletişim ve medya çalışmalarının odaklandığı pek çok konuda günümüze referans olan araştırmacıların en önemlileri arasında yer almaktadır. Barthes, çalışmalarıyla insanları ideoloji sorunu, gösterge kavramı, metinlerin yapılaşması, metinlerarasılık, metnin okunma süreçlerinin önemi, metnin hazzı, görsel göstergeler ve sözel dilin farklılığı gibi konular hakkında düşünmeye yöneltmiştir. Çalışmalarıyla siyaset ve dilbilim alanındaki gelişmeler arasında bir bağlantı oluştururken, klasik edebiyat eserlerinde metinlerin

asıl anlamlarını çözümleyerek içlerindeki gizli anlamları ortaya çıkartıp sergilemiştir. Bu şekilde egemen söylemin klasik edebiyat eserleri içerisinde nasıl yeniden üretildiğini ortaya çıkarmış, bu durumu toplumsal ve siyasal bağlamda tartışmaya açmıştır. (İnal, 2003: 10-12) Barthes, Saussure’ün söz-dil ve gösteren-gösterilen kavramlarının sadece dilbilimde değil, moda, mimarlık, şehircilik gibi bütün göstergebilimsel bağlamlara da uygulanabileceğini düşünmüştür.

Barthes’ın yapısalcı dilbilimi ve kültürel çalışmalara yaptığı en önemli katkı, anlamlandırma sürecinin iki farklı düzeyi olan düz anlam (*denotation*) ve yan anlam (ima, *connotation*) kavramlarıdır. Kelimenin asıl anlamını, yani gösteren ve gösterilen arasında gerçekleşen somut, nesnel ilişkiyi işaret eden dizgesi düz anlamdır. Kelimenin gösteren ve gösterilen arasındaki soyut, öznel, toplumsal kültür alanında gerçekleşen ideolojik anlamı ise yan anlamdır. Düz anlamın yan anlamın göstereni olması, yan anlamın içerdiği egemen ideolojinin örtükleşmesine, doğal ve normal olarak algılanmasına sebep olmaktadır. “Düz anlam göstergenin neyi temsil ettiği, yan anlam ise göstergenin nasıl temsil edildiği ile ilgilidir.” (Bircan, 2015: 20)

Yan anlam “mesajların iletiminde ikincil anlamlandırma düzeni, bir sözcüğe ya da isme eklenen duygusal ya da coşkusal çağrışımlara bağlanan ikincil anlam düzeyidir.” (Mutlu, 2004: 299) Yan anlam, ilk göstergeyi (düz anlamı) gösteren olarak kullanmakta, ama onu başka bir gösterilene bağlayarak ona asıl ifade ettiğinden farklı bir anlam yüklemekte, nihayetinde gösterge bir başka göstergenin gösterileni (yan anlamı) haline getirilmektedir. Yan anlam ideolojik anlamlama düzeyinin temel araçlarından birisi olup, Barthes’a göre kitle iletişim araçlarının ideolojik anlamları kitlelere yayınlamanın başlıca yoludur. Yan anlamlar kullanılarak ortaya çıkartılan ideolojik bilgi, dilin özellikleri egemen sınıfların çıkarlarıyla bağdaşacak şekilde kullanılarak düz anlama bağlanıp doğallaştırılmaktadır. Örneğin; e, k, m, e ve k harfleri ile pişirilmiş mayalı hamur somunu bir araya gelerek ekmek göstergesini oluşturmaktadır. Ancak bir kömür işçisinin ekmek yerken ki imgesi, ekmeği “hak”, “emek”, “alın teri”, “nimet” ve “helal” gibi farklı ideolojik gösterilenlerin göstereni haline getirecektir. Barthes’ın göstergelerin düz anlamlarının yanında yan anlamlarının da bulunduğu tezi ile birlikte, dilbilim alanında gerçekleştirilen çalışmalarda önceleri anlam kavramı dilsel öğelerin birbirleri arasında gerçekleşen yapısal bir ilişki olarak tanımlanırken, söylem olgusunun işaret ettiği yorum ve özneliliğin denetimi altında bulunan değişken anlam kavramlarına geçiş yapılmış, tartışma konularında dilin anlamı inşa eden yapılarının yerini söylemin anlamı sürekli olarak değiştirmesi almıştır. Barthes’ın göstergelerin düz anlamları ve yan anlamları arasındaki ayırımı, söylem çözümlemelerinde var olan yapısalcı modellerin yaşadıkları yetersizliklerin

giderilmesini sağlamış, metinlerdeki anlamların zaman ve mekân içerisinde uğradıkları değişikliklerin sebeplerinin ortaya çıkartılması için kullanılmıştır. (Sancar, 2014: 98)

Barthes'a göre mitler (*myth*), egemen sınıfların ürünüdürler ve bunu yönetilen sınıflar üzerinde kültürel tahakkümlerini yeniden üretmek için kullanılmaktadırlar. Mitler vasıtasıyla kurdukları üst dil vasıtasıyla anlamların siyasal yönü örtükleştirilerek, egemen iktidar ve ilişkilerinin ortaya çıkardığı çelişkiler ve toplumsal eşitsizlik yönetilenlerin bilinçlerinde doğallaştırıp görünmez hale getirilmektedir. Her mit toplumun toplumsal, kültürel ve ideolojik unsurlarıyla bezelidir, bireylere farklı ama suni, sanal biliş ve yaşam biçimlerini dikte etmektedir. Mitler siyasetten arındırılmış, apolitik sözlerdir. Şeyleri gizlemeyip yadsımamakta, aksine onlardan bahsetmektedir; şeyleri masumlaştırmakta ve haklılaştırmakta, şeylere doğallık, ebedilik ve seçilmişlik kazandırmakta, onları kendi başlarına bir şey anlatıyormuş gibi göstermektedir. Ekonomik boyutları ile mitler, bireylerin eylemlerinin karmaşık tabiatını basitleştirmekte, bireylerin bilinçlerinde bir derinliğe sahip olmadığı için doğal olarak çelişkileri de olmayan suni bir dünyayı inşa etmektedir. (akt. Mutlu, 2004: 265) Mitlerin asıl görevi egemen ilişkileri bireylerin gözünde doğallaştırmak ve olağanlaştırmaktır. Mitler bu görevlerini yerine getirebilmeleri için siyasal ve toplumsal boyutlarını gizlemekte; kendilerini biyolojik olarak doğal ve değişmez gerçekler olarak göstermektedir. Mitler sabit, evrensel bir yapıya sahip olmayıp, içerisinde faaliyet gösterdikleri kültüre ve hitap ettikleri topluma göre şekillenirler. Bulundukları kültürde veya toplumda yaşanabilecek değişikliklerden olumsuz etkilenmemek için süratle içeriklerini değiştirebilme özelliğine sahiptirler. (akt. Selçuk ve Şeker, 2012: 31) Mitler kapitalist egemen ilişkilerin yaşandığı toplumlarda kapalı bir dünya inşa ederek bireylerin siyaset fonksiyonlarını köreltmekte, onların bilinçlerine kapitalist toplumun bireyi olmanın taşıdığı değeri aşılacaktır. (Bircan, 2015: 27)

Barthes için anlamlandırmanın diğer bir yöntemi, simgelerdir. Simge (*symbol*), “bir şey ile doğal ya da doğrudan bir ilişkiye sahip olmadığı halde o şeyi temsil eden sinyaldir.” (Mutlu, 2004: 254) Bir şey, toplumsal uzlaşma neticesinde başka bir şeyi temsil etmesini mümkün kılan bir anlama sahip olduğu zaman simge haline gelmektedir. (Fiske, 2015: 190) Bu toplumsal uzlaşma süreci belli bir zaman dilimi içerisinde toplumun karşılaştığı olgular veya tecrübe ettiği olaylar ve toplumun bir araya gelerek bu olgu ve olayların sonuçlarını tartışıp değerlendirmesi neticesinde gerçekleşmektedir. İletişimde işaretlerin kullanılmasında, bir işaret ile yalnız bir olgu, olay ya da nesnenin temsil edilmesi gerçekleştirilirken; anlamları insanların bilişsel kapasitelerine göre gelişip şekillenen simgelerin kullanılması, iletişime daha derin ve zengin bir nitelik kazandırmaktadır.

Metafor (eğretileme, mecaz, *metaphor*) “nitelikleri bir gerçeklik düzleminden bir başkasına aktarmak suretiyle iş gören söz ya da görüntü aracı, bilinmeyenin bilinene aktarılması suretiyle iletilmesidir.” (Mutlu, 2004: 82) Daha basit ve anlaşılır bir tanım gerekecek olursa, bir kelimenin sözlük anlamı yerine, başka bir olguyu ifade etmek için kullanılmasıdır. Bireyler günlük yaşamlarında, soyut duygu ve düşüncelerini diğer bireylere daha etkili ifade edebilmek için somut kavramlar yoluyla metafora başvurumaktadırlar. Metafor, iki farklı kavramın, aralarındaki benzerlikler ve karşıtlıkların ilişkilendirilmesiyle meydana getirilmektedir. Metaforun etkili bir ifade aracı olabilmesi için kullanılacak kavramların yeterli oranda benzerliğe ve karşıtlığa sahip olmaları gereklidir. Metaforlar dizisel olarak işlemekte, bilinmeyi yeni anlamının bir parçasını çıkardıkları yeni bir diziye yerleştirmektedirler. Gündelik metaforlar toplumsal olarak üretilmiş, doğal görünen ama aslında ideolojik içeriğe sahip dil yapılarıdır, uzun bir süreçte toplumun ortak duyuları haline geldikleri için dikkat çekmemektedirler.

Metonimi (düzdeğişmece, *metonymy*) ise “kastedilen şeyin, özgün olanın, bir özelliği olan başka bir şeyle temsil edildiği bir söz mecazı; bir şeyin parçasının ya da bir ögesinin bütünü temsil edecek şekilde kullanılmasıdır.” (Mutlu, 2004: 80-81) Kısaca, bir şeyin anlamını göstermek için, o şeyin kendisi yerine ona ait bir özelliğin vurgulanarak öne çıkartılması, bütünün ona ait bir parçasıyla anlatılmasıdır. Metonimi, aynı düzlemdeki anlamları birbirleriyle ilişkilendirerek işlemektedir. Daha çok anlamın içeriğine egemen olup, tıpkı metaforlar gibi kolaylıkla fark edilmezler. Metonimide gösteren ile gösterilen arasındaki ilişki, çağrışım yoluyla kurulmaktadır. Metaforun aksine bir anlamsal aktarma gerektirmediğinden, metafora oranla daha doğal bir görünüme sahip olmaktadır. Metoniminin günlük hayatta en çok kullanıldığı iletişim mecralarından birisi de haber metinleridir. Buna verilebilecek en basit örnek, uluslararası siyaset ile ilgili haberlerde ülkelerin, başkentlerinin isimleri ile belirtilmesidir.

Yapısalcılık çalışmaları temsilcilerinin dil, anlam ve kültüre ilişkin oluşturduğu kuramlar, günümüz eleştirel haber çalışmalarına yol göstermeye devam etmektedir.

Mutlu çeşitli iletişim kuramcılarının ‘söylem’ kavramı için yaptıkları tanımları aşağıdaki şekilde derlemiştir: “Bir konuşmacı ve dinleyiciyi ve konuşmacıda dinleyiciyi bir şekilde etkileme niyetini varsayan her türden (yazılı veya sözlü) ifade.” (akt. Mutlu, 2004: 261) “Herhangi bir kültürdeki algılama şemalarını, dili ve bilgiyi tek biçim olarak denetleyen kültürel kod.” (akt. Mutlu, 2004: 261) “Bir konu alanı, toplumsal mekân ve özgül bir toplumsal kümenin çıkarlarının desteklenmesi.” (akt. Mutlu, 2004: 261) “Yazılı ve sözlü olan herşey; diyaloga veya söyleşmeye davet eden herşey.” (akt. Mutlu, 2004: 261) Söylem’in, yukarıdaki

tanımların tümünü içerisine alan daha basit bir tanımı; “dil kullanımının toplumsal bağlamda ele alınmasıdır.” (Kocaman, 2009: 10)

Toplum içerisindeki çeşitli grupların ve kurumların dil içerisinde sistemli biçimde kodlanmış anlamları ve değerleri yer almaktadır. Bu sistemli dil kullanım şekillerine söylem olarak tanımlanmaktadır. Söylem, bir toplumsal grubun sahip olduğu anlamların ve değerlerin belli bir sistem içerisinde düzenlenmiş cümle dizileridir. Bunun yanında söylem, anlam ve değerlerini taşıdığı toplumsal grubun sahip olduğu ilgi alanlarına göre, sötlenmesi veya söylenmemesi gerekenleri de tanımlama, belirtme ve sınırlama görevini de üstlenmektedir. (akt. Günay, 2013: 21) Söylem tek başına ne metnin ne metin üreticisinin ne bağlamın ne de toplumsal durumun inşa edebildiği bir yapı değildir. Söylemin en önemli özelliği bu öğelerin hepsinin birbirleriyle girdiği ilişkilerin doğurduğu süreçlerde oluşmasıdır. Düşünsel üretim sürecinin dayandığı temel birim söylemdir. “Dil ve bilincin üretici birlikteliği bağlamında insanın bilinçli tüm etkinliklerinin bileşenlerinden bir tanesi de diyalektik bir zorunluluk olarak, bağlamsal dilsel bir pratik olan söylemdir.” (Doğan, 2009: 288) Söylem kavramı, özellikle Foucault’nun meslektaşlarından farklı olarak ideoloji kelimesinin yerine kullanmaya başlamasıyla 20. Yüzyılın ikinci yarısında iletişim kuramcılarının önemseydiği bir kavram haline gelmiştir. Söylem düşüncesinin sosyal bilimlerde ele alınmaya başlamasıyla, bireyler ve toplum hakkında daha sağlıklı ve kesin yargılara varabilmek mümkün hale gelmiştir.

Söylem, ideolojinin tesirinden en çok etkilenen günlük toplumsal pratiklerden birisidir. Thompson söylemi “anlamın dil içerisinde hareket etmesi ile ortaya çıkan ‘şey’ olarak tanımlamakta, ideolojinin ise bu anlamın belli kişi ve gruplara yönelik nasıl ve ne şekilde harekete geçirileceği ile ilgilendiğini” belirtmektedir. (akt. Sancar, 2014: 106) Bireyler içerisinde yaşadıkları toplumsal gruba ait görüş ve değer yargılarını söylem sayesinde edinmekte öğrenmekte, aktarmakta veya değiştirmektedir. Toplumsal söylem alanında egemenlik mücadelesi veren farklı ideolojiler arasında sürekli bir çatışma yaşanmaktadır, açık ya da örtük şekilde ideolojik olarak kuşatılmış söylem pratikleri bu mücadele sürecinde sürekli olarak bir ideolojik grubun mücadelesi ya da mücadelesinin etkisizleştirilmesi için kullanılmaktadır. Söylem, egemen sınıfların ideolojik toplumsal pratiklerinin aktarımı, denetimi ve eşgüdümünü sağlamak için kullandığı en önemli araçlardandır.

Van Dijk’a göre bireyler hem okuyarak, dinleyerek ve izleyerek yani söylem aracılığıyla ideolojiyi edinmekte veya değiştirmekte, hem de bireylerin neyi nasıl söyleyip söylemeyeceklerine yani söylemlerine ideoloji şekil vermektedir. İdeolojinin toplumsal fonksiyonu, bireylerin ve toplumsal grupların birbirleri arasındaki toplumsal pratiklerini denetlemek ve eşgüdümü sağlamaktır. Bu toplumsal pratiklerin en önemlisi de ideolojinin

açıklanmasını ve yayılmasını gerçekleştiren söylemdir. Söylemin yokluğunda ideoloji noksan bir kavrama dönüşmekte ve söylemin toplumsal denetimin gerçekleştirilmesindeki rolünün kavranabilmesi için ideolojinin yeniden üretimindeki öneminin farkında olunması gerekmektedir. (Van Dijk, 2000: 99-100) Toplumsal denetimin en önemli araçlarından birisi olan söylem de bu denetimin aksamadan gerçekleştirilebilmesi için sürekli olarak üretilmeli ve denetlenmelidir. İdeolojik söylemin üretilmesi ve denetlenmesiyle bireylerin egemen toplumsal ilişkilere karşı olan rızasının kazanılması amaçlamaktadır.

Van Dijk'a göre egemen sınıfların yönetilen sınıflar üzerindeki tahakkümünün açık baskı ve zordan çok onların bilişlerindeki kazanılmış onay olarak tanımlanması gerekiyorsa, bu bilişsel egemenliğin yapıları söylemin içinde yer alacaktır. İdeoloji, egemen sınıfların iktidar ilişkilerini sürdürmek, doğallaştırmak ve meşrulaştırmak için toplumsal denetimi sağlamaktadırlar. Bu iktidar egemen bilgi ve kanaatlerin bireylerin bilinçlerine yerleştirilmesi ve yönlendirilmesi ile işlemektedir. Bu durum sistem içerisindeki yazarlar, akademisyenler ve gazeteciler gibi kendileri de söylemin denetim stratejilerine tabi olan fikirselleştiren aktörler tarafından sürdürülmektedir. İnsanların bilinçlerindeki bu etki, simgesel pratikler vasıtasıyla kurulmuş bir denetim mekanizmasıdır. Bu bilişsel denetim stratejileri ise bireylerin, söylemin üretildiği ve yayıldığı araçlara erişim imkanlarındaki eşitsizliğe dayanmakta, bireyler arasında bu araçlara erişim ve kullanım imkânı konusunda farklı konumlar ortaya çıkmaktadır. (akt. Sancar, 2014: 141-142)

1.4. Kültürel Çalışmalar

1964 yılında kurulan Birmingham Üniversitesi Modern Kültürel Çalışmalar Merkezi, ya da daha bilinen ismiyle Kültürel Çalışmalar Okulu; entelektüel çevredeki etkisini özellikle batı Marksizmi ile tanıştığı 1970'li yıllardan itibaren arttırmıştır. Okulun kuruluşu toplumsal, kültürel ve teknolojik alanda radikal değişimlerin yaşandığı, kapitalizm ve tüketim kültürüne karşı küresel bir toplumsal tepkinin yükselmeye başladığı bir döneme denk gelmiştir. Kültürel Çalışmacılar tıpkı Frankfurt Okulu temsilcileri gibi akademik geleneğin dışına çıkarak, kuramlarını oluşturmak için değişik bilimsel disiplinleri bir araya getirerek, disiplinlerarası bir kavram geliştirmişlerdir. Medyayı egemen ideolojiyi üreten ve yayan temel araç olarak gören Kültürel Çalışmalar, sosyal bilimlerde medya metinleri üzerine yapılan ideolojik analizlerin öncüsü olmuş, ideoloji kavramını medya çözümlemelerinin vazgeçilmez ögesi haline getirmişlerdir.

Kültürel Çalışmalar'ın felsefesi ve metotları, soğuk savaşın geriliminin yükselmesine paralel olarak batı toplumlarında ortaya çıkan yeni toplumsal yapılanmalara göre şekillenmiştir.

1980’li yıllarda reel sosyalizmin iç krizlerine ve kapitalizmin rekabetine karşı koyamamaya başlaması, Margaret Thatcher ve Ronald Reagan iktidarlara örneklerinde olduğu gibi ideolojik arenada rakipsiz kalan kapitalizmin refah devleti anlayışını terk etmesi, çokuluslu şirketlerin devletler karşısında süratle güç kazanması, iletişim teknolojisinde yaşanan gelişmelerin kültür alanına müdahale ve denetimi kolaylaştırması gibi etkenler, Kültürel Çalışmalar’ın kültür-ideoloji ilişkisine olan ilgisini arttıran unsurlar olmuştur. Kültürel Çalışmalar, kültürün sınıflar arasında ideolojik egemenlik için verilen bir mücadele alanı olması ve üst yapının belirleyiciliği fikriyle Marksistlerden, dil ve söylemin toplumsal ve kültürel yapı üzerindeki etkisinden dolayı da Yapısalcılardan etkilenmişlerdir. Marksistlerin ve yapısalcıların kilit sorusu olan kitle iletişim araçlarının egemen sınıfların ideolojisini nasıl sürdürdüğü ve güçlendirdiği konusu kültürel çalışmaların temel sorunsalını oluşturmuştur. Medya metnlerinin yapılarını çözümleyerek, bu metinlerin egemen iktidar ilişkilerinin sürdürülmesindeki rolünü ve toplumun metinler aracılığıyla kendilerine iletilen bu metinlere karşı bilişsel bir direnç sergileyebilecekleri noktaları ortaya çıkartmayla ilgilenmişlerdir. (Şen, 2016: 221) Medya konusundaki yaklaşımlarının temeli, toplumsal yapı ve bu yapıyla kitle iletişim araçları arasındaki ilişki üzerine kurulmuştur.

Geleneksel Marksistlerin aksine Kültürel Çalışmalar, kültürün ekonomik altyapı tarafından belirlendiği tezini desteklememişler, “kitle kültürü” ve “popüler kültür” ayırımını yapmışlar, popüler kültürün (ayrıca bunun yanında alt ve azınlık kültürlerinin) homojen bir insan yığını değil de tek tek bireylerin oluşturduğu karmaşık bir topluluk olarak tanımladıkları kitlenin sesi olduğunu dile getirmişler, bu kültürlerin kendi kimlik ve tarzlarını yaratarak egemen ideolojilerin hegemonik söylemlerine gösterdikleri direnci ve yarattıkları yeni muhalefet biçimlerini vurgulamışlardır.

Çağdaş dönemde ideoloji kavramına getirdiği yorumlar ve metin çözümlemelerine özgün yaklaşımları ile Stuart Hall, ideolojinin kaynağını ve kökenini araştırmak yerine, somut etkilerini tanımlamaya çalışmıştır. İdeolojiyi, Gramsci’nin bireylerin kendi konumlarının bilincine vardıkları, mücadele ettikleri bir alan olarak gördüğü ideoloji nosyonuna dayanarak, toplumsal anlamların belirlenmesi için verilen bir mücadele alanı olarak tanımlamıştır. İdeoloji yalnızca bir aldatma stratejisi olmayıp, ayrıca bir toplumsal grubun ortak değerlerini dile getiren anlamlar pratiğidir. Hall kitle iletişim araçlarının, günümüzün çağdaş kapitalist sisteminin en önemli ideolojik kurumları olduğunu ve görevlerinin egemen toplumsal ilişkileri yürütmek olduğunu, bu işlevini de egemen söylem alanından derlediği hegemonik kodların üretimini, yeniden üretimini ve bilişsel doğallaştırmasını yaparak yerine getirdiğini belirtmektedir. (akt. Şen, 2016: 229) Hall’ın iletilerin üretilmesi ve iletilmesi maksadıyla kültürel, ideolojik ve

teknolojik olarak örgütlenmiş kuruluşlar olarak tanımladığı kitle iletişim araçları, toplumun kültürel ve ideolojik alanlarına zaman içerisinde yayılarak bu alanları kolonileştirmiştir. Toplumun farklı sınıf ve grupları, toplumsal ilişkileri süreçlerinde farklılaşıp ayrışırken, öncelikle bu sınıf ve grupların birbirlerine dair değer imgeleri yaratmasını sağlamak, sonra da ayrılmış sınıf ve grupların bir bütün olarak kavranmasını sağlayan egemen temsil ve düşünceleri üretip yaymak kitle iletişim araçlarının yükümlülüğündedir. (akt. Dağtaş, 1999: 338-339) yükümlüdürler.

Sembolik iletilerin üretimi, geniş bir şekilde anlam ileten göstergeler sistemi olarak, anlaşılan dilin aktarımından geçmeksizin gerçekleştirilememektedir. Yani olaylar kendi başlarına anlam iletebilme özelliğine sahip değildirler. Gerçek ya da kurgu olsun, olayların anlaşılabilir kılınması için sembolik biçimlere dönüştürülmeleri gerekmektedir. Hall'ın Kodlama (*encoding*) adını verdiği bu işlemde olay ve olgulara onların anlaşılabilir kılınması için gerekecek anlamlar yükleyen kodlar seçilmekte ve anlam yükleyen aktarıcı bir bağlama yerleştirilmektedir. (akt. Dağtaş, 1999: 339) Yaygın Marksist görüşün aksine, bireylerin içerisindeki egemen söyleme direnç gösterebileceğini savunan Hall, Kodaçımı (*decoding*) sürecinin edilgen değil etken bir süreç olduğundan bahsederek, bu süreçte medya metinlerinin 3 farklı okuma biçiminden bahsetmiştir. Medya içeriğinin alıcı birey tarafından onaylanıp mesajın bireyin bilincinde yeniden üretilmesi sonucu “hâkim (egemen) okuma” gerçekleşmiş olmaktadır. Alıcı bireyin içerikteki kodları kendi algı ve ihtiyaçları doğrultusunda seçip filtrelemesiyle “tartışmalı (müzakereci) okuma” gerçekleşir. Alıcının içerikteki düz ve yan anlamları çözümleyerek mesajdaki ideolojik amacı ortaya çıkarması durumunda ise “karşıt (muhalif) okuma” gerçekleşmektedir. Bu şekilde egemen sınıfın söylemindeki ideolojik biçimlendirmeye karşı çıkabilmek mümkün olmaktadır, ancak hem metinlerin kodlanma biçimleri hem de bireylerin kendi ideolojileri bu okuma süreçlerini etkileyebilmektedir.

Geleneksel Marksistler tarafından daha soyut ve sınıf temelli olarak kabul edilen ideoloji kavramı, Kültürel Çalışmaların ideoloji kavramlaştırması ve medya metinlerinin ideolojik analizi ile daha somut ve kültür temelli bir anlayışa yerleştirilmiştir. Birmingham Üniversitesi tarafından 2000’li yılların başlarında faaliyetine son verilmiş olsa da özellikle medya metinlerinin ideolojik ve hegemonik sistemleri yapılandırmadaki rolüne ilişkin kuramları günümüzde gerçekleştirilen medya çalışmalarına yol göstermeye devam etmektedir. Okuyacağınız çalışmanın kuramsal çerçevesini de kuramlar oluşturmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

SOMA MADEN FACİASI İLE İLGİLİ TÜRK İNTERNET BASININDA YAYINLANAN HABERLERİN SÖYLEMİ

2.1. Artalan ve Bağlam Bilgisi

2.1.1. Türkiye Yakın Tarihinde İdeoloji ve Basın

Zaten idare sistemindeki yozlaşma ve dünyadaki gelişmelere ayak uyduramaması yüzünden yaşamakta olduğu siyasi ve ekonomik krizler ile birlikte girdiği 1. Dünya Savaşı'ndan mağlup olarak ayrılan Osmanlı Devleti'nin altına imzasını koyduğu Moudros Ateşkes Antlaşması, “imparatorluğun olduğu kadar, onun son döneminde Osmanlı toplumunda ve Osmanlı basınında egemen olan 3 temel ideolojinin; Osmanlıcılık, İslamcılık ve Türkçülüğün de çöküşünü” (akt. Arsan ve Çoban, 2014: 54) temsil etmektedir. Hemen ardından imzalanan Sévres Antlaşması ile de imparatorluğun, başkenti İstanbul da dâhil olmak üzere büyük kısmı galip devletlerin ordularınca işgal edilmeye başlanmıştır.

Ülke toprağına karşı girişilen bu büyük boyutlu işgal faaliyetine karşı eski Osmanlı subayları, aydınları ve sivil halk kitlesinin sert tepkisi; kısa zaman içerisinde büyüyerek ve örgütlenerek önce milli bir muhalif direniş hareketine (Kuva-yi Milliye), akabinde de topyekûn savaşa (Türk Kurtuluş Savaşı) dönüşmüştür. Türk Kurtuluş Savaşı, Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde zafere ulaşmış, imparatorluk topraklarının çok büyük bir kısmı düşman askerinden arındırılmıştır. Bu savaş döneminde bütün yokluk ve kısıtlamalara rağmen iletişimin ve haberin gücünden en etkin biçimde faydalanılmaya çalışılmış, savaş ve kurtuluş mücadelesi ile ilgili gelişmelerin halka ve dünya kamuoyuna duyurulması amacıyla, bugün de faaliyetini sürdürmekte olan Anadolu Ajansı ve pek çok gazete kurulmuştur.

Zaferi takiben Atatürk, yönetim biçiminin parlamenter cumhuriyet olduğu yeni bir devlet projesini kurmaylarına açıklamış; hazırlanan bir yasa tasarısı ile ertesi gün, 29 Ekim 1923 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti ilan edilmiştir. Genç cumhuriyet kendisine kurucu ideoloji olarak, sosyal yaşam, hukuk, kültür ve sanayileşmede batılılaşma eksenli devletçiliği ve ulus-devlet anlayışını; Kemalizm'i (Atatürkçülük) tercih etmiştir. Devlet eliyle topluma tatbik edilen dev boyutlu bir toplum mühendisliği projesi olan Kemalizm'in uygulanması için hiç vakit kaybedilmeden radikal toplumsal reformlara girişilmiş, bozulmaları ile Osmanlı Devleti'nin çöküşüne sebep olan siyasi, ekonomik ve kültürel unsurlar batı standartları referans alınarak yenilenmeye başlanmıştır. Ancak bu reformların sonuçları, rejimin yüzünü liberal ekonomi politikalarına dönmesi sebebiyle halka sınırlı şekilde yansımıştır.

Aynı dönemde dünyadaki popülerliğine ve cumhuriyetin de bunu gerçekleştirme imkânına sahip olmasına rağmen, radyo uygulaması Kemalist ideolojinin propagandasının yayımında sınırlı kalmıştır. Kemalizm ideolojisinin propaganda yayımında temel aktör yazılı basın olmuştur. Cumhuriyet rejimi, ilk başarılı çok partili idare deneyiminin başladığı 2. Dünya Savaşı'nın ertesine kadar yazılı basına destek ve ödünler verdiği kadar, çeşitli kısıtlayıcı kanuni tedbirler de almış, bu dönemde kapatılan gazeteler ve cezai yaptırıma maruz kalan gazeteciler olmuştur. Bunun sebebi, yeni rejimin istikrara demokratikleşmeden daha çok önem vermesi, devletin bekası (güvenliği) felsefesini merkezine almış olmasıdır.

Henüz 2. Dünya Savaşı devam ederken iki müttefik ülke, Amerika Birleşik Devletleri (A.B.D.) ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (S.S.C.B.) arasında başlayan ideolojik sürtüşme, savaşın sonucunda siyasi gerilime dönüşmüştür. Daha dünya savaşının yaraları bile sarılmadan ortaya çıkan “Nükleer Kıyamet” tehlikesi, dünya savaşına katılmış olsun veya olmasın bütün dünya devletleri için “Batı Demokrasisi” ve “Doğu Sosyalizmi” arasında bir ideolojik tercih yapma zorunluluğu doğurmuştur. Türkiye bu tercihini, kendi Kemalist ideolojik felsefesinde yer alan “batılılaşma” ilkesinin etkisiyle görünürde demokrasiden, özünde ise kapitalizmden yana kullanmıştır. Bu dönemde kırsal nüfusun kalabalık şekilde kentlere göç etmeye başlamasıyla kentlerin nüfusları süratle artmaya ve demografik yapıları değişmeye başlamıştır. Çok partili demokrasi döneminde genellikle aile şirketleri olarak teşkilatlanmış basın işletmelerinin popülerliği ve tirajları artmış, ancak basın üzerindeki devlet tahakkümü de buna paralel olarak artarak devam etmiştir. Yine bu dönemde, 1952 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi tarafından deneme amaçlı bölgesel televizyon yayınları gerçekleştirilmeye başlanmıştır.

Farklı ideolojik kamplar arasında gerilimin bütün dünyada aynı hızla yükseldiği 1960-80 arasındaki dönemde Türkiye, 20 yıl arayla 2 askeri darbe ve yine çok sayıda muhtıra tecrübe etmiştir. Türkiye ulus-devlet mantığıyla ve devletçi anlayışla yaratılmış ve (zaman içerisinde) kendine has ekonomik ve siyasi süreçlerden geçmiştir. Bu yıllarda ülke askeri hegemonyanın egemen olduğu ve ideolojinin bu çerçevede belirlendiği silahlı erkin denetimi altında varlığını sürdürmüştür. Bu anlamda “devlet hegemonik kırılma noktalarına silahlı gücünü göstererek müdahale etmiştir. Temel ideolojik görüş ise çok gerekmediği sürece yenilenmeye ihtiyaç duyulmadan varlığını sürdürmüştür.” (Çoban, 2013: 73) Bu dönemde basın kuruluşlarının sayıları ve tirajları artmaya devam etmiş, renkli ofset baskı, teleks, telefotografi gibi teknolojileri kullanan basın kuruluşlarının sayısı artmış, devlet tekelinde düzenli televizyon yayını başlatılmıştır.

24 Ocak 1980 ekonomik yapısal dönüşüm kararları ve bu kararların toplumsal muhalefet olmadan uygulanabilmesi için gereken, yönetilen sınıfların itiraz kanallarının ortadan kaldırılmasını sağlayan 12 Eylül 1980 askeri darbesi ile Türkiye, devasa boyutta bir ideolojik kırılma yaşamıştır. 24 Ocak kararları ile devletçi-koruyucu ekonomi politikaları terk edilmiş, neo-liberalizm ve serbest piyasa uygulamaları ülkenin başat ekonomik sistemi olarak işletilmeye başlanmıştır. Akabinde 12 Eylül darbesi ile farklı ideolojik hareketler şiddet kullanılarak etkisiz hale getirilmiş, dönemin darbeci kadrosu tarafından ülkeye “iki beden büyük olduğu” şeklinde tanımlanan özgürlükçü anayasa yürürlükten kaldırılarak yerine (günümüzde de yürürlükte olan) hak ve özgürlükleri daraltarak sınırlayan yeni bir anayasa hazırlanmıştır. Sendika ve siyasi partilerin hareket alanları daraltılarak sınıf ve ekonomi merkezli siyaset biçimleri bastırılmış, din ve etnik kimlik gibi değerler üzerinden yapılan siyaset tercih edilmeye başlanmıştır. Cunta tarafından topluma devletin zor aygıtları ile gerçekleştirilen bu baskı, sonradan iktidara gelen gruplar tarafından ideolojik aygıtlarla sürdürülmeye devam edilmiştir. Devletin kurucu-ideolojik değerleri geri plana itilerek, yerine “ılımlı İslam-Türk Milliyetçiliği” sentezi yerleştirilmiş, dini eğitim meslek eğitimi olmaktan çıkartılıp alternatif bir eğitim sistemi haline getirilmiş, dini cemaatler desteklenip güçlendirilerek devlet kademelerine yerleştirilmeye başlanmıştır. Bu yeni ideoloji aslında A.B.D.’nin, S.S.C.B. coğrafyasını çevreleyen İslam nüfusunun siyasal örgütlenmesiyle Sovyet nüfuzunun önlenmesinin, literatürde bilinen adıyla ‘Yeşil Kuşak Projesinin’ Türkiye’ye düşen rolünden ibarettir. Bu yeni ‘Neo-liberal, Türk-İslam sentezi’ dönüşümü ile, Türkiye toplumunda eşit, özgür bireyler olarak bir arada yaşama imkânı tümüyle ortadan kaldırılmıştır.

Türkiye’nin tecrübe ettiği bu ideolojik kırılmadan en yoğun biçimde etkilenen kesimlerden birisi de basın sektörü olmuş; sahiplik yapılarından idare biçimlerine, kamuoyu ve siyaset ile olan ilişkilerinden içeriklerine kadar köklü değişiklikler yaşamıştır. 24 Ocak kararları ile uygulamaya konulan yeni neo-liberal ekonomi politikalarıyla birlikte basın, büyük miktarda sermaye birikimine ihtiyaç duymaya başlamıştır. Bunun sonucunda gazeteciliği geleneksel biçimde sürdüren aile şirketleri basın dışı yatırımlara yönelirken, gazetecilik dışından gelen sermaye sahipleri de basın yatırımlarına yönelmişlerdir. Bu medyalaşma-holdingleşme sürecine ayak uyduramayan basın kuruluşları ise küçülmüş ya da sektörü tamamen terk etmişlerdir. Geleneksel aile işletmesi şeklindeki basın sahipliği, yerini medya dışı sektördeki yatırımların medya sektörü ile bütünleştiği mülkiyet yapısına bırakmıştır. 12 Eylül ve onu takip eden Anavatan Partisi (ANAP) iktidarı döneminde medya, siyasi otorite ile iş birliğini reddetmeyen ama bu iş birliğinin mükafatını çeşitli şekillerde bekleyen bir aktöre dönüşerek kamuoyu üzerindeki etkisini arttırmıştır.

Koalisyon hükümetleri ile geçirilen 1990'lı yıllarda Türkiye'de; Kürtler ve Aleviler başta olmak üzere değişik etnik, dini ve ideolojik gruplara karşı sistematik insan hakları ihlallerine kalkışılmış, basit bir trafik kazası sonucu devlet-mafya ilişkisi sansasyonel şekilde ifşa olmuş, Ege Denizi'ndeki 40 dönüm büyüklüğünde bir kara parçası yüzünden yine bir NATO üyesi olan Yunanistan ile savaşın eşiğine gelinmiş, kamuoyu üzerinde ana akım medyanın desteğiyle yaratılan şeriat korkusu seçilmiş hükümete fiili askeri müdahale ile sonuçlanmış, 20. Yüzyılın son büyük depreminde 20 bin insan hayatını kaybetmiştir. Bu dönemde Türk medyası, rekabet amacıyla abartılı erotizm ve yanıltıcı promosyon kampanyaları gibi itibarını sarsan uygulamalara imza atmış olsa da siyaset ve toplum üzerindeki güç ve nüfuzlarını arttırmaya devam etmişlerdir. Basın kuruluşları kent merkezlerindeki klasik bürolarını terk ederek, kamuoyu tarafından 'plaza' olarak adlandırılan kent dışındaki büyük, modern komplekslere taşınmışlardır. Ülkemizde internet ve internet gazeteciliği de yine bu yıllarda ortaya çıkmıştır. 1990'lı yılların bir diğer özelliği de muhafazakâr-İslamcı basın yayın organlarının örgütlenme biçimlerinde yaşanan değişimleri ve artan tirajlarıdır.

Türkiye 2000'li yıllara çok ağır bir ekonomik krizle giriş yapmıştır. Döviz kurunun emniyet tedbiri olarak kullanılarak o dönemde çift haneli olan enflasyon oranını dizginlemek için ülkeye dış kaynak girişini teşvike dayanan ekonomik plan işe yaramamış, dövizin ucuzlamasıyla artan ithalat oranının sebep olduğu yüksek cari açık yabancı sermayeyi ülkeden kaçırmış, doların aniden değer kazanması sonucu Türkiye ekonomisi %6'ya ulaşan bir daralma yaşamıştır. Bu durum halka çok ağır yansımış; çok sayıda banka müşterilerinin birikimleriyle birlikte iflas etmiş, on binlerce vatandaş işsiz kalmış, ülkede intihar ve suç olaylarında artış yaşanmıştır. Ekonomik krizin etkileri ancak yurt dışından getirilen teknokratlar tarafından hazırlanan ağır istikrar programlarıyla sona erdirilebilmiştir. 2001 ekonomik krizinin hem medya kuruluşları hem de Türk toplumu üzerinde çok önemli etkileri olmuştur. Kriz, halihazırda holdingleşme sürecini gerçekleştirmiş olan medya kuruluşlarında önemli sahiplik-sermaye değişikliklerine sebebiyet vermiştir. Krizde ayakta kalmayı başaran bu kuruluşlar, krizden daha güçlü olarak çıkmışlardır. Toplum ise medyanın da kışkırtmasıyla krizden dönemin koalisyon hükümetini sorumlu tutmuş, 2002 genel seçimlerinde dini cemaatler tarafından desteklenen, kendisini 'liberal-muhafazakâr' olarak tanımlayan ve hak ve özgürlükleri her fırsatta vurgulayan İslamcı-milliyetçi çizgideki Adalet ve Kalkınma Partisi'ni (AKP) tek başına iktidara getirmiştir.

Ancak herkes kendilerinden seçim döneminde vaat ettiği ekonomik, siyasal ve hukuki reformları gerçekleştirmesini beklerken, AKP kısa süre sonra söylemini değiştirerek farklı toplumsal sınıflara karşı olumsuz tutum takınmış, devlet kadrolarında ve piyasada süratle

nüfuzunu arttırmaya başlamıştır. AKP döneminde vaat ettiğinin aksine temel hak ve özgürlüklerin çiğnenmesi sistematik bir hal almış, yeni iktidarın baskıcı ve farklılığa tahammülsüz siyaset anlayışıyla Türkiye giderek tipik parti devleti görünümüne bürünmüştür. ‘Demokratikleşme, sivilleşme...’ söylemleri ve devlet yönetiminden hukuka, eğitimden yaşam tarzına kadar toplumsal yaşamın her alanında (zorlama boyutundan da bahsedilebilecek) bir toplum mühendisliği yan yana yürütülmüş, etnik kimlik, din ve mezhepçilik söylemleriyle tüm toplumun kimlik ekseninde homojenleştirilmesi çabasına girilmiştir. Holding sahiplerine yerine göre imtiyaz ve teşvikler ya da baskı ve zor kullanılarak, medya söylemi bütünüyle ele geçirilmiştir. Türkiye “yandaş basın, havuz medyası” kavramlarıyla tanışmış, aynı haber kaynağından beslenen 8-10 gazetenin aynı gün aynı manşetlerle bayilerde yer almasına defalarca kez tanık olunmuştur. Hükümete karşı tüm muhalif fikir ve aktörlere yandaş medya yoluyla yapılan itibarsızlaştırma, rutin bir uygulama halini almıştır. Medyanın kamusal alandaki varlığı iktidarın propaganda aygıtı olmasına indirgenmiş, iktidarın ve söyleminin diğer bütün alternatifleri medya aracılığıyla marjinal, anarşist, yıkıcı, bölücü hareketler olarak çerçevelenerek toplum suskunluk sarmalına hapsedilmiştir.

Günümüzde Türkiye, ifade özgürlüğü ve gazetecilik açısından dünya kamuoyunun ilgisini sürekli üzerinde tutacak boyutta sancılı bir dönemden geçmektedir. AKP iktidarının toplumsal hayatın tüm alanlarında olduğu gibi, basın üzerinde de baskıcı tesiri tüm şiddetiyle devam etmektedir. “Ekonomik (ve siyasal) anlamda az gelişmiş ülkelerde ideolojik hegemonyada zor ve rıza bir arada iş görmektedir. Gelişmiş ülkeler ve kapitalizm için asıl önemli olan ise rızadır. Gelişmiş kapitalist ülkelerde hegemonya zora başvurmaksızın rıza yöntemleriyle sağlanmaktadır. Türkiye’de de hegemonya rızayı denemekte ama en ufak kriz anında zoru devreye sokmaktadır.” (Çoban, 2013: 73) Türkiye’de yayıncılık teknik ve teknolojisi açısından gelişmiş ülkelerle rekabet edebilecek seviyede olan basının, az gelişmiş ülkelere özgü baskıcı-kısıtlayıcı sahiplik ve denetim ilişkileri ile iktidarın egemen söyleminin topluma yansıtılmasından başka bir işlevi bulunmamaktadır. İktidarın baskıcı-hegemonik medya düzenine yönelik muhalif tepkiler ise, sürekli şiddet ve itibarsızlaştırma ile yanıtlanmasına rağmen sürdürülmeye çalışılmaktadır. “Türkiye, insanlık değerlerinin sadece bazı düşünce ve gruplar için geçerli sayıldığı, medyanın destek verdiği karalama ve linç kültürünün yaygınlaştığı medya yönelimli bir ülkeye dönüşmektedir.” (Çoban, 2013: 168)

Ülkemizde 1980’li yılların başında holdingleşmeye ve medyalaşmaya başlayan basın kuruluşları, günümüzde ekonomik alanda haksızlık yaratabilecek bir güce ulaştıkları gibi, haber alma özgürlüğü kavramını kendi çıkarları doğrultusunda deforme ederek basının gücünü kendisinin ve hizmet ettiği egemen ideolojik aktörlerin amaçlarına hizmet edecek şekilde

tasarlayarak, Türkiye'nin toplumsal demokrasi anlayışını zedelemişlerdir. Bugün Türkiye'de neredeyse bütün büyük ölçekli holdingler bünyelerinde medya departmanları barındırmakta ve bunlar yüksek kâr oranlarıyla her yıl en çok vergi ödeyen şirketler arasında yer almaktadır. Bunun yanında yer yıl küçük çaplı muhalif basın kuruluşları ve çalışanları iktidar tarafından ağır ekonomik ve hukuki yükümlülükler altına sokulmakta, bağımsız ve eleştirel basın anlayışı iktidar eliyle ortadan kaldırılmaktadır. Günümüzde Türk-İslam sentezi projesinin son aşamasında hegemonik ilişkilerini toplumun tamamına olmasa da büyük bir kısmına kabul ettirmiş olan iktidar; ana akım medyayı ekonomik veya hukuki yöntem ve tedbirlerle tümüyle kontrolü altına almış, medya patronları üzerinde teşvik veya tehditlerle kurduğu baskı ile haber içeriklerine dilediği gibi müdahale edebilme imkânı kazanmış, iktidarın söylemsel çizgisi dışında kalan bütün gazeteciler mesleklerini yapamaz hale getirilmiş, pek çok gazeteci somut kanıtlar olmaksızın kendilerine yöneltilen suçlamalar sebebiyle cezaevlerine atılmış, yine iktidarın söylemsel çizgisine girmeyi reddeden muhalif basın kuruluşları itibarsızlaştırma, sansür ve hukuki yaptırımlara maruz kalmıştır. Bunun yanında iktidarın söylemsel çizgisindeki yandaş medya ise muhalif medyaya ve diğer bütün iktidar karşıtı aktörlere gazetecilik meslek ilkeleri ile bağdaşmayacak şekilde karalamaktan, hedef göstermekten ve hatta düşmanlaştırmaktan imtina etmemektedir. (Arsan ve Çoban, 2014: 11-12) Kısacası günümüz Türkiye'si, "Turgut Özal'ın 1980'li yıllarda başbakanlığı döneminde yaptığı 'günü geldiğinde ülkede sadece iki buçuk gazetenin kalacağı'" kehanetinin (Bostancı ve Akmeraner, 2016:183) gerçekleşmesine tanıklık etmektedir. Bu 'İki buçuk gazete', kehaneti günümüz diline iktidarın güdümündeki milliyetçi-İslamcı sağ basın (1), iktidara çıkarları bağlamında eklemlenmiş liberal sermaye basını (2) ve iktidarın baskısı altındaki muhalif-alternatif basın (2,5) olarak tercüme edilebilmektedir.

Arsan ve Çoban, 14 yıllık iktidarı döneminde medya üzerindeki tesirinden yola çıkarak, AKP'yi, aşağıdaki sebeplere dayanarak bir 'Medya Karteli' olarak tanımlamışlardır...

- -"Medyada kimlerin çalışıp kimlerin çalışmayacağı konusunda medya kuruluşlarının insan kaynaklarından önce asıl karar mercii AKP'dir."
- -"Reklam verenlerin iplerini elinde tuttuğu için hangi televizyon ya da gazetenin reklam pastasından ne kadar pay alacağını belirleyen mercii AKP'dir."
- -"Hangi televizyon kanalının ya da hangi gazetenin hangi sermaye grubuna satılacağına ilişkin asıl karar verici konumda bulunan mercii AKP'dir."
- -"Gazetecilerin, kendi mensuplarına hangi soruyu sorup soramayacağının süzgecini elinde tutan mercii AKP'dir."

- -“Hangi haberin ne şekilde yayınlanıp, hangisinin yayınlanamayacağını belirleyen mercii AKP’dir.” (Arsan ve Çoban, 2014: 152)

2.1.2. 2014 Soma Maden Faciası

13 Mayıs 2014 tarihinde, Manisa’nın Soma ilçesi Karanlıkdere mevkiinde, Soma Kömür İşletmeleri A.Ş. tarafından işletilen bir linyit kömürü madeninde, vardiya değişimi esnasında yangın çıkmıştır. “Yerin 400 metre altında, maden girişine 1.350 metre mesafede meydana gelen bir kömür damarı kızışmasının madendeki ahşap payanda ya da lastik nakliye bandı gibi yanıcı materyallere sirayet etmesi sonucu açık yangına dönüştüğü tahmin edilmektedir. Yangın sebebiyle maden ocağında elektriklerin kesilmesi, ocakta bulunan tali vantilatörlerin kapanmasına, bu da yangın sebebiyle ortaya çıkan karbon monoksit gazının dışarıya tahliye edilemeyip ocaktaki bütün galerilere dağılmasına sebep olmuştur. Saat 14:30-15:00 sularında farkına varılan yangına önce müdahale edilmeye çalışılmış, olayın ciddiyet anlaşıldığında tahliye çalışması başlatılarak çevredeki maden işletmelerinden, ilgili kurum ve kuruluşlardan yardım istenmiştir.” (TMMOB, 2014: 24) Olayda madende bulunan çoğunluğu işçi 301 maden çalışanı, ölümcül miktarda karbon monoksit gazı teneffüs etmeleri sonucu zehirlenerek hayatlarını kaybetmiştir. Facia, “ana muhalefet partisi Cumhuriyet Halk Partisi’nin (CHP) bölgedeki maden ocaklarında meydana gelen ölümlü iş kazalarının nedenleri ve sorumlularının tespitine ilişkin araştırma önergesinin Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde (TBMM) görüşülmesi talebinin, AKP’li milletvekillerinin oyuyla reddedilmesinden 15 gün sonra” (www.cumhuriyet.com.tr – erişim tarihi: 01.05.2016) meydana gelmiştir.

Yangın sonrasında Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) tarafından hazırlanan kaza raporunda, olayın bilançosunun artarak bir faciaya dönüşmesinde; maden havzasında metan gazı tahliyesi yapılmadan üretime başlanması, kendiliğinden alevlenmeye elverişli linyit kömürünün üretimi için özel madencilik tekniklerinin uygulanmaması, kanun ve mevzuatlara aykırı taşeronluk uygulamalarına göz yumulması, kâr ve rekolte için dar panolarda fazla sayıda işçi çalıştırılarak üretim zorlaması gerçekleştirilmesi, madendeki ana havalandırma sisteminin yetersizliği ve bu yetersizliği telafi etmek için (yangın esnasında elektrik kesintisi yüzünden devre dışı kalan) tali havalandırma sistemleri gibi yine yetersiz tedbirlere başvurulması, maden çalışanlarının sahip olduğu kurtarma donanımlarının eksikliği ve yetersizliği, madende daha önce yapılan yüksek zehirli gaz ölçümlerine geçici yöntemlerle çözüm aranması ve bunun rutin bir işlem haline gelmesi, madenin denetlenmesi konusunda yaşanan zafiyetler gibi (TMMOB, 2014: 25-32) çeşitli etken ve ihmallerin bir araya gelmesinin etkili olduğu belirtilmiştir. Aynı raporda, facianın meydana gelmesinde Türkiye Kömür

İşletmeleri Kurumu (TKİ), Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı gibi devlet (iktidar) kurumlarının ihmali bulunduğu dikkat çekilmiştir.

2014 Soma Maden Faciası, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde meydana gelmiş en büyük ve ağır bilançolu endüstriyel kaza olup, aynı zamanda 21. Yüzyılda dünyada yaşanmış en büyük maden kazasıdır. Facia hem boyutu ve bilançosuyla hem de sonrasında sebep olduğu toplumsal, siyasal ve hukuki gelişmelerle Türkiye ve dünya gündemini haftalarca meşgul etmiş, uzun süre Türk ve yabancı basın kuruluşlarında birinci haber olarak yerini korumuştur.

2.2. Haber Çözümlemeleri

2.2.1. Hürriyet (www.hurriyet.com.tr)

13 Mayıs tarihinde facia ile ilgili Hürriyet'in olay ile ilgili okurlarına sunduğu ilk metin olan **“Bakan Yıldız'dan ilk açıklama”** başlıklı haberde, dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız'ın olay ile ilgili basına yaptığı açıklamalardan, “Yer altında çıkan yangından dolayı önemli bir sıkıntı olduğu, kendisinin başbakan (Erdoğan) ile görüştüğü, büyük bir sıkıntı çıkmayacağını umduğu, bu safhada verilen rakamların her birisinde farklı rakamlar çıkacağı ve o yüzden tek elden, tek ağızdan bunları takip edecekleri” şeklindeki satır başları doğrudan doğruya kendi ağzından verilmiş ancak tırnak işareti kullanılmamıştır.

“Gül'den seferberlik talimatı” başlıklı haberde dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün olayla ilgili “gelişmeleri yakından takip ettiği, dönemin Manisa Valisi Abdurrahman Savaş'a madende mahsur kalanların kurtarılması için ‘devletin tüm imkânlarının’ seferber edilmesi talimatını verdiği” vurgulanmıştır. Dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın “gelişmeleri yakından takip ettiği ve ilgili yetkililerden sürekli bilgi aldığı”; bunun yanında ana muhalefet partisi CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'nun sadece “hayatını kaybeden işçilere ‘Allah'tan rahmet dilediği’” belirtilerek, haber metninde ana muhalefet partisi liderinin başbakana kıyasla olay ile ilgili somut girişimde bulunmadığı şeklinde örtük bir mesaj üretilmiştir. Bu haberin hemen ardından yayına konulmuş olan **“CHP MYK iptal, Kılıçdaroğlu Soma'ya gidiyor”** başlıklı haberde ise Kılıçdaroğlu'nun “partisinin Merkez Yürütme Kurulu toplantısını iptal ederek özel uçakla Soma'ya gideceği” bildirilmiştir.

“İşte maden ocağının son raporu” başlıklı haberde, haber metninde kim oldukları veya yetkilerinin ne olduğu belirtilmemiş olan ‘yetkililerin’, “madenin rutin denetim programı kapsamında yılda 2 kez denetlendiği, 4 ay önce gerçekleştirilen son rutin denetimde mevzuata aykırı hiçbir durumla karşılaşılmadığı” bilgisi, kim oldukları bilinmeyen yetkililerin kendi ağızlarından tırnak içerisinde aktararak, maden şirketinin daha birkaç saat önce meydana gelmiş olan olaydaki olası ihmal ihtimali okurun gözünde örtükleştirilmeye çalışılmıştır.

Haberde ayrıca şirketin yapısı ile ilgili genel detaylar, şirketin internet sitesi kaynak gösterilerek okuyuculara sunulmuştur.

14 Mayıs tarihinde yayınlanan **“20 gün önce Soma'ya ret”** başlığıyla, CHP Manisa Milletvekili Özgür Özel'in, “Soma'da bulunan maden işletmelerinde meydana gelen ölümlü ve yaralanmalı kazaların incelenmesi için meclis komisyonu kurulması amacıyla diğer muhalefet partilerinin de desteğiyle verilen soru önergesinin reddedildiğine” dair sosyal medyada paylaştığı mesaj haberleştirilmiştir. Haberin devamında Özel'in, “60 vekilin imzasıyla 20 gün önce reddedilen meclis araştırma önergeleri olduğu, MHP ve BDP'nin desteklerini aldıkları ve 20 gün önce ‘maalesef’ reddedildiği ve Manisa milletvekilleri olarak madenci cenazesine gitmekten bıktıkları” şeklindeki demeçleri aktarılmıştır. Haber metni TBMM'nin resmi sosyal medya hesabında yayınlanmış olan, CHP grubunun önerisinin tartışıldığı ve kabul edilmediği şeklindeki mesajların ekran görüntüsüyle desteklenmiştir.

“Umut ışığı Şili” başlıklı haberde yaşanan faciada “bilançonun ağırlaştığı” vurgulanırken, meydana gelen facia 2010 yılında Şili'nin Atacama çölünde meydana gelen ve 33 işçinin mahsur kaldıkları bir bakır madeninden 69 gün sonra sağ olarak kurtarıldığı maden kazası ile kıyaslanmış, yaşanan kaza ile ilgili teknik bilgiler ve kurtarma çalışmaları ile ilgili teknik detaylar okuyuculara sunulurken; kamuoyunu rahatlatmaya dönük bir söylem üretilmiştir.

“İşte Soma'daki maden gerçekleri” başlıklı röportaj haberde, facianın yaşandığı madene yakın başka bir madende çalışan bir maden işçisinin “bütün madenlerde işletmelerin güvenlik yerine üretime öncelik verdikleri, sendikaların işletmelere söz geçiremedikleri ve siyasetçilerin maden işletmeleri hakkında verdikleri ‘hiçbir sözü tutmadıkları’” şeklindeki ifadelerine yer verilmiştir. Röportajda işçinin “siyasilerin madene sık sık gelip gelmedikleri” şeklindeki soruya verdiği; “geldikleri, kendi madenlerinin ve kazanın olduğu madenin de ‘iktidarın sevdiği madenler’ oldukları ve aralarının çok iyi olduğu” şeklindeki; işletme ve siyasal iktidarı doğrudan ve birinci ağızdan birbirleriyle olumsuz anlamda ilişkilendiren ifadeleri okuyuculara sunulmuştur.

“Kemal Yıldız 15 yaşında madende” başlıklı haberde “bir vatandaşın 15 yaşındaki yeğeninin facia sırasında madende olduğunu iddia ettiği” bilgisine yer verilmiş, ancak haberin alt başlığı tümüyle Enerji Bakanı Yıldız'ın, “15 yaşında bir çocuğun madende çalıştırılmasının mümkün olmadığı ve hem işletme, hem sendika hem de personel bölümü ile görüştikleri ve bu isim ve bu yaşta bir çalışan olmadığı” şeklindeki sendika ve işletme yetkililerine dayandırarak bu durumu yalanlamasına ayrılmıştır. Haber metninde “Uydurma bir haber” ara başlığı ile, dönemin Maden İş Sendikası Başkanı Nurettin Akçul'un, gazete okuyucularına “sert tepki”

olarak tanıtılan açıklamalarından, “iddianın uydurma, asparagas ve aslı astarı olmadığı” şeklindeki ifadeleri iletilmiştir.

“**Herkes onu arıyor bakan nerede?**” başlıklı haberde dönemin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik’in faciadan 20 saat sonra ortaya çıkmış olması eleştirel bir üslupla sorgulanmıştır. Haberde, önceki haber metninde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız’ın başka kaynaklara da dayandırarak yalanladığı “15 yaşında bir çocuğun madende olduğu” iddiası için bakan Çelik’in “15 yaşında bir çocuğun maden ocağında ne işi vardı. Tüm bunları araştırıyoruz.” şeklindeki demeci hem alt başlıkta hem de haberin girişinde vurgulanmıştır. “**Gidememe durumum sağlıkla ilgili**” başlıklı haberde, önceki haberde eleştirel bir üslupla aktarılan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik’in facianın ardından uzun süre ortalıkta görülememesinin sebebi, Çelik’in kendi ifadesiyle “biraz kişisel bir olay olduğu için sağlıkla ilgili bir mesele” şeklinde belirtilmiş, 15 yaşında olduğu iddia edilen kayıp işçinin yaşınının da yine Çelik tarafından 19 olarak düzeltildiği bilgisi de okuyucuya sunulmuştur.

“**Çağrı: Yarın herkes siyah giysin**” başlıklı haberde çeşitli işçi sendikaları ve meslek odalarının “faciaya sebep olan unsurlara dikkat çekmek” için topluma yaptıkları eylem çağrısı aktarılmıştır. Sendika ve odaların yaptıkları ortak yazılı açıklamada “özelleştirme ve taşeronlaştırma politikalarını oluşturup destekleyen, maliyeti işçi hayatına tercih eden, önceden yaşanan iş cinayetlerini sözleri ve icraatlarıyla aklayanların facianın sorumlusu olduğu ve hesap vermeleri gerektiği” şeklindeki; iktidarı ve işverenleri hedef alan ifadeler tırnak içerisinde müdahalede bulunulmadan verilmiştir. Aynı haber içerisinde “Genç Eylemci ve Atatürk’ün o sözleri” ara başlığı ile, İstanbul’un Şişli semtinde yüzünü ve kollarını siyaha boyamış, baret takmış yalın ayaklı genç bir protestocunun fotoğrafı, fotoğrafın arka planında görülen üzerinde Mustafa Kemal Atatürk’ün resmi, imzası ve “Bütün ümidim gençliktedir.” sözü bulunan dev poster ile ilişkilendirilerek, gazetenin kendi deyimi ile bu iki unsurun “yan yana gelince ortaya böylesi bir fotoğraf çıktığı” ifadesiyle sembolik, ideolojik anlam üretimi gerçekleştirilmiştir.

“**Soma’da maden var yanık merkezi yok**” başlıklı haberde “bir madencilik şehri olan Soma’da yanık tedavi merkezi olmadığı, bu durumun faciadan kısa süre önce CHP milletvekilleri tarafından mecliste gündeme getirildiği ve hükümetin henüz bir yanıt vermediği” belirtilerek, ana muhalefet partisinin tutumunu olumlayan ve facianın önlenmesi için gösterdikleri çabanın ön plana çıkartıldığı bir haber söylemi üretilmiş, iktidarın bu çaba karşısındaki pasif tutumu işaret edilmiştir.

“**CHP’li Özel 20 gün önce Meclis’te feryat etmişti**” şeklindeki, ana muhalefet partisi milletvekilinin açıklamasını okuyucuya “feryat” olarak tanıtan başlıklı haberde CHP Manisa

Milletvekili Özgür Özel'in, faciadan 20 gün önce reddedilen Soma madenleri araştırma önergesi konulu önceki haberi detaylandırılmış, dönemin AKP Gaziantep Milletvekili Şamil Tayyar'ın hükümete yakın bir televizyon kanalında önergeyi “eften püften” olarak tanımladığı ve muhalefetin hedefinin “araştırma önergeleriyle meclisi tıkamak olduğu” şeklindeki ifadeleri iktidarı olumsuzlamak maksadıyla okuyuculara aktarılmıştır. Haberin devamında söz konusu araştırma önergesinin görüşüldüğü gecenin meclis tutanakları tam metin olarak yayınlanarak haber söylemi kanıtla desteklenmiştir.

“Yalvarırım eşimi kurtarın” başlıklı haberde Başbakan Erdoğan, Enerji Bakanı Yıldız, Başbakan Yardımcıları Bülent Arınç ve Beşir Atalay, İçişleri Bakanı Efkân Ala ve Sağlık Bakanı Mehmet Müezzinoğlu'nun facia bölgesinde yaptıkları incelemeden izlenimler aktarılmıştır. Haberin sonunda “eşinin madende mahsur kalan işçiler arasında olduğunu söyleyip kendisinden yardım isteyen bir kadını ‘teselli etmeye’ çalışan Başbakan Yardımcısı Arınç'ın ‘gözlerinin dolduğu’” şeklindeki kendisinin facia bölgesinde yaşanan acıyı dindirme çabası ve facia karşısındaki duygusal tepkisi vurgulanmıştır.

“Maden faciası ABD’de birinci haber” başlıklı haberde facianın ABD basınındaki yansımaları aktarılmıştır. Haberin alt başlığında “CHP’nin faciadan önce Soma madenleri hakkındaki araştırma önergesinin Amerikan basınında da yer bulup tartışıldığı” vurgulanmış, haber metninde CNN muhabirinin bu durum hakkında sarf ettiği “Bunun olduğuna inanabiliyor musunuz” ifadesi tırnak içerisinde verilerek, ana muhalefet partisinin olumlanmasında dış basının söylemi kullanılmıştır.

15 Mayıs tarihinde yayınlanan **“Gözler, ölüm ocağından çıkacak sedyelerde”** başlıklı haberde facia bölgesinden edinilen izlenimler aktarılmıştır. Haberin metninin ilk paragrafında “Devlet bütün gücüyle orada. Yardım çadırları, kamyonlar dolusu su, yemek, itfaiye, jandarma, polisiyle.” ifadesiyle devletin (iktidarın) bölgedeki rolü ‘bütün gücü’ benzetmesiyle olumlanarak ve yüceltilerek ön plana çıkartılmıştır. Kurtarma çalışmalarına katılan maden işçilerinin madendeki kazanın sebebinin “işletmenin ihmali olduğuna” ilişkin yaptıkları açıklamalar kendi ağızlarından verilerek, aynı metin içerisinde işletme olumsuzlanmıştır.

“Basılan oksijen yangını körükledi” başlıklı haberde dönemin sendika ve meslek odası temsilcilerinin madendeki ağır şartlar ve kurtarma çalışmaları sırasında yapılan ihmellere ilişkin tespitleri haberleştirilmiştir. Haberde “maden için hazırlanan bir risk haritasının hazırlanıp Enerji ve Çalışma Bakanlıklarına iletildiği ve hangi önlemlerin alınmasının gerektiğinin iletilmediği fakat bunun ‘dikkate alınmadığı’” bilgisi temsilcilerin ağzından verilerek iktidarın faciadaki sorumluluğuna vurgu yapılmıştır.

“Yanlış köye gömdüler” başlıklı haberde Erdoğan ve bakanların madende daha önce denetim gerçekleştirildiği yönündeki açıklamalarına işçilerin gösterdiği tepkilere değinilmiş; işletme, müfettişler ve sendikalar hakkındaki eleştirel tutum işçilerin tırnak içerisinde aktarılan “Denetim filan yalan, müfettişler geliyor, üstte mangal sefası, aşağıda cefa. Sendikamız var, bayramdan bayrama gelir. Sendikam bana sen haksızsın diyor, patroncu sendika.” ve “Müfettişler denetime gelmeden 2 ay önce işyeri yönetimini arıyor, geliyoruz diye. Onlar gelmeden ortalık temizleniyor, temiz yerler gezdiriliyor.” şeklindeki kendi ağızlarından verilmiş ifadeleriyle desteklenmiştir.

“İşte o saatin hikayesi” başlıklı haberde facia bölgesinde çalışan madencilerin çoğunun kullandığı Casio F91W marka kol saatlerine dikkat çekilmiş, bazı sosyal medya kullanıcılarının madencilerin ucuz saatlerini geçmiş tarihte eski Ekonomi Bakanı Zafer Çağlayan’a, (günümüzde ABD’de dolandırıcılık ve kara para aklama gibi suçlardan yargılanmakta olan) İranlı iş adamı Reza Zarrab tarafından rüşvet olarak verildiği iddia edilen 700 bin TL’lik Patek Philippe 5101G markalı kol saatiyle kıyasladığı mesajlarını haber metnine ekleyerek, bir dönem AKP iktidarını kamuoyu önünde zor durumda bırakmış bu olayı tekrar gündeme getirmiş, bu olay üzerinden kamuoyuna iktidara karşı olumsuzlayıcı ve yargılayıcı bir hatırlatma gerçekleştirmiştir.

“Abdülkadir 'Selfie' tepkisi” başlıklı kısa haberde, iktidar yanlısı yayınlarıyla bilinen Yeni Şafak yazarı Abdülkadir Selvi’nin “facia bölgesinde kendi fotoğrafını çekerek sosyal medya hesabından yayınlaması” alt başlıkta “tepki çekti” haber metninde de “tepki topladı” şeklindeki yargı içeren ifadelerle aktarılmıştır. (Faciadan 2 yıl sonra, okuduğunuz çalışmanın hazırlandığı dönemde Selvi, mesleğini 2 yıl önce kendisini eleştirmiş olan Hürriyet gazetesinde sürdürmektedir.)

“Dinçer: Biz olsak üç günde kurtarıyoruz” başlıklı haberde, eski Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Ömer Dinçer’in, gazetenin önceki gün de atıfta bulunduğu Şili’nin Atacama çölündeki bakır madeni kazası ile ilgili geçmişte verdiği demeçler hatırlatılmış, Dinçer’in 69 günde kurtarılan Şilili madencileri “kendilerinin 3 günde kurtarabilecekleri” açıklaması tekrar gündeme getirilerek, iktidarın facia konusundaki ihmal ve yetersizliği konusundaki mevcut vurguyu pekiştirici bir kıyas yapılmıştır.

“TBMM’nin araştırma önergesi karnesi” başlıklı haberde, CHP’nin faciadan 20 gün önce reddedilen araştırma önergesi üzerinden, “son yasama döneminde meclise verilen yüzlerce araştırma komisyonu kurulması önergesinden, sadece AKP’li vekillerin imzaladığı 7 tanesinin kabul edildiği, bu durumun süreklilik arz ettiği ve reddedilen önergeler arasında (gazetenin

kendi deyimiyle) ‘hayati öneme sahip konuların’ da bulunduğu” belirtilerek, iktidarın demokrasi anlayışına karşı eleştirel-olumsuzlayan bir tutum örnek verilerek desteklenmiştir.

“**Kaza mı kâr hırsı mı**” başlıklı yazıda, alt-başlıklar, haber metni ya da yorum kullanılmadan Almanya, ABD, İngiltere ve Fransa’dan çeşitli basın organlarının, bazıları iktidar ve işletmeyi suçlayıcı haber başlıkları tercüme edilerek sunulmuştur. Haberde söz konusu başlıklar arasında, Tagesspiegel’in “maden işçilerinin, sendikaların ve muhalefetin olayla ilgili hükümeti suçladığı”, CNN’in “muhalefet partilerinin facianın yaşandığı kömür madeninin emniyet kaygılarından ötürü incelenmesini istedikleri”, The Guardian’ın “Başbakan Erdoğan’ın lideri olduğu AKP’nin iş güvenliği uyarılarını göz ardı etmekle suçlandığı” ve Le Monde’nin “kazanın Soma’daki madenler hakkında soruşturma önermesini reddeden Başbakan Erdoğan hükümetini zor durumda bırakabileceği” şeklindeki iktidarın faciadaki rolünü önceleyen ifadelerine de yer verilerek, iktidara karşı olumsuz tutum dış basın söylemi ile desteklenmiştir.

“**Alman medyası Erdoğan’ın tavrını eleştirdi**” başlıklı haberde Almanya’da yayın yapan gazete, dergi ve televizyon kanallarının doğrudan Erdoğan ve hükümetine yönelttikleri eleştiri ve suçlamalar tırnak içerisinde detaylı şekilde okuyuculara aktarılmıştır. Haberde Der Spiegel’in “Erdoğan maden kazasını önemsemedi” başlığı ile “Erdoğan’ın vatandaşları ‘şaşkınlığa ittiği’ ve faciada yaşananları 19. yüzyılda İngiltere’deki kazayla kıyaslamasının şaşkınlık meydana getirdiği”, Süddeutsche Zeitung’un “Erdoğan’ın ‘sert şekilde’ eleştirildiği ve Türkiye’de her geçen gün bu tür açıklamalara destek verenlerin azaldığı”, Frankfurter Allgemeine Zeitung’un “hükümetin sorumluluk üstlenmediği, Erdoğan sorumluluğu kendisinden uzak tuttuğu ve vatandaşların Erdoğan’ı protesto ettiği” ve Die Zeit’in “Başbakan Erdoğan’ın maden ocağı kazasını ‘hafife aldığı’ ve Erdoğan üzerindeki baskıların arttığı” şeklindeki dış basının iktidarı hedef alan yorumları aktarılmaya devam edilmiştir.

“**Uluslararası Af Örgütü’nden hükümete 'Soma' suçlaması**” başlıklı haberde Uluslararası Af Örgütü (Amnesty International) Türkiye araştırmacısı Andrew Gardner’ın iktidarı suçlayıcı açıklaması haberleştirilmiş, kendisinin “Soma’daki trajedinin yaşanmayabileceği, hükümetin iş kazalarını incelemek üzere verilen araştırma önermesini reddetmesinin ‘şok edici’ olduğu ve hükümetin insanların hayatlarıyla oynadığı” şeklindeki kendi ağzından ifadeleri tırnak içerisinde verilerek; iktidarı suçlayıcı söylem, uluslararası sivil toplum üzerinden yeniden üretilmiştir.

“**5 büyük örgütten Hükümet’e ortak çağrı**” başlıklı haberde 5 sendika ve meslek örgütünün hükümete karşı yaptığı suçlayıcı açıklama ve ortak istifa çağrısının tamamı tırnak içerisinde aktarılmıştır. İktidar partisi ile özdeşleşmiş olan seçim sloganına ithafen kullanılan

“Hedef 2023, örnek 1862” ara başlığı ile açıklamada yer alan, “19’uncu yüzyıldan, 20’inci yüzyıl başından örnekler vererek zihniyetinin 150 yıl öncesinde kaldığını gösteren Erdoğan’a 21. yüzyılda olduğunu hatırlatmayı ‘bir borç bildikleri’ ve ‘Hedef 2023’ diye yola çıkanların 1862’deki bir kazayı örnek göstererek ‘bu işin fitratında var’ demesinin ülkenin içinde bulunduğu tabloyu gayet net özetlemekte olduğu” ifadeleri açıklamadaki şekli ile sunularak, iktidara karşı olumsuzlayıcı söylem, iktidarın kendi ideolojik retoriği üzerinden oluşturulmuştur.

“**Başbakan Soma Belediyesi’nde konuştu**” başlıklı haberde Recep Tayyip Erdoğan’ın Soma Belediyesi’nde facia ile ilgili yaptığı açıklama yorumsuz biçimde, kendi ağzından aktarılmıştır. Metin aralarında Erdoğan’ın demeci içerisinden seçilerek tırnak içerisine yerleştirilip oluşturulan ara başlıklardan; “238 işçimizi hakka uğurladık” ve “77 milyon çok büyük bir acı yaşıyoruz” ile facia sonucu meydana gelen can kayıplarına olan bakış açısı, “Bunlar olağan şeylerdir” ve “İngiltere’de 1862’de 204 kişi öldü” ile facianın olağandışı algısını ortadan kaldırıp sıradanlaştırma çabası “Fırsatçılara, daha da dikkatli olunmasını rica ediyorum” ile de facianın kamuoyunda meydana getirdiği muhalif tepkiye duyduğu negatif tutum ön plana çıkartılmıştır.

“**Erdoğan’a Soma’da protesto**” başlıklı haberde Erdoğan’ın yukarıdaki haberde belirtilen açıklamasının ardından “belediye binasından ayrılırken halk tarafından protesto edildiği, Erdoğan’ın protestolar sırasında gazetenin kendi deyimiyle ‘bir işyerine girip kısa süre kaldıktan sonra ayrıldığı’, polisler ve Erdoğan’ın korumalarının protestocu ve gazetecileri tartakladığı” anlatılmıştır. Haber metninde, daha sonraki metinlerde yer alan şiddet olayları yer bulmamıştır.

“**Protestoya tekmeli yanıt**” başlıklı haberlerde Başbakan Erdoğan’ın belediye binasından çıktığı sırada meydana gelen arbedede, dönemin Başbakanlık Özel Kalem Müdür Yardımcısı Yusuf Yerkel’in yerdeki bir vatandaşı tekmelemesinin kamuoyunda ve dış basında yarattığı tepki aktarılmıştır. Gazete olayın genel detayları ile birlikte AKP’ye yakınlığı ile bilinen bir sosyal medya kullanıcısının, hesabından “tekmelenen vatandaşın ‘Soma’lı olmayan TGB (Türkiye Gençlik Birliği) üyesi bir provokatör’ olduğu ve Yerkel’i darp edip şahsına ve başbakana küfür ettiği” şeklinde bir mesaj paylaştığı da okurlara aktarılmıştır.

“**Başbakan’ın markete giriş anı**” başlıklı haberde protesto esnasında yaşanan arbedeye muhalefet aktörlerinin gösterdiği tepkiye yer verilmiştir. Dönemin CHP Genel Sekreteri Gürsel Tekin’in “Başbakanı yeni keşfetmiş gibisiniz. Ona buna edep dersi verir ama en büyük edepsizliği kendisi yapar.” şeklindeki suçlayıcı ve itham edici ifadesi tırnak içerisinde kendi ağzından verilmiş, yine dönemin MHP Genel Başkan Yardımcısı Tuğrul Türkeş’in sosyal

medya hesabında paylaştığı “Bir gün ahını aldığın tüm mazlumların demir yumruğu da senin tepene inecek.” mesajı ekran görüntüsü olarak paylaşılmıştır. (Türkeş, çalışmanın yapıldığı dönemde, geçmişte bu şekilde eleştirdiği AKP hükümeti bünyesinde Başbakan Yardımcısı olarak görevini sürdürmektedir) Yine dönemin MHP Kocaeli Milletvekili Lütfü Türkkan’ın sosyal medya hesabından, Erdoğan’ın markette tartakladığı iddia edilen Taner K. (soyadı gazete tarafından blurlanmıştır) isimli vatandaşın kendisine verdiği “Soma’da maden işçisi olarak çalıştığı, markette alışveriş yaparken Erdoğan’ın kendisini eylemci zannedip yakasına yapıştığı ve kalabalık bir koruma grubunun fiziksel müdahalesine maruz kaldığı” şeklindeki ifadesine dayanarak paylaştığı mesajları da ekran görüntüsü şeklinde haberde yer bulmuştur.

“İşte bu para için madene giriyorlar” başlıklı haberde, CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu’nun üzerinde 2011-2013 yılları arasında Soma’da meydana gelen madencilik kazalarının yazılı olduğu bir kâğıdı objektife doğru gösterdiği bir fotoğraf, “CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu Soma’da meydana gelen maden kazalarının listesini böyle gösterdi.” fotoğraf alt yazısıyla servis edilmiştir. **“Arkadaşımı kurtaramadım feryadı”** başlıklı haberde Kılıçdaroğlu’nun madenden yaralı olarak kurtarılarak hastaneye kaldırılan madencileri ziyareti haberleştirilmiştir. Haberde Kılıçdaroğlu’nun, “yaralı madencilerin anlattıkları ile gazetenin tanımlamasıyla ‘duygusal anlar yaşadığı’ ve ‘bir hayli etkilendiği’” şeklindeki subjektif ifadelerle kendisinin olay karşısında gösterdiği duygusal tepki ön plana çıkartılmıştır.

“Taksim’de kalabalığa TOMA’lı müdahale” başlıklı haberde Taksim Meydanı’na yürümek isteyen eylemci bir grup ve polis arasındaki çatışmaya yer verilmiş, ancak bu eylemci grubun eylem amacının “Soma’daki 245 madencinin ölümünü protesto etmek” olduğu ancak haber metninin ikinci paragrafında belirtilmiştir. Haberde “yabancı turistlerin polisin eylemcilere karşı kullandığı gaz bombalarından etkilendiği, eylemci gruptan bazı kişilerin polise ‘havai fişek ve taş attığı’, tekerlekli sandalyeli engelli bir vatandaş ve bebekli bir ailenin eylemciler ve polis arasında kalarak zor anlar yaşadığı” vurgulanarak, çatışmanın yarattığı çevresel etki, facianın yarattığı toplumsal etkinin önüne yerleştirilmiştir.

“Gazi Mahallesi karıştı” başlıklı haberde “maden faciasını protesto etmek isteyen kalabalık grubun, çöp konteynerleri ve kaldırım taşlarıyla yola barikat kurduktan sonra barikatı ateşe vererek polise taş ve şişe attıkları” ifade edilerek, eylemci grup haber söyleminde şiddet eylemleri ön plana çıkartılarak olumsuzlanmıştır.

“DİSK Başkanı’nın kulağında kanama var” başlıklı haberde polisin aralarında dönemin Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Başkanı Kani Beko’nun da aralarında bulunduğu göstericilerin üzerine, “hiçbir uyarı olmaksızın toplumsal olaylara müdahale aracından tazyikli su püskürtüldüğü ve Beko’nun olay sonucu ağır yaralandığı” bilgisi

aktarılmıştır. Haberdeki polise karşı oluşturulan olumsuzlayıcı söylem, haberde Beko'nun eşinin “Beko'nun üzerine tazyikli suyun nişan alınarak püskürtüldüğü” iddiası ile desteklenmiştir.

“**Ankara'da Soma eylemine müdahale**” başlıklı haberde “eylem sırasında polis tarafından gözaltına alınmak istenen bazı eylemcilerin çevredeki vatandaşlar tarafından polisin elinden kurtarılmak istendiği”, aynı kentteki başka bir eylemde “eylemcilerin polise havai fişek, bilye ve taşlarla saldırdığı” belirtilmiştir. “**Kadıköy'de polis müdahalesi**” başlıklı haberde eylemcilerin “bir mağazanın vitrinini parçalayıp içerideki elbiseleri yola saçtıkları ve bir zabıta aracını devirip camlarını kırdıkları” vurgulanarak eylemciler meydana getirdikleri vandalizm ile ön plan çıkartılmıştır. “**Soma eyleminde bir kedi öldü**” başlıklı haberde İzmir’de “eylemciler ve polis arasında yaşanan çatışmadan sonra, eylemcilerin polise karşı kurup ateşe verdiği barikatın içinde yanmış bir kedi ölüsü bulunduğu” bilgisi fotoğrafla birlikte verilmiştir.

16 Mayıs tarihinde yayınlanan “**İşte maden işçisinin kaderi**” başlıklı haberde, dönemin Dev.Maden-Sen Genel Başkanı Tayfun Görgün’ün verdiği bilgilere dayanılarak, maden kazalarından bakanlık müfettişleri, işverenler ve sendikalar sorumlu tutulmuş, “birbirleriyle kol kola gezen” benzetmesiyle bu aktörlerin birbirleriyle çıkar ilişkisi içerisinde oldukları çağrışımı yapılmış, “o kömür, bedavaya dağıtılan kömür...” alt başlığı ve “facianın meydana geldiği madenden çıkartılan kömürün devlet tarafından satın alındığı” ifadesiyle de facia tekrar iktidarla ilişkilendirilmiştir.

“**Rödovans mı kölelik mi?**” başlıklı haberde “devlet bünyesinde çalıştırması ekonomik görünmeyen ve yatırım yapılması düşünülmeyen rezervlerin özel sektöre kiralanması” olarak tanımlanan rödovans sistemi eleştirilmiş, ancak haber metninde eleştiri devlete (iktidara) değil, “üretim maliyetini düşürmenin en önemli unsurunu işçi maliyetini düşürmek olarak gören” işletmelere yöneltilmiştir.

“**Kuraklık HES’leri vurunca termik santrallere yüklendik**” başlıklı haberde çeşitli sendika ve meslek odası yetkililerinin “Türkiye’de son yıllarda yaşanan kuraklığın hidroelektrik santrallerinin verimini düşürdüğü için kömür üretimine yüklenildiği, madenlerde gözlenen üretim yüklenmesinde termik santrallara kömür yetiştirme amacının etkisi olduğunu, ithal petrol ve gaza karşılık yerli kömüre dönüşün doğru bir politika olduğu ancak yanlış üretimle desteklendiği için sorunlar çıktığı” şeklindeki, olayın olağanüstü durumunu örtükleştirip sorumluluğunu tabiat ve ekonomi koşullarına yükleyen demeçlerine yer verilmiştir.

“**Düzenleme yapmalıyız**” başlıklı haberde faciadan yaralı olarak kurtarılan işçileri hastanede ziyaret eden Cumhurbaşkanı Gül’ün tırnak içerisinde verilen açıklamaları ““boğazı

düğömlenerek yaptığı' ve hastanede sendika temsilcilerine facia ile ilgili sorduğı sorular karşılıksız kalınca 'teпки gösterdiği'" şeklindeki duygusal tepkileri ön plana çıkartılmıştır.

"Başbakanlık Müşaviri'nden 'tekme' açıklaması" başlıklı haberde, önceki gün Soma'da yaşanan arbede sırasında bir kişiyi yerde tekmelerken görüntölenen Başbakanlık Müşaviri Yusuf Yerkel'in, "Soma'da 14 Mayıs tarihinde yaşanan hadisenin kendisini derinden üzdüğü ve o gün yaşadığı bütün provokasyonlara, maruz kaldığı hakaret ve saldırılara rağmen sükunetini muhafaza edemediğinden dolayı üzgün olduğı" şeklindeki açıklaması tamamı kendi ağzından tırnak içerisinde verilmiştir. Açıklamanın ne zaman veya hangi yolla yapıldığı haber metninde belirtilmemiştir.

"Marketten yeni görüntüler" başlıklı haberde arbede sırasında Başbakan Erdoğan'ın tartakladığı Taner Kuruca isimli vatandaşın (önceki gün Taner K. olarak belirtilmişti) kendi ifadelerine yer verilmiştir. Kuruca'nın "market alışverişı için dükkânda bulunduğı sırada Erdoğan'ın kalabalık bir koruma grubuyla markete girdiğı, dışarıdaki kalabalığa olan kızgınlığından dolayı öfkesine hakim olamayıp istem ve bilinç dışı bir hareket yaparak kendisine tokat vurduğı, o tokadın kendisini çok üzmediğı ama korumaları tarafından set şekilde darp edildiğı, olayın kalabalığın içindeki provokatörlerin halkı isyan ettirip Başbakan'a karşı gelmek istemesinden kaynaklandığı, Başbakanın bu yaptığı hareketten dolayı pişman olduğunu düşündüğü ve kendisinden şikayetçi olmayacağı, kendisini sevdiği ve Soma Kömür İşletmelerinde onun (özelleştirmeleri) sayesinde çalıştığı, kendisinden sadece özür dilemesini beklediğı" şeklindeki açıklamaları tırnak içerisinde uzun bir metin olarak yer bulmuştur.

"Hüseyin Çelik'ten tekme açıklaması" başlıklı haberde dönemin AKP Genel Başkan Yardımcısı ve Parti Sözcüsü Hüseyin Çelik'in gündeme ilişkin açıklamaları aktarılmış, üstteki haberlerde yumruk yiyen şahsın kendi ifadeleriyle aktarılmış olan darp olayı için "'iddia' ve 'yalan' ifadelerini kullandığı, Yerkel'in yerde tekmelediğı şahsın kendisine saldırdığı, taşkınlık yapanların şehir halkından olmadıkları, faciayı protesto eden kişileri 'protesto mangası olarak oluşturulmuş bazı kimseler' olarak tanımladığı ve kendileri açısından bir rant elde etmeye çalıştıklarını iddia ettiğı" şeklindeki sözleri kendi ağzından aktarmıştır.

"O ölkelerde 'fitrat' yok mu" başlıklı haberde CHP lideri Kılıçdaroğılu'nun, Erdoğan'ın faciada yaşanan ölümler için kullandığı fitrat (hilkât, yaradılış) ifadesine atıfta bulunarak, "Türkiye iş kazalarında neden Avrupa birincisi, dünya üçüncüsü, o ölkelerde fitrat yok mu?" şeklindeki eleştirisini tırnak içerisinde alt başlığa yerleştirmiş, "Soma'daki sendikanın 'Sarı Sendika' (işverenin gizli denetimi altındaki sahte sendika) olduğı, ortada bir çaresizlik varken Başbakan Erdoğan'ın hala partisini suçlama telaşı içerisinde olduğı ve meclise facia ile ilgili yeni bir araştırma önergesi verecekleri" şeklindeki iktidarı suçlayıcı

açıklaması aktarılmıştır. **“Erdoğan’ın alaycılık”** başlıklı haberde Almanya Parlamentosunda görev yapan Türk kökenli milletvekilleri Sevim Dağdelen ve Cem Özdemir’in facia ve ardından takındıkları tutumdan dolayı Erdoğan’a ve iktidara olan eleştirileri haberleştirilerek Alman siyasetinin iktidar ve Erdoğan hakkındaki olumsuzlayıcı söylemleri okurlara sunulmuştur.

“Soma, Allah’ın yazgısı değil, bir cinayettir” başlıklı haberde başlık, Dünya Sendikalar Federasyonu Genel Sekreteri Yorgos Mavrikos’un, Erdoğan’ın facia ile ilgili söylediği fitrat ve kader sözlerine verdiği cevapla oluşturulmuştur. Haberin alt başlığında Mavrikos’un “10 yılda 70 kadar benzer olayın yaşandığı ülkeyi dolaştığı, ilk kez bir devlet başkanından ‘bu kaza bir kaderdir, mesleğin fitratında var’ şeklinde bir açıklama duyduğu” ifadesi yer bulmuş, haber metninde ise “hükümet ve hükümet yetkililerini facianın kapitalizmin kâr hırsı nedeniyle işlenmiş bir suç olduğu gerçeğini gizlemeye çalışmakla itham ettiği” şeklindeki iktidarı suçlayıcı yorumuna yer verilmiştir.

“Bakın kimin adını vermişler” başlıklı haberde “Soma Kömür İşletmeleri Çalışanları Derneği ve Soma Belediyesi tarafından ortaklaşa inşa edilen sosyal tesis içerisinde bulunan düğün salonuna Soma Holding Maden İşletmeleri Genel Müdürü Ramazan Doğru’nun eşi, şirketin eski İdari İşler Müdürü ve dönemin AKP Belediye Meclis Üyesi Melike Doğru’nun adının verildiği” belirtilmiş, işletme ve iktidar arasındaki ideolojik ilişki algısını güçlendirmeye dönük bir söylem gerçekleştirmiştir. **“Mağdurların ifadesi alınmaya başladı”** başlıklı haberde faciayı araştıran savcılardan birinin “2009 yılında AKP Bilecik il kongresinde başkan adayı olduğu ve AKP’li Bilecik Belediyesi’nde avukat olarak görev yaptığı” belirtilerek okurlarının gözünde bu kişinin ideolojik kimliği ön plana çıkartılmıştır.

“Soma faciasının nedeni trafo değilmiş” başlıklı haberde “facianın meydana geldiği madeni işleten şirketin yaptığı basın açıklamasında değindiği facia sebebi (damar içi kömür kızılaşması) ve Afet ve Acil Durum Başkanlığı’nın internet sitesinde değinilen sebebinin (trafo infilakı) farklı olmasına” dikkat çekilerek, işletme ve iktidar arasındaki çelişkili söylem farkı ön plana çıkartılmıştır.

“Mısır’dan Ermenistan’a kadar taziye mesajı” başlıklı haberde yabancı gazetelerin facia ile ilgili haberlerinden “Öfkeli Türkler maden kazasının ardından yanıt istiyor”, “Maden protestosu Erdoğan’ı gizlenmeye zorladı”, “Başbakan Erdoğan maden kazasını önemsemedi” gibi doğrudan hükümeti hedef alan bölümleri seçilerek tırnak içerisinde aktarılmış, dış basının Erdoğan’ı olumsuzlayıcı içerikleri ön plana çıkartılmıştır.

“O tekme manşet oldu!” başlıklı haberde Yerkel’in tekme fotoğrafının Alman gazetelerindeki sunuluş biçimi aktarılmış, haberin alt başlığında “Yusuf Yerkel’in tekmelerinin

Türkiye'nin 'yurtdışındaki imajına' inen tekmeler olduğu" benzetmesi ile, bu olaya takınılan olumsuz tutum netleştirilmiştir. Haberin ilk paragrafında "tüm dünyanın şok olduğu Yerkel'in yerde yatan 'savunmasız bir göstericiyi' öfkeyle tekmeleyen fotoğraflarının bazı Alman gazetelerinde bir fotoroman gibi yayınlandığı" belirtmiştir. Haber metninde Süddeutsche Zeitung gazetesinin "Soma faciasının büyüyen Türk ekonomisinin karanlık yanını gösterdiği" yorumu ve Bild'in Yerkel için attığı "Siyasetçi zıvanadan çıktı" manşeti de yer bulmuştur.

"Erdoğan yine aynı Erdoğan" başlıklı oldukça uzun haberin tamamı İngiliz ve diğer ülke televizyon kanalları ve gazetelerinin Soma'da yaşanan arbede ile ilgili yaptıkları haber ve tespitlere ayrılmış, BBC'nin "Erdoğan'ın arbede sırasındaki saldırgan tutumunu geçmişte eski ABD başkanı Bill Clinton ve Çin Başbakanı Wen Jiabao'nun benzer durumlarda gösterdikleri ve kamuoyu önünde popülerliklerini arttıran tutumları ile kıyasladığını", Independent gazetesinin "faciayı Erdoğan'ın 'otoriter' yönetimine vurulan bir darbe olduğunu ve iktidarın inşaat ve maden şirketleriyle olan sıkı ilişkisinin bilindiğini" yazdığını, The Guardian'ın "Soma halkının çoğunun Erdoğan'ı destekleyen kitlenin omurgasını oluşturan 'muhafazakar işçi' sınıfından olduğuna" vurgu yaptığını, The Times'ın "bazı maden işçilerinin AKP mitinglerine katılmak için zorlandıklarını, muhalefet partilerini destekleyenlerin işten çıkarıldığını ve daha iyi çalışma koşulları isteklerinin görmezden gelindiğini söylediklerini" vurguladığını, Economist dergisinin "Erdoğan'ın facia ile ilgili olarak 19. yüzyıldan maden kazalarını örnek vererek Türkiye'nin zamanın 100 yıl gerisinde olduğunu göstermiş olduğunu" yazdığını belirterek; iktidarın hem faciadaki rolüne, hem arbede sırasındaki tutumuna hem de genel siyasal yapısına ve iktidar ilişkilerine olan olumsuz ve eleştirel söylemini yabancı basın üzerinden yeniden üretmiştir.

"Londra'da Soma protestosu" başlıklı haberde İngiltere'de gerçekleşen eylemde eylemcilerin taşıdıkları pankartlarda yazan "Kaza değil, ihmal", "Hepimiz katilleri tanıyoruz", "Kader değil katliam", "Devlet katletti", **"Frankfurt kent merkezinde gösteri"** başlıklı haberde ise yine Almanya'da gerçekleşen eylemde eylemcilerin taşıdıkları pankartlarda yer alan "Yasta değil, isyandayız!", "Soma kader değil, cinayettir!", "Soma katliamının sorumlusu AKP Hükümeti ve sermayedir" şeklindeki doğrudan iktidarı hedef alan sloganlar seçilerek tirnak içerisinde verilmiştir.

"ODTÜ'deki Soma eylemine polis müdahalesi" başlıklı haberde "Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na yürümek isteyen eylemcilerin, kendilerine engel olmak isteyen polise taş, havai fişek ve molotofkokteyli (yangın bombası) attığı, bir polis memurunun ayaklarının dibine düşen molotofkokteyli sebebiyle zor anlar yaşadığı" belirtilmiştir.

“**Kaza değil cinayet**” başlıklı haberde Ankara’da ortak eylem yapan meslek odaları ve sivil toplum örgütlerinin yaptıkları açıklamada geçen “hükümetin kadınlar, çocuklar ve işçiler de dâhil ülkedeki kimseyi koruyamadığı, iş cinayetinin yalanlarla olağanlaştırılmaya çalışıldığı ve örtbas edilmek isteneceği” şeklindeki iktidarı suçlayıcı ifadeleri tırnak içerisinde verilmiştir.

“**Tüm Türkiye'den Soma eylemleri**” başlıklı haberde “polis araçlarından eylemcilere yas gününde yürüyüş yapmanın doğru olmadığı şeklinde anonslar yapıldığı”, “**Ege Soma için ayakta**” başlıklı haberde İzmir’de “polis bazı eylemcileri yerlerde sürüklediği, polisin kullandığı göz yaşartıcı gazdan engelli vatandaşların ve kruvaziyer (yüksek standartlara sahip turistik yolcu gemisi) ile gelen turistlerin de etkilendiği” bildirilmiştir. “**Soma'da TOMA'lı müdahale**” başlıklı haberde Soma’daki eylemler sırasında “polis ‘gerçek Soma'lılar gruptan ayrılın, müdahale başlatılacak’ şeklinde anonsta bulunduğu” bildirilmiş, “plastik mermi kullanan polislerin ‘direk yüz seviyesinde ateş etmesi’” gazete tarafından ‘dikkat çekici’ olarak tanımlanmıştır.

17 Mayıs tarihinde yayınlanan “**‘19'uncu yüzyıl İngiltere'si ile 2014 Türkiye'sini kıyasladı’**” başlıklı haberde İnsan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch) Türkiye Uzmanı Emma Sinclair Webb’in kaleme aldığı yazıda “hükümetin yaşanan felakette sorumluluk üstlenmesi yerine kendisini ‘kızgın şekilde savunma’ politikasına dönüştürüp kendisine vazifesini hatırlatmak isteyen insanları tekmeleyebildiği ve 19'uncu yüzyıl Victoria İngiltere'sindeki çalışma şartları ile 2014’ün Türkiye’sini kıyasladığı” belirtilmiş, uluslararası sivil toplumun iktidarı olumsuzlayıcı ve eleştirel tutumu ön plana çıkartılmıştır.

“**Milli Eğitim öğrencileri Soma eylemlerine götürülenlerin belirlenmesini istedi**” başlıklı haberde “Zonguldak Milli Eğitim Müdürlüğü’nün, velilerin çocuklarının okuldan ikna veya zorlama ile bilgileri dışında alınarak sokak eylemlerine götürüldüğünü ilettikleri iddia edilerek, okullara öğrencileri eyleme götüren bu kişilerin tespit edilmesi istendiğini bildiren bir yazı gönderdiği” bilgisi sunulmuştur. “**Milli Eğitim, Soma eylemlerine giden öğrencileri istedi**” başlıklı haberde ise üstteki ile birebir aynı haber metni, metinde böyle bir ifade bulunmamasına rağmen “öğrencileri eyleme götürenlerin değil de öğrencilerin isimlerinin müdürlük tarafından talep edildiği” çelişkisini içeren farklı bir başlıkla yayına sokulmuştur.

“**Ölü sayısıyla birlikte öfke artıyor**” başlıklı haberde facianın hükümete karşı doğurduğu tepkinin çeşitli ülkelerin gazetelerine yansımaları haberleştirilmiş, Alman Der Spiegel dergisinin okurlarına “Erdoğan için ‘Bu adam hâlâ ülkesini yönetmeye uygun mu?’ diye bir soru yönelttiğini ve Die Welt gazetesinin Erdoğan’ın öfke ve saldırganlığa hazır durumunu ‘bildik bir şey’ olarak tanımladığını” aktarmıştır.

“İzmir’de polis 10 yaşındaki çocuğu da gözaltına almak istedi” başlıklı haberde “İzmir’de faciayı protesto eden eylemcilerin polis tarafından gözaltına alınmasının vatandaşlar tarafından tencerelere vurularak ve alkışlanarak protesto edildiği” ve “yakınlarıyla eylemeye geldiği öğrenilen 10 yaşlarındaki bir çocuğun gözaltına alınmaya çalışılmasına çevredekilerin tepki gösterdiği” belirtilmiştir. **“CHP’li Yüksel: 10 yaşındaki çocuğa bile tahammülleri yok”** başlıklı haberde, dönemin CHP İzmir Milletvekili Alaattin Yüksel’in üstteki habere ilişkin yorumları sunulmuştur. Haberde Yüksel’in “olay sırasında üzerlerinde polis olduklarına dair hiçbir işaret bulunmayan kişilerin müdahalesine dikkat çektiğine, bu kişileri 2013 Gezi Parkı eylemleri sırasında polis tarafından örgütlenerek ellerinde sopalarla Gezi Parkı eylemcilerine saldıran şahıslarla ilişkilendirdiğine” dair açıklamaları ve 10 yaşındaki çocuğun gözaltına alınmaya çalışılması için İzmir polisini kastederek “10 yaşındaki bir çocuk sizi neden bu kadar korkutuyor? Bu tahammülsüzlüğün sebebi nedir?” şeklindeki tepkisi tırnak içerisinde aktarılmıştır. Haberde ayrıca üstteki metinde verilmeyen, olaya ilişkin “10 yaşlarındaki çocuğun polis tarafından tişörtünün yakasından tutulup çekildiği ve çocuğun korkudan idrarını kaçırp altını ıslattığı” detayları da yer bulmuştur.

“Öğrenciler Maden Fakültesi’ni işgal etti” başlıklı haberde “Soma’daki faciayı protesto eden İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) öğrencilerinin Maden Fakültesi binasını işgal ettikleri, binanın girişlerini kapatıp duvarlara pankartlar astıkları” aktarılmıştır. **“Üniversitelerde Soma için işgal var”** başlıklı haberde “İTÜ’deki fakülte işgalinin Mimar Sinan, Boğaziçi ve Galatasaray Üniversitelerine de ‘sıçradığı” bildirilmiştir.

“Soma’ya girişe polis kontrolü” başlıklı haberde “ilçede yaşanan protesto ve arbedenin ardından Manisa Valiliği’nin ilçede tüm gösteri, protesto ve yürüyüşleri yasakladığı, ilçeye girmek isteyenlere neden geldiklerinin sorulduğu ve bazı kişilerin alınmadığı” bilgisi sunulmuş, kentin ilçe girişinde karayolu sınır tabelasının ‘105.000’ yazan nüfus hanesinin üzerine siyah spreyle boyayla ‘- 302 +?’ yazıldığı gösteren bir fotoğraf paylaşılmıştır.

“Polisler 5 gündür sokaktan ayrılmıyor” başlıklı haberde “faciyanın yaşandığı madeni işleten şirketin İstanbul’un Levent semtinde bulunan ofisinin önünde polisin 5 gündür nöbet tutmasından sokakta yaşayanların duyduğu rahatsızlık” dile getirilmiş, haber metninde sokakta bulunan bir büroda çalışan kişinin “şirketin önüne gelip oturan 5 çocuğa su götürdüğü için polis tarafından azarlandığı” açıklaması aktararak polise karşı yargı içeren bir tutum takınılmıştır.

“Soma’da avukatlar gözaltında” başlıklı haberde “Soma’da aralarında avukatların da bulunduğu çok sayıda kişinin gözaltı sırasında ve sonrasında polis tarafından ‘darp edildikleri” iddiası aktarılmıştır. Haberde “gözaltındaki kişilerin sağlık kontrolüne götürülürken otobüsün camlarından gazetecilere vücutlarındaki darp izlerini gösterdikleri, savcının kendilerine

‘Gözaltında değilsiniz’ dedikleri” iddia edilerek iktidara karşı eleştirel tutum ‘polis şiddeti’ olgusu üzerinden ve kanıt sunularak desteklenmiştir. **“İstanbul Barosu’ndan zehir zemberek gözaltı açıklaması”** başlıklı haberde İstanbul Barosu’nun gözaltına alınan avukatlar için yapmış olduğu uzun yazılı açıklamanın tamamına yer verilmiş, açıklamada gözaltılar için yapılan “itibarsızlaştırma operasyonu ve gözdağı” şeklindeki suçlayıcı iddia haberin alt başlığına yerleştirilmiştir. Haber metninin devamında, açıklamada bulunan “polisin hukuksuzlukta yeni bir ‘destan(!)’ yazdığı ve avukat meslektaşlarına hukuksuz ve vahşi bir saldırıda bulundukları, gözaltı adı altında saldırı ve işkence gerçekleştirdikleri, hukuksuz olarak ve insafsızca darp edilip kelepçelenerek yerlerde sürüklendikleri, ilçede bir anda türeyen ‘iknacıları’ (ilçe halkına hükümete karşı isyan etmemelerini öğütledikleri iddia edilen çeşitli İslami tarikat mensupları) ve eli sopalı ‘milisleri’ görmeyen iktidarın söz konusu olan gazeteciler, avukatlar ve yurttaşlar olunca yeni ‘destanlar(!)’ yazmaya soyundukları, ilçede fiili bir sıkıyönetim uygulaması gerçekleştirildiği” şeklindeki doğrudan iktidar partisini hedef alan sert ifadeler yer bulmuştur. Baronun açıklamasında, hükümet tarafından rıza gösterilen polis şiddetini ifade etmek için kullanılan ve sonuna konulan parantez içerisindeki ünlem işaretiyle ironik bir anlam yüklenen ‘destan yazmak’ ifadesine, gazete tarafından herhangi bir müdahalede bulunmamıştır. Haberin devamında “kendisine yönelen tüm eleştirileri ‘artık kabak tadı veren’ bir darbe teşebbüsü olarak niteleyen iktidarın, askeri darbeler döneminde bile görülmemiş uygulamalarla sivil bir darbenin mimarı olduğu ve ileri faşizmden örnekler sergilediği, (Başbakan Erdoğan’ın ‘fitrat’ kelimesini kullanmasına atıfta bulunarak) bu uygulamaların faşizmin ve diktatörlüğün fitratında olduğu, iktidarın rejim, demokrasi ve hukuk devleti anlayışının ‘sergilenen bir oyun’ olarak tanımlandığı, hükümet yetkililerinin ‘kolektif akıl ile dalga geçer nitelikteki’ açıklamalarının dikkat çekici olduğu” şeklindeki iktidarın doğrudan doğruya demokrasi ve adalet anlayışını hedef alan ifadelere de yer verilmiştir.

18 Mayıs tarihinde yayınlanan **“Madende 5 saat, ölümlerle burun buruna...”** başlıklı haberde, faciadan sağ olarak kurtarılan Yılmaz Kızıltepe adlı madenciyle yapılan röportaja yer verilmiş, Kızıltepe’nin “faciada işletmenin kusurlu olmasına rağmen kendi deyimiyle ‘arkalarında kapı gibi AKP olduğu’, Başbakan Erdoğan’ın işletmeyi savunup yaptığı konuşmayla onlara kefil olduğu, işletme tarafından yevmiye karşılığı iktidar partisinin mitingine götürülüp gitmeyenden yevmiye kesildiği” şeklindeki işletme ve iktidarı birinci ağızdan ilişkilendiren ifadeleri kendi ağzından verilmiştir.

“TÜSİAD ve TÜGİAD’dan önemli açıklamalar” başlıklı haberde dönemin Türkiye Genç İş Adamları Derneği Başkanı Ali Yücelen’in yaptığı yazılı açıklamada “iş güvenliği konusunda muhasebe bürolarına bile ceza kesen bakanlığın, bu tür madenlere nasıl çalışma

ruhsatı verdiğini sorduğu” ön plana çıkartılarak, iktidarın facianın gerçekleşmesindeki olası rolü belirgin hale getirilmiştir.

“**Çılgınlık maden şehitlerine**” başlıklı haberde, Balyoz davası hükümlülerinin yakınları tarafından oluşturulan Vardiya Bizde Platformu üyelerinin düzenledikleri eylemde İlahiyat profesörü Zekeriya Beyaz’ın, Başbakan Erdoğan’ın faciayı yüz yıldan fazla zaman önceki kazalarla karşılaştırmasına atıfta bulunarak “‘1900’lerde 100 tane işçi ölmüştür, o nedenle sizin ölmeniz normaldir’ diyor. Bu kadar basiretsiz, nezaket kurallarını çiğneyen bir konuşma maalesef Türkiye Cumhuriyeti’nde olmaktadır.” şeklindeki suçlayıcı üsluptaki açıklamalarını tırnak içerisinde okurlarına aktarmıştır.

“**Alman Der Spiegel o tepkilere Türkçe yanıt verdi**” başlıklı haberde Alman Der Spiegel dergisinin Başbakan Erdoğan hakkındaki “Cehenneme kadar yolun var, Erdoğan” başlıklı haberi ve bu habere AKP destekçilerinin sosyal medyada gösterdikleri tepki aktarılmıştır.

“**Destan no:35**” başlıklı haberde İzmir’de bir çocuğun gözaltına alınmak istenirken altını ıslatması ile ilgili paylaşılmış, tamamı doğrudan polis ve iktidarı hedef alanlar arasından seçilmiş sosyal medya mesajları okuyuculara sunulmuş, ayrıca dönemin İzmir Emniyet Müdürü Celal Uzunkaya’nın eylem esnasında bir grubun, Uzunkaya’nın kendi deyimiyle “sosyal medya için ya da başka manipülasyon ya da art niyetle çocuğu çevik kuvvetin önüne koyup resim çekmeye çalıştığını” iddia ettiğine dair açıklaması da tırnak içerisinde verilmiştir.

“**TOMA uçuşu**” başlıklı haberde “İstanbul’daki protesto eyleminde polisin yere düşen bir kadının başına tekmeyle vurduğu, Ankara’da eylemcilere biber gazı ve plastik mermiyle müdahale edildiği” belirtilmiştir. Haberin başlığına ilham kaynağı olan ve polisin toplumsal olaylara müdahale aracından püskürttüğü tazyikli suyun kuvvetiyle havada savrulan bir erkeğin fotoğrafı ile ilgili ise haber metninde hiçbir bilgiye yer verilmemiştir. “**İstanbul ve Ankara’da polis müdahalesi**” başlıklı haberde, “Soma’da eylemcilerin polise folyo ve tuzruhuyla (hidroklorik asit) hazırladıkları ses bombası etkisi yapan şişe fırlattığı” bilgisi sunulmuştur.

“**Yüzlerini siyaha boyayıp eylem yaptılar**” başlıklı haberde Atatürkçü Düşünce Derneği İzmir Şubesi Gençlik Kolları’nın düzenlediği eylemde, “facianın AKP hükümetlerinin yaptığı özelleştirmelerin sonucu olduğu, kendi tabirleriyle ‘Biz buraları peşkeş çektik, denetimleri göstermelik yaptık, sonuç olarak bu cinayetin sorumluları bizleriz.’ diyemediklerini, 1991 yılında Zonguldaklı maden işçilerinin başkent Ankara’ya yaptıkları kalabalık yürüyüşe atıfta bulunarak dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal’ın maden işçilerine ‘çomak sokmayıp’ taleplerini dinleseydi bugün yüzlerce vatandaşımızın yaşıyor olabileceği”

şeklindeki açıklamalar aktarılmış, olay 23 yıl önceki dönemin cumhurbaşkanı ve o dönem maden işçilerinin gerçekleştirdiği kitlesel eylemler ile ilişkilendirilmiştir.

19 Mayıs tarihinde yayınlanan “**‘Tokatladı’ demişti şimdi ‘korudu’ diyor**” başlıklı haberde, daha önceden bir milletvekiline Başbakan Erdoğan tarafından darp edildiğini söylediği, daha sonra da panikle istem dışı olarak tokat attığı şeklinde verdiği beyanatlarla haber konusu olan Taner Kuruca’nın ifadesini yeniden değiştirerek bu sefer “markette korumaların fiziksel müdahalesinden korumak için Erdoğan’ın kendisine sarıldığı, kendi deyimiyle ‘katakulliye geldiği’, Erdoğan’a karşı provokatif bir eylem yapılmaya çalışıldığı, kendisinin başbakan aleyhine konuşturulmak istendiği ama ben prim vermediği ve Erdoğan’dan özür dilediği” şeklindeki demecindeki çelişkiye dikkat çekmiştir.

“**Tekme attığı ayağı için doktor raporu almış**” şeklindeki eleştirel üslupla kurgulanmış başlıklı haberde Soma’da arbede sırasında yerdeki bir kişiyi tekmelerken görüntülenen Başbakanlık Müşaviri Yerkel’in, “doktordan 7 günlük ‘iş göremez’ raporu aldığı, Türk Tabipleri Birliği’nin söz konusu raporu veren doktor hakkında ne karar vereceğinin merak konusu olduğu, raporu veren doktorun 6 aya kadar meslekten men cezasıyla sorgulanacağı” bilgisi verilmiştir.

“**Somalı mısın**” başlıklı haberde yaşanan “protesto ve arbedelerin ardından facianın meydana geldiği ilçeye ‘adeta polis ve jandarma yığınağı yapıldığı’” alt başlığı ile, “ilçeye gelen tüm araçların arandığı, çevik kuvvet polislerinin ilçenin girişindeki kontrol noktalarında ve Soma’nın merkezindeki bazı binaların önünde hazır bekletildiği” bilgisi aktarılmıştır.

“**#ScherDichZumTeufelDerSpiegel kampanyasına Türkçe yanıt**” başlıklı haberde önceki gün “Cehenneme kadar yolun var Erdoğan” başlığı sebebiyle Alman Der Spiegel dergisiyle Başbakan Erdoğan ve destekçileri arasında başlayan polemige ilişkin detaylar sunulmuştur. Haberde “derginin bir maden faciasının ardından hükümetin uygun olmayan tepkiler verdiğini, Erdoğan ve taraftarlarının eleştirileri öfke ile yanıtladığını yazdığı” aktarılmıştır. Derginin muhabiri Hasan Kazım’ın “Soma’da gazetecilerin ağlayan bir kişinin üzerine üşüştüğünde insanların ‘Yeter artık!’ demesini beklediği, ama bunun yerine konuşmaya ve hâlâ yanıtlarını almayı bekledikleri sorular sormaya başladıkları, insanların Erdoğan hükümetine öfkeli olduğu, iktidar sahiplerinin bu soruların yanıtlarını hâlâ veremediği” şeklindeki iktidarı olumsuzlayıcı nitelikteki izlenimleri de haber metninde tırnak içerisinde kendi ağzından yer bulmuştur.

“**Acılı Soma bile inanmaz**” başlıklı haber, bir televizyon programında facia hakkında söylediği “faciada ölenlerin AKP’ye oy verdikleri için başlarına geleni hak ettikleri” şeklindeki sözleri nedeniyle hakkında ‘linç kampanyası’ başlatıldığını iddia eden gazetenin yazarı Yılmaz

Özgül'in hükümete ve kamuoyuna verdiği cevaplara ayrılmıştır. Metinde Özgül'in "kendisine iftira atılarak, iktidarın kendi sorumluluğunu başkasının üzerine yıkmaya çalıştığını ve bu durumun kendi deyimiyle 'AKP döneminin tipik propaganda dönemi' olduğu" ifadeleri sunulmuş, "Çünkü yazmayalım istiyorlar. Korkalım, geri adım atalım istiyorlar. Bunları biz hapse atmadık. İşten de attıramıyoruz. Bari meczubun biri çıksın sokakta bunları vursun istiyorlar." şeklindeki oldukça çarpıcı iddiasıyla okuyucuda, toplumun bilişsel kodlarında "azmettiricilik, faili meçhul" çağrışımı uyandıran suçlayıcı bir dille iktidar hakkında oldukça olumsuzlaştırıcı bir yargıda bulunulmuştur. Bunun yanında Özgül, "bu sapıkça iftiralara kendi küçük dünyalarındaki kendi hücre evlerinden başka inanan olmadığı" şeklindeki ifadesiyle de iktidar destekçileri hakkında ötekileştirici bir söylem gerçekleştirmiş, "hücre evi" benzetmesiyle onları demokrasi ve hukuk dışındaki unsurlar olarak betimlemiştir.

"Soma eylemine katılan öğrenci ve öğretmenlere fişleme iddiası" başlıklı haberde "faciayı protesto etmek için Antalya'da düzenlenen gösterilere katılan öğretmen ve öğrencilerin 'fişlendiği', bir lise müdürünün eylem alanına gelip Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından gönderildiğini iddia ederek katılanların isimlerini bir kağıda not ettiği" belirtilmiş, müdürün de olayı yalanlayarak "eylemi geçerken tesadüfen gördüğü, iddiada bulunanların kendi tabiriyle 'saldıracak yer aradıkları'" şeklindeki demeci aktarılmıştır.

"Aydın'da duygu dolu dakikalar" başlıklı haberde Atatürkçü Düşünce Derneği'nin (ADD) Aydın'da düzenlenen anma töreninde vatandaşların hükümeti istifaya davet eden sloganlar attığı, dönemin ADD Şube Başkanı Nazan Bozkurt'un yaptığı konuşmada "yaşanan faciadan iş güvenliği tedbirlerini almayı maliyet olarak gören, işçi sağlığını hiçe sayan, gözünü para hırsı bürümüş patronlar ve sektörü piyasaya terk ederek güvencesiz çalıştırmayı yaygınlaştıran, etkin denetim ve yaptırımlar uygulamaktan aciz hükümeti sorumlu tuttuğu" belirtilmiştir.

"İşçiler mitinge götürülüyor, herkes zorla alkış yapıyor" başlıklı haberde facianın meydana geldiği madeni işleten işletmenin işçisi olan Sefa Köken adlı kişinin özel bir televizyon kanalında yayınlanan bir haber programında, "kendisine iş yerinde siyasetin yasak olduğu söylenmesine rağmen yerel seçim döneminde madene Başbakan Erdoğan ve dönemin Büyükşehir Belediye Başkanının posterlerinin asıldığı, bölgede Suriyeli çalıştırmaya gerek olmadığı çünkü zaten Türklerin mülteciden, köleden farkı olmadığı, işçilerin otobüslere bindirilip AKP mitingine götürülerek ellerine bayrak verilip zorla alkış yaptırıldığı ve maden kazasında hayatını kaybedenlerin sayısının resmi rakamlardan daha fazla olduğunu düşündüğü" şeklindeki iktidarı suçlayıcı demeçleri tırnak içerisinde kendi ağzından verilmiştir. Köken'in Başbakan Erdoğan'ın markette darp ettiği iddia edilen Taner Kurucan'ın önceki gün ifadesini

değiştirmiş olması hakkında sarf ettiği “Başbakanımızın da Kasımpaşalı olmasından normaldir” şeklindeki genelleştirici iması da haberde yer bulmuştur.

“**ABD'den 'tokat' açıklaması**” başlıklı haberde dönemin ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Jen Psaki'nin düzenlediği basın toplantısından “fikir özgürlüğü ve barış içinde yapılan gösterilerin demokratik bir hak olduğuna inandıkları, gelişmeleri kendi perspektiflerinden takip etmeye devam edecekleri, sebepsiz yere protestoculara karşı uygulanan şiddeti kabul edemeyecekleri ve bazı olaylardan ‘kesinlikle’ endişeli oldukları” şeklindeki, faciaya gösterilen toplumsal reaksiyon ve yaşanan arbede ile ilgili görüşlerini içeren ifadeleri tırnak içerisinde kendi ağzından okuyuculara sunulmuştur.

“**Başbakan, Faruk Çelik'e teşekkür etmedi**” başlıklı haberde facianın ardından yapılan ilk AKP meclis grup konuşmasında, Başbakan Erdoğan’ın “facianın ilk saatlerinden itibaren Soma'da madenin başında olan Enerji Bakanı Taner Yıldız'a isim vererek teşekkür ederken, işçi konuları ve iş güvenliğinden sorumlu asıl bakan olan ve radyasyon tedavisi gördüğü için faciadan sonra uzun süre yeri bilinemeyen Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik'in adını anmaması” dikkat çekici bulunmuştur.

“**CHP'li Şafak Pavey: Tek bir AKP'li vekil istifa ederse...**” başlıklı haberde dönemin CHP Genel Başkan Yardımcısı Şafak Pavey’in “facianın ardından iktidara örnek olmak için milletvekilliğinden istifaya hazır olduğu ve yapmak istediğinin ahlaki bir davranış gösterebilmeleri için bir hatırlatma olduğu” açıklaması belirtilmiştir.

20 Mayıs tarihinde yayınlanan “**O denetim 4 gün sürmüştür**” başlıklı haberde, “facianın meydana geldiği madenin 13-18 Mart tarihleri arasında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı müfettişleri tarafından denetlendiği, ancak o büyüklükteki bir madenin sadece elektrik tesisatının incelemesi için 1-2 ay gerekirken müfettişlerin denetimi 4 günde tamamladıkları” vurgulanarak, faciada iktidarın kurumlarının olası ihmali ön plana çıkartılmıştır. “**Çalışma Bakanı Faruk Çelik: Sorumlu Enerji Bakanı, madenler ona bağlı**” başlıklı haberde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Çelik'in Cumhuriyet gazetesine verdiği röportajda, “madenler konusunda kendi bakanlığının görevinin teftiş ile sınırlı olduğu; ocaklar, ruhsatlar ve işleyiş bağlamında ise tamamen Enerji Bakanlığı’nın yetkisinde bulunduğu” şeklindeki açıklaması yer almıştır. Gazete haberin ilk paragrafında Çelik’in yaptığı bu açıklama için “topu Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız’a attı” şeklinde ilginç bir benzetme yaparak Çelik’in sahip olduğu sorumluluktan kaçındığı algısını yaratmıştır.

“**AK Partili Toptan'dan 'tedbir' eleştirisi**” başlıklı haberde meclis eski başkanı ve dönemin AKP Zonguldak Milletvekili Köksal Toptan’ın, “devletin kazalardan sonra hayatını kaybeden insanların yakınlarına devletin yardımcı olma konusunda gösterdiği cömertlik, titizlik

ve ciddiyeti tedbir almaya sıra geldiği zaman gösteremediği, 1992 Kozlu maden faciasından ders alınsaydı Soma'daki facianın yaşanmayabileceği" şeklindeki iktidar içi 'özeleştirici' olarak yorumlanabilecek açıklamaları aktarılmıştır.

"Spiegel online Türkiye muhabirini çekiyor" başlıklı haberde daha önceki haberlerde hükümet ve destekçileri ile yaşadığı polemikle gündeme gelen Alman Der Spiegel dergisinin, "muhabiri Hasnain Kazım'ın facia ve tepkiler hakkında kaleme aldığı yazılar sebebiyle Türkiye'de çok sayıda tehdidi aldığı, güvenlik gerekçeleriyle Almanya'ya geri çekileceği" bilgisi aktarılmıştır.

"Başbakan hakkında gensoru önergesi vereceğiz" başlıklı haberde dönemin Halkların Demokratik Partisi (HDP) Eş Genel Başkanı Ertuğrul Kürkçü'nün partisinin grup toplantısında yaptığı konuşmada, "unutturma, öğütme, silme, karartma çabalarından sonra bir gerçeğe ulaşılacağını ama bunun hakiki gerçek değil iktidarın gerçeği olacağı ve 'bu işin fitratında var' ifadesinin Başbakan Erdoğan'ın siciline işlendiği" şeklindeki konuşmasıyla birlikte, "Tayyip Erdoğan ile El Kaide arasında bana sorarsanız hiçbir fark kalmamış gibi. El Kaide herkesin öte dünyada mutlu olacağını düşündüğü için hem kendilerini hem karşı karşıya olduklarını öte dünyaya göndermek için çalışıyor. Tayyip Erdoğan da işçileri öbür dünyaya göndermeye kendisi de bu dünyanın nimetlerinden istifade etmeye çalışıyor." şeklindeki Erdoğan ve köktendinci İslamcı terör örgütü El Kaide arasında yaptığı çarpıcı kıyaslama kendi ağzından tırnak içerisinde aktarılmıştır.

"TOMA ıslatmış" başlıklı haberde İzmir'de yakasından tutularak gözüaltına alınmak istenirken idrarını kaçırmış halde fotoğraflanan 10 yaşındaki çocuk ile ilgili İzmir Valiliği'nden yapılan, "çocuğun 2001 doğumlu (haber yayınlandığı tarihte 13 yaşında) A.K. olduğu, marjinal gruplar tarafından düzenlenen söz konusu yasadışı eylemlere iki gün boyunca sürekli olarak katıldığı ve aktif rol aldığı gözlendiği, polis tarafından zarar görmemesi için eylem yapanların arasından uzaklaştırılmaya çalışıldığı, üzerindeki ıslaklığın toplumsal olaylara müdahale aracından sıkılan tazyikli sudan kaynaklandığı" şeklindeki sorumluluğu uzaklaştırıcı açıklaması aktarılmıştır.

21 Mayıs tarihinde yayınlanan **"CHP'li Özgür Özel'den NYT'ye özel 'Soma' makalesi"** başlıklı haberde faciadan önce Soma madenleri ile ilgili araştırma önergesi reddedilen CHP Milletvekili Özgür Özel'in ABD'de yayınlanan New York Times gazetesi için yazdığı, 'İngilizceye tercüme edilirken kısaltılarak kullanıldığı' gazete tarafından ara başlıkla belirtilmiş olan 'Türkiye'nin önlenemez trajedisi' başlıklı makalenin tamamı sunulmuştur. Makalede Özel'in "Türkiye'nin facia ile iş kazaları konusundaki derin uykusundan uyandığı, ama bunun için 301 madencimizin derin uykuya dalması gerektiği, maden kazalarını, yitirilen

canları ve madenlerdeki siyaset-ticaret ilişkisinin acı gerçeğini anlattığı araştırma komisyonu kurulmasına ilişkin önergesinin facianın tam da ortasına bir kor gibi düştüğü, AKP'nin 'sözde' ileri demokrasi anlayışı gereği bu komisyonun kurulmasına çoğunluk oyları ile hayır dediği" ifadelerine yer verilirken, "Türkiye'de bir 'parmak demokrasisi' olduğu, iktidar partisi milletvekillerinin Erdoğan ve parti ileri gelenlerinin dediğinin dışında asla kendi inisiyatifleri ile hareket etmediği, muhalefetin onlara göre iktidarlarının baş belası olduğu ve ne derse reddedilmesi gerektiğine inandıkları, Soma'daki madenlerin iktidar ve sermaye ortaklığının bir prototipi olduğu ve buraların araştırılmasının işlerine gelmeyeceği" şeklindeki iktidar partisinin demokrasi anlayışına, parti içi hiyerarşik yapısına, sermaye ile karşılıklı ilişkisine ve faciadaki rolüne ilişkin suçlayıcı önermeleri de metinde yer bulmuştur.

"Bakanlar arasında Soma polemigi" başlıklı haberde, önceki gün de haberleştirilen Çalışma Bakanı Çelik'in "bir gazeteye verdiği sorumluluğun Enerji Bakanlığı'nda olduğu demecine Enerji Bakanı Yıldız'ın meclis kürsüsünden yanıt vermesinin AKP hükümetinde 'sorumluluk polemigine' yol açtığına" değinilmiştir. Haberde ayrıca daha önce Başbakan Erdoğan'ın "faciadan sonra yaptığı açıklamada maden kazalarının 'işin fitratında olduğu' mesajını verdiği" okuyuculara hatırlatılarak, Yıldız'ın "olayın bir "doğal afet" olmadığını, dolayısıyla da ortada 'bir kusur bulunduğunu' söylediği" aktarılmış, iktidarın aktörlerinin olay hakkındaki farklı söylemleri arasındaki çelişki öncelenmiştir.

"Fitrat' acımasız zırvalık" başlıklı haberde dönemin MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin, yine Erdoğan'ın 'fitrat' sözüne atıfta bulunarak, "bunun 'acımasız ve kalpsiz bir şahsiyetin zırvası' olduğu, Somalı madencinin fitratında toprak altında can vermek varken Başbakan'ın fitratında 'hortumlayarak zenginleşmek, koruma ordusuyla gezmek, önüne gelene tokat atmak, suçsuz günahsız vatandaşlara galiz küfürler savurmak, milyarlarca lirayı götürmek' olduğu, yaşlı Somalılara meydan okuyup tepkiler karşısında öfke nöbetleri geçirdiği, neredeyse uluorta vatandaşlarla yumruk yumruğa kavga etmeye bile niyetlendiği, 'ringe çıkan boksörler gibi gardını aldığı', faciayı 19'uncu ve 20'nci yüzyıllardaki kazalarla mukayese etmenin tekerleği bulan ilk insanla aya çıkan ilk insanı kıyaslamak kadar hezeyan ötesi olduğu" şeklindeki, iktidarın faciadaki rolü dışındaki olumsuz icraatlarını da ön plana çıkartan açıklamasına kendi ağzından yer vermiştir. Bahçeli'nin açıklamasındaki, Başbakanlık Danışmanı Yerkel'i kastederek 'aşağılık müşavirlerin yerde kıvranan insanlara tekme vurduğu' ifadesi de haberde yer bulmuştur.

Gazetenin yayınladığı **"Medyayı suçlama kolaycılığı"** başlıklı anonim bir açıklama yazısında, "büyük felaketlerin ve kanlı terör olaylarının ardından gerçek sorumlular yerine medyanın taraf ve hedef haline getirilmesinin sıkça rastlanan kolaycılık olduğunu" belirtilmiş,

“Sabah gazetesi ve bazı diğer gazete ve kanalların sorumluları bırakıp medyaya yönelik linç kampanyası açmasının ‘bağımsız medyayı’ vebal altında bırakma çabası olduğu” iddia edilmiştir. Gazete yazısına “görevini adil ve doğru yapan rakip medyaya çamur sıçratma ve iftirada bulunmanın ayıp, günah ve vicdansızlığın ta kendisi olduğu, medya tarihinde kara leke olarak ebediyen kalacağı ve milletçe tutulan yas devam ederken bu tarz ucuzluklarla uğraşmanın kendilerine ağır geldiği” şeklinde devam etmiştir. Bu anonim yazıda ‘bazı diğer gazete ve kanallar’ ifadesinin başına hükümete yakınlığı ile bilinen Sabah gazetesinin adı yerleştirilerek, bu gazete ve kanalların iktidara yakın olan diğer medya organları olduğu vurgulanmıştır. Bu gazete ve kanallara karşı Hürriyet, kendisini okurlarına ‘bağımsız medya’ ve ‘görevini adil ve doğru yapan rakip medya’ olarak betimlemiş, yine bu gazete ve kanalların kendilerine karşı giriştiklerini iddia ettiği faaliyetleri de ‘linç kampanyası, vebal atında bırakma çabası, çamur sıçratma, iftirada bulunma...’ gibi mağduriyet algısı oluşturan eylemler olarak tanımlamıştır. (Bu yazının konusu olan malum içerikler çalışmanın ilerleyen bölümlerinde Sabah ve Yeni Akit gazetelerinin incelemelerinde görülecektir.)

“İzmir’de sessiz yürüyüş” başlıklı haberde 19 Mayıs Atatürk’ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı nedeniyle yapılan yürüyüşe değinilmiş, “facia nedeniyle ‘sessiz, slogsansız’ şekilde yapıldığı” vurgulanan yürüyüşte dönemin CHP Genel Başkan Yardımcısı Aytun Çıray’ın, “(iktidarın) gün ışığından korkan ‘vampir’ gibi 19 Mayıs’tan ve özgür Türkiye’den korktuğu, ‘O zat’ın’ (Başbakan Erdoğan) amacının Türkiye’yi ‘dönüştürmek’ olduğu, bunun için zorbalıklara dayalı bir karanlıklar labirenti kurduğu” şeklindeki iktidarın Kemalist ideolojiye olan bakış açısını hedef alan olumsuz metaforik benzetmeleri ve Atatürkçü Düşünce Derneği adına açıklama yapan (dernekteki görevi haberde belirtilmemiştir) Ali Cem Kaya’nın “memleketi soyup soğana çeviren, her bir köşesini yandaşlarına peşkeş çekip işgal eden ‘gözü dönmüş diktatörün’ sonunun belli olduğu” şeklindeki doğrudan Erdoğan’a yönelik suçlayıcı üsluptaki ithamları kendi ağızlarından tırnak içerisinde verilmiştir.

“İşçiler, ‘taşerona’ karşı yürüdü” başlıklı haberde İzmir’de bazı sendika, parti ve sivil toplum kuruluşlarının düzenlediği bir eylemde dönemin DİSK Genel Sekreteri Arzu Çerkezoğlu’nun, “bu ülkenin Başbakanının 1860’lı yıllarda İngiltere’de de bu tür kazaların olduğunu söyleyerek ‘aklımızla ve acımızla dalga geçtiği’, 19’uncu Yüzyıl koşullarındaki gibi çalışmaya ve ölmeye isyan eden Somalılara cenaze evlerinde hakaret ettiği, Somalı işçilerin üzerine TOMA, cop, gaz bombası, müsteşarları ve hatta ‘bizzat Başbakanın yumruğu’ ile yürüdükleri” şeklindeki Erdoğan ve iktidarı suçlayıcı demeçleri aktarılmıştır. Haberde ayrıca, önceki bir haberde bir eylem sırasında polis müdahalesi sonucu yaralandığı belirtilen dönemin DİSK Genel Başkanı Kani Beko’nun, “olay günü müdahaleden önce güvenlik amirleri ile

görüşüklerinde onlara belediyenin önünde basın açıklaması yapabileceklerinin söylendiği, barikatlar açılıp içeri girdikleri esnada TOMA'nın kendisini hedef alarak ‘nokta atışı yaptığı’, Vali ve İl Emniyet Müdürü hakkında suç duyurusunda bulundukları ve iç hukukta, sonuca ulaşamazlarsa Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne başvuracakları” şeklindeki kolluk kuvvetlerini suçlayan beyanati sunulmuştur.

22 Mayıs tarihinde yayınlanan “**Yumruk görmedim**” başlıklı haberde dönemin Başbakan Yardımcısı ve Hükümet Sözcüsü Bülent Arınç'ın Bakanlar Kurulu toplantısından sonra, Soma’da yaşanan arbede olayı ile ilgili yaptığı açıklamada “kendisinin ‘görebildiği ve duyabildiği kadarıyla’ Başbakanın kimseye yumruk atmadığı, kendisine yumruk atıldığını söyleyen o kişinin (Taner Kuruca) dördüncü kez ifadesini değiştirdiği, daha sonra çıplak gözle baktığında iki özel harekâtçı (polis) bir kişiyi yere yatırıp etkisiz hale getirmiş olduğu, bahsedilen kişinin (Yusuf Yerkel) onu tekmelediği ve bunun çok feci bir olay olduğu, (7 günlük sağlık) raporu konusunun trajikomik bir olay olduğu” şeklindeki iktidarın facia sonrasında ilçede yaşanan arbede ile ilgili iktidar aktörlerinin sorumluluğunu hafifleten demeci kendi ağzından sunulmuştur.

“**CHP'den Başbakan'a protesto hazırlığı**” başlıklı haberde dönemin CHP Grup Başkanvekili Engin Altay'ın meclisteki basın toplantısında, “hükümetin 4 gün boyunca madene ve işletmeye ‘methiyeler düzdüğü’ ve son 3 gündür de tek sorumlu ve günah keçisi olarak şirketi ilan ettiği, hükümetin tepki ve protestoya tahammülsüzlüğünün saldırganlık boyutuna geldiği, (üstteki haberde belirtilen demeçte) Arınç'ın ‘tekme savunulamaz’ derken tekme atan Yerkel'in onun basın toplantısı yaptığı salonun üst katında ‘çayını yudumladığı’, ters köşeye yatmaktan korktuğu için ‘Başbakan tokat atmadı’ demek yerine ‘ben görmedim’ demeyi tercih ettiği, (istifalarını sunmayan) iki sayın bakanın gururunun, onurunun, şerefının Erdoğan'ın iki dudağının ucunda olmasının hiçbir normal insanın kabul edebileceği bir durum olmadığı” şeklindeki, önceki haberde yer alan bilgileri yalanlayan açıklamaları kendi ağzından aktarılmıştır.

“**Tekme yiyen de madenci çıktı**” başlıklı haberde “Soma’da arbede sırasında Başbakanlık Müşaviri Yerkel’den yerde tekme yiyen kişinin, facianın yaşandığı madenin sahibi işletmenin başka bir madeninde çalışan Erdal Kocabıyık olduğu, tekme olayından sonra savcının talimatı üzerine polisler tarafından şüpheli olarak gözaltına alınıp sorgulanmak istendiği, çıkan bir yangın nedeniyle çalıştığı madenin kapatıldığı, iki aylık alacağı ve 1.5 yıllık tazminatı verilmediği için tepki olarak eylemi gerçekleştirdiği” şeklindeki bilgiler verilmiştir.

“**Kocabıyık: Yerkel beni arayıp helallik istedi**” başlıklı haberde, yerel bir gazetenin haberine dayanılarak “Kocabıyık’ın, dayısının oğlunun vefat ettiği (faciada ölüp ölmediği

haberde belirtilmemiştir), onun kızgınlığı ve üzünlüğü olduğu, Yerkel'in olayın ardından kendisini arayıp helallik istediğini, helalleşip birbirlerini affettikleri, olayın kamuoyunda çok yanlış anlatıldığı" şeklindeki bilgiler aktarılmıştır.

23 Mayıs tarihinde "**Akit'in manşeti İsrail medyasında**" başlıklı haberde, çalışmada ileriki sayfalarda incelenecek olan Yeni Akit gazetesinin işletmenin patronunu kastederek attığı "O patronun damadı Yahudi" manşetinin İsrail basınındaki tepkileri aktarılmıştır. Haberde Haaretz gazetesinin "'Erdoğan yanlısı gazete maden faciasında Yahudileri suçladı' başlığıyla çıktığı, aynı hafta gazetede 'Paralel medyanın Erdoğan'a saldırısında Yahudi damadın rolü var mı?' başlıklı yazının yer almasına da dikkat çekildiği ve aynı gazetenin 2012 yılında eşcinselleri 'sapık, dönme' olarak nitelendirdiği için ceza aldığı" belirtilirken, Israel National News isimli internet sitesinde "'Aşırı muhafazakâr Türk gazetesi manşetinde 13 Mart'taki vahim Soma madeni faciasında Yahudileri suçlayınca tepki çekti' denildiği" ve Times of Israel haber sitesinin haberi "'Türk gazetesi Soma faciasını Yahudilere bağlıyor. Manşetinde maden şirketinin sahibinin Yahudi damadı olması kusurlu bulunuyor' şeklinde gördüğü", söz konusu gazetenin Anti-Semitik kimliğini İsrail medyası üzerinden belirginleştiren bilgileri paylaşılmıştır.

"**Tek bir kişiyi görevden almadılar**" başlıklı haberde dönemin MHP Genel Başkan Yardımcısı Celal Adan'ın, "kendi yolsuzluklarını kapatmak için 20 bin insanı yerlerinden eden, görevden alan (iktidarın) 'her nedense' 301 insanın ölümü için tek bir kişiyi dahi görevden almaya cesaret edemediği, Soma sorumlusunun başka yerde aranmasına gerek olmayıp bizzat AKP iktidarı ve Türkiye'ye dayattığı taşeron ekonomisi olduğu, facianın ve ölümlerin asıl nedeninin AKP'nin rant karşısındaki doymak bilmeyen iştahı olduğu" şeklindeki faciadan iktidarı doğrudan sorumlu tutan açıklaması kendi ağzından okuyuculara aktarılmıştır.

25 Mayıs tarihinde yayınlanan "**Tekme'yi yedi**" şeklindeki ironik ve alaycı olarak nitelendirilebilecek başlıklı haberde, "301 madencinin öldüğü faciaya polislerin tutup yere yatırdığı bir madenciye attığı tekmeyle 'adını yazdıran' Yerkel'in görevinden alındığı" belirtilmiştir. 'Faciaya adını yazdırmak' benzetmesiyle Yerkel haberde, sadece tekme eylemiyle facia sonrasında yaşanan arbede ile değil, facianın geneli ile ilişkilendirilerek olumsuzlanmıştır. Haberde Yerkel'in "yerde yatan madenciyi tekmelerken çeklilen fotoğrafının 'başta Almanya olmak üzere' batı medyasında geniş şekilde yer aldığı ve kendisinin, Başbakan Erdoğan'ın Almanya ziyaretinden önce görevden alındığının duyurulması" da okuyuculara 'dikkat çekici' bir durum olarak tanımlanmıştır. Bunun yanında Yerkel'in "3 yıl önceki düğününü dönemin Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek'in kıydığı, düğüne kabineden 8 Bakanın, Başbakan Erdoğan'ın oğlunun, kızının ve çok sayıda AKP'li yöneticinin

katıldığı ve nikah töreninde Kuran okunduğu” şeklindeki Yerkel’in dini ve ideolojik kimliği hakkında okuyucuya ipuçları sunan detaylar da haber metninde yer bulmuştur.

26 Mayıs tarihinde yayınlanan “**İşgalci öğrenciler adliyede**” başlıklı haberde, “Ege Üniversitesi Yabancı Diller Bölümü ek binasını işgal ettikleri iddiasıyla polis tarafından düzenlenen operasyonla gözaltına alınan 38 öğrencinin, emniyetteki işlemlerinin ardından adliyeye sevk edildikleri” aktarılmıştır. Haber sayfasında ayrıca işgal gerçekleştirilen binanın iç kısmında sandalyelerle kurulmuş olan barikatlar, barikatlar arkasından sırtları dönük ve yüzleri görülmez şekilde zafer işareti yapan öğrenciler ve bina duvarlarına spreyle boyanmış yazılmış olan ‘Soma’, ‘Rojava’ (Kürtçe: Batı, Suriye’de Kürt nüfusun yoğun olduğu ülkenin kuzey bölgesi), ‘Roboski’ (Şırnak’ın Uludere ilçesinin Kürtçe adı, 2011 yılında 34 köylünün terörist zannedilerek öldürüldüğü yer), ‘Berkin Elvan’ (2013 Gezi Parkı olayları sırasında hayatını kaybeden 15 yaşındaki lise öğrencisi), ‘PKK’ (Kürdistan İşçi Partisi), ‘YPG’ (Halk Savunma Birlikleri), ‘TİKKO’ (Türkiye İşçi Köylü Komünist Ordusu), ‘Başkan Apo’ (PKK lideri Abdullah Öcalan), ‘DHKP-C’ (Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi), ve ‘TKEP/L’ (Türkiye Komünist Emek Partisi/Leninist) yazılarını sergileyen 3 fotoğraf bulunmaktadır. Haber metninde değinilmemiş olan işgalci öğrencilerin etnik ve ideolojik kimlikleri, okuyuculara fotoğraflar vasıtasıyla vurgulanmıştır.

“**Şafak Pavey: Türkiye kara listede**” başlıklı haberde dönemin CHP Genel Başkan Yardımcısı Şafak Pavey’in, “hükümetin ‘cinayet ekonomisinden’ vazgeçmek zorunda olduğu, hükümete çeşitli uyarılar yaptıklarını ancak ‘kibir ve umursamazlıklarını’ aşamadıkları ve hükümet için ‘oy çoğunluğunun kibrinin’ insan hayatından katbekat değerli olduğu” şeklindeki, iktidarı olumsuzlayan açıklamaları aktarılmıştır.

“**Soma’da gözyaşı**” başlıklı haberde, “Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün eşi Hayrünnisa Gül Manisa’nın Soma ilçesine gelerek maden kazasında hayatını kaybeden işçilerin ailelerine taziye ziyaretinde bulunduğu” belirtilmiştir. Haberde “Gül’ün faciada hayatını kaybeden bir madencinin 7 aylık bebeğini sevdiği, ‘yaslı evdeki’ kendisine sarılan vatandaşları teselli etmeye çalıştığı ve ailelere telefon numarasını vererek her dertlerinde kendisini çekinmeden aramalarını istediği” şeklindeki haberdeki tutumlarını olumlayan bilgiler de paylaşılmıştır.

27 Mayıs tarihinde yayınlanan “**Kılıçdaroğlu’ndan önemli açıklamalar**” şeklindeki haber karakterinin söylemini tanımlayarak önceleyen başlıklı haberde CHP lideri Kılıçdaroğlu’nun, partisinin meclis grup toplantısında hükümete yönelik yaptığı konuşmanın oldukça uzun bir özeti okuyuculara kendi ağzından ifadelerle aktarılmıştır. Kılıçdaroğlu’nun Başbakan Erdoğan için sarf ettiği “Emin olun 3 gün sussa Türkiye’de huzur olur. Her gün konuşuyor her gün kavga. Sürekli bir gerginlik ortamı yaratılıyor ve belli siyasi partiler

bunlardan beslenmeye çalışıyor. Biz muhalefete görevimizi yapıyoruz. Hükümet ülkeyi akılla yönetmeli öfkeyle değil. Kendisiyle kavga eden bir siyasal anlayış olabilir mi?” şeklindeki kendi partisinin siyasi üslubunu iktidar partisinininkiyle kıyaslayan sözleri kendi ağzından verilmiştir. Haberin devamında Kılıçdaroğlu’nun, Erdoğan’ın facia ile ilgili geçmiş maden kazalarından örnekler vermesi ve Soma’da yaşanan arbede ile ilgili “Sonra bir de bu ülkenin başbakanlık koltuğunda oturan zatta gitti. Evet gitmesi gerekir. Gayet güzel, bakın 301 kişi hayatını kaybetmiş. Yaş ortalaması 10 olan 432 çocuk yetim kalmış. Eşler yok, evlatlar yok. Büyük acı yaşanıyor. Bu gidiyor, sanki miting meydanı gibi kürsüyü koyuyor, başlıyor konuşmaya. Doğal bir ölüm kabul ediyor. Madencilik’in fitratında doğasında böyle ölümler var diyor ve 1870’in, 60’ın İngiltere’sinden örnek veriyor. 1860’da Abdülmecit tahtta ve ampul icat edilmemiş. Sen nasıl bu örneği verirsin. Bundan sonra Soma ayağa kalıyor. Herkes itiraz ediyor, yuh çekiyor. Efelenerek vatandaşın üzerine yürüyor. Yuh çekersen tokadı yersin diyor... ‘Yahudi dölü’ diye ona hakaret ediyor. Sonra 4 bin polisle gidiyor ve de markete sığınmak zorunda kalıyor. Sonra marketteki bir vatandaş da tokatlıyor. İlk kez bizim tarihimizde, bir ülkenin başbakanı kendi vatandaşını tokatlıyor.” şeklindeki Erdoğan’ın facia bölgesindeki açıklama ve tutumuna yönelik suçlayıcı ifadeleri de yine kendi ağzından yer bulmuştur.

28 Mayıs tarihinde yayınlanan ve facianın meydana geldiği madenin sahibi işletmenin facianın öncesi ve sonrasında sergilediği tavır ve tutumu eleştiren “**İş dünyası, Soma ve itibar**” başlıklı analiz haberin “Her yıl Türkiye büyümesine büyüme katıyor, kırdığı ihracat rekorlarını kutluyordu. Cumhuriyetin 100’üncü yılı için büyük hedefler konmuştu; dünyanın 10’uncu büyük ekonomisi olunacaktı. Güllerin içinde bir hayatı konuşurken, geri saran film ‘yozlaşmış’ ve ‘zalim’ patronların olduğu Yeşilçam’da durmuştu. Günlerden Soma idi...” şeklindeki alt başlığında, doğrudan AKP’nin propaganda literatüründe önemli bir yeri bulunan ‘Hedef 2023’ sloganına ve Başbakan Erdoğan’ın 2008 yılında yaptığı “İnşallah ülkemizi Cumhuriyet’in 100’üncü yıl kutlamalarında dünyanın 10’uncu büyük ekonomisi haline getireceğiz” şeklindeki demecine (www.akparti.org.tr, erişim tarihi: 14.12.2016) göndermede bulunulmuştur.

“**Yerkel hala Başbakan müşaviri**” başlıklı haberde, 3 gün önce alaycı ve eleştirel bir başlık ve üslupla görevinden alındığı haberleştirilen Başbakanlık Müşaviri Yerkel’in “sadece Başbakanlık özel kalemdeki görevinin sonlandırıldığı, Başbakan Müşaviri unvanının devam ettiğinin ‘ortaya çıktığı’” aktarılmıştır. Haberde ayrıca Anadolu Ajansı’nın olaydan sonra yayınladığı haberle “Yerkel’in ‘görevden alındığını’ duyurduğu, sonrasında Başbakanlık kaynaklarının ‘görevden alma’ konusunun Yerkel’in sadece Başbakan’ın ‘yakın çevresinden

uzaklaştırılması' anlamına geldiği ve kendisinin 'istisnai memuriyet' niteliğindeki Başbakanlık müşavirliği unvanının sürdüğünü" belirttiğine değinilmiştir.

29 Mayıs tarihinde yayınlanan "**Yerkel'in hayat hikayesinde ilginç detaylar**" başlıklı oldukça uzun haberde internet haber sitesi T24'ün verdiği bilgilere dayanılarak "Yusuf Yerkel'in hayatındaki 'ilginç detayların ortaya çıktığı'" belirtilmiştir. Haber metninde "Yerkel'i 'akranlarından ayırtıştiranın' sadece (Soma'da arbede esnasında yerdeki maden işçisine) attığı tekme değil, kısa süre zarfında AKP ve yetkilileri ile kurduğu ilişkiler olduğu, henüz devlette bir görev edinmeden düğününde 10 bakan ağırlayabildiği, adını AKP'nin 2011'de düzenlediği blog yarışması ile duyurduğu, kazandığı yarışmanın ödülünü Başbakan Erdoğan'ın elinden aldığı, makalesinde Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra Atatürk'ün dış politikadaki temel hedeflerinin İslamcılık, Osmanlıcılık gibi revizyonist politikalardan sakınarak uluslararası sistemde güçlü aktörlerin dikkatini çekmemek olduğunu savunduğu" belirtilmiştir. Yukarıdaki ifadelerle haber okuyucusunun dikkati kazandığı makale yarışması üzerinden Yerkel'in 'AKP iktidarı ile olan yakın ilişkilerine', yazdığı makalenin içeriği üzerinden de Yerkel'in 'Kemalist ideolojiye olan bakış açısına' yönlendirilmiştir. Haberde Yerkel'in "bir internet sitesindeki kişisel sayfasında SOAS'tan (School of Oriental and African Studies University of London) mezun olduğu bilgisini paylaşmasına rağmen 'attığı tekme sonrası' yapılan kampanya sonucunda SOAS tarafından yapılan yazılı açıklamada Yerkel'in 2011 yılı sonrasında üniversiteyle 'herhangi bir ilişkisi bulunmadığının' belirtildiği" bilgisi aktarılmıştır. Haberin devamında "Erdoğan gibi İmam-Hatip mezunu" ara başlığıyla "Erdoğan'ın baba Kubilay Yerkel ile yolunun 16 yıl önce İstanbul'da kesiştiği, Kartal Anadolu İmam Hatip Lisesi'nin açılış törenine dönemin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı olan Erdoğan ile birlikte katılan Kubilay Yerkel'in oğlu Yusuf'u bu okula kayıt ettirdiği" bilgisiyle, Yusuf Yerkel'in dini eğitim veren bir ortaöğretim kurumundan mezun olduğu detayı okuyucuda algı oluşturma maksadıyla ön plana çıkartılmıştır. Haber metni Yerkel'in "2011 yılındaki düğün törenine katılan AKP'li bakanların, parti yetkililerinin ve Erdoğan'ın çocuklarının listesi, Yerkel'in kazandığı makale yarışmasının 'düğününden yaklaşık üç ay sonraya' denk geldiği, 2012 yılında Erdoğan'ın A Takımı'na yükseldiği ve bu atamayla kazandığı 'en genç danışman' unvanıyla 'dikkatleri üzerine çektiği'" şeklindeki bilgilerle devam etmiştir. Maden faciasından sonra Soma'da yaşanan arbede sırasında çekilen tekme fotoğrafı için ise gazete şu ifadeleri kullanmıştır: "Ancak Yerkel artık olumlu tanımlamalarla anılmıyordu. İki jandarmanın (aslında kişiler Özel Harekât polisi) yere devirdiği bir vatandaşa tekme atarken görüntülenen Yerkel'i için kullanılan 'en genç danışman' ibaresi fotoğrafla birlikte yerini 'tekmeçi müşavir'e bıraktı." Haberde Başbakan Yardımcısı ve AKP Sözcüsü Hüseyin Çelik'in "7 günlük doktor raporunu referans

göstererek Yerkel'i savunduğu, ancak olay sonrasında ortaya çıkan kamera kayıtlarında Yerkel'in herhangi bir fiili müdahaleye maruz kalmadığının görüldüğü" vurgulanarak, Yerkel'e karşı takınılan olumsuzlayıcı söylem arbede sonrası tavırları üzerinden sürdürülmeye devam edilmiş, bu söylem çeşitli yabancı medya kuruluşlarının olay hakkında yaptıkları haberlerden satır başlarıyla desteklenmiştir. Yerkel hakkında "Ekşi Sözlük isimli internet sitesinde 'tekmeleme hadisesi' öncesine kadar sadece 6 sayfalık yorum yapılmışken, bu rakamın tekmeleme sonrası 97 sayfaya kadar çıktığı" bilgisiyse kamuoyunun olaya gösterdiği tepkinin boyutu öncelenmiştir. Dönemin İpek Üniversitesi Öğretim Üyesi ve Siyaset Bilimci Prof. Dr. Gökhan Bacık'ın Yerkel'in arbede görüntüleri için "Eski bir öğrencim büyümüş 'devlet adamı' olmuş. Bugün bir vatandaşı tekmelerken resmini gördüm. Çok üzüldüm. Demek bir yerde hata yaptık." şeklindeki sosyal medya mesajı da Yerkel'e karşı takınılan olumsuz tavır desteklemek için haber metnine yerleştirilmiştir.

"Başbakan'dan Kınık'ta madenci ailelerine ziyaret" başlıklı haberde Başbakan Erdoğan'ın "bir askeri tatbikatın ardından helikopterle Kınık'a gelip Soma'daki maden faciasında hayatını kaybedenlerin aileleriyle görüşeceği 'sürpriz ziyaret'" hakkındaki detaylar bildirilmiştir. Haberde Erdoğan ve eşinin "ailelerle 'pide yiyeceği' ve bunun için 400 pide ve ayran sipariş edildiği, Kınık'ın son yerel seçimlerde (30 Mart 2014 mahalli idareler seçimleri) AKP'nin 30 ilçeye sahip İzmir'de kazandığı altı ilçeden biri olduğu, Başbakan'ın madenci ailelerin söylediklerini 'not aldığı' ve yaşadıkları zorluklara karşı çözüm üretileceğini söylediği, görüştüğü madenci yakınlarının hepsinin ellerini sıkarak uğurladığı ve vatandaşların Erdoğan'a sevgi gösterilerinde bulunurken bir vatandaşın 'Osmanlı devletinin son padişahı' şeklinde tezahürat yaptığının duyulduğuna" değinilmiştir.

3 Haziran tarihinde yayınlanan **"İstanbul'a döndü"** başlıklı haberde, "daha önce tehditler aldığı gerekçesiyle dergisi tarafından Almanya'ya geri çağırılan Der Spiegel muhabiri Hasnain Kazım'ın İstanbul'a işinin başına döndüğü" belirtilmiştir. Haberde Kazım'ın, "o haberin başlığının (Cehenneme git Erdoğan!) kendisine ait olmadığını ve bunun orada o anki atmosferde maden işçilerinin söylediği bir söz olduğunu söylediği, bir maden işçisinin sözünün başlığa çekilmesi üzerine ölüm tehditleri alınca çok şaşırdığı" şeklindeki demeci aktarılmıştır.

10 Haziran tarihinde yayınlanan **"Somalı maden işçilerinin mitinge katılma tarifi"** başlıklı haberde faciayı araştırmak üzere oluşturulan meclis araştırma komisyonu üyesi milletvekilleriyle bir araya gelen madencilerin, "sendika yönetimlerine yapılan seçimlerde kimin nasıl seçildiğinden haberlerinin olmadığı ve sendika seçimlerinin özgürce olmayıp ellerine zarf verildiğini söyledikleri" ifade edilmiş, yine işçilerin milletvekillerine "parti adı vermeden bir siyasi partinin (incelenen önceki haberlerde bu partinin AKP olduğu görülebilir)

mitinglerine katılmaya zorlandıklarını, maden ocağına gelen otobüslerle mitinglere taşındıklarını ve karşılığında 30 TL yevmiye aldıklarını, kendi aracıyla gittiklerinde benzinli araçlar için 150 TL, LPG'li araçlar için 100 TL aldıklarını, yemek masraflarının mitinglerin ardından şirketlerinin muhasebesinden ödendiğini söyledikleri” de aktarılmıştır. Haberde, faciadan önce Soma madenleri hakkındaki önergesi reddedilen CHP Milletvekili Özgür Özel'in, ‘Başbakan Erdoğan’ın bile mitinginde Somalı madencilere seslendiği onların da sarı baretlerini salladığı ve “Başbakan’ın böyle destek verdiği bir firmaya, Enerji Bakanı’nın gelip ‘en güvenli maden’ dediği firmaya kim hangi müfettiş ceza yazabilir ya da kapatabilir?’” şeklindeki, faciada Erdoğan’ın rolünü önceleyen sorusu da yer bulmuştur. Haberde ayrıca Özel’in sorusu üzerine “şirketin çocuk yardımı vermemek için, işçilerin bordrolarındaki çocuk sayısı hanesi bölümüne ‘sıfır’ yazdıklarının ortaya çıktığı, Özel’in, bu soruyu sorup konuyu gündeme getirmesi üzerine salonda bulunan işçilerin ‘alkışla destek verdikleri’” bilgisi ile de, Özel’in iddiaları okuyucunu gözünde kanıt sunularak güçlendirilmiştir.

12 Haziran tarihinde yayınlanan “**SES’in Soma raporu: En az 350 işçi öldü**” başlıklı haberde Sağlık Emekçileri Sendikası Manisa şubesinin, kendi bünyesinde oluşturduğu heyetin facia ile ilgili hazırladığı gözlem raporunu kamuoyu ile paylaştığı belirtilirken, raporda yer alan; “ilçede esnafa dönük dışarıdan gelen kişi ve kurumlara ilişkin kışkırtıcı propaganda yapıldığı ve bu propagandanın yoğunluklu olarak iktidar partisi mensuplarınca organize edildiğini gördükleri, hastane bahçesinde kendilerini ‘AKP gençlik kollarından’ diye tanıtan 50-60 kişilik bir grubun dışarıdan gelenlere ilişkin provakatif ve saldırgan tavrına şahit oldukları” şeklindeki, iktidarı olumsuzlayan ifadeler aktarılmıştır.

2.2.2. Habertürk (www.haberturk.com)

13 Mayıs tarihinde Habertürk’ün facia ile ilgili okurlarına sunduğu ilk metin olan “**“Durum biraz sıkıntılı görünüyor”**” başlıklı haberde dönemin Manisa Büyükşehir Belediye Başkanı Cengiz Ergün’ün katıldığı bir televizyon programında yaptığı “mahsur kalan işçilerin sayısının fazla olduğu, 300 ila 400 arasında bir sayı söylendiği (bu rakamın madendeki işçi sayısı ya da ölü sayısı olup olmadığı belirtilmemiştir) ve şu anda muazzam bir çalışma (kurtarma çalışması) olduğu” açıklaması verilmiştir.

“**“Ümitlerimiz azaldı”**” başlıklı haberde Enerji Bakanı Yıldız’ın “herkesin bir ‘imtihan ve sınav’ verdiği, sosyal medyada çok acımasızca bazı cümleler gördükleri ve bir ‘infiyal uyandırmaya’ çalışmanın gerçeklerle bağdaşmadığı” şeklindeki faciaya sosyal medyadan gösterilen toplumsal reaksiyonu olumsuzladığı açıklamalarıyla birlikte “İşçi kardeşlerimizi

kaybettiğimiz, şehit olduklarını söylemek durumunda olarak ne yazık ki Enerji Bakanı için en zor görevlerden birini yapıyorum.” ifadesi de kendi ağzından okuyucularla paylaşılmıştır.

“**TBMM, Soma araştırmasını reddetmiş**” başlıklı haberde “CHP grubunun Soma'daki maden ocaklarında meydana gelen iş kazalarına ilişkin meclise araştırma önergesi verdiği, ancak bunun mecliste kabul edilmediğinin öğrenildiği” bilgisi, bu durumun TBMM Genel Kurulu'nun 29 Nisan tarihli “Twitter hesabında yer aldığı” şeklindeki alt başlıkla haberleştirilmiştir. Twitter'daki söz konusu mesajların ekran görüntüsü de, habere görsel belge olarak eklenmiştir.

“**Devletin zirvesi programlarını iptal etti**” başlıklı haberde Başbakan Erdoğan'ın “ocaktaki kardeşlerimiz” olarak betimlediği işçilerin kurtarılması için yürütülen çalışmalar ile ilgili verdiği demeç, kendi ağzından tırnak içerisinde ve kalın (bold) yazı stili ile yayınlanmıştır. Aynı haberde CHP lideri Kılıçdaroğlu'nun Soma'da meydana gelen kaza nedeniyle yaşamını yitiren işçilere “rahmet, yakınlarına ve iş dünyasına başsağlığı dilediği” bildirilmiş, ancak bu ifade kendi ağzından verilmemiştir. Dönemin Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun facia ile ilgili sosyal medyada paylaştığı “Soma'da hayatını kaybeden işçilerimize Yüce Allah'tan rahmet diliyorum. Duamız acımızın daha da büyümemesi mahsur kalanların kurtulması için” şeklindeki mesajı ve Büyük Birlik Partisi genel Başkanı Mustafa Destici'nin “Soma'da maden ocağındaki yangında mahsur kalan işçilerimiz inşallah bir an önce kurtarılır. Rabbim yardımcıları olsun. Dualarımız onlarla. Soma'da ki, Maden Ocağı'nda meydana gelen yangında hayatını kaybeden işçilerimize Allah'tan rahmet, milletimize, ailelerine ve Soma halkına başsağlığı diliyorum. Yaralı olan işçi kardeşlerimize de acil şifalar diliyorum. Allah bir daha böyle acılar yaşatmasın.” şeklindeki açıklaması kendi ağızlarından tırnak içerisinde verilmiştir. Haber metnindeki siyasi aktörlerin söylemlerindeki ortak noktanın İslami kavramlar olan “rahmet” ve “dua” kelimeleri olduğu görülebilmektedir.

14 Mayıs tarihinde yayınlanan “**Sendikalardan iş bırakma kararı**” başlıklı haberde dönemin DİSK Genel Sekreteri Arzu Çerkezoğlu'nun “Soma'da yaşanan bir doğal afet değildir. Kaza dedikleri göz göre gelen bir katliamdır.” şeklindeki ifadesi tırnak içerisinde verilirken, “KESK, TMMOB ve TTB ile birlikte saat 09.00'da tüm iş yerlerinde saygı duruşunun ardından iş bırakacakları, tüm halkı da iş bırakarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müdürlükleri'nin önünde yürümeye, siyah giymeye, siyah kurdele takmaya, evinin, iş yerinin balkonuna, aracına siyah bezler asmaya çağırmaya” davet ettiği bilgisi de sunulmuştur. Haber metninde bulunan “göz göre gelen katliam” ifadesine rağmen bu katliamın sorumluluğunun kime ait olduğuna dair bir ipucuna metinde rastlanmamıştır.

“Soma madeninde 15 yaşında bir çocuk” başlıklı haberde “kazanın yaşandığı madende bulunan 15 yaşındaki Kemal Yıldız'a da ulaşamadığı, cenazeleri bekleyen vatandaşlardan birinin yeğeni Kemal Yıldız'ın maden ocağında çalıştığı ve 15 yaşında olduğunu söylediği” bilgisi aktarılmış, konu ile ilgili başka bir bilgi paylaşılmamıştır.

“Soma'daki maden kazasının ardından milli yas” başlıklı haberde Enerji Bakanı Yıldız'ın, “facia yüzünden ülkede 3 günlük yas ilan edilmesi hakkında ‘3 günlük milli yas ilan edildi. Cuma hutbesi de maden kazasıyla alakalı olacak. Sayın Başbakanımızın bu konuda bir iradesi ve tavsiyesi oluştu.’” şeklindeki Başbakan Erdoğan'ın durumdaki rolünü önceleyen demeci kendi ağzından tırnak içerisinde verilmiştir.

“Bakan Çelik'ten "Neden Soma'ya gitmediniz" sorusuna yanıt” başlıklı haberde Çalışma Bakanı Çelik'in faciadan hemen sonra Soma'ya gidememesi için ‘Bölgeye gidememem sağlıkla ilgili, kişisel bir mesele. Önemli bir tetkik için doktor ayrılmamam gerektiğini söyledi’ şeklindeki demeci ve “15 yaşında olduğu iddia edilen maden işçisinin 19 yaşında olduğunun tespit edildiğine” dair açıklamalar, kendi ağzından, tırnak içerisinde ve kalın yazı karakteriyle (bold) verilmiştir.

“Kemal Kılıçdaroğlu Soma'ya hareket etti” başlıklı haberde CHP lideri Kılıçdaroğlu'nun “facianın ardından programını iptal ettiği” bildirilmiş, facia ile ilgili olarak “Soma'da meydana gelen olayın herkesi çok üzdüğü ve soğuk kanlı olunması gerektiği” ifadelerine yer verilmiş, “Olayın gerçekleri tüm yönleriyle çıkmalı. Soğukkanlılıkla olayı araştırmalıyız.” sözleri kendi ağzından tırnak içerisinde verilmiştir.

“Soma'da Kılıçdaroğlu ve Bakan Yıldız'a şok!” başlıklı haberde “halkın, (facianın yaşandığı) madene girmek isteyen Enerji Bakanı Yıldız ve CHP Başkanı Kılıçdaroğlu'nu protesto ettiği” bilgisi, “Soma halkı iki siyasiyi madene sokmadı” şeklindeki siyasilere karşı halkı etkin konuma yerleştiren bir alt başlıkla sunulmuştur. Haberin başlığında ana muhalefet partisi liderinin adının, iktidar partisinin madenlerden (Enerji ve Tabii Kaynaklar) sorumlu bakanının önünde yer verilmiş olması dikkat çekicidir.

“Bakan'dan 'Soma'da çocuk işçi çalıştırılıyor' iddiasına yanıt” başlıklı haberde Bakan Yıldız'ın “kendisine tepki göstererek ‘İnsan hayatı bu kadar ucuz mu?’, ‘İnsanlar bile bile ölüme gönderildi’, ‘Canlarımız içerde yatıyor’ diye bağırın bazı madenci yakınlarıyla görüştüğü” bildirilmiş, “bir madenci yakınının ‘15 yaşında bir çocuğu burada çalıştırdılar’ şeklindeki serzenişine Yıldız'ın ‘Bunu kim söylüyor, niye ispatlanmıyor?’ diye sorduğu, madenci yakınının ‘sosyal medyada yazıldı’ yanıtı üzerine Yıldız'ın ‘Bu iddiayı ortaya atanlar ispatlamakla mükelleftir. 15 yaşında bir çocuğun burada çalıştığını iddia edenler yalancının ve müfterinin tekidir. 15 yaşında çocuk kim ispat etsinler. Burada 15 yaşında bir çocuk

çalıştırıldıysa ben istifa ederim. Bu iddiayı ortaya atanlar ispatlayamazsa ne yapacaklar' dediği" bilgisi okurlara aktarılmıştır. Haberin sonunda Yıldız'ın, "kendisine tepki gösteren bazı vatandaşlarla yaptığı bu konuşmanın ardından onları 'ikna ettiği ve öpüşerek ayrıldıklarının görüldüğü'" bilgisiyle Yıldız'ın, faciada iktidarın rolü konusundaki eleştirileri yanıtlamada başarıya ulaştığı ve halkın beklentilerini tatmin ettiği algısı meydana getirilmiştir.

"Soma'daki maden kazasında ölü sayısı yine arttı!" başlıklı haberde Enerji Bakanı Yıldız'ın "dün gecedен bu yana hem asli işleri olan 'işçi kardeşlerimize' ulaşma gayretleri hem de 'algı operasyonlarıyla' uğraşmak durumuna kaldıkları, bugün (madende çalışan 15 yaşındaki işçi iddiasının) 'Berkinle' (2013 Gezi Parkı olayları sırasında ağır yaralanıp, 9 ay komada kaldıktan sonra hayatını kaybeden Berkin Elvan) (Kelimedeki olması gereken kesme işaretinin kullanılmamasının itibar eksiltme amaçlı kasıtlı bir tercih veya hata olduğu anlaşılamamıştır, gazetenin pek çok haberinde sıkça imla ve noktalama hataları ile karşılaşmıştır) bir ilişki kurulmuş olmasını çok manidar bulduğunu, bugün Gezi Parkı'nda 'ağaçların arkasına saklananların', 17 Aralık'ta (AKP'li bakanlara yönelik yolsuzluk ve rüşvet soruşturması) 'elektrik direklerinin arkasına saklananların' çok acınacak hale geldikleri, bu kişilerin maden işçilerinin arkasına sığınma ihtiyacı hissettikleri, can pazarının olduğu yerde bu politika yapılamayacağı ve böyle bir 'ilişki yapılmasını' çok ayıplayıp kınadığı" şeklindeki açıklamaları kendi ağzından tırnak içerisinde verilmiştir. Metinde facia sebebiyle iktidara yönelen çeşitli itham ve eleştirileri gerçekleştiren kişilerin "Gezi Parkı eylemcileri" ve "Fethullah Gülen taraftarları" olarak tanımlanmasıyla kalınmayıp, bu aktörlerin hükümete karşı ortak bir çıkar doğrultusunda ve ahlaki normlara uymayan yöntemlerle, birlikte hareket ettikleri şeklindeki kesin yargı içeren mesajın doğrudan kaynağından okuyuculara aktarıldığı görülmektedir. Facianın meydana geldiği dönemde iktidar ile aralarında giderek artan şiddette bir gerilim yaşanan ve bu gerilimin 15 Temmuz 2016'da kanlı bir askeri darbe girişimi ile doruğa çıktığı Gülemlerinin, 2013 Gezi Parkı olayları zamanında söylemleriyle iktidardan yana tavır almış oldukları da unutulmaması gereken bir ayrıntıdır.

"Kontroller yapılmıştı, iş kazası için fitratında var" başlıklı haberde Başbakan Erdoğan'ın "Soma Belediyesi'ni ziyareti sırasında facia ile ilgili gazetecilere açıklamalarda bulunduğu" belirtilmiş, Erdoğan'ın "dünyadaki maden kazalarını hatırlatarak bunların (maden kazaları) yapısında, fitratında olan 'olağan şeyler' olduğu ve literatürde iş kazası diye bir olayın var olduğu, bu olayları istismar etmek isteyen 'aşırı unsurlar' olduğu, bunlara itibar edilmemesinin 'ülkenin birlik beraberliği' için çok önemli olduğu, dünyadaki büyük maden kazalarından çeşitli örnekler verdiği (bahsettiği örneklerin 19. ve 20. Yüzyılda yaşanmış maden kazaları olduğuna haberde değinilmemiştir) ve CHP'nin (faciadan önce reddedilen Soma

madenleri ile ilgili) önergesinin ‘o günkü gündemi engellemeye yönelik’ olduğu” şeklindeki; sadece facianın olağanüstülüğü algısını değil, ana muhalefet partisinin facianın   lenmesi için ger ekle tirmi  olduğu eylemi de   rt kle tiren demecinden satır başlıkları sunulmuştur.

“**Başbakan Erdoğan'a Soma'da tepki**” başlıklı haberde, Başbakan Erdoğan’ın “Soma Belediyesi çıkışında kendisini bekleyen vatandaşlara seslenirken yaklaşık 100 metre uzakta bir gencin protesto sloganları attığı duyulduğu, Başbakan’ın korumalarının bu gence müdahale edip gözaltına alırken bunu gören başka bir gencin de polislere tepki gösterince belediyeye yaklaşık 200 metre uzaklıktaki grubun da protestolara katıldığı, polisin sert tepkisine bazı vatandaşların da tepki gösterince olayın ‘boyutunun büyüdüğü’” bilgisi aktarılmıştır. Haber metni “aracına binen Erdoğan’ın protestocuların bulunduğu yerde durup aracından indiği, bu sırada ‘Başbakan istifa’ diye bağıranlar olduğu, bunun üzerine yakın korumalarıyla  zel Harekât polislerinin protestoculara ve olayları görüntüleyen gazetecilere ‘müdahale ettiği ve tartakladığı’” şeklindeki detaylar ile devam etmiştir. Haberde göstericilerin, İçişleri Bakanı Efkân Ala’ya da tepki gösterip üzerine doğru yürümesi “dikkati çektiği” fiili ile yorumlanmış, Erdoğan’ın bu sırada bir işyerine girip ‘kısa süre kaldıktan sonra ayrıldığı’ detayı da yer bulmuştur. Diğer gazetelerin haberlerinde yer verdiği, market içerisinde Erdoğan’ın karıştığı şiddet olayları hakkında metinde herhangi bir bilgi verilmemiştir.

“**AK Parti Soma ilçe binasına saldırı!**” başlıklı haberde “facianın ardından ilçede (Soma) havanın gerildiği, Başbakan Erdoğan’ın belediye çıkışında protesto edilmesinin ardından protestolarını sürdüren ‘ oğunluğunu liseli gençlerin oluşturduğu’ yaklaşık 200 kişilik grubun ilçenin caddelerinde protesto y r y  u yaparak hükümeti istifaya çağırdığı, kendilerini uyaran polise tepki gösteren eylemcilerin AKP ilçe binasına saldırdığı, ‘ellerindeki ve s kt kleri kaldırım ta larıyla’ ilçe başkanlığının ‘camlarının tamamını kıran’ göstericilerin daha sonra içeri girip eşyaları tahrip ettiği ve binada asılı olan ‘Başbakan Erdoğan’ın posterini yırttığı’” şeklindeki, haber konusu eylemcilerin demografik profilini ve sergilediği şiddetin boyutunu önceleyen detaylar sunulmuştur.

“**Gezi Parkı'na polis önlemi**” başlıklı haberde “faciada ölen işçiler için Galatasaray Meydanı’nda yapılacak protesto öncesi polisin Taksim Gezi Parkı çevresinde güvenlik önlemleri aldığı, bu sırada parkın içindeki vatandaşların ‘dışarı çıkmaya zorlandıkları’” vurgulanmıştır.

“**Soma'da maden kazası eylemleri**” başlıklı haberde “İstanbul’da faciayı protesto etmek için Taksim Meydanı’na yürümek isteyen eylemcilerin, polisin uyarılarına ‘ta , bilye ve  i elerle karşılıklı verdiği’, (polisin yaptığı) operasyonda 29 molotofkokteyli ile çok sayıda bilye, misket ve sapan ele geçirildiği, Gazi Mahallesi’nde faciada hayatını kaybedenleri ‘bahane

ederek' eylem yapıp yolu trafiğe kapatan gruba polisin ekipleri biber gazıyla müdahale ettiği, Ankara'da eylemcilerin attığı havai fişğin yüzüne isabet etmesi sonucu bir polisin yaralandığı" bilgileri aktarılmıştır. Göstericilerin okuyuculara sadece sergiledikleri şiddet ve çevrelerine verdikleri zarar ile sunulduğu metinde, göstericilerin motivasyonları faciada hayatını kaybedenleri "bahane etmek" olarak tanımlanarak eylemlerinin sonuçlarıyla birlikte sebepleri de olumsuzlanmıştır.

15 Mayıs tarihinde yayınlanan "**Şilili madencilerden taziye mesajı**" başlıklı haberde 2010 yılında Şili'nin Atacama çölünde meydana gelen ve 69 gün sonra bir bakır madeninden sağ olarak kurtarılan 33 işçiden birisi olan Mario Sepulveda'nın sosyal medyada facia ile ilgili paylaştığı mesaj haberleştirilmiş, haber metnine "o dönem Şili'de halkın politikacılara kurtarma operasyonu için büyük bir baskı uygulamasına neden olduğu hatırlatılarak" okuyucunun bilincinde örtük mesaj üretme girişiminde bulunulmuştur.

"**Başbakan Erdoğan'ın açıklaması Amerikan basınında**" başlıklı haberde gazete, okuyucularına "ABD'nin en büyük internet haber portallarından" şeklinde tanıttığı Huffington Post'un, "faciayı Erdoğan'ın 'Kazalar bu işin fitratında var' sözüyle duyurduğu, bu tür kazaların dünyanın her yerinde olduğunu söyledikten sonra iddiasını desteklemek için 1862 yılında meydana gelmiş maden kazalarından örnek verdiğine dikkat çektiği ve bu satırların ardından facianın Türkiye'nin iş güvenliği konusundaki zayıf karnesinin ne kadar kötü olduğunu gösterdiğini yazdığını" okuyucularına aktarmıştır. Haber başlığındaki "Amerikan basını" genellemesine rağmen başka herhangi bir Amerikan basın kuruluşunun olay hakkındaki haberine metinde yer verilmemiştir.

"**Başbakan'ın Soma'daki 'fitrat' açıklamasına ISSA'dan ilk yorum**" başlıklı haberde ISSA (Uluslararası Sosyal Güvenlik Kuruluşları Birliği) Genel Sekreteri Hans-Hörst Konkolewsky'nin, "Başbakan Erdoğan'ın faciaya ilişkin 19. ve 20. yüzyılda yaşanan maden kazalarını örnek göstererek, 'Bunlar sürekli olan şeyler, bu işin fitratında bu var.' demesi üzerine yaptığı madencilik sektörünün riskli bir alan olduğu, kaza ihtimalinin normal çalışma koşullarından sekiz kat daha fazla olduğu, Türkiye'de kazaların önlenmesi için daha çok yatırım yapılması gerektiğini vurguladığı, Türkiye'de bu konuda siyasi bir irade olduğunu ve güvenlik önlemlerinin AB standartlarına getirilmesi için önemli adımlar atıldığını vurguladığı ama yasaların yaşama geçirilmesi konusunda eksiklikler bulunduğunu" şeklindeki, Erdoğan'ın bahsi geçen sözlerini kısmen destekleyen ve eleştirel olup olmadığı tartışılacak sözleri okuyuculara sunulmuştur.

"**"O tekmeği atan benim"**" başlıklı haberde, "Soma'da yaşanan arbede sırasında iki polisin kontrol altına aldığı bir protestocuyu tekmeleyen kişinin, Başbakanlık Müşaviri Yusuf

Yerkel olduğunun öne sürüldüğü ve Yerkel'in tekme atmasının kendisi olduğunu kabul ettiği" belirtilmiş, "Yerkel'in Soma'da yaşanan hadisenin kendisini derinden üzdüğü ve o gün 'yaşadığı bütün provokasyonlara, maruz kaldığı hakaret ve saldırılara' rağmen sükunetini muhafaza edemediğinden dolayı üzgün olduğu" şeklindeki açıklaması kendi ağzından tırnak içerisinde verilmiştir.

"Atalay, Soma'daki Başbakan'a yönelik protestoları değerlendirdi" başlıklı haberin giriş paragrafında dönemin Başbakan Yardımcısı Beşir Atalay'ın arbede ile ilgili sorular sorulması üzerine yaptığı "Orada birazcık organize bir şey olmuş. Yakınlarını kaybedenler veya bu olayla ilgisi olanlar değil de böyle ortamlar kullanılır daima. Oradaki insanların acısını paylaşmak değildir bu. Normaldir Türkiye'de. Siyasi bir kimlik geldiğinde, bu vesileyle orada bir şey gösteri yaparlar." şeklindeki söz konusu eylemciler hakkındaki yargılayıcı ifadeleri de içeren açıklamaları kendi ağzından, tırnak içerisinde ve kalın yazı stili ile (bold) verilmiştir. Bu ifadeler haber metninin sonlarına doğru yeniden tekrarlanmıştır.

"Bakan Yıldız, Soma'daki maden kazası nedeniyle istifa edecek mi?" başlıklı haberde Enerji Bakanı Yıldız'ın "facia alanında bardakla dağıtılan çorba ile simitten aldığı, bir işçi yakınına görünce aldığı çorbayı ve simidi kendisine ikram ettiği, bir süre kazada yakınına yitiren işçi yakınıyla konuşarak kendisini teskin ettiği, işçi yakınının yürütülen çalışmalardan dolayı Bakan Yıldız'a teşekkür ettiği" şeklindeki, haberin başlığında sorulan soruya verilen olumsuz bir cevap niteliğindeki, Yıldız'ın olay yerindeki rol ve konumunu olumlayıp normalleştiren çeşitli bilgilere yer verilmiştir.

"Erdoğan bütün acıları yüreğinde hissediyor" başlıklı haberde dönemin Dışişleri bakanı Ahmet Davutoğlu'nun CNN International televizyon kanalına verdiği demeçte, "Başbakan Erdoğan'ın protesto edilmesi hakkındaki bir soruya verdiği 'Başbakan bütün bu acıları yüreğinde hissediyor. Herkes bilir ki, Başbakanımız her zaman halkının yanındadır ve her zaman halkının acısını hisseder. Aksi takdirde son 10 yıldaki sekiz seçimde bu kadar destek almazdı.'" şeklindeki kısa yanıt kendi ağzından tırnak içerisinde sunulmuştur.

"Soma'daki maden kazası eylemlerine müdahale" başlıklı haberde, "Kadıköy'de maden faciasını protesto etmek isteyen 'yüzleri maskeli bir grubun' toplanmalarına polisin izin vermediği, polis dağılmaları için biber gazı kullanınca ara sokaklara kaçan eylemcilerin polise taş, şişe ve havai fişek atarak karşılık verdiği, olaylar sırasında çok sayıda iş yerinde maddi hasar oluştuğu" bilgisi aktarılmıştır. Haberde ayrıca "Gazi Mahallesi'nde faciayı protesto etmek isteyenlerin cadde üzerine çöp konteynerleri ve pazar tahtalarıyla barikat kurduğu, daha sonra barikatı ateşe verip polise taş, misket, molotof kokteyli ve havai fişek attıkları, Tunceli'de 'yüzleri maskeli' eylemci bir grubun akşam saatlerinde polis amirliğine 'taş ile saldırıda'

bulunduğu, molotof atan grup ile polis arasındaki kovalamacanın saatlerce sürdüğü, müdahale sırasında zırhlı araçtan inen Asayiş Şube Müdürü'nün eylemciler tarafından atılan taşla yaralandığı, Ankara'da ölümleri protesto etmek isteyen grupların polise bayrak sopaları ve taşlarla saldırdıkları ve Mersin'de yola çöp konteynerleriyle kurdukları barikatla trafiğe kapatarak güvenlik güçlerine taşlı saldırıda bulundukları" bilgileri de paylaşılmıştır. Haber metni içerisinde sürekli çevreye verdikleri zarar ile tanımlanan göstericilerin eylemlerini tanımlamak için "saldırmak" fiili tam 4 kez kullanılmıştır.

16 Mayıs tarihinde yayınlanan **"Çalışma Bakanı Faruk Çelik Soma'ya neden gidemedi?"** başlıklı haberde "faciadan sonraki 27 saat kendisine ulaşamayan Çelik'in, konuyu kişisel olduğu için gündeme getirmek istemediği ama sağlık sorunu nedeniyle gitmediği, doktorunun bir gün daha ayrılmamasını istediğini ifade ettiği, böbreküstü bezlerinde belirlenen iki kitle dolayısıyla hastanede radyasyon tedavisi gördüğü ve doktorunun perşembe günü öğleye kadar ayrılmamasını söylediği" şeklindeki basın açıklaması sunulmuş, ancak sözleri kendi ağzından verilmemiştir.

"HDP'li Sırrı Süreyya Soma'ya niçin gitmedi?" başlıklı haberde dönemin HDP İstanbul Milletvekili ve Meclis İdare Amiri Sırrı Süreyya Önder'in "facianın yaşandığı bölgeye gitmemesi ile ilgili olarak, annesinin hastalığı nedeniyle Soma'ya gidemediği, HDP'nin eş başkanları ve 5 milletvekilinin (Soma'ya) gittiği ancak bunların hiçbir televizyon kanalı tarafından verilmediği" şeklindeki açıklamaları aktarılmıştır.

"Cenazede üniversite öğrencisinden CHP'li vekile tepki" başlıklı haberin giriş paragrafında "faciada hayatını kaybeden Bartınlı bir maden işçisinin cenaze töreninde dönemin CHP Bartın Milletvekili Rıza Yalçinkaya'nın bir üniversite öğrencisinin tepkisiyle karşılaştığı" bilgisi verilmiştir. Ancak haberin devamında olayın aslının, "cenaze töreninin ardından Yalçinkaya'nın cemaatle birlikte yürümeyerek, makam otomobiliyle ayrılmasına bir üniversite öğrencisinin 'Burada yürümekle ayaklarınız aşınmaz. Bu kadar insan yürüyor, siz de yürüyün. Bana da öyle gözlerinizi çıkarıp bakmayın' şeklinde tepki göstermesi olduğu (bu tepki haber metninde öğrencinin kendi ağzından tırnak içerisinde verilmiştir.) ve olay sırasında ölen madencinin babasının da Yalçinkaya'yla birlikte otomobilde olduğu" detayları görülebilmektedir.

"O tekme dünya basımında" başlıklı haberde "dünya medyasının Soma'daki faciayla ilgili gelişmeleri Erdoğan'ın müşaviri Yerkel'in yere düşen bir göstericiyi tekmelerken çekilen fotoğrafları üzerinden manşetlerine taşıdığı" aktarılmış, haberin giriş paragrafında "gazete ve televizyonların adeta söz birliği etmişçesine olayı 'Başbakanlık müşavirinin protestocuyu tekmelemesi Türkiye'de öfkeye yol açtı' başlığıyla gördüğü" şeklinde okuyucuda dış basın

söylemine karşı şüphe uyandıran bir ifadeye yer verilmiştir. Haberin devamında İngiltere, ABD, Hindistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan ve İsrail gazetelerinin olay hakkında servis ettikleri haberlerden örnekler, olay günü yaşanan diğer bütün detaylar ayıklanıp sadece “Başbakanın müşavirinin yerdeki eylemciyi tekmelediği” ifadelerini içerecek şekilde, dış basına karşı takınılan şüpheli tavrın destekleyici kanıtları olarak okuyuculara sunulmuştur.

“‘Erdoğan yumruk attı’ iddiasına yanıt” başlıklı haberde dönemin AKP Genel Başkan Yardımcısı ve Parti Sözcüsü Hüseyin Çelik’in, “‘Erdoğan’ın arbede sırasında bir kişiyi yumrukladı’ iddiasına yönelik birisinin iddiada bulunduğu, bir görüntü olmadığı, Başbakan’ın (olay esnasında) çevresinde bulunan kişilere itibar etmedikleri, 2009 yılında Başakşehir’de çekilen bir fotoğrafın Soma’da çekilen fotoğraf diye servis edildiği” şeklindeki ifadeleri ve “Yerker’ın yerdeki bir kişiyi tekmelerken çekilmiş fotoğrafı hakkındaki tek fotoğraf karesinden tüm gerçeği hüküm tesis etmenin mümkün olmadığı, Yerker’in o kimsenin kendisine saldırdığını ve doktordan 7 günlük rapor aldığını açıkladığı” şeklindeki, Erdoğan ve Yerker’in olaylardaki sorumluluklarını reddeden açıklamaları haberin ilk paragrafında, kendi ağzından tırnak içerisinde ve kalın yazı stili (bold) ile verilmiştir. Haberde ayrıca Çelik’in, “eylemcilerin eylemlerini ‘vandallık’ olarak tanımladığı ve Türkiye’de ‘kadrolu protestoculuk mesleği edinilen kişilerin’ kendi insanlarının acılarını kanatmaktan öte iş yapmadıklarını bilmeleri gerektiği” şeklindeki, eylemcilere yönelik olumsuzlayıcı ve itham edici sözleri de yer bulmuştur.

“Bir çok ilde Soma için yapılan protestolara polis müdahalesi” başlıklı haberde “faciayı ‘gerekçe göstererek’ Gazi Mahallesi’nde korsan gösteri düzenlemek isteyen eylemcilere polisin müdahale ettiği, Sultangazi’de faciayı ‘bahane eden’ bir grubun korsan gösteri düzenlediği, İzmir’de eylemcilerin polis müdahalesi sırasında havai fişek, taş ve ‘içine folyo kağıdı ile tuz ruhu koyup patlayıcı etki gösteren cam şişe’ attıklarının görüldüğü, yakınlarıyla eğlenmeye geldiği öğrenilen 10 yaşlarındaki bir çocuğun gözaltına alınmaya çalışılmasına çevredekilerin tepki gösterdiği, diğer polislerin de araya girmesiyle çocuğun kısa sürede bırakıldığı ve bu sırada çocuğun ‘korkudan altına işediğinin’ görüldüğü” şeklindeki bilgiler paylaşılmıştır.

“İTÜ öğrencilerinden Maden Fakültesi’nde eylem” başlıklı haberde “faciayı protesto eden İTÜ öğrencilerinin üniversitenin Maden Fakültesi binasını içeriden kapatarak kapıların önüne barikat oluşturduğu, Mimar Sinan ve Galatasaray Üniversitelerinden de İTÜ öğrencilerinin protestosuna destek geldiği, polisin fakülte önüne geldiği ve ‘şimdilik’ bekleyişin devam ettiği” belirtilmiştir.

17 Mayıs tarihinde yayınlanan **“Valilik Soma'da gösteri ve yürüyüşü yasakladı”** başlıklı haberde “facianın yaşandığı ilçede meydana gelen ‘arbede ve gerginliklerin’ ardından, Manisa Valiliği'nin ilçede yapılması beklenen tüm gösteri, protesto ve yürüyüşleri yasakladığı” belirtilmiş, konuya ilişkin dönemin Manisa Valisi Abdurrahman Savaş'ın “bu durumun ifade özgürlüğünün kısıtlanması olarak ‘değerlendirilmemesi’ gerektiği, sadece provokasyon amaçlı ilçeye gelip ‘bir takım faaliyetlere girişerek’ toplumun huzurunu bozucu, insanların tepkisini çekecek nitelikteki faaliyetlere müsaade etme imkanları olmadığı” şeklindeki, söz konusu eylemcilerin olası niyetleri ve iktidarın bu niyet karşısındaki rolünü içeren algıyı meydana getiren açıklaması da okuyuculara sunulmuştur.

“Kim olduğunu öğrenince takdir edeceksiniz” başlıklı haberde “facianın yaşandığı madenin yakınında bulunan başka bir madencilik firmasının genel koordinatörlüğünü yürüten ve facianın ilk saatlerde 80 kişiyi canlı olarak kurtaran Gökalp Büyükyıldız'ın, kurtarma çalışmalarının yürütülmesi için ‘bizzat’ Enerji bakanı Yıldız tarafından atandığı, olayın ilk saatlerinden itibaren Bakan Yıldız'ın ‘ricasıyla’ facianın yaşandığı ocağa gelerek çalışmalara başladığı, dün de Cumhurbaşkanı Gül'ün basın toplantısı yaptığı anda madenden çıkarak toplantının olduğu yere geldiği ve Gül'ün yanındaki Bakan Yıldız'ı yanına çağırarak son gelişmelerle ilgili bilgileri verdiği” şeklindeki, okuyucunun algısında kendisinin olaydaki rolünü tanıtan, öven ve yücelten bilgiler aktarılmıştır.

“İşte Soma faciasında hayatını kaybeden işçi sayısı” başlıklı haberde Enerji Bakanı Yıldız'ın, Hürriyet yazarı Yılmaz Özdil'in katıldığı bir canlı yayında faciada işçilerin ölümü için AKP'ye oy verdikleri gerekçesiyle kullandığı “müstahak bile denebilir” şeklindeki sözü ile ilgili olarak, “ciddiyetleriyle burada (olay yerinde) bulundukları, tüm eleştirileri sineye çektikleri, içlerindeki fırtınayı sessizlik olarak tercüme etmeye çalıştıkları” şeklindeki serzenişini ve “Ama dayanamayacağım arkadaşlar. Bir adam kalkıyor diyor ki bunlar müstahaktı. Buradaki hayatını kaybeden işçilerimize yalnızca Ak Parti mitingine gitmiş olmalarından, Başbakanımıza parti lideri demiş olmaktan dolayı ‘bu müstahaktır’ diyor. Buna tahammül edemeyiz.” şeklindeki sözlerini kendi ağzından aktarılmıştır. Haberde ayrıca Yıldız'ın, Özdil'in sözlerini “haksızlık, insafsızlık, kutsalsızlık” olarak tanımladığına da değinilmiştir.

“CHP'li Hamzaçebi'den şok Soma iddiası!” başlıklı haberde dönemin CHP İstanbul Milletvekili Akif Hamzaçebi'nin ‘faciaya ilişkin değerlendirmelerinden’ derlediği, “21.yüzyılın geleceğe umutla bakan Türkiye'sinde yaşadıklarını düşünürken meğer 200 yıl geride, 1800'lü yıllarda yaşadıkları, toplumun ve acılı ailelerin karşısına hükümetteki sorumluların istifası gibi bir tavırla çıkmak mümkünken, faciayı ‘bu işin fitratında ölüm vardır’

diyerek normalleştirmeye çalışan ‘kişinin’ (Erdoğan) başbakanlık yapıyor olmasının milletçe üzüntüleri olduğu, ihmali dini referanslarla ve İslami çağrışımlarla ‘kader’ olarak anlatmanın ‘dini siyasete alet etmekten’ başka bir şey olmadığı” şeklindeki, facianın ardından Erdoğan’ın Soma Belediyesi binasında yaptığı açıklamasını eleştiren ifadelerine yer vermiştir. Haber metni Hamzaçebi’nin, “açıklamadan hemen sonra Soma’da yaşanan arbede ile ilgili olarak, Soma’ya tantanayla, koruma ordusuyla, tekmeci müşaviriyle ‘güya’ acı paylaşmaya gidenlerin, vatandaşın kendisine olan öfkesinin acısını yumrukla, tokatla vatandaştan çıkardıkları, Başbakan’ın fiili saldırısının yetmediği yerde müşavirler tekmeyle işi tamamladıkları, elleri “sevmeye değil dövmeye” alışkın olanların, fitratında iyilik olmayanların acıları paylaşamayacakları” şeklindeki Erdoğan ve iktidara yönelik olumsuzlayıcı ve anti demokratik temelli imaları ile devam etmiştir. Haberde ayrıca Hamzaçebi’nin, “hükümette sağduyu sahibi kişilerin olduğunu bildikleri, onlardan Başbakan’a en azından ‘çık bari bir özür dile’ çağrısını yapmalarını beklemenin mümkün olmadığı, çünkü Erdoğan’ın Cumhurbaşkanı olmasıyla ‘partinin rahatlayacağını umdukları’” şeklindeki iddiası da yer bulmuştur. Haberin sonunda Hamzaçebi’nin, “partisinin faciadan 20 gün önce meclise sunulup reddedilen araştırma önergesi ve AKP’nin faciadan sonra meclise sunduğu önergeyi kıyaslayarak, AKP’nin önergesinin tek amacının facianın sorumluluğunu denetimi yapan müfettişe ve ‘muhtemelen’ işletmenin ölmüş olan müdürüne yıkarak hükümeti siyasi sorumluluktan kurtarmak olduğu” ifadeleri yer almaktadır. Hamzaçebi’nin iktidara karşı suçlayıcı ve itham edici açıklamaları, haber başlığındaki “şok iddia” ifadesiyle kesinlikten uzaklaştırılmaya çalışılmıştır.

“Yusuf Yerkel, Başbakan Erdoğan’ın yanındaydı” başlıklı haberde “arbede sırasında bir vatandaşa attığı tekmeyle gündeme gelen Başbakanlık Müşaviri Yerkel’in Eyüp Sultan Camii’nde cuma namazı kılan Başbakan Erdoğan’ın yanında olduğu, vatandaşların yoğun ilgisi altında Eyüp Sultan’dan ayrılan Erdoğan’ın makam aracına binerken yanında bekleyen Yerkel’in kalabalık içinden yürüyerek kendi aracına geçtiği” bildirilirken, haber metninin sonunda AKP Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Çelik’in (tekme olayının fotoğrafını kastederek) “bir tek fotoğraf karesinden yola çıkarak bütün gerçeği saptamanın mümkün olmadığı, Yerkel’in yerde tekmelediği kimsenin kendisine ‘saldırıp yaraladığı’ ve 7 günlük rapor aldığına” dair yaptığı açıklama, Yerkel’in masumiyetine kanıt olarak tekrar okuyuculara hatırlatılmıştır.

“Dışişleri Bakanlığı’ndan yalanlama” başlıklı haberde, dönemin Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Tanju Bilgiç’in, “bazı basın organlarında Başbakan Erdoğan’ın Soma’da (arbede esnasında) İsrail’le ilintili bazı uygun olmayan ifadeler (Yahudi dölü) sarf ettiğine” dair iddialara ilişkin, “Başbakanımıza atfedilen ifadeler tamamen gerçek dışıdır” şeklindeki açıklaması, haberin giriş paragrafında sunulmuştur. Haberin devamında Bilgiç’in bu sözünün,

“konu ile ilgili bir soruya verdiği yanıt olduğu ve bu gibi ‘temelsiz iddialarda’ bulunanları şiddetle kınadıkları” aktarılmıştır.

“**Soma protestosuna TOMA’lı müdahale**” başlıklı haberde “facia yüzünden İzmir’de gerçekleşen eylemlerle ilgili olarak, facianın 4. gününde de İzmir’de olayların devam ettiği, yürüyüşün sonlandırılmasını isteyen polise eylemciler tarafından taş ve şişe atıldığı, vatandaşların protestocu grubu koruyarak polise tepki göstermesi üzerine (vatandaşlar ve polis arasında) kısa süreli tartışma yaşandığı, vapurla kaçmaya çalışan bir göstericinin vapurun filikasına (kaza anında geminin tahliyesi için bulundurulmuş tekne) bir sırt çantası sakladığını gören polisin çantaya da el koyduğu ve incelenen çantadan taş ve megafon çıktığı, plastik şişeye tuz ruhu ve folyo koyarak yaptıkları ses bombalarını polise fırlatan göstericilerin bu bombaları yer yer cam şişelere yapıp içine de bilye atarak ‘adeta silah gibi kullandıklarının’ görüldüğü ve gözaltına alınan göstericiler minibüslere bindirilerek emniyete götürülürken gözaltı işleminin vatandaşlar tarafından tencerelere vurarak ve alkışlayarak protesto edildiği” şeklindeki göstericilerin şiddet içeren eylemlerini ön plana çıkartıp olumsuzlayan bilgileri okuyucuya sunulmuş, “son gözaltı işleminin ardından eylemci grup ve polisler alandan ayrılırken ‘kentte hayatın normale döndüğü’” ifadesi ile eylemin ve eylemcilerin haberdeki rolünün hayatın olağan akışına aykırı olduğu algısı üretilmiştir. Haber metninde eylemcilerin materyalleri ‘silah gibi kullanması’ benzetmesi gibi kullanılan çeşitli ifadelerle sadece eylemcilerin tutumları olumsuzlanmakla kalmamış, eylemcilerin olumsuzlanan bu tutumlarına destek veren İzmir halkı da bu olumsuz tutumun etki alanına söylem yoluyla dâhil edilmiştir.

“**Bir çok ilde Soma için yapılan protestolara polis müdahale etti**” başlıklı haberde “Taksim’de müdahale esnasında ortada kalan genç bir kadının fenalık geçirdiği, Sultangazi’de facia sebebiyle toplanan yüzlerce eylemcinin Gazi Mahallesi’nde sokakları ‘adeta savaş alanına çevirdikleri’ ve molotof, havai fişek, taş ve bilyelerle saldırdıkları, polisin de biber gazı ve tazyikli su ile müdahale ettiği bildirilmiş, İzmir’de bir grubun faciayı gerekçe göstererek Talatpaşa Bulvarı’nda araç geçişini engellediği, polisin dağılmaları yönündeki uyarısını dikkate almayarak eylemlerini sürdürdükleri ve çevrede bulunan aydınlatma direklerine ve trafik işaretlerine zarar verdikleri” aktarılmıştır. Haberde göstericiler bahane etmek, saldırmak ve savaş alanına çevirmek gibi olumsuz fiil ve benzetmelerle tanımlanıp kural tanımayışları ve yarattıkları zarar ile ön plana çıkartılmışken, polisin metindeki rolü ‘uyarmak’ ve ‘müdahale etmek’ ile sınırlandırılmıştır.

18 Mayıs tarihinde yayınlanan “**“Hak ettikleri cezayı alacaklar”**” başlıklı haberde dönemin Başbakan Yardımcısı Emrullah İşler’in, “1999 (Gölcük) depremindeki hantallığın aksine Soma’da hükümet olarak derhal harekete geçildiği, devletin bütün imkanlarının seferber

edildiği, Enerji Bakanı (Yıldız'ın) olay günü Soma'ya intikal ederken, Başbakan (Erdoğan'ın) da yurt dışı gezisini iptal ederek ertesi gün Soma'ya gittiği" şeklindeki demeçleri aktarılmıştır. Metinde İşler'in, mensubu olduğu mevcut iktidar ve 1999 yılının merkez sol-merkez sağ koalisyon iktidarı arasında yaptığı ideolojik kıyaslama açıkça görülmektedir.

"Taner Yıldız göz yaşlarına hakim olamadı" başlıklı haberde "faciadan sağ kurtulan, ancak ailesine haber vermeden madendeki diğer işçileri kurtarmak için kurtarma çalışmalarına katılan İsmail Adalı'nın 5 gün sonra ailesi ile görüştüğü, bu görüşmeye tanık olan Enerji Bakanı Yıldız'ın 'göz yaşlarına hâkim olamadığı'" şeklindeki bilgi; başlık, alt başlık ve haberin ilk paragrafında aktarılmış, Bakan Yıldız'ın yüzünün kaş ve çene arasındaki alana zoom (yakınlaştırma) yapılarak sağ gözünden süzülen gözyaşı damlasının ön plana çıkartıldığı bir fotoğraf ile desteklenmiştir. Metinde sembolik anlam üretme kaygısıyla Yıldız'ın duygusal tepkisi ön plana çıkartılarak haberin asıl konu haline getirilirken, kendisinin aile ile buluşması ikinci plana düşürülmüştür.

"Der Spiegel o tepkilere Türkçe yanıt verdi" başlıklı haberde "Alman basınının faciaya ilk günden beri geniş yer verdiği, Der Spiegel'de yayınlanan, 'Cehenneme kadar yolun var, Erdoğan' başlıklı haberin sosyal medyada 'büyük tepki topladığı', AKP'lilerin Hasnain Kazim imzalı habere sosyal medyada başlattıkları #ScherDichZumTeufelDerSpiegel (Cehenneme kadar yolun var, Der Spiegel) Hashtag'i ile 'tepkilerini gösterdikleri', derginin bunun üzerine 'gelen tepkilere cevap niteliğinde' #ScherDichZumTeufelDerSpiegel başlığı ile ikinci bir haber yayınlandığı ve bununla yetinmeyerek web sayfasında bu haberin Türkçe çevirisine yer verdiği, haberde 'hükümete yönelik öfkelerle ilişkin' görüşlere de yer verildiği" bilgisi okuyuculara sunulmuştur. Haber metninde Der Spiegel, kendisine tepki gösteren AKP'li sosyal medya kullanıcılarına karşı savunmaya geçmiş bir pozisyonda gösterilmiştir.

"Bakan Çavuşoğlu'ndan Yılmaz Özdil'e tepki" başlıklı haberde dönemin Avrupa Birliği Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun, "Hürriyet yazarı Özdil'in 'maden şehitlerini' ele alarak kazada ölen işçilere bu türden bir ölümün 'müstahak olduğunu' ifade ettiği" köşe yazısına dair, "Milletimiz oy verir, karar verir dalga geçer, küçümserler. Vatandaşlarımız şehit olurken bile onları küçümser alay ederler. Şehitliği bile çok görürler. O yüzden ben bu zihniyete çok görmem. Böyle bir zihniyeti muhatap almakta çok doğru değil. Çok şükür ki azınlıkta..." şeklindeki sözleri haberin ilk paragrafında yer bulmuştur. Çavuşoğlu'nun "azınlık" derken kastettiği grubun, haberin devamında yer alan "...Dertleri de bu. Azınlıkta oldukları için ülkeyi yönetemiyorlar rahatsızlıkları da bundan oluyor." ifadeleriyle halihazırda mevcut iktidara karşı mücadele veren muhalif siyasal gruplar olduğu anlaşılmakta olup, Çavuşoğlu'nun siyasal

muhalefeti tepki çeken sözlerin sahibi Özdil ile ilişkilendirilip özdeşleştiren sözlerinin kendi ağzından tırnak içerisinde verildiği görülmektedir.

"10 yaşındaki çocuk"a açıklama" başlıklı haberde "İzmir'de on yaşında bir çocuğun polis tarafından gözaltına alınmak istendiği ve korkudan altını ıslattığı" iddialarına ilişkin İzmir Valiliği'nin yaptığı yazılı basın açıklaması müdahale edilmeden tırnak içerisinde ve "kaydedildi, denildi, ifadeleri kullanıldı" fiilleri kullanılarak aktarılmıştır. Basın açıklamasında yer alan "çocuğun aslında 13 yaşında olduğu ve eylemlerden uzaklaştırılmaya çalışıldığı" şeklindeki polisin olaydaki rolünü hafifleten bilgiler haberin ilk paragrafına yerleştirilmiştir.

19 Mayıs tarihinde yayınlanan **"Başbakan Erdoğan'dan flaş Soma açıklaması"** başlıklı haberde Başbakan Erdoğan'ın "TİKA açılış konuşmasında söylediği, (Hürriyet yazarı Özdil'i ima ederek) 'insanlıktan nasibini almamış, ahlaktan yoksun' tiplerin, AKP mitingine geldikleri için 'ölümleri müstahaktır' diyecek kadar 'aşağılaştığı', bunların patronlarının (Aydın Doğan) hala bunları nasıl çalıştırabildiği, bu patronların da aynı düşünceye sahip oldukları, bu yazarları barındıran (patronların) 'bunlar gibi olduğu'" şeklindeki Özdil'in yazısına tepki vermediği için onu doğrudan gazete patronu ile ilişkilendirip sorumlu tutan sözleri kendi ağzından verilmiştir.

"İstifa dilekçesini sunan Akkiraz'a CHP'den tepki" başlıklı haberde faciaya tepki olarak milletvekilliğinden istifa eden CHP'li Sabahat Akkiraz'a, yine dönemin CHP Adana Milletvekili Ümit Özgümüş'ün sosyal medyadan gösterdiği "Meclis'e üç yılda beş kez geldi. Zaten vekilliği yapmıyordu ki, nereden istifa ediyor? Çavdar ekmeği bahane" ve "İstifa edeceksen, 'Ben Türkücüyüm, vekilliği kıvıramadım, üç yılda Meclis'e beş kez geldim' diye istifa et. Popülist kahramanlığa gerek yok ki" şeklindeki tepki, mesajların ekran görüntüleri ile birlikte sunulmuş, CHP'li milletvekilinin iktidara gösterdiği tepkiye karşı, kendi partisine mensup başka bir milletvekilinin ona karşı olan tepkisi öne çıkartılarak yaptığı eyleme karşı itibar eksiltimine girişilmiştir. Haberde ayrıca Özgümüş'ün bu sözleri üzerine yoğun eleştiri aldığı bilgisi ile birlikte, "bazı sosyal medya kullanıcılarının kendisine 'hakarete varan' mesajlar gönderdiği" şeklindeki haber kaynağı üzerinde mağduriyet algısı yaratan içerik de belirtilmiştir.

"Başbakan'ın fitrat dediğine cinayet diyorlar" başlıklı habere MHP lideri Bahçeli'nin, partisinin grup toplantısında Başbakan Erdoğan'ın facia ile ilgili 19. ve 20. yüzyılda meydana gelmiş kazalardan örnekler vermesi için yaptığı "zamanda yolculuk yapayım derken yanlış butona basarak duvara tosladığı" ve fitrat açıklaması için de "acımasız ve kalpsiz şahsiyetin zırvası" benzetmeleri, haberin alt başlığında kendi ağzından tırnak içerisinde verilmiştir. Haber metninin devamında Bahçeli'nin, "Başbakan'ın iyi ki 14. yüzyılda Avrupa'yı

inim nimi inleyen veba salgınından (1347-1351) bahsetmediği, önüne konulması halinde buzdağına çarparak batan Titanic’de (15 Nisan 1912) ölen binlerce kişiden bile örnekler verebileceği, Erdoğan’ın maden faciası ile ilgili ‘bunlar olağan şeyledir bunun fitratında var’ demesinin acımasız ve kalpsiz şahsiyetin zirvası olduğu ve kendisinin fitrat dediğine gelişmiş ülkelerde cinayet dendiği” şeklindeki, Erdoğan’ın kadercı söylemini hedef alan sözleri yer bulmuştur. Haberde Bahçeli’nin Soma’da yaşanan arbede ile ilgili olarak “Erdoğan’ın Soma’ya gidip terör estirdiği, ulu orta vatandaşlar ile kavga etmeye niyetlendiği, Başbakan’da merhamet, anlayış kalmadığı, manen bitmiş, aklen tükenmiş, kalben iflas etmiş olduğu” şeklindeki ithamlarına da yer verilmiştir. Haber metninde dikkat çeken bir ayrıntı, Erdoğan’a yönelik sarf ettiği alaycı ve suçlayıcı ithamlarının yanında; Bahçeli’nin “Enerji Bakanı Çelik hakkındaki facia alanında devletin sorumluluğunu üzerine alarak ‘gecesini gündüzüne kattığı’ ve kendisine teşekkür ettiği” şeklindeki olumlayıcı sözlerin de yer bulmuş olmasıdır.

“O çocuk ifade verdi” başlıklı haberde “İzmir’deki facia protestoları sırasında çevik kuvvet tarafından ‘yakasından tutulurken görüntülenen’, polis tarafından gözaltına alınmak istendiği ve bu sırada ‘altına işediği’ iddia edilen 13 yaşındaki A.K.’nin mevcutlu olarak götürüldüğü adliyede savcılık ifadesinin ardından serbest bırakıldığı” bildirilmiştir. Metinde söz konusu çocuğa karşı polisin tavrı ve bu tavrın sonucu “iddia edilmek” fiiliyle kurgulanarak, polisin olaydaki rolü örtükleştirilmiştir. Haberde gazetecilerin büyüyünce ne olacağı sorusuna karşılık, A.K.’nin “hâkim olmak istediğini söylediği” bilgisi de haberin giriş paragrafına yerleştirilmiştir.

20 Mayıs tarihinde yayınlanan **"O fitratı değiştirmek boynumuzun borcu"** başlıklı haberde dönemin HDP Eş Genel Başkanı Ertuğrul Kürkçü’nün meclis grup toplantısında yaptığı konuşmadan, “Soma’dan bazı madenci yakınlarını ağırlamayı düşündükleri ancak ‘telkin ve belki tehditlerle’ yoldan çevrildikleri, Soma’da hala tam olarak ne olduğunu bilmedikleri, unutturma, öğütme, silme, karartma çabalarından sonra bir gerçeğe ulaşacakları ama bunun hakiki gerçek değil ‘iktidar gerçeği’ olacağı, hükümetin bağımsız gözlem yapılabilecek imkanları ortadan kaldırdığı, kölelik düzenine ‘mükemmel işletme’ diyen bakan Yıldız’ın görevinin (kurtarma) çalışması başladığı günden beri acıları ve kayıpları parçalara bölerek tahammül edilebilir hale getirmek, saldırgan bir üslup kullanmayarak şiddeti ve öfkeyi kendi üzerinden dağıtarak ocak sahibinin üzerine doğu sevk etmek olduğu” şeklindeki ifadelerine yer verilmiştir. Kürkçü’nün, “Erdoğan ile (radikal İslamcı terör örgütü) El Kaide arasında hiçbir fark kalmamış olduğu, El Kaide’nin herkesin öte dünyada mutlu olacağını düşündüğü için hem kendilerini hem karşı karşıya olduklarını öte dünyaya göndermek için çalıştıklarını, Erdoğan’ın da işçileri öbür dünyaya göndermeye kendisi de bu dünyanın nimetlerinden istifade etmeye

çalıştığı; eninde sonunda Erdoğan ve El Kaide için işçilerin sadece cennete gidebileceği şeklindeki” Erdoğan’ın dünya ve siyasal görüşünü köktendinci İslami terör ile kıyaslayıp ilişkilendirdiği açıklamaları da haberde kendi ağzından tırnak içerisinde verilmiştir.

21 Mayıs tarihinde yayınlanan “**Soma için Meclis Araştırma Komisyonu**” başlıklı haberde mecliste grubu bulunan partilerin, facianın araştırılması ve alınacak tedbirlerin belirlenmesi için verilen önergelerin görüşülmesi sırasında milletvekillerinin konuşmalarından çeşitli satır araları sunulmuştur. Haberde CHP Manisa Milletvekili Hasan Ören’in “iktidar ile sermaye gruplarının yakın ilişki içinde olduğunu ‘iddia ettiği’, facianın gerçek nedeninin siyasetin sermayeye tahakkümü ve maden sahiplerinin siyasetin istediğinin karşılığını verdiğinde siyasetten istedikleri olduğu, işletmenin işçilerini AKP mitinglerine götürdüğü ve hangi partiye oy vermeleri gerektiği telkininde bulunduğu, iktidarın maden işletmecisine üretimi artırma baskısı yaptığı ve bu ilişki sonucunda maden işletmecisinin de denetime ne zaman gelineceğini ve nerelerin denetleneceğini önceden öğrenmek istediği” şeklindeki açıklamaları, dönemin MHP Manisa Milletvekili Erkan Akçay’ın “Bakan Yıldız’ın ‘Acı siyaset üstüdür’ sözüne atıfta bulunarak yaşanan facianın siyasetin ‘tam göbeğinde’ olduğu”, dönemin HDP İstanbul Milletvekili Levent Tüzel’in “hükümet yetkililerinin ve Maden-İş sendikasının işletme kadar sorumlu olduğu”, dönemin AK Parti Manisa Milletvekili Recai Berber’in “yeraltı kaynaklarının işletilmesi konusunda önemli yasalar çıkarıldığı, Maden-İş Sendikası’nın iktidara ve işletmeye yakın olduğu iddiasına yanıt olarak 2010 yılında katıldığı Genel Kurul’da sendika delegeleri tarafından yuhalandığı ve bir madencinin hayatının ‘Türkiye’nin bütün madenlerinden daha kıymetli olduğu’” şeklindeki açıklamaları yer bulmuştur. Haber metninde dikkat çeken önemli bir detay; ideolojik olarak solda yer alan CHP’li Ören ve HDP’li Tüzel’in ifadelerinin “iddia etti” ve “öne sürdü” gibi kesinlik içermeyen, sağda yer alan MHP’li Akçay ve AKP’li Berber’in ifadelerinin ise “kaydetti, dile getirdi, vurguladı, anımsattı” gibi kesinlik bildiren fiiller kullanılmış olup, sadece Akçay’ın konuşması için bir kez “öne sürdü” fiili kullanılmış olmasıdır.

“**Bülent Arınç’tan Soma’daki protestolarla ilgili açıklama**” başlıklı haberde, Başbakan Yardımcısı ve Hükümet Sözcüsü Bülent Arınç’ın Bakanlar Kurulu sonrası yaptığı açıklamalara yer verilmiştir. Haberin ilk paragrafında Arınç’ın açıklamalarından, “Soma’da yaşanan arbede sırasında Başbakan Erdoğan’ın bir kişiyi yumrukladığı iddiasına ilişkin olarak, Başbakanın yumruk attığını görmediği, o görüntülere bakarken ‘yanlışlıklar yapıldığı’, orada birinin elini tutmak için elini uzatmış olabileceği, bir vatandaşa attığı tekmeyle gündeme gelen Müşavir Yerkel ile ilgili bunun çok feci bir olay olduğu ve yerde olan bir insana niçin tekme atıldığı, Yerkel’in aldığı 7 günlük doktor raporu için de rapor konusunun trajikomik bir olay

olduğu, doktoru suçlamadığı, olaydan sonrasına dair bir rapor verildiğinin görüldüğü” şeklindeki, Erdoğan ve Yerkel’in arbede esnasındaki rollerini hafifletirip sorumluluğu kendilerinden uzaklaştıran ifadeleri kendi ağzından, tırnak içerisinde ve kalın yazı stili (bold) ile okuyucuya sunulmuştur.

“**“Başbakan'ı protesto edeceğiz”**” başlıklı haberde dönemin CHP Grup Başkanvekili Engin Altay’ın mecliste düzenlediği basın toplantısında “maden faciasının bir numaralı suçlusunun hükümet olduğu, hükümetin tepki ve protestolara tahammülsüzlüğünün saldırganlık boyutuna geldiği, hükümetin tepki ve protestolara tahammülsüzlüğünü anlayabileceklerini ancak hükümetin başının (Başbakan Erdoğan) saldırganlık yapmasını kabul edemeyecekleri, Başbakan Yardımcısı’nın (Bülent Arınç) ‘tekme savunulamaz’ derken, tekme atan Yusuf Yerkel’in, onun basın toplantısı yaptığı salonun üst katında çayını yudumladığı” şeklindeki açıklamaları kendi ağzından ve tırnak içerisinde verilmiştir. Altay’ın açıklamasından aktarılan bazı cümleleri metin içerisinde “ileri sürdü, savundu, iddia etti” şeklindeki kesinlik belirtmeyen fiillerle kurgulanmıştır.

22 Mayıs tarihinde yayınlanan “**Yusuf Yerkel o madenciyi arayıp helallik istedi**” başlıklı haberde “Soma’da arbede esnasında Başbakan’ın konvoyunun geçişi sırasında ‘bir araca tekme atması’ üzerine Başbakanlık Müşaviri Yerkel’in saldırısına uğrayan madenci Erdal Kocabıyık’ın sessizliğini bozduğu” bilgisi haberin ilk paragrafına yerleştirilmiştir. Haberin devamında Kocabıyık’ın, “olayın ardından Yerkel’in kendisini arayarak helallik istediği, kendisinin de ondan helallik istediği, onun da pişman olduğunu söyleyerek kendisini affettiği” şeklindeki, tarafların uzlaşması sonucu yaşanan olayın olumsuz etkilerinin ortadan kalktığı algısını oluşturan demeci sunulmuştur.

“**Ege Üniversitesi'nde öğrenci işgali**” başlıklı haberin alt başlığında “Ege Üniversitesi Yabancı Diller Bölümü ek binasını işgal ederek kapıları zincirleyen öğrencilerin koridorlara sandalye ve masalarla barikat kurduğunun görüldüğü” belirtilmiş, haber metninde “eylem yapma haklarına engel olunduğu ve polis baskısına maruz kaldıklarını iddia eden üniversiteli bir grubun Ege Üniversitesi kampüsü içinde yer alan Yabancı Diller Bölümü ek binasını işgal ederek üç katlı binanın koridor ve merdivenlerine sandalye ve masalar ile barikat kurdukları, okulun koridor ve duvarlarına spreylere boyayla ‘İşgal, Soma, Berkin’ yazıları yazdıkları ve üniversitenin giriş çıkışında herhangi bir polis kuvvetinin bulunmadığının görüldüğü” detayları sunulmuştur. Metinde “İşgal” ve “Soma” dışında öğrencilerin duvarlara yaptığı yazılmalardan “Berkin” ifadesinin belirtilmesi ile, fakülte işgalini gerçekleştiren öğrenciler 2013 Gezi Parkı olayları ile ilişkilendirilmiştir.

23 Mayıs tarihinde yayınlanan “**Ege Üniversitesi'nde gece müdahalesi**” başlıklı haberde “önceki gün Ege Üniversitesi Yabancı Diller Bölümü ek binasını dün işgal eden 38 öğrencinin, 11 saat sonra polis tarafından gece düzenlenen operasyonla gözaltına alındığı” bilgisi paylaşılmıştır. Haberde “binanın giriş kapısını zincir dolayıp kilitleyen eylemcilerin, koridor ve merdivenlere sınıflardaki sandalye ve masalarla barikat kurdukları, içeri giriş ve çıkışları pencerelerden yaptıkları, okulun koridor ve duvarlarına spreylere boyayla “İşgal, Soma, Berkin” ve bazı “terör örgütlerinin” isimlerini (hangi örgütler oldukları haber metninde belirtilmemiştir) ve hükümet aleyhine sloganlar yazılar yazdıkları” belirtilmiş, “İzmir Emniyeti’nin çevik kuvvet polisleri ve diğer ekiplerin de desteğiyle gece saat 1 sıralarında işgali sürdüren öğrencilere ‘müdahale ettikleri’, polisin geldiğini gören bazı öğrencilerin binanın çatısına çıkarak polise ‘kiremit attıkları’, (dönemin) İzmir Emniyet Müdürü Celal Uzunkaya’nın müdahale sırasında kampüse gelerek ekipleri yönettiği, polislerin görüntü almaya çalışan basın mensuplarına ‘gözaltına alma girişimine varan’ sert müdahalede bulundukları ama sonra binadan görüntü alınmasına izin verdikleri” şeklindeki detaylar verilmiştir.

24 Mayıs tarihinde yayınlanan “**Yusuf Yerkel görevden alındı!**” başlıklı haberde “madenci Erdal Kocabıyık’a ‘tekme atması ile gündeme gelen’ Başbakanlık Müşaviri Yusuf Yerkel’in Başbakan Özel Kalem Müdür Yardımcılığı görevinden alındığı, bir başka göreve kaydırılacak Yerkel’in artık Başbakan Özel Kalem Müdür Yardımcısı olarak çalışmayacağı” bildirilmiştir. Haber metninin devamında Yerkel’in, tekme attığı kişinin konvoydaki bir araca tekme attığı bilgisi hatırlatılarak, okuyucunun gözünde kendisini haber konusu yapan olumsuzluk hafifletilmeye çalışılmıştır.

25 Mayıs tarihinde yayınlanan “**Madenci babası: Bir tekme yüzünden işinden olmasın**” başlıklı haberde “Soma’da yaşanan arbede sırasında yerde yatarken Müşavir Yerkel tarafından tekmelenen Erdal Kocabıyık’ın babası Hüseyin Kocabıyık’ın köyde olduğu için oğluna Başbakanlık’ta görevli birisinin tekme attığını televizyondan öğrendiği, Yerkel’in kendilerini geçen hafta telefonla arayarak özür dilediği, evladına tekme atarak ‘bir hata yapmış olduğu’ ve oğlunun da ‘hatasının olabileceği’, bir tekme yüzünden Yerkel’in işinden olmaması gerektiği ve onun da ‘çoluğu çocuğu’ olabileceği” şeklindeki sözlerine yer verilirken, Kocabıyık’ın bu sözleri gazete tarafından “Kocabıyık’ın, Yerkel’in oğluna attığı tekme nedeniyle görevden alınmasına üzüldüğü” biçiminde yorumlanarak, olayın gündeme kalmasının iki tarafı da mağdur ettiği algısı ile, önceki haberlerde de gerçekleştirilen haber aktörünün olaydaki sorumluluğunun okuyucu algısında hafifletilmeye çalışılması çabası sürdürülmüştür.

“**Soma’da aşkın tecellisini gördüm**” başlıklı haberde “faciayı ikinci gününden itibaren yerinde yaşadığı” ifade edilen aktör Ahmet Yenilmez ile yapılan röportaja yer verilmiştir. Röportajda Yenilmez’in; Enerji Bakanı Yıldız’ın (facia yüzünden) istifasını isteyenler olduğu yönündeki soruya verdiği “Gittim uykusuzdu, ayrıldım uykusuz. Orayı hiç terk etmedi.”, Başbakan Erdoğan’ın ölümler için “Bu işin fitratında var” dediği sorusuna “Danışmanlarının yediği bir halt o. Sayın Başbakan’ı öyle bir duruma düşürdüler ki... Kendisinin düşünerek söylediğine inanmıyorum.” ve “Bölgesinde lider ülke olmayı iddia eden, bir coğrafya şekillendirilirken ‘Söz hakkım var’ diyen, Davos’ta (29 Ocak 2009, Dünya Ekonomik Forumu) ‘One Minute’ duruşunu sergileyen bir ülkenin başındaki insana siz 1830’larda şu oldu, örneğini verdirtemezsiniz.” şeklindeki yanıtları da yer bulmuştur. Yenilmez’in ifadeleri aracılığıyla gazete, iktidar aktörlerinin sadece facia bölgesindeki rollerini değil, iç ve dış siyaset eylemlerini de olumlamıştır.

30 Mayıs tarihinde yayınlanan “**Soma’da bir tutuklama daha!**” başlıklı haberde, gazetenin 18 Mayıs tarihinde faciadan 5 gün sonra ailesiyle bir araya gelmesi ve “arkadaşlarını kurtarmak için gösterdiği duyarlılık karşısında Enerji Bakanı Yıldız’ın gözyaşlarını tutamaması” ile ilgili başka bir habere konu olan Vardiya Amiri İsmail Adalı’nın, “çıkarıldığı nöbetçi mahkeme tarafından tutuklandığı” aktarılmıştır.

2.2.3. Sabah (www.sabah.com.tr)

13 Mayıs tarihinde Sabah’ın olay ile ilgili okurlarına sunduğu ilk metin olan “**Soma’da madende yangın**” başlıklı haberde “Manisa’nın Soma İlçesinde kömür ocağında yangın çıktığı, Kaymakamlığın verdiği bilgiye göre 200’den fazla işçinin mahsur kaldığı, madende mahsur kalan işçilere ulaşmak için sürdürülen kurtarma çalışmalarının devam ettiği ve azalan oksijen seviyesini dengelemek için ocağa oksijen pompalandığı” şeklindeki teknik bilgilere yer verilmiştir.

“**Bakan Yıldız: 151 işçimiz yaşamını yitirdi**” başlıklı haberde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız’ın, “özel bir şirketin işlettiği madende çıkan yangının ardından Ankara’dan uçakla Balıkesir’e, oradan da karayoluyla Soma’ya geçip maden ocağına gelerek arama kurtarma çalışmalarını izlediği” bildirilmiştir.

“**Sendika başkanından korkutan sözler!**” başlıklı haberde dönemin Maden İşçileri Sendikası Genel Başkanı Nurettin Akçul’un, “durumun iç açıcı olmadığı, her ne kadar da bunları dillendirseler de alınan tedbirlerin buna yetmediği, özellikle bu firmanın ‘bu konuda çok duyarlı bir firma olduğu’” şeklindeki işletmenin faciadaki sorumluluğunu eksiltten, Maden İşçileri Sendikası Genel Sekreteri Vedat Ünal’ın da olayı “talihsiz bir kaza” olarak nitelediği,

olaydaki olası işletme ihmal ihtimalini göz ardı eden açıklamalarına kendi ağızlarından yer verilmiş, ancak tırnak işareti kullanılmamıştır.

“Cumhurbaşkanı Gül'den Manisa Valisi'ne talimat” başlıklı haberde Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün, “Manisa Valisi Abdurrahman Savaş'a (madende) mahsur kalanların kurtarılması için devletin tüm imkanlarının seferber edilmesi talimatını verdiği” bilgisi, gazete tarafından metnin ara başlığında askeri bir terim olan “Seferberlik Talimatı” olarak tanımlanmıştır. Haberde ayrıca Başbakan Erdoğan'ın, “gelişmeler ve yürütülen çalışmalar hakkında ilgili yetkililerden bilgi aldığı” da aktarılmıştır.

“Çalışma Bakanlığı'ndan Soma açıklaması” başlıklı haberde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın, “facianın meydana geldiği madende Bakanlık müfettişlerince 2012'den bu yana iş sağlığı ve güvenliği yönünden teftiş yapıldığı” belirtilerek “mevzuata aykırı bir durumun görülmediği, işyerinde 25 Temmuz 2013'ten itibaren 9 iş güvenliği uzmanı ve 3 işyeri hekiminin çalıştığının tespit edildiği” şeklindeki, okuyucunun gözünde firmanın olaydaki sorumluluğunu azaltan açıklamasına yer verilmiştir.

14 Mayıs tarihinde yayınlanan **“Madende can pazarı”** başlıklı haberde Başbakan Erdoğan'ın, “maden ocağındaki yangınla ilgili gelişmeleri ve kurtarma çalışmalarını yakından takip ettiği, facia nedeniyle Arnavutluk'a gerçekleştireceği ziyareti iptal ettiği, gelişmeleri gece boyunca ‘dakika dakika izlediği’ ve bugün öğlen saatlerinde Soma'ya gideceği” şeklindeki, kendisinin olaya gösterdiği ilgi ve çabayı önceleyen detaylar belirtilmiştir.

“Bakan Yıldız yürek yakan rakamı açıkladı” başlıklı haberde Enerji Bakanı Yıldız'ın, “facia ile ilgili paylaştığı son bilgilerden, dünden geçerli olmak üzere milli yas ilan edildiği, Cuma hutbesinin maden kazasıyla ilgili olarak ‘irad edileceği’, CHP, MHP ve HDP'den milletvekilleri ile karşılıklı taziyelerini sundukları, bütün işlemler bittikten sonra hem adli hem idari soruşturmanın yapılacağından ‘kimsenin şüphesi olmaması gerektiği’, yüksek veya düşük bir sayı söyleyip ‘kamuoyunu yanıltmak istemediği’” şeklindeki, iktidarın olay üzerindeki kontrolünü ve iktidar aktörlerinin olaydaki olumlu ve faydalı konumlarını ön plana çıkartan sözleri paylaşılmıştır.

“Cumhurbaşkanı Gül Soma'ya gidiyor” başlıklı haberde Cumhurbaşkanı Gül'ün facia nedeniyle “Çin'e yapacağı ziyaretin iptal edildiği” bilgisi, haber metni içerisinde “Cumhurbaşkanlığı Basın Merkezi'nden yapılan açıklamaya göre Gül'ün Çin'e yapacağı ziyareti iptal ettiği”, “Asya'da İşbirliği ve Güven Artırıcı Önlemler Konferansı Zirvesi için Çin'e yapacağı ziyareti iptal ettiği” ve “ikili resmi ziyaret vesilesiyle Pekin'e ve 16 devlet başkanının katılacağı Asya'da İşbirliği ve Güven Artırıcı Önlemler Konferansı Zirvesi'ne katılmak üzere Şanghay'a gerçekleştirmesi öngörülen ziyaretin, Manisa'nın Soma ilçesinde dün meydana gelen

‘elim facia’ nedeniyle iptal edildiği” şeklinde 3 kez arka arkaya tekrarlanıp vurgulanarak verilmiştir.

“**Başbakan'dan Soma faciası açıklaması**” başlıklı haberde Başbakan Erdoğan’ın, “Manisa Valiliği tarafından oluşturulan kriz merkezine geçerek olayla ilgili Enerji Bakanı Yıldız'dan brifing aldığı, televizyon ekranında facianın ardından ölenlerin sayısının 205 olarak duyurulduğunu gören Erdoğan’ın Bakan Yıldız'a olayla ilgili güncel rakamların gecikmeksizin kamuoyu ile paylaşılması ‘talimatı verdiği’, maden ocağına doğru yürüyen Erdoğan ile görüşen bir kadının çalışmaların hızlandırılmasını istediği ve Başbakan Erdoğan’ın madenci yakınına ‘teselli ederek’ gerekli çalışmaların yapıldığını bildirdiği, 9 aylık eşinin madende mahsur kaldığını söyleyen bir kadının Başbakan yardımcısı Bülent Arınç’ın ‘eline sarılarak’ kendisinden yardım istediği ve kadını teselli etmeye çalışan Arınç’ın ‘gözlerinin dolduğu’” şeklindeki, iktidar aktörlerinin olay yerindeki eylemlerini ve olaya gösterdikleri duygusal reaksiyonu içeren bilgiler paylaşılmıştır.

“**Anbean Soma faciası**” başlıklı haberde facianın yaşandığı madende meydana gelen önemli olay ve gelişmeler, saatleri ile birlikte kronolojik olarak sıralanmıştır. Bu 24 maddeli kronolojinin 13 maddesinde Başbakan Erdoğan, kabine üyesi bakanlar ve AKP’li milletvekillerinden bahsedilmiş, muhalefet veya değişik ideolojik kamplara mensup başka kimse metinde yer almamıştır.

“**Bakan Çelik kayıt dışı iddialarına cevap verdi**” başlıklı haberde Çalışma Bakanı Çelik’in faciayla ilgili olarak düzenlediği basın toplantısından maddeli satır başları şeklinde, “işletme ile ilgili bugüne kadar tüm şikayet ve incelemelerle ilgili çalışmalar yapıldığı, 2012-13 yılları arasında tespit edilen tüm eksiklerin giderilmesi için gerekli yaptırımların uygulandığı, (işletmenin) yasal olarak şartları yerine getirmesine rağmen kazanın neden meydana geldiğine ilişkin araştırmaların yapıldığı ve madende 15 yaşında çalıştığı söylenen çocuğun 19 yaşında olduğunu tespit ettikleri” şeklindeki, iktidarın işletmeyi koruyan ve faciadaki sorumluluğunu örtükletiren ifadelerine yer verilmiştir. Haberde ayrıca gazetecilerin sorusu üzerine medyada yer alan eleştirilere değinen (bu eleştirilerin Çelik’in olaydan sonra bir süre kamuoyunun karşısına çıkmaması olduğu haber metninde belirtilmemiştir.) Çelik’in, “olayın olduğu andan itibaren olay yerine kendisinin de gitmesi gerektiği, Bakanlık olarak her konuda orada oldukları, kendisinin oraya gidememesinin ‘kişisel bir sağlık durumum nedeni ile’ olduğu, süren bir tetkik konusunda doktorun ayrılmaması gerektiği konusunda talebi olduğu ve gidemeyişinin ‘tamamen sağlıkla ilgili özel bir konu’ olduğu” şeklindeki yanıtı da yer bulmuştur.

“Bakan'dan 'çocuk işçi çalıştırılıyor' iddiasına yanıt” başlıklı haber için Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız'dan Soma'daki iddialara “sert yanıt geldiği” şeklinde okuyucuyu yönlendiren bir alt başlık tercih edilmiştir. Haberde Yıldız'ın, “maden ocağında çocukların çalıştırıldığı yönündeki iddiaların doğru olmadığını söylediği, bir madenci yakınının, ‘15 yaşında bir çocuğu burada çalıştırdılar’ şeklindeki serzenişine karşılık ‘Bunu kim söylüyor, niye ispatlanmıyor?’ diye sorduğu, madenci yakınının ‘sosyal medyada yazıldı’ ifadeleri üzerine Yıldız'ın bu iddiayı ortaya atanların ispatlamakla mükellef olduğu, 15 yaşında bir çocuğun (madende) çalıştığını iddia edenlerin ‘yalancının ve müfterinin teki’ oldukları, madende 15 yaşında bir çocuk çalıştırıldıysa istifa edeceği ve bu iddiayı ortaya atanların ispatlayamazsa ne yapacaklarını sorduğu” şeklindeki ifadeleri sunulmuştur. Haberde Yıldız'ın “kendisine tepki gösteren bazı vatandaşlarla yaptığı konuşma sonrasında (onları) ikna ettiği ve öpüşerek ayrıldıklarının görüldüğü” şeklindeki olağanüstü durumun uzlaşmayla sonuçlandığı algısını yaratan izlenime de yer verilmiştir. Haberdeki en dikkat çekici detay, metin içerisinde iki kez yapılmış bir telaffuz hatasına (ispatlanmıyor-ispatlanmıyor, ispatlamakla-ispatlamakla) aynı açıklama ile ilgili Habertürk gazetesinin internet sitesinde yayınladığı haberde de rastlanmış olmasıdır. Habertürk'ün haberinde kaynak olarak AA (Anadolu Ajansı) gösterilirken, Sabah haberinde herhangi bir kaynak belirtmemiştir.

“Kılıçdaroğlu İngiltere ziyaretini erteledi” başlıklı, bir alt başlık ve bir cümlelik paragraftan ibaret olan haberde CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu'nun, “yarın başlayacağı İngiltere ziyaretini ertelediği” bildirilmiştir.

“TBMM’de duygu dolu anlar” başlıklı haberde “meclis adalet komisyonunun ‘Basın Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’ tasarısını görüşmek üzere gerçekleştirilecek olan toplantısının facia ve milli yas ilan edilmesi nedeniyle iptal edildiği” bilgisinin yanında, çeşitli partilerden milletvekillerinin olay ile ilgili görüşlerine de yer vermiştir. Haberde dönemin AKP Ankara Milletvekili ve Adalet Komisyon Başkanı Ahmet İyimaya'nın “yaşananlar nedeniyle büyük üzüntü içinde olduğunu belirttiği ve konuşması sırasında gözlerinin dolduğunun gözleendiği” belirtilerek, iktidar partisi milletvekilinin gösterdiği duygusal reaksiyon ön plana çıkartılmıştır. Haberde İyimaya'nın, “güneşin dahi ısıtmadığı donuk bir karanlıkta, milli bir yasta oldukları, onların (faciada hayatını kaybeden işçilerin) ‘vatan şehitleri’ oldukları, bu mukaddes ibareyi (şehit) telaffuz etmenin hiçbir şekilde kendilerini sorumluluktan kurtarmadığı” şeklindeki, şehadet söylemi ile faciada yaşanan ölümleri kutsallaştıran açıklamaları da yer bulmuştur. Haberin devamında dönemin AKP Kastamonu Milletvekili Hakkı Köylü'nün, “kara altının (kömür) bugün birçok insanımıza kara cehennem olduğu, olayın sebeplerinin mutlaka tartışılacağını ve gereğinin yapılacağını ve

bugün acıyı paylaştıkları”, dönemin CHP Kırklareli Milletvekili Turgut Dibek’in “şu anda bu konuyu farklı boyutları ile mecliste ‘konuşmanın doğru olmadığı’, (faciadan önce reddedilen araştırma önergesi ile ilgili olarak) söyleyecek çok sözleri olduğu ama ‘şu anda yeri olmadığı’ ve bu ölümlerin kader olmadığını görmeleri gerektiği”, dönemin MHP İstanbul Milletvekili Murat Başesgioğlu’nun “yerin altında 2 bin metrede ekmek parası kazanmanın ‘helal ve mübarek bir iş’ olduğu, ama onları yasanın ve fiziki şartların altına almanın da kendilerinin sorumluluğunda olduğu ve ‘bütün Türkiye’nin’ şu anda aklı selim ve sağduyu içinde hareket ettiği”, dönemin HDP Batman Milletvekili Bengi Yıldız’ın “bu acının üzerinde çözüm üretmeleri gerektiği, Avrupa’da ‘adeta birinciliği kaptırmayan’ bu kadar elim bir olayda neden bugüne kadar sorunları çözemedikleri meselesini acilen masaya yatırıp, şehitlere, ailelerine ve halka karşı olan borçlarını en kısa zamanda yasal iş güvenliğini çağdaş ülkeler düzeyine çıkaran düzenlemeler yapmakla ödeyebilecekleri” şeklindeki, farklı ideolojileri temsil eden partilerin milletvekillerinin, gazetenin kendi ideolojik söylemi ile uyuşan demeçleri yer bulmuştur.

“Şili’deki madenciden Soma’ya mesaj var” başlıklı haberde Şili’nin Atacama çölündeki bakır madeninde göçük altında 69 gün sağ kalmayı başaran 33 madencinin lideri Mario Sepulveda’nın sosyal medya hesabından Somalı işçilerin ailelerine ve yakınlarına yazdığı başsağlığı mesajı yayınlanmıştır. Haberde Şili’nin yılda ortalama 35 işçiyle bölgenin (Güney Amerika) maden kazalarında “ölüm oranı en yüksek ülkesi” konumunda olduğuna da değinilerek, yaşanan facianın olağanüstü niteliği olağanlaştırılmaya çalışılmış, incelenen diğer gazetelerde de gözlemlenmiş olan Şili-Türkiye kıyasına kendi açısından kanıt sunmuştur.

“Hürriyet’ten "Soma" operasyonu” başlıklı haberde “Doğan (Yayın) Grubu’nun gazeteleri ve internet sitelerinin ‘yine hedef saptırdığı’ ve milletçe yasa boğulduğumuz bugünde Hürriyet gazetesi ve internet sitesinin yine ‘siyasi rant peşinde olduğu”” şeklinde Hürriyet ve diğer Doğan Yayın Grubu gazetelerine karşı bir itham ve suçlamada bulunulmuştur. Haberde, “Hürriyet’te Yalçın Bayer imzasıyla çıkmış olan bir yazıda, ‘Koç Grubu’na yakınlığıyla’ bilinen işletme sahibi Alp Gürkan’ın ‘yerlere göklere sığdırılamadığı’, (facianın meydana geldiği) madenin örnek bir maden olduğundan bahsedilirken gazetede ve sitedeki diğer haberlerde her fırsatta ‘hükümet aleyhine yayın yapıldığı’ belirtilmiştir. Gazete, “Hürriyet’in haberlerinde CHP’li Özgür Özel’in, 20 gün önce verdiği Meclis araştırma önergesinin AKP tarafından reddedilmesinden yola çıkarak hükümete tepki gösterdiği, ancak aynı gazetenin ‘örnek maden, örnek işadamı’ haberleriyle işletme sahibini aklama çabasına girerek kendi haberleriyle çeliştiğini” vurgulamış, Hürriyet’i okuyucularının “algısıyla oynamayı adet haline getirmekle” itham ederek “200 can verildi Çalışma Bakanı nerede” diye manşet atarken ‘Madenin işletmecisi nerede’ sorusunu aklına bile getirmemiş olmakla” suçlamıştır. İktidarın faciadaki

rolünün başka bir gazete tarafından eleştirilmiş olmasından duyulan rahatsızlığı çekinmeden sergileyen bu haber metni için herhangi bir yazar veya kaynak belirtilmemiştir.

“Başbakan’dan flaş açıklama” başlıklı haberde Başbakan Erdoğan’ın “Soma Belediyesi’nde düzenlenen basın toplantısı sırasında, alın teri döken emekçi kardeşlerini kaybetmenin acısını yaşadıkları, kaza haberini duyar duymaz kademe kademe ‘tüm imkanları seferber ettikleri’, Diyanet İşleri Başkanlığı’nın eliyle bütün camilerde salalar, Kuran kurslarında da hatimler okunduğu ve Cuma günü hutbenin de bu konuya ayrılacağı, ‘bu tür havaları’ fırsat bilip bunları istismar etmek isteyen bazı ‘aşırı uçlar, gruplar’ olduğu, bunlara değer verilmemesinin ülkenin ‘huzuru, birliği, beraberliği’ için çok önemli olduğunu hatırlatmak istediği” şeklindeki, iktidarın “manevi” de dâhil olmak üzere faciadan sonra sarf ettiği çabayı önceleyen ve faciaya yönelebilecek olası toplumsal tepkiyi en baştan marjinalleştiren ifadelerine yer verilmiştir. Metinde, Erdoğan’ın faciayı “kader, fitrat” şeklinde değerlendirdiği ve 19. ve 20 yüzyılda meydana gelmiş benzer kazalarla kıyasladığı ifadelerine yer verilmemiştir.

15 Mayıs tarihinde yayınlanan **“Seferberlik”** başlıklı haberde “facia üzerine devletin zirvesinin maden şehitleri için seferber olduğu, Türkiye’nin büyük acı karşısında büyük dayanışma sergilediği ve günlük siyasi çekişme ve tartışmaların askıya alındığı” belirtilmiştir. Haberde “Cumhurbaşkanı Gül, TBMM Başkanı Çiçek, Başbakan Erdoğan, Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanı Lütfi Elvan, Orman ve Su İşleri Bakanı Veysel Eroğlu, Gençlik, Spor Bakanı Akif Çağatay Kılıç, CHP lideri Kılıçdaroğlu ve MHP lideri Bahçeli’nin facia nedeniyle iptal ettikleri programları” aktarılmıştır. Haberin sonunda CHP lideri Kılıçdaroğlu’nun “dün öğle saatlerinde vardığı Manisa’da hastanedeki yaralıları ziyaret ettiği ve kazanın meydana geldiği ocakta incelemelerde bulunduğu”, MHP lideri Bahçeli’nin de “Türk milletinin büyük bir acı ve felaketle karşı karşıya olduğu, aziz milletin dualarının Soma’yla olduğu ve herkesin kalbinin Soma için attığı şeklinde yazılı bir açıklama yazılı bir açıklama yaptığına” da kısa olarak değinilmiştir.

“Gül: Nasıl gelişmiş ülkelerde yaşanmıyorsa...” başlıklı haberde, haberin alt başlığında “hayli üzgün görüldüğü ve sesinin titrediği” vurgulanan Cumhurbaşkanı Gül’ün facianın yaşandığı bölgede incelemesinin ardından son duruma ilişkin yaptığı açıklamalardan satır başları sunulmuştur. Haberde Gül’ün “maden ve yeraltında rızık kazanmak için çalışmanın kazançların en kutsalı olduğu ve bu acıların bir daha çekmemesi için ne gerekiyorsa bunların hepsinin yapılacağı” şeklindeki açıklamalarına yer verilmiş, haberin sonunda “bir vatandaşın açıklama yaptığı sırada Gül’e ‘Bize yardım edin Cumhurbaşkanı’ diye seslendiği, Gül’ün bu sözler üzerine açıklama yaparken gözlerinin dolduğu ve sesinin titrediği gözlemlendiği”

aktarılarak, Gül'ün duygusal tepkisi haber metninde kendi açıklamasının önüne yerleştirilmiştir.

“En küçük detayına kadar araştırılacak” başlıklı haberde Başbakan Erdoğan'ın, Soma'da maden faciasının yaşandığı yerde incelemelerde bulunduktan ve son bilgileri aldıktan sonra yaptığı açıklamalardan önemli olarak görülen satır başları sunulmuştur. Haberde Erdoğan'ın, “sadece yetkililerin açıklamasının dikkate alınmasını rica ettiği, ‘bu tür havaları’ fırsat bilip istismar etmek isteyen ‘aşırı uçlar’ olduğu, bunlara değer verilmemesin ülkenin ‘huzuru, birliği, beraberliği’ için çok önemli olduğu, vatandaşın mağduriyetini istismar etmek isteyenlere fırsat vermeyecekleri” şeklindeki sözlerinin yanında, “maden kazaları için bunların ‘olağan şeyler’ olduğu, literatürde ‘iş kazası’ denilen bir olay olduğu, işin boyutunun bu kadar fazla olmasının kendilerini derinden yaraladığı” şeklindeki facianın olağanüstülüğünü örtükletiren ifadelerine yer verilmiş, ancak aynı açıklamada kullandığı ‘kader’ ve ‘fitrat’ ile ilgili ifadeler haberde yine yer bulmamıştır. Haberde CHP'nin faciadan önce reddedilen önergesi ile ilgili olarak, Erdoğan'ın “CHP'li vekilin getirdiği öneri veya önerenin sadece o günkü gündemi engellemeye yönelik olduğu, (önerenin reddedilmiş olması) olayının şu anda tam böyle bir anda suiistimal olarak kullanılma gayreti içinde bulunduğu” şeklindeki savunmasına da yer verilmiştir. Soma Belediyesi çıkışında meydana gelen ve diğer gazetelerin ayrıntılı biçimde değindiği, Erdoğan ve beraberindeki yetkililerin karıştığı arbedeyi Sabah, bu haber metninin en sonunda “Provokatörler fırsat kolladı” alt başlığıyla, “Türkiye'yi yasa boğan faciayı fırsat bilen ‘odakların yine sokağa indiği’, Soma Devlet Hastanesi önünde toplanan grubun sloganlar atarak güvenlik barikatını aşmaya çalıştığı, Başbakanlığa ait resmi araçların önünü kesen grubun taş, şişe ve sopalarla araçların camlarını kırdığı ve AKP İlçe Başkanlığı binasının taşlandığı” şeklindeki olay ve karakterler ile ilgili sübjektif yargılar içeren, göstericileri “provokatör, odak” tanımlamalarıyla marjinalleştiren kısa bir paragraf olarak okuyucularına sunmuştur.

“Maden sahibini neden koruyorlar?” başlıklı haberin alt başlığında, “özellikle Doğan Grubu ve ‘paralel yapıya’ (Fethullah Gülen cemaati) ait medya organlarının facianın yaşandığı madenin işletmecisi olan şirketi (Soma Holding) ‘özellikle korumalarının’ kamuoyunun tepkisini çektiği” belirtilerek, hem Doğan Holding ve Gülen cemaati ortak amaçları olduğu algısı yaratılarak birbirleriyle ilişkilendirilmiş, hem de kendilerine tepki gösterdikleri iddia edilen kitle “tüm kamuoyu” olarak tanımlanarak genellenmiştir. Haberin giriş paragrafında “özel bir işletme olan Soma Holding'e ait madende meydana gelen faciayla ilgili olarak, sadece ‘hükümete saldırıp istifa çağrısı yapanların’ madenin sahibine ‘toz kondurmamalarının’, ortada ciddi bir ‘algı operasyonunun’ olduğunu gösterdiği” şeklindeki

itham edici ifadelerle gazete kendisi haberin aktörlerine karşı olumsuz algı oluşturma çabasına girişmiştir. Haberin devamında “işletme sahibi Alp Gürkan'ın ilişkilerinin ‘paralel’ ve ‘Doğan medyası’ tarafından korunması nedeniyle mercek altına alındığı” belirtilmiş, bu ilişkiye kaynak olarak “Derin Cemaat” isimli anonim bir sosyal medya hesabında paylaşılan ve Gürkan, CHP, Koç Holding, Gülen Cemaati ve Mason cemaatlerini birbirleriyle ilişkilendiren mesajlar gösterilmiş, söz konusu sosyal medya hesabındaki mesajların ekran görüntüleri okuyuculara argümanın kanıtları olarak sunulmuştur. Sosyal medya mesajlarından birisinde Gürkan’ın “Koç Holding’in adamı ve CHP üyesi olduğu” iddiasında bulunulmuş, kendisinin 2000 yılında Mimar Sinan isimli mason loncası dergisinde (ISSN 1301-2762) yayınlanmış bir yazısının indeksi paylaşılmış, bu durum okuyuculara Gülen cemaati, Koç Holding, Mason cemaati ve ana muhalefet partisi arasındaki ilişkinin kanıtı olarak sunulmuştur. Mesajların devamında “bir marangozdaki iş kazasından Başbakan ne kadar sorumluysa, maden kazasından da o kadar sorumlu olacağı” şeklindeki mesaj da facianın sorumluluğunu diğer aktörlere yüklerken iktidardan uzaklaştıran bir unsur olarak dikkat çekmektedir. Gazete haberindeki bütün iddia ve ilişkilendirmelerin tamamını bu isimsiz anonim sosyal medya hesabında paylaşılan mesajlara dayandırmıştır.

“Sözcü'den yüzsüzlükte ikinci perde” başlıklı haberin alt başlığında gazete okuyucularına “milyonlarca (para) kazanan” olarak tanıtılan Kemalist, sekülarist ve ulusalcı çizgideki Sözcü gazetesinin patronu Burak Akbay’ın, “ödemediği vergi borçlarıyla ilgili iddialara cevap vermek yerine Soma faciasını ‘saptırdığı’” şeklindeki itham edici ve suçlayıcı ifadeler yer verilmiştir. Bu suçlayıcı ifade ve ithamlar haberin giriş paragrafında, “Sözcü gazetesinin sahibi Akbay’ın ‘kışkırtıcı ve yalan’ haberler yaparak ‘servetine servet kattığı’” şeklinde devam etmiştir. Haberin devamında “hükümete ‘hakaret edip’ dürüstlük dersi vermeye kalkan Akbay’ın milyonlarca lira kazanmasına rağmen vergisini ödemediği, bu nedenle Audi ve Mercedes marka araçlarına haciz konulduğu” belirtilmiş, “ortaya çıkan ‘skandala’ rağmen hacizli araçlarını kullanmaya devam eden Akbay’ın, ‘ayıbına cevap vermek’ yerine Soma faciasını ‘saptırdığı’” vurgulanmıştır. “‘Okyanus ötesinden’ (Fethullah Gülen ve cemaati için ABD’de ikamet ettikleri için medyada sıkça kullanılan metaforik ifade) destek alan Sözcü ve (Akbay ile ilişkisi bulunmayan ve 2016 darbe girişimi sonrasında kapatılan) Taraf gazetelerinin, facianın faturasını hükümete çıkarıp ‘acıyı siyaset malzemesi yapmaktan’ utanmadığı” şeklindeki ifadeyle Sözcü ve Akbay’ı, önceki haberde olduğu gibi yine Gülen cemaati ile ilişkilendirmiştir. Haber metni, faciayı Sözcü’nün “Göz göre göre can verdiler” ve Taraf’ın “Mevzuata uygun facia” başlığıyla verdikleri bilgisi ve “paralel gazetelerin bu şekilde halkı kışkırtmak istediği” şeklindeki, söz konusu gazeteleri kamu düzenine karşı oldukları

algısını içeren suçlamalarıyla son bulmuştur. Gazete bu metine kaynak olarak, kendisiyle aynı ideolojik çizgide bulunduğu bilinen bir başka gazete olan Takvim'i göstermiştir. Sabah'ın, siyasal çizgisinde yayını sürdürdüğü AKP iktidarına yönelik diğer gazetelerin takındığı eleştirel tutuma karşı, onları çekinmeden Fethullah Gülen ve cemaatiyle ilişkilendirmekten imtina etmediği açıkça görülmektedir. Bunun yanında askeri darbe girişimine kadar uzanan siyasal çatışmanın öncesinde, AKP ve Gülen cemaatinin birlikte uzun yıllar siyasal ve ekonomik ilişkiler sürdürdüğü de unutulmamalıdır.

“Ayyıldız Tim Soma için DİSK ve TGB'yi hackledi” başlıklı haberde gazetenin okuyucularına “ünlü hacker grubu” olarak tanıttığı Ayyıldız Tim'in, “facia nedeniyle yurdun çeşitli yerlerinde ‘provokatif eylem yapan’ sendikaların da yer aldığı internet sitelerini erişime kapattığı” duyurulmuştur. Haberde “tüm Türkiye facianın acısını yaşıyor ve gelecek güzel haberleri bekliyorken, ‘yapılan provokatif eylemlerin ön plana çıktığı’, Türk hacker grubu Ayyıldız Tim'in yaşanan bu olaylara ‘sessiz kalmayarak’ çeşitli sendika ve örgütlerin internet sitesinin erişime engellendiği ve sitesini erişime kapattığı TGB'ye (Türkiye Gençlik Birliği) ‘çok sert bir mesaj vererek’ duyurduğunu” paylaşmış, “TGB'li gençler! Siz Türkiye'yi karıştırmak istiyorsanız biz buna engel oluruz. Biz sizleri iyi biliriz, sizin umrunuzdamı gariban emekçi, madenci. Sizin umrunuzda olan konuları biz biliyoruz ortalığı karıştırmak! Yaptığınız hiç birşey karşılıksız kalmaz!” şeklindeki bu mesaja da haber metninde yer verilerek, muhalif görüşlü sendika ve grupların internet sitelerine karşı gerçekleştirilen siber zorbalık, gazetenin kendi ideolojisi ile uyuşan içeriği sebebiyle haber diliyle olumlanıp onaylanmış, üstelik söz konusu mesaja haberde müdahale olmaksızın yer verilerek daha geniş bir alana yayılması sağlanmıştır.

16 Mayıs tarihinde yayınlanan **“Soma'ya yardım için buluştular”** başlıklı haberde, “Adana Valiliği ve Adana Büyükşehir Belediyesi'nin koordinasyonu ile yardım kampanyası başlatılan yardım kampanyası hakkında açıklama yapan dönemin Adana Valisi Hüseyin Avni Coş'un, faciayı ‘suiistimal etmek’ isteyen gruplara dikkat çektiği, bazı marjinal grupların milli yas nedeni olan faciayı istismar vesilesi edip kamu düzenini bozmak, asayışı bozmak için ‘provokasyon çalışması içinde olduğuna’ dair bilgiler olduğu ve vatandaşın sağduyusunun bu tür provokasyonlara asla itibar etmeyeceğinden kendilerinin emin oldukları” şeklindeki hem muhalif tepkileri hedef haline getirip marjinalleştiren hem de “sağduyulu vatandaş” egemen söylemini ön plana çıkaran açıklamalarına yer verilmiştir.

“Bahçeli'den övgü” başlıklı haberde MHP Genel Başkanı Bahçeli'nin, “Soma'da yetkililerden faciaya ilişkin bilgi aldığı” belirtilerek, “kendisinin devletin ilk andan itibaren gerek madencileri kurtarabilmek gerekse yaraları sarabilmek açısından üstün gayret gösterdiği

ve kriz yönetiminden sorumlu olan devlet görevlilerinin vereceği bilgileri esas almanın lazım olduğu” şeklindeki açıklamalarıyla iktidarın facia alanındaki güncel rolü, muhalefet partisi liderinin söylemi üzerinden öne çıkarılarak olumlanmıştır.

“**İşçinin yanında koltuğumun değeri yok**” başlıklı haberin giriş paragrafında Enerji Bakanı Yıldız’ın, “bir kişinin (haberın ilerleyen bölümünde bu kişinin avukat olduğunu belirten Kemal Özgür Yetkin olduğu aktarılmıştır) istifa edip etmeyeceği şeklindeki sorusuna verdiği ‘işçinin yanında koltuğumun değeri olmadığı’” yanıtı yer almıştır. Haberın ilerleyen bölümünde Bakan Yıldız’ın Yetkin’e verdiği “Benim koltuk, masa, sandalyeyle ilgili düşüncemi belki okumuştundur. Avukat bey gözümde, işçi kardeşimin yanında şu kadar değeri yok. Eğer böyle bir kazanın, bırakın olmasını, bırakın bu dediğiniz sayıları, bir tane işçi kardeşimle koltuğumu hiçbir şekilde tartışmam.” şeklindeki söz konusu yanıtın tamamı okuyuculara Yıldız’ın kendi ağzından, tırnak içerisinde sunulmuş, Yetkin’in “bakanın bu yanıtı üzerine ‘İstifa edeceğinizi anlıyorum o zaman.’ diyerek ayrıldığı” da paylaşılmıştır. Haber metninde Bakan Yıldız’ın, “madende bardakla dağıtılan çorba ile simitten aldığı, bir işçi yakınına görünce aldığı çorba ve simidi kendisine ikram ettiği ve bir süre kazada yakınına yitiren işçi yakınıyla konuşarak kendisini teskin ettiği” şeklindeki facia bölgesinde gerçekleştirdiği sıradan, insani eylemlerini içeren bilgilere de yer verilmiştir.

“**Uğur Dündar'a Soma'da şok protesto**” başlıklı haberde, hükümete karşı muhalif duruşuyla tanınan gazeteci ve yazar Uğur Dündar’ın, “Türkiye Gazeteciler Federasyonu Başkanı Atilla Sertel ile birlikte facianın yaşandığı maden ocağında yürütölen çalışmaları inceleyerek mahsur kalan işçilerin yakınları ve vatandaşlarla sohbet ettiği” belirtilmiş, ancak haberın giriş paragrafındaki bu bilgi haber metninde standart yazı karakterinin çok altında, zorlukla okunabilecek ufaklıkta harf karakterleri ile sunulmuştur. Haberın standart harf büyüklüğünde sunulan devamında ise Dündar’ın “konuşma yapmak isteyince bir grup işçi yakınına ‘Burası siyaset yapma yeri değil, git burdan. Düğüne gider gibi gelmişsin, git buradan...’ denilerek protesto edildiği ve konuşmasını yarıda keserek maden sahasından ayrıldığı” şeklindeki kendisine yönelen toplumsal reaksiyonu önceleyen bilgiler aktarılmıştır.

“**Provokatörler işbaşında**” başlıklı haberın alt başlığında, “Cumhurbaşkanı (Gül), Başbakan (Erdoğan) ve muhalefet liderlerinin Soma'yı ziyareti sırasında yaşanan acıyı ‘istismar etmek’ isteyenlerin ‘yalan bilgilerle provokasyona kalkıştığı’” bilgisine yer verilmiştir. Haberın giriş paragrafında “Gül, Erdoğan ve muhalefet liderlerinin Soma'yı ziyaretleri sırasında ‘madencilerle bir yakınlığı bulunmayan’ provokatörlerin sahneye çıktığı, bu grupların girişimleri bazı internet siteleri ve sosyal medya üzerinden paylaşılırken, yanlış ve çelişkili bilgiler yayılarak Soma'da ‘kaos yaşandığı algısı oluşturulmaya’ çalışıldığı” şeklindeki faciaya

yönelik toplumsal reaksiyonu marjinalleştiren iddialar sunulmuş, bu iddialara destek olması amacıyla ilçede yaşanan arbede sırasında gözlemlenen çeşitli detaylar maddelendirilmiştir. Birinci maddede “kalabalık tarafından tekmelenip yumruklanan Audi marka otomobilin Başbakan Erdoğan'ın makam aracı olarak tanıtıldığı, halbuki Erdoğan'ın Soma'da kullandığı makam aracının zırhlı Mercedes olduğu” bilgisi aktarılmıştır. “Erdoğan'la ilgili çarpıtılmış bir diğer haber” olarak sunulan ikinci maddede, “Erdoğan'ın protestolardan uzaklaşmak için markete girdiği ileri sürüldüğü, dün de Erdoğan'ın markete giriş görüntüleri yayımlanarak bir vatandaşı (Taner Kuruca) yumrukladığının iddia edildiği” hatırlatılarak, “olayın aslının Erdoğan'ın makam aracıyla giderken protestolar üzerine aracından inerek vatandaşların yanına gidip konuşmak istediği, bu sırada küçük çaplı bir arbede yaşandığı, korumaların ‘güvenlik kaygısıyla’ Erdoğan'ı oradan uzaklaştırmaya çalıştıkları, ‘kalabalık bir kitlenin’ arkadan yüklenince Erdoğan ve beraberindekilerin önlerindeki bir markete yöneldikleri, bir vatandaşın (Taner Kuruca) Erdoğan'la konuşmaya başladığı ve ‘kolunu tuttuğu’, vatandaşın Erdoğan'ın kolunu tutunca korumaların müdahale ettiği ve arbede çıktığı, Erdoğan'ın da korumalar ve vatandaş arasında kaldığı” belirtilmiş, bu iddialar gazetenin okuyucularına “olayın en yakın görgü tanığı” olarak tanıttığı dönemin AKP Manisa milletvekili Selçuk Özdağ'ın tanıklığı ile desteklenmiştir. “Algı operasyonunun en dramatik örneklerinden biri” olarak sunulan üçüncü maddede “madende 15 yaşında çocuk işçi çalıştırıldığı iddiası dile getirilmiş, bu iddianın ‘Berkin Elvan’ ile bağlantı kurulmaya çalışılarak kamuoyunun ‘yönlendirilmek istendiği’ iddiasına, Enerji Bakanı Yıldız ve Çalışma Bakanı Çelik’in 15 yaşında olduğu öne sürülen işçinin 19 yaşında olduğunu açıkladığı” şeklinde yanıt verilmiştir. Dördüncü ve son maddede “Erdoğan'ın Özel Kalem Müdür Yardımcısı ve Müşaviri Yusuf Yerkel'in medyaya yansıyan fotoğraflarında bir madenci yakınıni tekmelediği öne sürüldüğü, ancak bu kişinin ‘organize gruplarca yönlendirilen bir protestocu olduğunun’ anlaşıldığı” (İncelenen önceki gazetelerdeki haberlerden, bu kişinin aynı işletmenin başka bir madeninde çalışan maden işçisi Erdal Kocabıyık olduğu hatırlanabilir.) bilgisi okuyucularla paylaşılmıştır.

“Çelik'ten Başbakan yumruk attı iddiasına yanıt” başlıklı haberde AKP Genel Başkan Yardımcısı ve Parti Sözcüsü Hüseyin Çelik'in parti genel merkezinde yaptığı basın toplantısından, (faciadan önce CHP'nin reddedilen önergesi hakkında) “CHP'nin bir önerge vermiş olduğu, ‘önerge reddedilmiş ve bu facia yaşanmış’ şeklinde bir algı oluşturulmaya çalışıldığı, meclise her yıl binlerce önerge verildiği ve bunların bir çoğunun muhalefetin ‘meclisi yavaşlatma çabalarına’ yönelik olduğu, (Soma'da yaşanan arbede ile ilgili olarak) Başbakan'ın marketin içerisinde ‘birisine yumruk attığı’ şeklinde bir iddia ortaya atıldığı, birisinin ortaya bir yalan ortaya atıp sonra bunu büyütüp kendisinin bile inanmaya başladığı,

Türkiye'de 'protesto mangası' olarak oluşturulan bazı kimselerin adeta bir milli felaketten kendileri açısından 'rant devşirmeye' çalıştıkları, orada yaraları sarmak üzere giden siyasetçileri 'yaralayacak şeyler yaparak' onları yapmaları gereken işlerden alıkoydukları, taşkınlık yapanların araştırılması halinde 100'ünden 99'unun hayatını kaybetmiş insanların yakınları olmadığının görüleceği, bu kişilerin 'ekip ekip sağdan soldan toplanarak' Türkiye'nin muhtelif yerlerinde bunları yaptıkları, Soma'ya gitmiş Başbakan ve ekibine saldırılarak milletvekili arkadaşlarının arabalarının 'pert edildiği', meseleyi vandalizm haline getirmenin hiçbir hukuk sisteminde yazmadığı, her hadiseyi 'hükümete karşı nasıl antipati oluşturabiliriz' haline getirmenin siyasetle, vicdanla ve fikir namusuyla bağdaşmadığı, (Başbakan Erdoğan'ın kader, fitrat ve geçmiş kazalardan verdiği örnekler ile ilgili olarak) iş ve meslek riskine temas ettiği ve Sayın Başbakanın bu meseleyi küçümsediği şeklinde yorumlar yapanların aslında kendi yorumlarıyla kendilerini küçümsediği" şeklindeki, ana muhalefet partisi başta olmak üzere ideolojik rakiplerini suçlayıcı, itham edici ve hedef gösterici söylemler içeren, facia nedeniyle iktidara yönelmiş olan bütün tepki ve eleştirileri olumsuzlayıp kaynaklarını genelleyen açıklamaları okuyucularla paylaşılmıştır.

"Koç sayesinde batmaktan kurtuldu" başlıklı haberde "300'e yakın işçiye mezar olan maden ocağının işletmecisi Gürkan'ın, sadece 'hükümetle' değil bütün siyasi partilerle, sendikalarla ve maden ocaklarına bilirkişi tayin eden üniversitelerle yakın ilişkiler kurmasıyla tanındığı" belirtilerek, haber diliyle okuyucuların dikkati işletmenin iktidar ile olan ilişkisi üzerinden uzaklaştırılmak ve muhalefet ile ilişkilendirilmek istenmiştir. Haberde ayrıca önceki gün başka bir haberde anonim bir sosyal medya hesabına dayanılarak verilen, Gürkan'ın, 2000 yılında Mimar Sinan adıyla çıkarılan dergide "‘Masonluğun Nuru’ başlıklı makale yazacak kadar ‘iyi bir mason’ olduğu" bilgisi de okuyuculara tekrar hatırlatılmıştır. **"Twitter'da Alp Gürkan'ın bu yazısı konuşuluyor"** başlıklı haberde bahsi geçen dergi tekrar gündeme getirilmiş; "facianın ardından Hürriyet başta olmak üzere bazı yayın organlarının 'toz kondurmadığı' Gürkan'ın Koç Grubu'na yakınlığının bilinmekte olduğu, Gürkan'ın Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası Derneği'ne ait 'Mimar Sinan' isimli dergide yayımlanan yazısının Twitter'da gündeme getirildiğini" vurgulamıştır. "Bazı medya organlarının Gürkan'ı görmezden gelen perspektifinden sonra, sosyal medyada 'Alp Gürkan'a neden dokunulmuyor?' tarzında sorular sorulduğunu" iddia eden gazete, Gürkan'ın sorgulanmamasını 2000 yılında bahsi geçen dergide yayımlanan 'Masonluğun Nuru' başlıklı yazısıyla kendisinin masonik ilişkileri üzerinden ilişkilendirmiştir. Gazete haberine Twitter'da söz konusu yazıya ithafta bulunarak "plaza gazetecilerinin patronun (Gürkan) adını ağızlarına niye almadıklarının anlaşıldığı" şeklinde tespitler de yapıldığını belirtmiştir. İstanbul'un

Beşiktaş semtinde bulunan bir plazadan yayın yapan Sabah'ın kendisiyle aynı ideolojik çizgide bulunmayan basın kuruluşları için “plaza gazetecisi” ifadesini kullanması ironik bir görüntü ortaya çıkarmıştır.

“**Yas rantçıları**” şeklindeki suçlayıcı üsluplu başlıklı haberin alt başlığında “Gezi olayları ve 17 Aralık'taki gibi Soma faciasında da Fethullah Gülen örgütüyle hareket eden Doğan Grubu yayın organlarının, provokatif haberler yaparken madenin patronunu da kolladığı” belirtilerek, Doğan Yayın Grubu gazetelerine karşı olumsuz tutum, grubun gazetelerinin Gezi Parkı protestoları (o dönem Gülen cemaati iktidarı desteklemişti) ve 17 Aralık yolsuzluk soruşturması sırasında yayınladığı iddia edilen haberler üzerinden Gülen cemaati destekçiliği ön kabulü sürdürülmeye devam edilmiştir. Haber metninde “her toplumsal olayı ‘hükümet aleyhtarı siyasi rant fırsatı’ olarak gören bazı çevrelerin maden faciasından sonra da düğmeye bastığı, başta Doğan Grubu ve Fethullah Gülen örgütünün yayın organları olmak üzere kimi yayın organlarının provoke ettiği bazı çevrelerin, Soma halkının acısını hükümet aleyhtarı gösterilere dönüştürerek siyasi rant elde etme peşine düştüğü” iddiası aktarılmış, “Gezi olayları ve 17 Aralık'taki darbe girişiminde AKP hükümetini devirme girişiminde Gülen örgütüyle birlikte hareket eden Doğan Grubu yayın organlarının yeniden provokatif haberlere başladığı” şeklindeki Doğan Grubu gazetelerinin hükümeti eleştiren haberlerini provokasyon olarak tanımlamaya ve Gülen cemaati ile ilişkilendirmeye devam etmiştir. Haberin devamında, okuyuculara “grubun en etkili internet sitesi” olarak tanıtılan hurriyet.com.tr'nin “insanların acılarını ajite edip facianın bütün sorumluluğunu hükümete ve Başbakan Erdoğan'ın üzerine yıkma gayreti içine girdiği, facianın yaşandığı günden itibaren tıpkı Gezi olayları sonrasında olduğu gibi küçük grupların yaptığı hükümet karşıtı gösterileri bile ‘Türkiye yangın yeri’ edasıyla yayınlamayı sürdürdüğü” iddiasında bulunulmuştur. Ancak okuduğunuz çalışmada incelenen hurriyet.com.tr kaynaklı Hürriyet haberlerinde, facianın sebep olduğu toplumsal olay ve gösterilere fazlasıyla değinilmiş olmasına rağmen, gazetenin eylemcileri ve tavırlarını haber diliyle çoğunlukla olumsuzlamış olduğu görülmektedir. Haberin devamında gazete, Hürriyet'i (ilçede yaşanan arbede hakkında) “küçük bir provokatör grubun önceki gün Başbakan'ı protesto etmesini Soma halkına mal etmeye çalışmak ve ‘Başbakan kaçıp kurtuldu’ içeriğiyle vermekle” itham etmiş, (Hürriyet çözümlemesinde “kaçıp kurtulmak” şeklinde bir ifadeye rastlanmamıştır) “bu durumun büyük tepki gördüğü” (kimin tepki gösterdiği de belirtilmemiştir) genellemesinde bulunmuştur. “Patronun hiç mi suçu yok?” ara başlığı ile, “Doğan Grubu yayın organlarının haberlerinde hükümet ve Başbakan Erdoğan aleyhtarı haberleri ‘son derece provokatif üslupla’ verirken, facianın asıl sorumlusu olan işletmeyi ve sahibini (Gürkan) koruma gayreti içine girdiği, ‘çelişkili yazılı açıklamalar’

dışında (faciadan sonraki) üç gündür kamuoyuyla sağlıklı bir irtibatı bulunmayan Gürkan'a sadece Doğan Grubu yazarlarının ulaşabildiğine” dikkat çekilmiş, Gürkan’ın sadece (Nisan 2016’da yayın hayatına son verilen) Radikal gazetesine beyanat verdiği bilgisi gazete tarafından “300’e yakın insanın yaşamını yitirdiği maden ocağının sahibini kollama gayreti” olarak değerlendirilmiştir. “Aydın Doğan’ın Erdoğan düşmanlığı” ara başlığı ile, “Aydın Doğan ve kızlarının sahibi olup yönettiği Doğan Medya Grubu’nun, Başbakan Erdoğan’a ‘düşmanlıkta sınır tanımadığı’, Doğan Medya’ya bağlı yayın organları olan Hürriyet, hurriyet.com.tr, Kanal D, CNN Türk, Radikal ve Posta’nın Gezi olayları ve 17 Aralık darbe girişiminde de paralel örgütle ‘kirli bir iş birliği yaptığı’” şeklindeki ithamlar vurgulanmıştır. Önemli bir hatırlatma bilgisi olarak; Gezi Parkı olayları sırasında yukarıda isimleri belirtilmiş olan televizyon kanalları ve gazetelerin, yaşanan olayları ve sonuçlarını görmezden gelerek sanki hiç yaşanmıyormuşçasına normal yayın akışlarına devam etmiş olmaları sebebiyle kamuoyundan büyük tepki görmüş olmaları da unutulmamalıdır. Gazetenin önceki günlerde yayınladığı, diğer gazete ve yayın gruplarını hedef alan haberlerinde olduğu gibi, hükümete ve Başbakan Erdoğan’a yönelik eleştirel söylemlerine karşı sergilediği hoşnutsuzluğu ve tahammülsüzlüğü gizlemeyerek, bu eleştirel yayınları yapan diğer yayın kuruluşları ve bu kuruluşların sahiplerine karşı suçlayıcı, yargılayıcı ve itham edici bir dil kullanmaktan çekinmediği, hatta sıklıkla onları (kendilerinin de geçmişte desteklemiş olduğu) Gülen cemaatiyle ilişkilendirmekten bile kaçınmadığı gözlenmektedir.

“**Gerginlik arttı Kızılay karıştı**” başlıklı haberde “Soma’da yaşanan Cumhuriyet tarihinin en büyük maden faciasını ‘fırsata dönüştürmek isteyen aşırı grupların’ Ankara’da polisle çatıştığı, gruba polis müdahalesinin mesai çıkışına denk gelmesi nedeniyle gazdan çok sayıda vatandaşın etkilendiği ve çıkan olaylarda 3 polis memurunun yaralandığı” bilgileri ile, faciaya gösterilen tepki topluma yönelen “mağduriyet” algısı meydana getirilerek ile olumsuzlanmıştır.

17 Mayıs tarihinde yayınlanan “**Başbakanımız acıları yüreğinde hissediyor**” başlıklı haberde Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu’nun, “İngiltere’de CNN muhabiri Christiane Amanpour’a verdiği mülakat sırasında söylediği, (facianın) çok üzücü bir olay ve cumhuriyet tarihinde yaşanan en trajik kazalardan biri olduğu ve Başbakan (Erdoğan’ın) bütün acıları yüreğinde hissettiği” şeklindeki demecine kısa bir metin olarak yer verilmiştir.

“**MHP’den Yıldız’a övgü**” başlıklı haberde “MHP’li milletvekillerinin faciaya ilişkin tespitlerinden oluşan raporu parti yönetimine sundukları, raporda bulunan; kazanın sebebine ilişkin bir bilgi yer almadığı, Enerji Bakanı Yıldız’ın hızlı davranarak bölgeye ulaştığı ve

çalıştığının belirtildiği, diğer bakanlıklara yönelik eleştiriler yer aldığı ve provokasyonların taban bulmadığı” şeklindeki oldukça kısa ama iktidarı olumlayan bilgilere yer verilmiştir.

“Dışişleri Bakanlığı'ndan yalanlama” başlıklı haberde dönemin Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Tanju Bilgiç'in, “bazı basın organlarında Başbakan Erdoğan'ın Soma'da (arbede esnasında) İsrail ile ilintili bazı uygun olmayan ifadeler (İsrail dölü) sarf ettiğine dair iddialara ilişkin, Başbakan'a atfedilen ifadelerin tamamen gerçek dışı olduğu, Erdoğan'ın hiçbir şekilde iddia edildiği gibi bir ifadede bulunmadığı, Başbakan'a atfedilen ifadelerin tamamen gerçek dışı olduğu, bu gibi temelsiz iddialarda bulunanları şiddetle kınadıkları” şeklindeki söz konusu iddiaların sorumluluğu Erdoğan'dan uzaklaştıran açıklamalarına yer verilmiştir.

“Hürriyet'in market yalanı” başlıklı haberin alt başlığında “(Aydın) Doğan'ın (gazetesinin ismine ithafen) ‘Yalan Hürriyeti’ nin yine tutmadığı, (arbede ile ilgili haberlerinde) yumruk deyip, (sonradan bu bilgiyi) tokata çevirdiği, Soma'ya otobüslerle taşınan ‘marjinal eylemcilerin’ provokasyonunu ise (okuyucularına) ‘halk Erdoğan'ı yuhaladı’ diyerek ‘yutturduğu’” şeklindeki genel haber diline uymayan, suçlayıcı ve kesin yargı belirten ifadelere yer verilmiştir. Haberin giriş paragrafında “‘Başbakan Erdoğan düşmanlığına’ devam eden Aydın Doğan'ın sahip olduğu yayın organlarının, bulanık bir görüntüyü, ‘Soma'da Başbakan madenciye yumruk attı’ başlıklarıyla duyurduğu, Soma'daki yumruğu ne olayın yaşandığı iddia edilen marketin çalışanlarının, ne de Başbakan'ın yakınındakilerin doğruladığı” ifadelerine yer verilmiştir. “Provokasyon çabası” alt başlığı ile birlikte haberin devamında, “Başbakan Erdoğan'ın basın açıklaması yaptıktan sonra Soma'dan ayrılırken ‘provokatör bir grup’ tarafından protesto edilmiş olduğu, Aydın Doğan medya grubunun Başbakan'ın Soma ziyareti sırasında yaşanan ‘küçük bir gerginliği’ maden faciasında 300'e yakın insanın hayatını kaybetmesinden daha büyük bir olaymış gibi ‘yaygara yaparak’ duyurduğu, Doğan Medya yayın organlarında nerede ve ‘kim tarafından çekildiği belli olmayan’ bulanık bir kamera görüntüsü eşliğinde, Başbakanın madenci gence saldırdığı haberlerinin ‘pompalandığı’, Başbakanın kendisine istem dışı tokat vurduğu gibi ‘garip bir ifadeyle’ manşete taşıdığı madenci Taner Kurucan'ın kayıplara karıştığı” şeklindeki ifadeler yer bulmuştur. Gazete (tokat) olayının meydana geldiği iddia edilen Yeşil Portakal Market'in işletmecisini (ismi belirtilmemiştir) kaynak olarak göstererek, “kendisinin Başbakan geldiği sırada kapının önünde oldukları, (Erdoğan'ın) gelişini ve markete girişini izledikleri, Başbakan'la tartıştığı iddia edilen ve basında resmi yayınlanan mavi gömlekli gencin (Taner Kuruca) girişteki manav bölümünde market arabalarının orada durduğu, kendisinin ve market çalışanı arkadaşlarının hiçbirisinin Başbakan'ın o gence ya da başka birine yumruk attığını görmedikleri” şeklindeki ifadelerini metinde yer alan itham ve iddialarının ispatı olarak okuyucularına sunmuştur. Haber metninin

tesirini pekiştirmek ve inanılrlığını arttırmak için tanık göstermeye, okuyuculara “olayın en yakın görgü tanığı” olarak tanıtılan dönemin AKP Manisa Milletvekili Selçuk Özdağ’ın, “İzmir ve Muğla'dan 30-40 kişilik ‘sol marjinal bir grubun’ provokasyon amacıyla Soma'ya gelmiş oldukları, bu aykırı grubun ‘cılız bir gösteri’ yaparak Başbakan'ı yuhaladıkları, o sırada bir vatandaşın ‘ısrarlı daveti üzerine’ Başbakan’ın dükkana girdiği, çıkışta grubun içinde bulunan bir kişinin Başbakan’ın kolunu çekmek istediği, bunun üzerine korumaların müdahale ettiği ve korumalarla grup arasında arbede yaşandığı, asıl vahim olan durumun aynı grup içerisinde AKP İl Başkanı ve İlçe Yöneticisinin olduğu arabaya taş ve sopalarla saldırarak arabayı ‘kullanamaz hale getirdikleri’, kendisinin içinde bulunduğu aracın saldırıdan son anda kurtulduğu ve Başbakan'ın madenciye tokat attığı iddiasının ‘kesinlikle yalan olduğu’” şeklindeki ifadelerinin aktarılmasıyla devam edilmiştir. Haberde AKP Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Çelik’in, “maden işçisi Taner Kurucan'ın Doğan Medya grubu yayın organlarında yayımlanan, Başbakan’ın kendisine tokat attığı beyanatına ilişkin yaptığı, görüntü ‘denilenleri’ kendisinin de seyrettiği, bununla ilgili elde bir görüntü olmadığı, Başbakan'ın etrafında olan ve orada bulunan yüzlerce insanın iddialarına veya onların ifadelerine itibar edilmediği” şeklindeki demeçleri de yer bulmuştur. Haberde ayrıca metinde anlatılan olay ile aynı gün, aynı yerde yaşanan, Yusuf Yerkel’in madenci Erdal Kocabıyık’ı yerde tekmelemesi hakkında hiç bir bilgiye yer verilmeyerek enformasyon eksiltimi de gerçekleştirilmiştir.

“**Hürriyet'in yalan dünyası**” şeklindeki sübjektif, itham edici başlıklı haberin giriş paragrafında, “başta Hürriyet olmak üzere Doğan medyasının ‘bütün unsurlarının’, facianın yaşandığı ilk andan itibaren halkı hükümete karşı ‘bir kalkışmaya ikna edebilmek’ için her yolu denediği ve yazarı, televizyoncusu, editörü ve muhabiriyle her türlü ‘karanlık dedikoduyu’ yalan olduğunu bile bile sosyal medyada yaymak için elinden gelen çabayı gösterdiği” şeklindeki, bir medya grubunun bütün çalışanlarını hedef gösteren ifadeler yer bulmuştur. Haberin devamında (Hürriyet’in) “Soma halkını sokağa inmeye ‘ikna edemeyince’ otobüslerle taşınan ve Soma'dan ‘yeni bir Gezi çıkarmak’ için her türlü manipölasyonu yapan, polisle çatışan provokatörleri (haberlerinde) madenci ailesi gibi kamuoyuna yansıtmaya çalıştıkları, bunlar yetmeyince önce Başbakan’ın göstericiye yumruk attığı (haberini) ‘paralel yapıyla’ el ele dünyaya servise geçtiği, yumruk yalanı tutmayınca Hürriyet’in ‘hayal dünyası geniş’ editörlerinin bu sefer de Başbakan’ın madenci yakınına tokat attığını dediği, ‘paralel organizasyonun’ çarklarının tekrar dönmeye başladığı ama halktan beklediklerini alamayınca yine fikir değiştirdikleri, şimdi de Başbakan'ın ‘Yuhlarsan tokadı yersin’ dediğini dedikleri” şeklindeki, Doğan Grubu yayınlarına karşı ithamlar ve ihtimaller üzerine kurulu iddialar sunulmuş, toplumun faciaya gösterdiği tepkiyi önceki haberlerde olduğu gibi söylem yoluyla

Gezi parkı eylemleri ve Fethullah Gülen cemaati ile ilişkilendirme çabaları sürdürülmüştür. Haber metni gazetenin, “editörlerinin hayal dünyalarının genişliğine göre, videoları ‘işlerine gelen yerden’ montajlayıp üzerine istedikleri altyazıları yazan Hürriyet’in yalanlarına artık ‘kendilerinin de yetişemediği’” şeklindeki eleştiri konusu gazetenin içeriği hakkında kesin yargı içeren ifadesiyle son bulmuştur.

“Yılmaz Özdil'den kan donduran yorum!” başlıklı haberde “Soma'da 301 işçinin şehit olduğu acı kaza sonrası Hürriyet gazetesi yazarı Yılmaz Özdil'in yaptığı yorumla ‘herkesin tepkisini çektiği’, Halk TV'de canlı yayına bağlanan Özdil'in Soma'daki faciayı yorumlarken kullandığı ‘O işçiler için bu kaza normaldir hatta müstahaktır, Türkiye layığını buldu’ şeklindeki sözleriyle ‘her kesimin’ kanını dondurduğu, Özdil’in o işçilerin (Soma’lı maden işçileri) Başbakan Erdoğan’ın Manisa ve İzmir’deki mitinglerine para karşılığı katıldıkları ve Başbakan Erdoğan’a sevgi gösterilerinde bulundukları, bu sebepten dolayı da bu kazanın onlara müstahak olduğunu söylediği” bilgisine yer verilmiş, haberin sonunda Özdil’in, “Hürriyet'teki köşesinde (2011 yılında) Uludere'de yaşanan ‘hava operasyonunda’ (kaçakçıların terörist zannedilerek uçakla bombalanması) 34 kişinin hayatını kaybetmesi sonrası, ölenleri katıra benzeterek tepki çektiği” bilgisi okuyuculara hatırlatılmıştır. Haber metninde gazete tarafından Özdil’e yöneltildiği belirtilen tepkinin, metin içerisinde “herkesin tepkisini çektiği” ve “her kesimin kanını dondurduğu” ifadeleriyle genellenerek toplumun tamamına mal edildiği görülmektedir.

“İkinci müftünün karısı skandalı!” başlıklı haberin alt başlığında “(İngiliz kamu yayıncılığı kuruluşu) BBC'nin Türkiye'yi ‘karıştırmaya’ yönelik çabalarının durmak bilmediği, Gezi olaylarından sonra şimdi de Soma'da ‘provokasyon yapmak’ için elinden geleni ardına koymadığı” belirtilmiş, haberin giriş paragrafında Gezi Parkı eylemleri döneminde müftü karısı olduğu şeklinde bir parodi videosu çekerek sosyal medyada yayınlayan ve bu videonun kamuoyunda yarattığı tepki sonrasında partisinden istifa eden CHP üyesi Gül Taşlı Cenal’a atıfta bulunularak; “Gezi ‘kalkışmasında’ müftü karısı olduğunu söyleyerek başına bir örtü geçirip ‘provokasyon yapan’ CHP’li Cenal vakasının aynısının Soma'da yaşandığı, BBC Türkçe (Haber Servisi) muhabiri Rengin Arslan’ın görüntülediği iki kadının ölen madenci eşleri diye sunulduğu, iki kadının AKP'nin ‘işten çıkarma tehdidiyle’ oy topladığı iddialarının ‘paralel örgüt medyasında’ ve OdaTV'de manşetlere çekildiği (OdaTV bir internet haber sitesi olup, manşetine haber çekecek bir basılı, süreli yayını bulunmamaktadır), ancak kadınların nasıl bir provokatör olduklarının kanıtlarıyla ortaya çıkarıldığı ve karşılarında ikinci bir ‘müftünün karısı’ vakası olduğu” bilgilerine yer verilmiştir. Haberin devamında “kadınların 1 Mayıs eylemlerinde çekilen fotoğraflarının sosyal medyaya düştüğü, aynı kadınların Gezi olaylarının

hemen ardından ‘türeyen’ Duran Adam eylemlerinde görüntülenmiş oldukları ve hatta kadınlardan birisinin Duran Adam eylemini başlatan kişi (Erdem Gündüz) ile fotoğraf bile çekirmiş olduğu” bilgilerine, söz konusu kişilerin daire içine alınmış fotoğrafları ile birlikte yer verilmiştir.

“**Bakan sonunda patladı**” başlıklı haberde Enerji Bakanı Yıldız’ın, “faciada hayatını kaybedenlerin sayısının 301 olduğu ve ocaktaki yangının kontrol altına alındığı” şeklindeki açıklamasının altında, “Bütün eleştirileri sinemize çektik, ama artık dayanamayacağım” ara başlığı ile “(Hürriyet yazarı Yılmaz Özdil’in TV’de söylediği sözler üzerinde) şu ana kadarki sakinliklerini ve sükûnetlerini korudukları, bütün eleştirileri ‘sinelerine çekerek’ içlerindeki fırtınayı sessizlik olarak buraya taşıdıkları, bir adamın (Özdil) kalkarak ‘bunlar müstahaktı’ dediği, hayatını kaybeden işçilere yalnızca AKP mitingine gittiklerinden dolayı, yalnızca Başbakana ‘parti lideri dediklerinden’ dolayı bunların müstahak olduğunu söylediği, buna tahammül etmelerinin söz konusu olmadığı, (daha önceden) 77 milyonun yaralı olduğunu söylemiş olduğu ve o sayıdan bir kişiyi ‘çıkarmaları gerektiği’ çünkü bu adamın (Özdil) yaralı olmadığı, çalışma arkadaşlarına (Hürriyet gazetesine) seslenerek böyle bir insanla nasıl yan yana çalışılabildikleri, bunu söyleyecek bir adamla nasıl bir fikir değerlendirilebileceği, kendilerinin ‘basının özgür olmasını istedikleri’ bir yapıda oldukları, ama (Özdil’in) özgür olmak isteyen basına bir istismar aracı olarak konduğu” şeklindeki ifadeleri aktarılmıştır. Haberin devamında Yıldız’ın, “herkesi (faciada hayatını kaybeden) 301 işçinin hassasiyetine ve onların cenazesine gösterilmesi gereken nezakete davet ettiği, ‘müstahaktır’ demenin böyle bir ölümü kendi zihninde kalbinde ve ‘makul hale getirmek’ olduğu, bu acının içerisinde böyle bir cümlemin ‘77 milyon – 1’ (Özdil) tarafından kabul edilemez olduğu, böyle bir insafsızlığa, insansızlığa ve kutsalsızlığa tahammül edemeyecekleri, (Özdil’in) ‘müstahaktır’ kelimesinin bedelini ödemek durumunda olduğu ve kendisinin bunu ‘işçi kardeşleri’ adına söylediği şeklindeki ifadelerine de yer verilmiştir. Yıldız’ın bu açıklamaları daha sonra “**Bakan sonunda patladı**” başlığı ve facianın hemen ardından bölgeye giderek çalışmaları organize eden Yıldız’ın, “Yılmaz Özdil’in çirkin sözlerine dayanamadığı ve sabrıyla tüm halkın takdirini kazanan Yıldız’ın (Özdil’in sözlerine yönelik) ‘Artık dayanamayacağım’ dediği” şeklindeki alt başlıkla ayrı bir haber olarak tekrar okuyuculara sunulmuştur.

“**Aydın Doğan’ın Erdoğan nefreti**” şeklindeki itham ve kesin yargı içeren başlıklı ve “Başbakan Erdoğan’a karşı ‘her türlü fırsatı değerlendiren’ Aydın Doğan’ın Gezi ve 17 Aralık darbe girişiminin ardından, Soma’yı da fırsat bildiği” şeklindeki ön kabul içeren olumsuzlayıcı alt başlıklı haberde, “Gezi olayları ve 17 Aralık hükümete karşı darbe girişimi gibi olayları fırsat bilerek Başbakan Erdoğan’a karşı ‘taarruza geçen’ Aydın Doğan ve medyasının

Soma'daki faciayı 'koz olarak kullandığı', Aydın Doğan'ın bu tutumuna kurumunda (Doğan Yayın Grubu) çalışan yazarlar ve programcılar da katıldığı" vurgulanmıştır. Haberin devamında "CNN Türk'te program yapan Şirin Payzın'ın canlı yayında '(hükümetin) iş adamını zor durumda bıraktığını, hangi iş adamının bu kadar yanında çalışan işçisinin ölmesini isteyebileceğini' söyleyerek 'ölüm madeninin' sahibi Gürkan'ı mağdur, hükümeti ise olayın 'asıl faili olarak göstermeye' çalıştığı ve Hürriyet yazarı Yılmaz Özdil'in katıldığı Halk TV canlı yayınında Soma'da hayatını kaybeden maden emekçilerinin 'AKP'ye oy verdikleri için ölmelerinin müstahak olduğunu' söylediği" belirtilmiştir. Haberin devamında, "bu skandallara son olarak Hürriyet yazarı Yalçın Bayer'in eklendiği, Bayer'in köşe yazısında 'Hakiki darbenin Soma olduğunu, iktidarın diğer çakma darbelerden kurtulduğunu ama bu seferki (maden faciasının) hakiki bir darbeye benzediğini' yazarak, 301 kişinin ölümünü hükümete karşı 'darbe olarak niteleyecek' kadar alçaldığı" yorumuna yer vermiştir. Gazete bu habere kaynak olarak, kendisiyle aynı ideolojik çizgideki Star gazetesini göstermiştir.

"Soma'da 8'i avukat 37 kişiye gözaltı" başlıklı haberde "Eğitim-Sen'de toplantı yapan 8'i avukat 37 kişinin, toplantının ardından polisin kimlik sorgulaması yapmak istemesi üzerine 'kimlik göstermedikleri', bunun üzerine 37 kişinin polis ekipleri tarafından gözaltına alındığı, gözaltına alınan kişilerin sağlık kontrolünden geçirilmek üzere Soma Devlet Hastanesi'ne getirildiği sırada CHP İstanbul Milletvekili Şafak Pavey ve CHP Manisa Milletvekili Özgür Özel'in Soma polisinin olası bir eyleme, yürüyüşe, protestoya karşı 3 bin kişilik gözaltına hazırlık yapmış olduğu, Avukatların emniyete götürülemeyeceği sadece savcılık tarafından sorgulanacağına dair dayanak hatırlatılınca hep birlikte (hastaneye) geldikleri, Savcının avukatlar için gözaltı kararının olmadığı, onları kim tuttuysa sorunun ona sorulması gerektiğini söylediği" şeklindeki açıklamalarına yer verilmiştir. Diğer gazetelerde yer alan, gözaltındaki kişilerin polis tarafından darp edildikleri iddiaları hakkında haberde bir bilgi bulunmamaktadır.

18 Mayıs tarihinde yayınlanan **"Soma şehitlerine Adana'da mevlit"** başlıklı haberde, "maden faciasında hayatını kaybeden 301 maden işçisi için Adana'da anma töreni yapıldığı ve mevlit okunduğu" bilgisinin yanında, "Vandallar yoktu" ara başlığı ile Adana Emniyet Müdürlüğü'nden yapılan, "faciayı protesto etmek için bir araya gelen çeşitli gruplar tarafından eylem düzenlendiği, eylemcilerin arasında bulunan yüzleri maskeli kişilerin daha önce yapılan eylemlerde polise taş atan kişiler olduğu, eylemcilerin yarım saat sonra polis barikatına yüklenerek olay çıkardığı ve biri amir olmak üzere 3 polisin yaralandığı" açıklamasına yer verilmiş, açıklamadan sonra Atatürk Parkı'nda mevlit okutulmasının çok yerinde bulan Adanalıların, "Böylece gösterici grupların toplanmaz oldu." dedikleri şeklindeki gramer

hatasından dolayı anlamı anlaşılamayan ifade, “Adanalıların” kendi ağzından tırnak içerisinde verilerek tüm Adana halkına mal edilmiştir.

“**Ramazan'ı 'kurban' seçmişler**” başlıklı, “şirketin iş güvenliği ve yaşanabilecek maden kazalarında tek sorumlu olarak Soma Maden İşletmeleri Genel Müdürü Ramazan Doğru'nun atandığının ortaya çıktığı” konulu haberin altında, “Yahudi aileye gelin gitti” ara başlığıyla verilen paragrafta, “şirketin ortakları arasında ‘ilginç isimlerin’ dikkat çektiği, bunlardan birisinin de Soma Kömür’ün %5 ortağı olan Müzeyyen Nazlı Asafrana olduğu, bu kişinin Alp Gürkan’ın çocuğu olduğu ve ‘Yahudi olduğu iddia edilen’ Asafrana ailesinden biriyle yaptığı evlilik sonrasında soyadını değiştirdiği bilgisiyle okuyucunun dikkati işletme sahibinin ailevi, dini ve etnik özelliklerine yönlendirilmiştir.

“**Ailelere acil yardım**” başlıklı haberde Başbakan Erdoğan’ın, “facia kurbanı ailelerin ihtiyaçlarının tespit edilmesi, acil ihtiyaçları için nakit yardımı yapılması ve aylıkların hızla bağlanması talimatı verdiği” vurgulanmıştır. Haberin devamında Erdoğan’ın, “facianın yaralarının sarılması için ilgili bakanlara ve kurum başkanlarına ‘bizzat talimat verdiği’, ilgili kurumların Soma’da özel bir çalışma yapmasını istediği, facia mağduru tüm ailelerin tek tek dolaşarak ihtiyaçlarının tespit edilmesini, aylık bağlama gibi sosyal güvenlikle ilgili işlemlerin hızlandırılmasını istediği ve maddi manevi tüm imkanların seferber edilmesi talimatı verdiği” şeklindeki, Erdoğan’ın faciada mağdur olanların mağduriyetlerinin giderilmesi için gösterdiği çabayı ön plana çıkaran ve destekleyen bilgiler vurgulanmış, Erdoğan haber diliyle etken ve egemen bir pozisyonda konumlandırılmıştır. “**Başbakan'dan 'Soma' talimatı**” başlıklı haberde Erdoğan’ın, “Soma’da yaşanan maden faciasında ölen maden işçileri için sivil şehit talimatı verdiği” bilgisiyle bu konumlandırma sürdürülmüştür. Haberde “Başbakan Erdoğan’ın talimatıyla başlatılan çalışmada, Soma şehitlerinin ailelerine maaş ve yakınlarına iş imkânı tanınmasının planlandığı” aktarılmıştır.

“**Taner Yıldız'ı ağlatan madenci**” başlıklı haberin alt başlığında “Soma’daki kazadan sağ kurtulan ancak ailesine haber vermeden, mahsur kalan arkadaşlarını çıkarmak için ‘koşuşturan’ (maden işçisi) İsmail Adalı’nın 20 saat sonra ailesi ile kısa bir süre görüştüğü, bu ana tanık olan Enerji Bakanı Yıldız’ın ‘gözyaşlarına hâkim olamadığı’” bilgisi yer almıştır. Haberin devamında “hala arkadaşlarını kurtarmak için maden ocağından ayrılmayan İsmail Adalı’nın ailesiyle buluşmasına Enerji Bakanı Yıldız’ın da tanık olduğu, Adalı’nın ‘Acayip bir fedakârlık örneği’ sergilediğini belirten Yıldız’ın, anne Hatice Adalı’ya ‘Şimdi yeniden doğmuş gibi oldu değil mi?’ diye sorduğu, Adalı’ya ‘Hiçbirimizin istemediği, temenni etmediği bir şekilde bunlar oldu. Çok yük çok. Ama buna çok sevindim anacığım. Çok sevindim. Çok sevindim’ derken ‘gözyaşlarını tutamadığı’, oğlu için pilav yapmasını ve bu akşam ana-oğul

birlikte yemek yemelerini temenni eden Bakan Yıldız'ın Hatice Adalı'nın kendisine de yarım tabak pilav göndermesini istediği ve Adalı ailesini baş başa bırakırken Soma'da (gazetecilerin) ilk kez gözyaşlarını tutamamasına ilişkin soruya cevap vermediği" şeklindeki, Yıldız'ın olay karşısındaki duygusal reaksiyonunu olayın önüne yerleştiren nitelikte bilgilere yer verilmiştir. Haberde ayrıca Bakan Yıldız'ın, "(telefonla) Başbakan Erdoğan'a tanık olduğu bu fedakarlığı anlattığı, telefonda neler yaptığını soran Erdoğan'a 'Kızılay'ın çadırında çorba içiyoruz, tam da siz aradınız, yanımızda sayın valimiz, milletvekillerimiz var. Türk-İş Başkanı Ergün (Atalay) Bey, 'ben de varım' diyor. Hakan Tüzün gelmiş, Akhisar'dan bize helva getirmiş' şeklinde cevap verdiği, görüşmeden sonra Erdoğan'ın (facia alanında bulunan) herkese selam söylediği ve teşekkür ettiği ve en son bütün işçilerin çıkarıldığı bilgisini duymak istediğine işaret ettiği sözlerini aktardığı, "(Erdoğan'ın) 'bire bir' gece yarılarında kadar olayı takip ettiği ve olayın acısını yüreğinden hissettiği" şeklindeki, Bakan Yıldız ve Başbakan Erdoğan arasındaki ilişkinin samimiyetine vurgu yapan sözleri de yer bulmuştur.

"Yalanlar dikiş tutmuyor" başlıklı tek paragraflık kısa haberde, "'bulanık suda balık avlamak isteyen' Hürriyet'in flu bir fotoğraftan yararlanarak ortaya attığı 'Başbakan'ın madenci yumrukladığı' yalanının dikiş tutmadığı, ilk etapta 'yumruğu tokada çeviren' Doğan medyasının, bu yalanın da altını dolduramayınca bu kez 'Başbakanın madenciyi tehdit ettiği' yalanına sarıldığı, 'iftira kampanyasına' bir yalanlamanın da Dışişleri Başkanlığı Sözcüsü Tanju Bilgiç'ten geldiği, Bilgiç'in Başbakan Erdoğan'ın Soma'da İsrail'le ilintili bazı uygun olmayan ifadeler sarf ettiğine dair iddialara ilişkin, 'Başbakanımıza atfedilen ifadeler tamamen gerçek dışıdır' dediği" şeklindeki bilgilerle, Doğan Grubu gazetelerinin facia hakkında yaptığı haberlerin içeriğine yönelik olumsuz tutum sergilenmeye devam edilmiştir.

"'Plastik mermi' asparagası" başlıklı haberin giriş paragrafında "Soma'da maden faciası sonrasında yapılan gösteriye polisin müdahalesinin, plastik mermi tartışmalarını yeniden gündeme getirdiği" belirtilmiş, "İçişleri (Bakanlığı) ve Emniyet (Genel Müdürlüğü'nün) 'Bizde plastik mermi yok' derken, başta 'Aydın Doğan'ın Hürriyet'i' olmak üzere bazı medya organlarının plastik mermi kullanıldığını ileri sürdüğü" şeklindeki, Aydın Doğan ve sahibi olduğu medya kuruluşlarını hedef alan iddiaları vurgulanmıştır. Haberin devamında, "önceki gün yaşanan olayda Çevik Kuvvet'in 'kanunsuz gösteriye' müdahale ettiği, ancak 'malum yayın organlarında' dağılmayan eylemcilere TOMA'lardan tazyikli su sıkıldığı, biber gazı ve plastik mermi kullanıldığı ifadelerinin yer almasının 'tepki çektiği, plastik merminin Türkiye'de, Emniyet Teşkilatı envanterinde bulunmadığının daha önce de defalarca ifade edilmiş ve konunun Meclis'e kadar taşınmış olduğu, 2012 yılında İdris Naim Şahin, 2013 yılında Muammer Güler ve 2014 yılında da Efkân Ala'nın, İçişleri Bakanı olarak

milletvekilllerinden (plastik mermi hakkında) gelen soru önergelerini yanıtladıkları, Emniyet yetkililerinin de polisin plastik mermi kullandığına ilişkin zaman zaman haberler yayınlansa da ellerinde plastik mermi bulunmadığını ifade ettikleri” bilgisi aktarılmıştır.

“**Yıldız: İnsafsız insansız, kutsalsız**” başlıklı haberde Doğan Yayın Grubu gazetelerinin facia ile yaptıkları haberler ile ilgili, önceki gün Enerji Bakanı Yıldız’ın gösterdiği tepkiler tekrar haberleştirilmiş, bunun yanında dönemin AKP Genel Başkan Yardımcısı Salih Kapusuz’un, “Özdil’in sözlerine yönelik, işçilerin siyasi tercihlerinden dolayı ölmeyi hak ettiklerini düşünen zihniyetin ‘nasyonal sosyalist’ kafanın ürünü olduğu” ve dönemin Maden-İş Sendikası Genel Başkanı Nurettin Akçul’un, “böyle acılı bir dönemde (Özdil’in sözlerinin) kendilerini ve işçi arkadaşlarını gerçekten çok üzdüğü” şeklindeki sözlerine de yer verilmiştir. Haberin devamında, Habertürk gazetesinin yazarı Ali Tezel hedef alınmış, kendisinin “madenden çıkarılamayan işçilerin cesetlerinin küllü suyla betonlaştırılacağı” şeklindeki iddiasına yönelik, Tezel’in “provokatörlükte Doğan Grubu yazarlarıyla yarıştığı” belirtilerek, iddia ile ilgili Çalışma Bakanı Çelik’in “bu iddiaların doğru bilgiler olmadığı ve bu haberleri yaymanın da doğru olmadığı” şeklindeki ifadeleri vurgulanmıştır.

“**Yılmaz Özdil’e bir tepki de Emrullah İşler’den**” başlıklı haberde dönemin Başbakan Yardımcısı Emrullah İşler’in, Hürriyet Gazetesi Yazarı Yılmaz Özdil’e sosyal medya üzerinden gösterdiği tepki haberleştirilmiştir. Haberde İşler’in, “1999 (Gölcük) depremindeki ‘hantallığın’ aksine Soma’da hükümet olarak derhal harekete geçildiği, devletin bütün imkanlarının seferber edildiği, Enerji Bakanı (Yıldız’ın) olay günü Soma’ya intikal ederken, Başbakan (Erdoğan’ın) da yurtdışı gezisini iptal ederek ertesi gün Soma’ya gittiği” şeklindeki iktidarın faciadan sonra sergilediği rolü olumlayan açıklamalarının yanında, (Gezi Parkı eylemlerine atıfta bulunarak) “son bir yıldır sokakları ‘terörize etmek’ için bahane arayanların Soma’daki acıyı kirli emellerine alet etmekten geri durmamış oldukları, bu süreçte ‘akıl almaz yalanları’ ile halkı galeyana getirmek isteyenlere milletin sağduyulu duruşu ile en güzel cevabı verdiği, (madende hayatını kaybeden) şehitlere ‘müstehaklar’ diyecek kadar ‘kalbi kömürden kara kendini bilmez’in’ (Yılmaz Özdil) ‘yüzündeki maskenin’ bir kez daha düşmüş olduğu ve işlediği nefret suçuyla aziz şehitlerin ruhunu muazzap eden (acı çektiren) bu ‘insafsız kişiye’ karşı savcılarını göreve davet ettiği” şeklindeki, Özdil’i hedef alan sözlerine yer verilmiştir.

“**Şehit ailesinden Yılmaz Özdil’e tepki**” başlıklı haberin alt başlığında “faciada hayatını kaybeden işçi İsmail Coşkun’un babası Halil Coşkun’un, Yılmaz Özdil’in (müstahak) açıklamalarına tepki göstererek, kendilerinin Özdil’den şikayetçi oldukları ve Özdil’in bütün dünyanın yüz karası olduğu” şeklindeki sözleri vurgulanmıştır. Haberin devamında Halil Coşkun’un Özdil için, “Gerekeni yapsınlar, sayın başbakana söylüyorum, bütün dünya

duysun.” şeklindeki tepkisi, bunun yanında İsmail Coşkun’un halası Nurhayat Pehlivan’ın “Yetkililerden rica ediyorum, gazetecimizin birisi demiş ki bu demiş millete müstahak. Bizim acımız zaten büyük, yetkililerden rica ediyorum, bu kimse gereken yapılsın. Bizim içimiz yanıyor, ciğerimiz yandı.” şeklindeki tepkisi şahısların kendi ağızlarından tırnak içerisinde verilerek, Özdil ve kurumuna karşı takınılan olumsuz tutum ilk kez devlet büyükleri dışında, işçilerin yakınlarının ifadeleri üzerinden yeniden üretilmiştir.

“**Soma’da eylem yasak**” başlıklı haberin alt başlığında ‘Manisa Valiliğinin, ‘hassas günlerin’ yaşandığı bir dönemde ilçede ‘yasadışı, provokatif’ eylemlere girişenlere asla izin verilmeyeceği” şeklindeki açıklaması vurgulanmış, haberin giriş paragrafında “Soma’da yaşanan maden faciasının ardından ilçeye gelerek protesto eylemleri düzenleyen gruplara karşı polisin önlem aldığı, eylem yapılmasının da yasaklandığı” bildirilmiştir. Haberin devamında “Soma girişinde kontroller yapan polisin, dönemin Çağdaş Hukukçular Derneği Genel Başkanı Selçuk Kozagaçlı ile üyeler Günay Dağ ve Efkan Bolaç’ın da aralarında bulunduğu 10’a yakın avukatı gözaltına aldığı, avukatların sağlık kontrollerinin ardından akşam saatlerinde serbest bırakıldığı, dışarıdan gelen grupların yasadışı eylem yaptıkları ve tüm uyarılara rağmen dağılmayan grubun ‘eylemlerin provokatif yönü’ de göz önünde bulundurularak, tazyikli su ve gaz kullanılarak dağıtıldığı, ‘acılı ve hassas’ dönemde ‘yasadışı, provokatif’ eylemlere izin verilmeyeceği” bilgileri sunularak, bölgede gerçekleştirilen polis uygulamaları onaylanmıştır. Haberde ayrıca, “İzmir’de yolu trafiğe kapatarak ateş yakan gruba güvenlik güçlerinin müdahale ederek 50 kişiyi gözaltına aldığı, İstanbul’da polise taş ve şişe atan 70 kişilik gruptan 10’unun gözaltına alındığı ve Ankara’da toplanan bir grubun polisin müdahalesiyle dağıldığı” bilgilerine de yer verilmiştir.

19 Mayıs tarihinde yayınlanan “**Soma’nın yiğit evlatlarının yetim çocukları**” başlıklı yoruma dayalı biçimiyle daha çok bir köşe yazısını andıran isimsiz haberde, facia kastedilerek “bu tür olayların fırsat bilinip serbest piyasa ekonomisinin günah keçisi, sosyalist ekonominin de hümanist ekonomi diye ‘yutturmaya çalışılmaması’, Sosyalizmin ‘kara tarihinin’ de unutulmuş bir tarih olduğunun zannedilmemesi ve Sovyet Rusya’sında, Mao Çin’indeki vahşi ekonominin bilinmediğini hiç kimsenin zannetmemesi” ifadeleriyle, sol ideolojileri hedef alan olumsuzlama bu sefer örtük değil, açıktan gerçekleştirilmiştir. “Medyanın ilk günden itibaren hedefine ‘hükümeti almış dövdüğü’, ne bir basın kuruluşunda ne de sosyal medyanın büyük bir kesiminde maden ocağının sahibi (Gürkan’ın) gündeme getirilmediği, 17 Ağustos (Gölcük) depreminde Veli Göçer’i linç eden medyanın, maden ocağının patronunu gündemine dahi almayarak dört gün boyunca hükümeti hedef aldığı” şeklindeki bilgilerle gazete facia yüzünden iktidara işletmeden daha fazla tepki gösterilmesine karşı takındığı olumsuz tutumu

sürdürülürken, “Gürkan’ın Koç Holding ile ‘yakın dostluğunun’ olmasının bu işte ne kadar etkili olduğunu bilemedikleri ama Gürkan’ın basın toplantısını ‘küçük zararlar’ atlattığı” ifadesiyle facianın sorumluluğu gazete tarafından ima yoluyla Koç Holding üzerine yüklenmiştir. Haber metninin devamında” kendisini ‘Beyaz Türk’ olarak adlandıran kesimlerin bu halkı hiçbir zaman sevmediği, anlamadığı, anlamak istemediği ve onları her zaman ikinci sınıf vatandaş olarak gördüğü” şeklindeki kesin yargı içeren ayrımcı ifadeler ile gazete, söylem yoluyla Türk orta-üst burjuva sınıfını, düşünce ve yaşam tarzlarına karşı önyargılı bir bakış açısıyla ötekileştirmiş, dışlamış ve facianın sorumluluğuna ortak etmiştir. Gazete oluşturduğu “Beyaz Türk” stereotipine muhalif gazeteci ve yazar Uğur Dündar’ı örnek göstermiş, “(facianın yaşandığı) maden ocağının önüne ‘jilet gibi takım elbise’ ve ‘siyah gözlükle’ gelen Dündar’ın, yakınlarını maden göçüğünde kaybetmiş kişilerin tepkisine neden olduğu, orada sadece 4-5 dakika kalabildiği ve alanı ‘koşarak terk etmek’ zorunda kaldığı” şeklindeki tespitiyle, “halkın onlara neden tepki gösterdiğini anlayamadığını ve o yaralı halkı suçlayabildikleri şeklindeki ifadelerle” iddiasına dayanak bulmaya çalışmıştır. Haberin devamında Hürriyet gazetesi yazarı Yılmaz Özdil’in “‘AK Parti’ye oy verdin, şimdi sana (ölüm) müstahaktır’ diyebildiği, bu zihniyetin ve bu ‘halk düşmanı kafanın’ en acılı günlerini yaşayan Soma’lı şehit aileleri için herhalde ikinci bir facia olduğu” benzetmesine yer veren gazete, faciadan etkilenen halkın yaşadığı acı için “Nişantaşı’ndaki abla, Cihangir’deki delikanlı, Bağdat Caddesi’ndeki beyaz bunları anlamazlar.” şeklinde sıralanan stereotipler ile toplumun bir grubunu ayrıştırıcı ve ötekileştirici tutumunu sürdürerek, eleştirel tutum takındığı tüm fikir, görüş ve ideolojileri bu stereotipik kalıp içerisine konumlandırıp sıkıştırmıştır. Haber metni, “beyazlığın insanı kirlettiği” şeklindeki sembolik ima ve “dünyanın en kirli ırkının beyaz olduğu” şeklindeki ırkçı yargı ifadesi ile sonlandırılmıştır.

“**Başbakan beni korudu**” başlıklı haberin giriş paragrafında “Aydın Doğan medyasının Başbakan Erdoğan’a yönelik “provokasyon yapmak için” kullandığı ‘Başbakan bana yumruk attı’ iddiasının sahibi Taner Kurucan’ın tutumunu gazete, komplonun ortaya çıkmaya başlayınca ‘yan çizdiği’ şeklindeki haber diliyle bağdaşmayan gayri ciddi bir ifadeyle tanımlamış, muhalif basının iktidara yönelik tutumundan duyduğu rahatsızlığı açıkça dile getirmiştir. Haber metninde, “3 günde 3 farklı açıklama yapan Kurucan’ın, dün bir yerel televizyona çıktığı, orada Başbakan’a yönelik bir provokasyon olduğunu, Erdoğan’ın kendisine vurmadığını, asıl kendisini korumaların (müdahalesinden) kurtardığını söylediği” bilgisi de aktarılmıştır. Haberin devamında Kurucan’ın 3 gün içerisinde arbede olayı hakkındaki ifadelerinde yaptığı değişiklikler, kronolojik olarak sıralanıp karşılaştırılarak, olayın sorumluluğunun Erdoğan’ın üzerinden uzaklaştırılması için kanıt gösterme yoluna gidilmiştir.

Olay günü “Erdoğan’ın Soma’da, şehir merkezinde konuşma yapıp ayrılırken ‘provokatör bir grup’ tarafından protesto edildiği, bu esnada bir markete giren Erdoğan için Aydın Doğan’ın sahibi olduğu gazete ve televizyonların olayı ‘Başbakan protestoculardan kaçıp markete sığındı’ diye haberleştirdiği, ardından marketin girişinde Taner Kurucan adlı gençle korumalar arasında yaşanan gerginliği, bulanık bir kamera görüntüsü eşliğinde ‘Başbakanın kendisini yuhalayan madenciye yumruk attığı’ şeklinde aktardığı, Aydın Doğan medyasının yaşanan bu ‘küçük gerilimi’ ve ne olduğu anlaşılmayan bulanık görüntüleri kısa süre sonra bir iftira kampanyasına dönüştürdüğü, madenci olduğu ‘beyan edilen’ Taner Kurucan’ın Kanal D canlı yayınına çıkarılarak, kendisinin Başbakan’ın protestoculardan korunmak için korumaları tarafından markete sokulduğu, bir anda Başbakan’la yüz yüze geldiği, Başbakan’ın orada kalabalığa olan öfkesine hâkim olamayıp maalesef istem dışı bir hareketle kendisine yumruk vurduğu ve kendisinden özür beklediği şeklinde demeç verdiği” vurgulanmıştır. Olayın 2. gününde “bütün basının peşinde olduğu ancak kimsenin ulaşamadığı Taner Kurucan’ın, ertesi gün yine Doğan Grubu’nun haber ajansına (Doğan Haber Ajansı) çıktığı ve tokat iddiasını yumuşatarak, kendisinin Başbakan’la yüz yüze kalmasının bir anda olduğu ve o esnada dışarıda yaşamış olduğu öfkeden dolayı bir çıkış yaparak, ‘tokat mahiyetinde bir dokunuşu’ olduğu, kendisini geriye doğru attığı ve (Erdoğan’ın) korumalarının ‘gerisini getirdiği” şeklinde verdiği demece dikkat çekmiştir. Olayın 3. gününde Kurucan’ın yine ifadesini değiştirdiğini vurgulayan gazete, “kendisinin önceki akşam yerel bir kanal olan Manisa Medya TV’ye çıkarak, Aydın Doğan medyasını yalanlayan yeni açıklamalar yaptığı, kendisinin o açıklamaları psikolojik baskı altında yaptığı ve ‘katakulliye geldiği’, Başbakan’ın o esnada kendisine vurmayarak koruduğu, korumalar (kendisine) müdahale etmek isterken onun korumaları ittiği, bunları sonradan fark ettiği ve üzüldüğü, o akşam çıktığı (Kanal D) canlı yayında da yanlış sözler söylediği, Başbakan üzerine ‘provokatif bir eylem’ yapıldığı, Sözcü gazetesini arayarak o ifadelerin olmadığı ve çıkarmalarını istediği ancak kendisini dinlemedikleri” şeklindeki beyanatını sunmuştur. Haberin son paragrafında gazete Kurucan üzerindeki şüphelerini okuyucularının gözünde daha görünür kılmaya, “kendisinin Facebook, Twitter gibi sosyal medya sitelerinde birkaç hesabının olduğuna” dikkat çekerek devam etmiş, “Facebook sayfasındaki beğendiği ve takip ettiği gruplardan ‘milliyetçi bir profil çizdiğinin göze çarptığı”” tespitinde bulunmuş, son olarak da “yaklaşık 8 aydır Kuruca’yı göremediğini söyleyen bir arkadaşının, kendisine anlattığı kadarıyla Soma madenlerine bağlı Sarıkaya’daki maden ocağında çalıştığı ve aynı maden ocağındaki lojmanda kaldığı, bahsedilen maden ocağında 6 yıldır görev yapan bir personelin, Kurucan’ın fotoğrafını gördüğünde ‘Burada çalışan böyle bir maden işçisi yok’ yanıtını verdiğine” değinmiştir.

“Alp Gürkan’ın İsrail bağlantısı mı var?” başlıklı haberin alt başlığında, gazete ile nispeten aynı ideolojik çizgide bulunan ve radikal İslamcı ve antisemitist söylemiyle bilinen Yeni Akit Gazetesi Genel Yayın Koordinatörü Hasan Karakaya’nın, “gazetenin bağlı olduğu medya grubunun televizyon kanalı A Haber’de, facianın yaşandığı madenin işletmecisi Alp Gürkan’ın ‘İsrail bağlantısıyla’ ilgili çarpıcı iddialarda bulunduğu” belirtilmiştir. Haberin giriş paragrafında Hasan Karakaya’nın, “canlı yayında Yeni Akit Gazetesi yazarı Ali İhsan Karahasanoğlu'nun köşe yazısından alıntı yaparak, Soma faciası üzerindeki soru işaretlerini artırdığı” belirtilmiştir. Haberin devamında Karahasanoğlu’nun yazısından yapılan alıntılarla, canlı yayından “‘bir ayağı İsrail’de olan bazı kişilerin’ gününbirlik Soma’ya gelip o madendeki trafonun özelliklerini not alıp almadıkları, Soma’yla hiçbir ortak bağı olmayan kimi ‘derin kişilerin’ belli aralıklarla buraya gelip şüpheli görüşmeler yapıp yapmadıkları, Gürkan’ın para kasasının kim olduğunun çok önemli olduğu ve o ismi çok yakından tanıdıkları (haberde kim olduğunun yarın belirtileceği), asıl hadisenin Gezi (Parkı eylemlerinden) bu yana devam eden bu ‘algı operasyonlarının’ kaynağının kim olduğunu gösteren bir isimden bahsedecekleri ve bu ismi yarın açıklayacakları” şeklinde seçilen, İsrail’i okuyucunun bilincine facianın ve iktidara yönelmiş olan muhalif eylem ve hareketlerin sorumluları arasına yerleştiren ifadeler kullanılmıştır.

“Yusuf Yerkel’in tekmesinin öncesi ve sonrası” başlıklı haberde “Sabah Gazetesi ‘Özel İstihbarat Birimi’nin’ elde ettiği görüntülerde, Yerkel’in tekme attığı şahsın (Erdal Kocabıyık), Başbakan’ın konvoyu geçerken yanındaki jandarma personelinin omuzuna elini koyarak konvoydan bir araca tekme attığı” belirtilmiş, bilgi olayın video görüntüsü ile desteklenmiştir.

20 Mayıs tarihinde yayınlanan **“İstifasını sundu”** başlıklı tek paragraflık kısa haberde, “dönemin CHP İstanbul Milletvekili Sabahat Akkiraz’ın Soma’da yaşanan maden faciasında sorumluların istifa etmediği gerekçesiyle milletvekilliğinden istifa dilekçesini CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu’na sunduğu, iktidar mensuplarını protesto etmek için istifasını verdiğini belirten Akkiraz’ın istifa dilekçesinin Kılıçdaroğlu’nda durduğunu söylediği” aktarılmıştır.

“Viddandan nasibini almamış müsvedde” başlıklı haberin giriş paragrafında Başbakan Erdoğan’ın “TİKA açılış töreni ve 19 Mayıs Atatürk’ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı dolayısıyla gençleri kabulü sırasında yaptığı konuşma sırasında, Soma faciasının ardından ortaya çıkan yas rantçılarına ‘sert tepki gösterdiği’, Hürriyet yazarı Yılmaz Özdil’in ‘müstahak’ ifadelerine sert çıkan Erdoğan’ın, (Hürriyet gazetesinin ve Özdil’in patronu) Aydın Doğan’a ‘Sen bir patron olarak sen de aynı zihniyetin mensubusun’ sözleriyle seslendiği”

belirtilmiş, Erdoğan'ın muhalif medyaya olan tepkisi gazete tarafından okuyucularına “sert tepki göstermek” olarak tanıtılmıştır. Haberin devamında Erdoğan'ın, “‘Somali'yi bırak Soma'ya bak’ tarzında ‘insaf ve vicdan dışı’ ifadeler dile getirildiği, kendilerinin ‘Allah'ın izniyle’ ve ‘milletin desteğiyle’ Soma'ya ulaştıkları, ama artık Somali'ye de ulaşacak güçte bir devlet oldukları, (Özdil'in sözleri üzerine) vicdan sahibi milletin elbette vicdan sahibi devleti olacağı, fakat ‘insanlıktan nasibini almamış’, zerre kadar vicdanı olmayan, ahlak değerleriyle yakından alakalı olmayan bazı tiplerin de, mitinglerine geldi diye ‘Onlar buna müstahaktır’ diyecek kadar seviye kaybından mahrum olanlar olduğu, (Özdil'in) çok çok ahlaksızca bir ifadeyi kullandığı, Türkiye üzerinden oyunu oynamayı ve Türkiye'ye aynı ağır bedelleri ödetmeyi isteyenlerin insani bir trajedi üzerinden bile kamplaşma, kutuplaşma üretebildikleri, hatta Soma'da ölen vatandaşlara ‘onların bu ölüme müstahak olduğunu’ söyleyecek kadar ‘insanlıktan nasibini almayan’, vicdani duygulardan nasibi olmayan köşe yazarı müsveddelerini (Özdil) gördükleri, bu yazıyı yazarların patronlarının (Aydın Doğan) bunları kendi gazetelerinde nasıl barındırabildiği, bunları (Özdil) kapıya koyamayan patronun da aynı zihniyetin mensubu olduğu ve (Posta gazetesi yazarı Yazgülü Aldoğan'ın sosyal medyada facia ile ilgili paylaştığı ‘Pazar sabahı günümüz aydın olamıyor. Şimdi de bir şehit lafı icat ettiler ki isyan edilmesin. Onlar ne şehit ne gazi. Kâr yoluna gitti niyazi.’ şeklindeki mesaja atıfta bulunarak) ‘ne gazidir ne şehittir, nokta nokta niyazidir’ diyenleri yanında barındıranların bunu söyleme hakkına sahip olmadıkları” şeklindeki, Doğan grubu medyasını hedef alan ifadelerine yer verilmiştir.

“**Ali Ünal'dan skandal Soma yazısı**” başlıklı haberin giriş paragrafında Zaman Gazetesi yazarlarından Ali Ünal'ın, “maden faciasının sebebi olarak, ‘AKP'ye oy verilmesi’ ve ‘Cemaat'e hakaret edilmesini’ gösterdiği, Ünal'ın ayrıca (faciada hayatını kaybeden) maden işçilerini (semavi dinlerin kutsal kitaplarında) helak olan kavimlere benzettiği” şeklindeki bilgiler vurgulanmıştır. Haberin devamında “‘Yılmaz Özdil benzeri bir anlayışı benimsediği’ görülen Zaman yazarı Ünal'ın Soma faciasının suçunu Erdoğan'ın ve ona oy verenlerin üzerine yıktığı, facianın ‘dolaylı olarak’ Erdoğan'ın cemaate hakaret ettiği için gerçekleştiğini ‘demeye getirdiği’, daha da ileri giderek faciada ölenler ve Türkiye'de yaşanan acıya ‘helak kelimesiyle gönderme yaptığı’, zorlama ve çirkin yorumlarına Kuran'ı da ‘alet etmeye çalıştığı’, Kuran'da helak olan kavimlerin özelliklerini sayan yazarın o kavimlerde bulunan özelliklerin AKP'ye oy verenlerde de bulunduğunu iddia ettiği ve yorumlarıyla akıllara Yılmaz Özdil'in yaptığı ‘müstehak’ çıkışını getirdiği” şeklindeki ifadeler vurgulanarak, gazetenin Doğan Holding ve Gülen cemaati arasında kurguladığı bağlantı söylem yoluyla desteklenmeye devam edilmiştir.

“Taner Kurucan yine SABAH'a konuştu” başlıklı haberde “Başbakan Erdoğan'ın Soma ziyareti sırasında kendisine tokat attığı iddia edilen Taner Kurucan'ın gazeteye açıklamalarda bulunduğu” belirtilmiş, “kendisini ‘vatan ve millet için’ gerçekleri söylemeye mecbur hissettiğini belirten Kurucan'ın, olayın yaşandığı gün Başbakan Erdoğan'ın kendisini korumalarından koruduğu, provokatif amaçla kullanmak istenildiği ama ‘oyuna gelmediği’ ve iddiaların aksine Başbakan Erdoğan'ın kendisine hakaret ettiğini duymadığı” şeklindeki ifadeleri sunulmuştur.

“Sabahat Akkiraz'a istifa tepkisi” başlıklı haberde “maden faciası üzerine milletvekilliğinden istifa dilekçesini partisine sunduğunu sosyal paylaşım aracılığıyla duyuran CHP Milletvekili Sabahat Akkiraz'ı, CHP Adana Milletvekili Ümit Özgümüş'ün sosyal medya üzerinden ‘sert bir dille’ eleştirdiği” bilgisi, “Meclis'e üç yılda beş kez geldi. Zaten vekilliği yapmıyordu ki, nereden istifa ediyor? Çavdar ekmeği bahane” ve “İstifa edeceksen, 'Ben Türkücüyüm, vekilliği kıvrımadım, üç yılda Meclis'e beş kez geldim' diye istifa et. Popülist kahramanlığa gerek yok ki” şeklindeki mesajları ekran görüntüleri ile birlikte sunulmuş, tıpkı Habertürk gazetesi gibi CHP'li vekilin iktidara gösterdiği tepkiye karşı, kendi partisine mensup başka bir vekilin ona karşı olan tepkisi öne çıkartılarak yaptığı eylemin okuyucu gözünde itibarı eksiltirmiştir. Haberde Özgümüş'ün “bu sözleri üzerine yoğun eleştiri aldığı, bazı sosyal medya kullanıcılarının kendisine hakarete varan mesajlar gönderdiği” de belirtilmiştir.

“Yılmaz Özdil hakkında suç duyurusu” başlıklı haberin giriş paragrafında, “Kırıkkale'de yaşayan Yusuf Şener isimli bir vatandaşın, gazeteci Yılmaz Özdil'in bir televizyon programında Soma faciasında ölen vatandaşlar için kullandığı ‘O işçiler için bu kaza normaldir hatta müstahaktır, Türkiye layığını buldu’ sözleri üzerine şehit madencilere hakaret ettiği gerekçesiyle suç duyurusunda bulunduğu” bilgisine yer verilmiştir. Haberde “Kırıkkale'nin Delice İlçesine bağlı Baraklı köyünde yaşayan 68 yaşındaki emekli Şener'in, Özdil'in sözleri üzerine Kırıkkale Cumhuriyet Baş Savcılığına giderek şehit madencilere hakaret gerekçesiyle suç duyurusunda bulunduğu, televizyon programında Özdil'in tutumu karşısında dayanamayarak ağladığı, ‘inançlı bir insan’ olarak Özdil'i bu tutumundan dolayı kınadığı, bir vatandaş olarak tepkisini bu şekilde gösterdiği ve bu tutumu bir basın mensubuna yakıştıramadığı” şeklindeki demeçlerine yer verilmiştir. Haberin devamında “Sakarya'da meslek danışmanlığı yapan Ömer Faruk Tekin isimli bir vatandaşın da Özdil'in açıklamalarıyla ilgili Sakarya Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunduğu” bilgisi, Tekin'in, “Gezi Parkı süreciyle başlayan ‘hakaret ve küfür dilinin’ kendilerine basın özgürlüğü diye ‘yutturulmasına’ tahammül edemediği, Türkiye'nin kendilerini ve vatandaşları bu iğrenç küfür dilinden koruması gerektiğini düşündüğü, bu ülkede ‘ölü sevicilerin’, Alman ve ABD ortaklı

medyaların değil, ‘milletin ve demokrasinin’ kazanacağı” şeklindeki sözleri ile birlikte aktarılmıştır.

“**Yılmaz Özdil nefret suçu işledi**” başlıklı haberin giriş paragrafında, gazete ile aynı ideolojik yayın çizgisinde bulunan Türkiye gazetesi yazarı Melih Altınok’un “çarpcı açıklamalarda bulunduğu” belirtilmiş, Altınok’un “Hürriyet gazetesini ‘bu ülkedeki bir çok kesimi ötekileştirmiş bir gazete’ olarak nitelendirdiği ve facianın yaşandığı ilk günlerde Hürriyet’in şirketin sorumluluğuna dair hiçbir şey yazmadığını” dile getirerek, “ciddi bir PR (*Public Relations*, Halkla İlişkiler) faaliyeti yapıldığı” ifadeleri vurgulanmıştır. Haberin devamında Altınok’un, “birisinin ağzından böyle bir şey yanlışlıkla çıkarsa bunu telafi edebileceği, ancak bahsedilen insanın Yılmaz Özdil olduğu, kendisinin Roboski’de (Uludere) ölen o çocuklara ‘katır’ diyen, bir Kürt siyasetçinin (Ahmet Türk) burnu kırıldığı zaman ‘iyi olmuş canım’ diyen bir adam olduğu, (Özdil’in) yazdığı gazetenin (Hürriyet) bu ülkede nefret suçunun ‘manifestosunu yazmış’ bir gazete olduğu, Kürtler, solcular, dindarlar ve bütün herkese karşı ayrımcılık yapmış ve ülkede herkesi ötekileştirmiş ve linç etmiş bir gazeteden bahsettikleri, Özdil’in çıktığı televizyon kanalının da (Halk TV) öyle olduğu, kendisinin Gezi olaylarında ‘birileri ölmeyecek mi’ diyen spikerlerin çalıştığı her şeylerini bu nefrete vakfetmiş bir kanal olduğunu hatırladığı” şeklindeki sadece Özdil ile sınırlı kalmayıp söz konusu demeci verdiği televizyon kanalını da hedef alan sözleri yer bulmuştur. Haberde Özdil’in sözleri ile ilgili olarak Altınok’un, “Özdil’in açıkça nefret suçu işlediği, insanlara siyasal iktidara destekleri olduğunu ve siyasi tercihlerinin bedelini ödediklerini, bu yüzden ölmeyi hak ettiklerini söylediği ve patronu Aydın Doğan’ın da bu nefret suçunun işlenmesine gazetecisine ve yayın organlarına aracılık ettirerek sorumlu olduğu” ifadeleri aktarılmıştır. Haberin sonunda Altınok’un, Özdil’in ‘müstahak’ açıklamasını Fethullah Gülen’in facia ile ilgili paylaştığı bir mesajla kıyaslayarak, Doğan Yayın Grubu ve Gülen cemaatini ilişkilendiren “ittifak etrafında yan yana gelmiş kesimler” tanımlaması sunulmuştur.

21 Mayıs tarihinde yayınlanan “**Bahçeli’den kutlama, Yıldız’dan teşekkür**” başlıklı tek paragraflık kısa haberde “MHP lideri Bahçeli’nin partisinin grup toplantısında, Soma faciasına devletin anında müdahale ettiği, Enerji Bakanı (Yıldız’ın) olayın başından sonuna kadar pozitif, olgun, sabırlı, anlayışlı, iyi niyetli, çatışmaya mesafeli tutumunu koruduğu ve başta Yıldız olmak üzere emeği geçen herkese teşekkür ettiği” şeklindeki ifadeleriyle birlikte, “Bakan Yıldız’ın meclis koridorunda karşılaştığı Bahçeli’nin elini sıkarak kendisine teşekkür ettiği” bilgisi de okuyuculara sunulmuştur.

“**Fıtratı değiştirmek boynumuzun borcu**” başlıklı tek paragraflık kısa haberde HDP lideri Ertuğrul Kürkçü’nün partisinin grup toplantısında yaptığı konuşmadan, “(Erdoğan’ın

kader ve fitrata ilişkin açıklamalarına atıfta bulunarak) Maden işçiliğinin fitratında bunun olmadığı, bunun sermaye sahipliğinin ve devletin fitratında olduğu ve o fitratı değiştirmenin boyunlarının borcu olduğu” şeklindeki kısa bölümü iletilmiştir.

“**TÜRGEV’den Alp Gürkan açıklaması**” başlıklı haberin alt başlığında, “CHP tarafından Meclis’e soru önergesi verilen, Alp Gürkan’ın (vakfın yönetim kurulu üyeleri arasında Başbakan Erdoğan’ın oğlu Bilal Erdoğan ve kızı Esra Albayrak’ın da bulunduğu) TÜRGEV’e bağış yaptığı iddiasının yalanlandığı” belirtilmiş, haberin giriş paragrafında TÜRGEV’den yapılan açıklamada, “‘paralel yapıya yakın’ medya organları tarafından ortaya atılan iddianın ‘kesin bir dille yalanlandığı’” aktarılmıştır. Haberin devamında “TÜRGEV’in, dönemin CHP İstanbul Milletvekili Sezgin Tanrıkulu’nun meclise bir soru önergesi vererek Soma Holding’in sahibi Alp Gürkan’ın 2013 yılında TÜRGEV’e bağış yaptığı iddiasının doğru olmadığı” şeklindeki basın açıklaması müdahale edilmeden tırnak içerisinde verilmiştir.

“**Bakan Çelik’ten eleştirilere yanıt**” başlıklı haberde “(facianın ardından ortaya çıkmamasının sebebi olarak) daha önce planlanmış ve tetkikinin yapılması gereken bir tedavi süreci ile ilgili olarak hastanede bulunduğu, bu tedavi sürecinin üçüncü şahıslarla temasını engelleyen bir tablo arz etmesinden dolayı (radyasyon tedavisi) ve kişisel bir durumu böyle büyük bir facianın önüne çıkarma gibi bir talihsizliğe düşmek istememesinden dolayı yaşanan bazı spekülasyon değerlendirmeler olduğu, bakanlığına bağlı ilgili birimlerin temsilcilerinin olay yerine hemen intikal ettikleri” şeklindeki sözlerine yer verilmiştir.

“**Sizin vicdanınıza beton dökülmüş**” başlıklı haberde Başbakan Erdoğan’ın partisinin grup toplantısında yaptığı konuşmadan facia ile ilgili, “daha (facianın) ilk anından itibaren medyada, özellikle de sosyal medyada akla hayale gelmeyecek yalanlar yayılmaya başladığı, o ‘malum medya kuruluşlarının’, siyasetçilerin, odakların 301 şehit üzerinden fırsat devşirmek için ‘avuçlarını ovuşturdukları’, Gezi olaylarında, ‘bir kaç ölüm olsa çok güzel olur’ diyenlerin madenden daha fazla şehidin çıkması için ahlaksızca temennide bulundukları, Soma’nın yerini haritada bile gösteremeyecekleri ve hayatlarında bir kere kömür ocağına inmedikleri” sözleriyle birlikte “Bunlar çünkü kumsallarda dolaşıyor.” şeklindeki stereotipleştirici yanıtına yer vermiş, “o madenci ailelerini değil evlerine semtlerine dahi yaklaştırmayacakları, ama orada kendileri için siyasi rant, istismar edecek cenazeler, cansız bedenler üzerinden sömürülecek fırsat gördükleri” şeklindeki itham suçlama ve önyargı içeren ifadelerine kendi ağzından yer verilmiştir. Haberde ayrıca Erdoğan’ın, “insan müsveddesi” olarak tanımladığı Özdil’i kastederek, “madencilerin kendilerinin Manisa’da yaptıkları mitinglerde baretleri ile katılışlarını gerekçe göstererek ‘bunlar buna müstahaktır’ dediği, (Özdil’in kendisine yönelen eleştirilere ‘biz sadece zeybek oynarken diz çökeriz’ şeklinde verdiği yanıtı ithafen) kendisinin

önce patronunun önünde, paranın önünde, şöhretin, seviyesizliğin ve basitliğin önünde nasıl diz çöktüğünü söylemesi gerektiği” ifadeleri ile birlikte Özdil için kullandığı “sürüngen” şeklindeki aşağılayıcı hakareti de okuyucularına aktarmıştır.

“**Yılmaz Özdil'den işçiler de davacı**” başlıklı tek paragraflık kısa haberde, “faciadan sağ kurtulan 60 maden işçisinin bir dilekçeyle Soma Cumhuriyet Başsavcılığı'na başvurarak, Yılmaz Özdil hakkında suç duyurusunda bulunduğu” bildirilmiştir.

22 Mayıs tarihinde yayınlanan “**Soma ile ilgili siyasi sorumluluk hepimizin**” başlıklı haberde “Enerji Bakanı Yıldız ile arasında Soma'daki facia nedeniyle sorumluluk tartışması yaşandığı ‘iddia edilen’ Çalışma Bakanı Çelik’in, ‘Siyasi sorumluluk hepimizin’ dediği” bildirilmiş, iktidar aktörleri arasında yaşanan gerilim “iddia edildi” edilgen fiiliyle kurgulanırken, bu gerilim iddiasının yalanlanması birinci ağızdan gerçekleştirilmiştir. Haberin devamında “madenlerin Enerji, çalışanların iş güvenliğinin ise kendi bakanlığının sorumluluğunda olduğunu” belirten Çelik’in, madene olumlu görüş bildiren müfettişlerle ilgili soruşturma açılıp açılmadığı sorusuna verdiği “Kazanın nedeni belli değil ki neden başlatacağım. Çok acımasızca saldırılıyor.” şeklinde verdiği yanıt kendi ağzından tırnak içerisinde aktarılmıştır.

“**Özdil ve Aldoğan hakkında suç duyurusu**” başlıklı tek paragraftan oluşan kısa haberde, “dönemin AKP İstanbul Milletvekili Bülent Turan’ın, Soma’da hayatını kaybedenlere yönelik kullandığı ‘müstahak’ ifadesi için Hürriyet gazetesi yazarı Yılmaz Özdil hakkında Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı'na, Ali Çezik isimli avukatın ise Özdil ile birlikte hayatını kaybedenlere yönelik sosyal medyada paylaştığı ‘niyazi’ içerikli mesaj için Posta gazetesi yazarı Yazgülü Aldoğan hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulundukları” bilgisi paylaşılmıştır.

“**AK Parti’li vekilden Yılmaz Özdil’e dava**” başlıklı haberin alt başlığında “dönemin AKP Manisa Milletvekili Selçuk Özdağ’ın Özdil hakkında hakaret, (450 işçinin cesedi üzerine küllü su pompalanması iddiası sebebiyle de) Sosyal Güvenlik Uzmanı Ali Tezel hakkında ‘iftira’ suçlamasıyla dava açtığı” belirtilmiştir. Haberin devamında Özdağ’ın avukatı Ümit Rona’nın, “Tezel’in Twitter hesabında yazdığı beyanlarda ‘450 işçi üzerine küllü su atıldığı ve betonlaştırma sebebi ile artık kurtulma şanslarının kalmadığı’ yönündeki ifadesini ve yine köşe yazarı Özdil’in (Halk TV canlı yayınında) kullandığı, ölen işçilerin siyasi tercihleri ve katıldıklarını iddia ettiği miting nedeniyle ‘müstehak’ ifadesini kullanarak toplumda infiale neden olmuş ve acıları artırmış oldukları, her ikisinin de halkı kin ve nefrete tahrik edici boyutta ifadeler içermesi sebebiyle müvekkili Özdağ adına suç duyurusunda bulundukları” şeklindeki ifadeleri aktarılmıştır.

“Sevilay Yükseliir: 'Alenen faşistlik yapıyorlar’” başlıklı haberin alt başlığında Sabah Gazetesi Yazarı Sevilay Yükseliir’in, Doğan medyasının tutumuyla ilgili olarak “alenen faşistlik yaptıkları” yargısı ve Alman medyasının “Erdoğan nefretinin” arkasında Doğan medyasının olduğu şeklindeki iddiası ön plana çıkartılmıştır. Haberın devamında bir televizyon kanalında konuşan Yükseliir’in, “Doğan medyasının Alman basınıyla ‘çok yakın ilişkileri’ olduğunun bilindiğı, Alman basınının sert tutumunun altında bunu anlamının lazım olduğu ve amaçlarının Hem Türkiye’de hem de yurt dışında Erdoğan’ın ‘önünü kesmek’ için Soma’yı malzeme yapıp kullanmak olduğu” şeklindeki, “dış mihrak” retorliğini destekleyen sözleri yer bulmuştur. Haberde "Der Spiegel’in “Cehenneme git Erdoğan” şeklindeki başlığı için Yükseliir’in “Sen kimsin ki benim Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı’ma ‘Cehenneme git!’ diyorsun? Şu sınırlar içinde yaşayan her vatandaşın o başlığa tepki göstermesi lazım. ‘Sen kimsin ki, sen git cehenneme’ diye haykırması lazım.” şeklindeki Alman dergisinin Erdoğan’a karşı eleştirel söylemini olumsuzlarken “Yüce Devlet” egemen söylemini yeniden üreten sözleri de aynen aktarılmıştır. Yükseliir’in, Soma’daki arbede sırasında yerdeki bir vatandaş tekmeleyen Yerkel için kullandığı ‘o ekipteki en beyefendi en sevecen isimlerden birisi olduğu, ‘hakikaten’ görünce inanmadığı ve genç bir insan olarak gaflete düşerek çok korkunç bir hata yaptığı” sözleriyle Yerkel’in olaydaki sorumluluğunu ortadan kaldırmasa da hafifleten demecinin yanında, “olaya tepki göstererek eleştiren bazı gazetecilerin (2 ay önce) Mustafa Sarıgül’ün bir vatandaş yumruklaması olayında ‘sustuklarını sorgulayarak’” olaylar arasında karşılaştırma yapmış, gazetecileri “Yerkel üzerinden Erdoğan’ı dövmeye çalışmakla” itham ederek, onları “niteliksiz ve ikiyüzlü” olarak tanımlamıştır.

“‘Yusuf Yerkel aradı helalleştik’” başlıklı haberin alt başlığında, “Soma’da, (yaşanan arbede sırasında) Başbakanlık Müşaviri Yerkel’in tekme attığı Erdal Kocabıyık’ın, hakkında yazılan birçok iddianın ardından ‘sessizliğini bozduğu’, kendisinin provokatör olmadığı, art niyetinin olmadığı ve Başbakan Erdoğan’dan özür dilediğı, Yerkel’in olayın ardından kendisini arayarak pişman olduğunu söylediğı ve karşılıklı olarak helalleştikleri” şeklindeki bilgiler vurgulanmıştır. Haberın devamında Kocabıyık’ın, “(faciada) dayısının oğlunun vefat ettiğı, onun kızgınlığı ve üzüntüsünün olduğu, geçmişte eylemle olayla hiç alakasının olmadığı, olayın ardından emniyette ifade verdiğı, evinden dışarıya çıkamadığı ve mahcup olduğu” şeklindeki ifadeleri aktarılmıştır. Haber Kocabıyık’ın, “Yusuf Yerkel’in olayın ardından kendisini aradığı, birbirlerinden helallik istedikleri, kendisini affettiğı, olayın kamuoyunda çok yanlış anlatıldığı ve kendisine yönelik bir tehdit ve baskı olmadığı” şeklindeki olayın sorumluluğunu Yerkel’in üzerinden uzaklaştıran ve bunun zor ve baskı ile gerçekleşmediğini açıklayan ifadeleriyle devam etmiştir.

“**Lobi edepsizleşti**” başlıklı haberin alt başlığında, “Merkez Bankası'nın faiz indirmesini engellemek isteyen ‘lobinin’, 301 kişinin hayatını kaybettiği Soma faciasını bile kullandığı, ‘Merkez’i’ zorda bırakmak isteyen ‘lobinin’, bir yandan da doları yükselterek ‘aba altından sopa gösterdiği’” şeklindeki ilk başta anlaşılması zor olan ifadeleri aktarmıştır. Haberin giriş paragrafında, başlık ve alt başlıkta belirtilen Lobi’nin, “ABD ve Avrupa’da faiz oranlarını manipüle ederek vatandaşlarını soyduğu için rekor para cezasına çarptırılan faiz lobisi”, Merkez’in de “Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası” olduğu anlaşılmaktadır. Haberin devamında “Faiz lobisinin Merkez Bankası'nın faiz kararını vereceği bugünkü toplantısı öncesinde adeta ‘Türkiye’ye savaş açtığı’, Türkiye’yi yasa boğan Soma faciasını bile amacına alet etmek için kullanma ‘edepsizliğinde’ bulunarak ‘Bu kadar da olmaz’ dedirttiği, Merkez Bankası’nın faiz indirimini engellemek isteyen faiz lobisinin Soma’daki facianın ardından Cumhurbaşkanlığı seçimi öncesinde Türkiye’de siyasi gerilimin artacağını ileri sürdüğü, yerel seçim sonrasında oluşan iyimser havayı görmezden gelerek siyasi risk priminin artacağı ve Merkez’in faiz indirmemesi gerektiği şeklinde ‘ipe sapa gelmez’ yorumlarla bir bakıma ‘tehditte bulunduğu’ ve seçim öncesi ve sonrasında Türkiye’ye artan yabancı (sermaye) ilgisinin lobinin bu iddiasını çürüttüğü” şeklindeki, klasik “dış mihrak” retorikini pekiştiren yoruma dayalı ifadelere yer verilmiştir. Haber için herhangi bir yazar veya kaynak gösterilmemiştir.

23 Mayıs tarihinde yayınlanan “**Soma’da geride kalanlar kendilerini nasıl toplayabilecekler?**” başlıklı haberde, “facianın geride yüzlerce derin acı çeken insan bıraktığı, bu acının toplumsal dayanışma ile de aşılabileceği gibi hekim desteğine de ihtiyaç duyulabileceği” bilgisi ile birlikte facia bölgesinde görev almış oldukları belirtilen bir psikolog ve bir psikiyatristin gözlem ve tavsiyelerine yer verilmiştir. Haberin devamında Psikiyatrist Mustafa Ulusoy’un, “insanların ölenin kabirdeki durumunu merak ettikleri, öldüklerinde insanı nasıl bir hayatın beklediğini bilmezlerse acılardan acı beğendikleri, ‘kendilerini bilgili sanan insanların’ aklının buna yetmeyeceği, hayat ve ölüm ama bilhassa ölümün insanı sonsuz aştığı, tam da burada ‘imanın devreye girdiği’, insanın hayatını, ölümü ve ölüm sonrasını ancak iman ile aydınlatabileceği, Allah denilen varlığın kainatın sahibi olduğu, ölen insanın sahipsiz olmayıp sonsuz merhamet ve şefkat sahibi ‘Mutlak Varlık’ın’ ölen insanı yanına aldığı ve bu mutlak varlığa ‘teslim ve tevekkül etmenin’ insanın kalbinin tek ve biricik tesellisi olduğu, kimsenin boşu boşuna yaşamak istemediği için boşu boşuna da ölmek istemeyeceği, mutlak varlığın sevdiği kullarının ölümünde de onları yalnız bırakmayıp onların ruhlarını aziz ve yüksek bir mertebeye taşıdığı, göçük altında kalan insanların ‘manen şehit sayıldıkları’ (maden işçileri göçük değil, karbon monoksit zehirlenmesi sonucu hayatlarını kaybetmişlerdi), (maden işçilerinin) manevi şehit mertebesi sağlanmasının ölenlerin yakınlarının tahammülünü ciddi

şekilde kolaylaştıracağı ve ölenin ruhunun öteki alemde ‘cennetvari’ bir hayata alındığının bilinmesinin ayrılığın acısının önemli tesellilerinden birisi olduğu” şeklindeki; sözlerin sahibinin unvanına rağmen hiçbir bilimsel ispat ve dayanağı olmayan, sadece milliyetçi-muhafazakar egemen söylemin elemanları olan “ölüm” ve “şehadet” kavramlarını normalleştiren, bilgi ve şüpheciliğin karşısına iman kavramını koyarak yücelten ve Erdoğan’ın faciadan sonra söylediğinde çok büyük bir toplumsal reaksiyona sebep olduğu “kader ve fitrat” ile ilgili açıklamalarına dayanak sunan ifadelerine, uzman görüşü adı altında yer verilmiştir.

“Yalnız değilsiniz” başlıklı haberde “Soma’dan gelerek meclisi ziyaret eden ve Başbakan Erdoğan tarafından kabul edilen 10 maden işçisinin, maden işçileri olarak yaptıkları oturma eylemi sürerken araya provokatörlerin karıştığını fark ettikleri, bunları tek tek tespit edip polise bildirdikleri, ‘ideolojik girişimler’ ile huzurlarının bozulmasına fırsat vermeyecekleri, Soma’dan yararlanmak isteyenlerin buraya yaklaşmamaları gerektiği ve şirketin kendilerini AKP mitinglerine götürdü diye suçladıkları ama sendikanın da kendilerini Cumhuriyet mitinglerine götürdüğü” şeklindeki ifadelerine yer verilmiştir. (Önceki sayfalarda Hürriyet’te incelenen bir haberde bir milletvekilinin kendilerine Cumhuriyet mitinglerine götürülüp götürülmediklerini sorduğu, işçilerin de olumsuz yanıt verdiğinin yer almış olduğunu hatırlayabilirsiniz)

“Soma ile sokakları karıştırmak istiyorlar” başlıklı haberde Başbakan Erdoğan’ın, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği’nin 70’inci Genel Kurulu ve Ford Otosan’ın Kocaeli’deki fabrika açılış töreninde yaptığı konuşmalardan derlenen, “kenarda ‘ellerini ovuşturup’ rant bekleyenler olduğu, şehitlerin ve ailelerinin onların umurunda olmadığı, Soma’daki kazanın ardından sokakların bir kez daha hareketlendirilmeye, tahriklerin devreye sokulmaya çalışıldığını gördükleri, içerde ve dışarıda Türkiye’nin ‘imajına ve itibarına’ yönelik çok ağır saldırılar yapıldığına şahit oldukları” şeklindeki facia konusunda kendilerine yönelen tepkiyi marjinalleştirmeye yönelik açıklamaları aktarılmış, bunun yanında “madende şehit olan ‘kardeşleri’ için ‘onlar AKP’nin mitingine geldiler müstahaktır’ diyenler (Yılmaz Özdil) olduğu, aynı patronun (Aydın Doğan) köşe yazarının (Yazgülü Aldoğan) ‘Ne şehit ne gazi... Niyazi oldu’ dediği, böyle bir nefret suçunun aleni olarak işlenebildiği” şeklindeki sözleriyle gazete tarafından Doğan medya grubuna takınılan olumsuz tutum Erdoğan’ın ifadeleri üzerinden yeniden üretilmiştir.

“Doğan Grubu’ndan Alevi kışkırtıcılığı” başlıklı haberin giriş paragrafında “Soma’da 301 madencinin şehit olduğu facianın acısı devam ederken, Doğan Medya Grubu’na bağlı gazetecilerin ‘gerçek olmayan bilgilerle’ hükümet karşıtı kampanyası sürdürdüğü” şeklinde, muhalif basın organlarının içeriğine karşı bir “yalan haber” ön kabulünde bulunulmuştur.

Haberin devamında “Hürriyet yazarı Yılmaz Özdil'in ‘Müstahak’ başlıklı yazısıyla (Özdil böyle başlıklı bir yazı yazmamış, söz konusu ifadeyi TV canlı yayını sırasında kullanmıştı) hızlanan kampanyanın, Posta yazarı Yazgülü Aldoğan'ın ‘Niyazi skandalı’ ve Hürriyet yazarı Melis Alphan'ın ‘Soma'ya yardım etmeyin’ şeklindeki sosyal medya mesajıyla yoğunlaştığı, son hamlenin de CNN Türk programcısı ve Radikal yazarı Şirin Payzın'ın ‘Alevi ayrımcılığı yapıldığı’ iddiasıyla oluşturduğu” vurgulanmıştır. “Alevi köyünü teğet geçen devlet” başlıklı yazısında “11 madencisinin şehit olduğu İzmir'in Kınık İlçesi Elmadere Köyü'ne (faciadan sonra) bakan, milletvekili, kaymakam ve belediye başkanının gelmediğini” iddia eden Payzın'ın, yazısında “Kınık Belediye Başkanı'nın (Sadık Doğruer) facianın ancak yedinci gününde Elmadere'yi ziyaret etmiş olduğunu” yazdığı ve “Neden, Alevi oldukları için mi?” diye sorduğu vurgulanmıştır. Gazete Payzın'ın yazısındaki iddiaları, “kendisinin Alevi ayrımcılığı yapmakla suçladığı isimlerden Kınık Kaymakamı İlyas Gün'ün, 15 ve 16 Mayıs'ta Vali (Abdurrahman Savaş) ile Elmadere'de olduğunu söylediği, facianın yaşandığı gün izinli olarak Ankara'da olduğu, gece yarısı dönerek cenazeler için soğuk hava deposunu açtırdığı ve İzmir Valisi Mustafa Toprak ile koordineli olarak çalışmalara katıldıkları” şeklindeki ifadelerini aktararak çürütmeye çalışmıştır. Payzın'ın yazısında suçladığı isimlerden Kınık'ın AK Partili Belediye Başkanı Dr. Sadık Doğruer'in, “yazının külliyen yalan olduğu, kendisinin ilk andan itibaren ambulanslarda madencilere ve onların yakınlarına yardımcı olduğu, o köye de (Elmadere) gittiği, insanların ‘yarasını sardığı’, cenaze çok olduğu için vali ve kaymakam ile paylaşarak hepsine katıldıkları ve ayrıca ziyaret de ettiği” şeklindeki ifadeleri kendi ağzından tırnak içerisinde verilerek, Payzın'ın iddialarını çürütme çabası sürdürülmüştür.

24 Mayıs tarihinde yayınlanan “**“Sözlerini tutacaklarına inanıyoruz”**” başlıklı haberde “Soma Kaymakamlığı önünde 4 gün önce oturma eylemi başlatan (maden işçilerinden oluşan) grup arasından hükümet ve siyasi parti temsilcileriyle Ankara'da görüşen 8 kişilik heyetin, iktidar ve muhalif tüm partilerin şu anda kendilerini destekledikleri için mutlu oldukları, kendilerine bölgedeki hiçbir ocağa denetimler yapılmadan girilmesine izin verilmeyeceği ve bu süreçte işçilerin gelir kaybı olmayacağı sözünün verildiği, büyük bir facia yaşadıkları için sözlerin tutulmaması kaygılarının olmadıkları” şeklindeki, uzlaşma algısı yaratan sözlerine yer verilmiştir.

25 Mayıs tarihinde yayınlanan “**O tekme görevinden etti**” başlıklı haberde “Soma ziyareti sırasında ‘protestocu bir vatandaşa’ tekme atan başbakanlık Özel Kalem Müdür Yardımcısı Yusuf Yerkele'in görevinden alındığı” bildirilmiştir. Haberin devamında okuyuculara “arbedenin yaşandığı gün, Başbakan Erdoğan'ı taşıyan konvoy Soma'da hareket halindeyken bir vatandaşın (Erdal Kocabıyık) bir koruma aracına tekme attığı, bunun üzerine

iki özel harekât polisinin vatandaşa müdahale ederken Yerkel'in vatandaşa tekme attığı, bu görüntünün ulusal ve uluslararası medyaya yansiyarak 'tartışma yarattığı' ve Yerkel'in olayın ardından aldığı sağlık raporunun da ayrıca 'tartışma konusu olduğu'" bilgileri sunulmuştur.

27 Mayıs tarihinde yayınlanan **"Gözü yaşlı aileleri kucakladı"** şeklindeki mağduriyetin giderilmesi algısını pekiştiren başlıklı haberde "Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün eşi Hayrünnisa Gül'ün Soma'da yaşanan maden faciasında ölen işçilerin ailelerine taziye ziyaretinde bulunduğu, hayatını kaybeden işçilerden Bayram Bayındır'ın evine giden Gül'ün baba Mehmet ve anne Fatma Bayındır ile görüştüğü, Gül'ün Bayındır'ın 5 yıllık eşi Hacer Bayındır'ın 'imam hatip lisesi mezunu' olduğunu öğrenince eğitimini sürdürmesi için destek olabileceğini söylediği, daha sonra aynı mahallede bulunan Hüseyin Demir'in ailesini ziyaret ettiği, eşi Rabia Demir'e başsağlığı dilediği ve Demir'in 9 aylık oğlu Enes Talha'yı 'kucağına alarak sevdiği'" belirtilmiş, "Rabia Demir'in Gül'ün kendisine telefon numarasını verdiği ve Oğlunun eğitimi için ne gerekiyorsa yapılacağını söylediği" şeklindeki, kendilerinin facianın yarattığı olumsuzlukları giderme çabası ve insani özellikleri ön plana çıkartan bilgi ve ifadelerine yer verilmiştir.

"Erdoğan: O kadınların üstü şışhane altı kaval" başlıklı haberde Başbakan Erdoğan'ın, "(partisinin meclis) grup toplantısında Soma'da yabancı bir ajansın (BBC) iki kadınla yaptığı 'çarpıtma' habere 'çok sert çıktığı'" belirtilmiştir. Haberin devamında Erdoğan'ın "konu ile ilgili olarak, kimi medya kuruluşlarının, kimi partilerin 'bu değirmene su taşıdığını' bildikleri, bazı Türk muhabirlerinin de 'meslek şereflerini bir kenara bıraktıkları', en son Soma'da uluslararası medya kuruluşunun (BBC) muhabiri olan Türk gazetecinin, iki kadını 'figüran olarak kullandığı' ve yalan haber yaparak bütün dünyaya servis ettiğini gördükleri" şeklindeki, yabancı basın kuruluşlarını olumsuzlayan ve bu kuruluşların Türk çalışanlarını genelleyerek hedef gösteren ifadeleri aktarılmıştır. Haberin devamında Erdoğan'ın haberde figüran olarak kullanıldıklarını iddia ettiği kadınlar için söyledikleri, "İkisinin de başları örtük. Üstü şışhane altı kaval. Sırıttıyor. Ya görüldüğün gibi ol. Bununla bizim insanımızı farklı gösterecek." şeklindeki sözleri de yer bulmuştur.

"Alp Gürkan'ın CHP tandashı olduğu söyleniyor" başlıklı haberde dönemin Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek'in, gazetenin bağlı olduğu medya grubunun televizyon kanalı A Haber'e facia hakkında verdiği demeçler sunulmuştur. Haberde Gökçek'in, "işletme sahibi Alp Gürkan ile ilgili olarak, kendisine kimsenin bir şey yapamadığı ve neden bir şey yapamadıklarını anlayamadığı, bilindiği gibi 'Koç'un (Holding) eski ortağı' olduğu ve insanın aklından 'kırk türlü şey geçtiği' şeklindeki konuyu somut delil olmadan Koç Holding ile ilişkilendiren ifadelerine yer verilmiştir. Haberin devamında Gökçek'in,

“(Gürkan’ın) köken olarak AKP’li biri olsa yeri göğü yıkacakları, ‘CHP tandanslı’ olduğunun ‘etrafta söylendiği’, aksi taktirde Kemal Kılıçdaroğlu’nun yeri göğü inletip ortalığı birbirine katacağı, ama şimdi ‘çıtının çıkmadığı’ ve buna akıl sır erdirebilmek mümkün olmadığı” şeklindeki işletme sahibi ve ana muhalefet partisine yönelik, duyum ve varsayımlardan ibaret olan ilişkilendirici ifadeleri, tırnak içerisinde kendi ağzından ve kalın yazı stili (bold) ile verilmiştir.

28 Mayıs tarihinde yayınlanan “**Kılıçdaroğlu’ndan üç noktalı mesaj**” başlıklı haberde, CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu’nun, “Başbakan Erdoğan’ı eleştirdiği partisinin meclis grup toplantısında Soma’ya (maden faciası) değinirken, vatandaşa ‘Seni tokatlayanın hala arkasındaysan üç nokta koyuyorum’ mesajı verdiği” şeklindeki ifadeyle, arbede sırasında Erdoğan’ın bir markette darp ettiği iddia edilen Taner Kurucan hakkındaki olumsuz tutumunu, metinde ismini bile anmayarak sürdürmüştür. Haberin devamında Kılıçdaroğlu’nun, “büyük bir acı yaşanırken ‘Bunun’ (Başbakan Erdoğan) gidip ‘miting yaptığı’, orada (facia için) 1860’ların İngiltere’sinden örnek verdiği, 1860’larda Abdülmecit’in tahtta ve henüz ampulün icat edilmemiş olduğu, efelenerek vatandaşın üstüne yürüdüğü, markette vatandaşı tokatladığı ve ilk kez bir ülkede bir başbakanın vatandaşını tokatladığı” şeklindeki demeçleri kendi ağzından tırnak içerisinde paylaşılmıştır.

30 Mayıs tarihinde yayınlanan “**‘Hoş geldin uzun adam’**” başlıklı haberin alt başlığında Başbakan Erdoğan’ın, “faciada şehit olan Kınıklı madencilerin aileleriyle buluşarak sorunlarını dinlediği, Kınık’ta ‘coşkuyla karşılanan’ Erdoğan’ın, vatandaşlar arasında bulunan madencilerle de sohbet ettiği” şeklindeki bilgiler vurgulanmıştır. Haberin devamında Erdoğan’ın “sürpriz ziyaretinin Kınıklılar tarafından ‘coşkuyla karşılandığı’ (sübjektif ifade burada tekrarlanmıştır), makam aracına binen Erdoğan’ın öğretmenenevine gelişte vatandaşlar tarafından ‘alkışlarla karşılandığı’, burada Kınıklı şehit madencilerin aileleri ile yemekte buluşan ve yemeğin ardından Kınık Belediye Başkanlığı’na yürüyen Erdoğan ve eşi Emine Erdoğan’a vatandaşların ‘sevgi gösterisinde bulunduğu’, vatandaşların Erdoğan’la el sıkışabilmek için ‘birbiriyle yarıştığı’, Erdoğan’ın balkonlardan kendisine seslenen vatandaşlara ‘uzun süre el salladığı’, bazı vatandaşların belediyenin penceresinden Erdoğan’a çiçek attığının gözlemlendiği, ‘Bir kez olsun mübarek elini sıkayım’ diyen bir vatandaşa elini uzatan Erdoğan’ın yaşlı bir kadını da yanına aldığı ve kendisine yoğun ilgi gösteren gençler ve çocuklarla fotoğraf çektirdiği, bu sırada Başbakanlık görevlilerinin kalabalıkta bulunan çocuklara ‘oyuncak dağıttığı’ ve Kınık Belediye Başkanlığı’na gelişinde kadınlar tarafından ‘Hoş geldin uzun adam’ diye karşılandığı” şeklindeki izlenimler sunulmuştur.

“**'Müstahak'a 'insan onuru' cezası**” başlıklı tek paragraflık haberde “Hürriyet yazarı Yılmaz Özdil'in Soma'da ölen işçilerle ilgili ‘müstahak’ sözüne RTÜK'ten ceza geldiği, RTÜK'ün (Özdil'in canlı yayında sarf ettiği sözlerden dolayı) insan onuruna saygılı olma ilkesini ihlalden dolayı Halk TV'ye 11 bin TL idari para cezası verdiği” aktarılmıştır.

2.2.4. Yeni Akit (www.yeniakit.com.tr)

13 Mayıs tarihinde facia ile ilgili Yeni Akit'in facia ile ilgili okurlarına sunduğu ilk metin olan “**Kömür ocağında patlama: 3 ölü, yüzlerce işçi mahsur!**” başlıklı haberde dönemin Soma Kaymakamı Mehmet Bahattin Atçı'nın, “ilçedeki özel bir madende elektrik trafosunda çıkan yangın sonucu madenin içinde bulunan 200-300 kadar işçinin mahsur kaldığı, hastaneye kaldırılan 20 işçiden 3'ünün hayatını kaybettiği ve kurtarma çalışmalarının devam ettiği” şeklindeki ifadeleri aktarılmıştır.

“**Bakan Taner Yıldız'dan ilk açıklama**” başlıklı haberin giriş paragrafında Enerji “Bakanı Yıldız'ın madendeki kazanın ardından programlarını iptal ettiği, Soma'da işçilerinin mahsur kaldığı madende incelemelerde bulunacağı ve kurtarma çalışmalarını yerinde takip edeceği” şeklindeki bilgiler paylaşılmıştır. Haberin devamında Yıldız'ın “Sayın Başbakan'la (Erdoğan) görüştüğü, şu ana kadar ‘şehit olan işçi kardeşleri’ olduğu, madenle ilgili denetim ve teftişin ‘sonradan geldiği’ ve öncelikle maden ocağına gitmeleri gerektiği” şeklindeki demeçleri aktarılmıştır.

“**Cumhurbaşkanı'ndan Vali'ye talimat**” başlıklı tek paragraflık kısa haberin alt başlığında Cumhurbaşkanı Gül'ün, “Manisa Valisi Abdurrahman Savaş'a, madende çıkan yangın sonucu mahsur kalanların kurtarılması için devletin tüm imkanlarının seferber edilmesi talimatını verdiği” şeklindeki bilgi paylaşılmıştır. Aynı bilgi haberin kısa metninde de yer almıştır.

14 Mayıs tarihinde yayınlanan “**Dünya Soma'yı böyle gördü**” başlıklı haberde “facianın dünya basınında ‘Türkiye'nin acı günü’ olarak yer aldığı” belirtilirken, dünyanın her yerinden olayı canlı takip eden ajans ve gazeteler için ‘Batı medyasından Arap medyasına’ şeklinde genelde doğu-batı, ayrıntıda Hristiyan-Müslüman kültürel ayrımını pekiştiren bir tanımlama yapılmıştır. Haberin devamında “BBC’den içeride 400 kişi var iddiası” ara başlığı ile verilen bilgide İngiliz kamu yayıncılığı kuruluşu BBC’nin, “Bakan Yıldız'ın içeride mahsur kalanlara ilişkin net bir rakam vermemesine rağmen 400 kişinin içeride kaldığını iddia ettiği” ifadesiyle, bu kuruluşa karşı olumsuzlayıcı bir tutum takınılmıştır.

“**Kızıl Hacker grubu RedHack haddini aştı!**” başlıklı haberde “ülkede 3 günlük milli yas ilan edilirken, 19 Mayıs (Gençlik ve Spor Bayramı) törenleri başta olmak üzere birçok

programın iptal edildiği” bilgisiyle beraber, “Kızıl Hacker grubu haddini aştı!” ara başlığı ile “Türkiye'nin ‘yüreğini dağılayan’ facia sonrası Soma Belediyesi'nin yas ilan etmediğini bahane eden ‘kızıl’ hacker grubu Redhack’in, Soma Belediyesi'nin (internet) sitesini hacklediği” şeklindeki cümleyle habere konu olan grup hem yakın tarihte sol tandanslı kişi ve kuruluşları tanımlamak için sıkça kullanılmış olan “kızıl” ifadesiyle ideolojik kimlikleriyle öne çıkartılmış, hem de “bahane etmek” fiiliyle haberdeki rolü olumsuzlanmıştır. Haberin devamında “Millet yasta onlar çıkar peşinde!” ara başlığı ile birlikte “yaptığı ‘provokatörlükler’ yüzünden sürekli eleştirilen ve ‘yasadışı birçok faaliyete’ imza atan Redhack'in, hükümet tarafından 3 günlük milli yas ilan edildiği vakitlerde Soma Belediyesi'ne saldırmasının ‘hadsizlik’ olarak yorumlandığı” bilgisi yer almış, ancak Redhack'i “sürekli eleştiren” ve eylemlerini “hadsizlik olarak yorumlayan” kişi ya da kişilerin kim olduğundan haber metninde bahsedilmemiştir. Haber metninin sonunda, “milletin yasta olduğu kara günde, ‘CHP ve avanesinin’ taşeronluğunu yapma görevini yerine getirmek ve siyasi rant elde etmek için didinen ‘densiz’ RedHack grubuna her kesimden tepki geldiği” şeklinde, habere konu olan grubu doğrudan ana muhalefet partisi ile ilişkilendirmiş, grubun habere konu olan eylemleri taşeronluk, rant gibi kanıt olmamasına rağmen kesin yargı içeren olumsuz fiillerle tanımlanmış, “milletin kara günü” söylemiyle grubun eyleminin kamu yararı dışında amaçlar taşıdığı şeklinde örtük bir mesaj üretilmiş, “tepkinin her kesimden geldiği” ifadesiyle de gruba yönelen tepki genellenmiştir.

“İşgalci İsrail 'bağımsızlığını' kutlamayacak” başlıklı tek paragraflık kısa haberin alt başlığında, İslam coğrafyasındaki geçmiş ve güncel siyasi çizgisi sebebiyle okuyuculara “işgalci” olarak tanıtılan İsrail'in “Ankara Büyükelçiliği'nin, İsrail'in ‘sözde’ bağımsızlık günü nedeniyle Swisotel'de vereceği resepsiyonun facia sebebiyle iptal edildiği” bilgisiyle, haber aktörü olan İsrail devletine karşı hem takınılan olumsuz siyasi tutum ön plana çıkartılmış, hem de haberdeki olumlu rolü geri plana atılarak görünmez hale getirilmiştir. Haber metninde İsrail'in bağımsızlığı için kullanılan “sözde” ifadesiyle gazete, okuyucularına İsrail'i siyasal anlamda “yok hükmünde” saydığını ilan etmiştir. Haberin devamında “Terör devleti” şeklindeki yargılayıcı ifadeyle olumsuzlanmaya devam eden İsrail'in “Ankara Büyükelçiliği'nin iptal edilen resepsiyonuna Türkiye'den ‘üst düzeyde herhangi bir katılımın olmayacağı’” bilgisi de ayrıca paylaşılarak, İsrail'e karşı olumsuz tutumun iktidar ile paylaşıldığı vurgulanmıştır.

“Böyle rezillik olmaz... Flash TV ‘haşhaş’ın dozunu kaçırdı!” başlıklı haberin alt başlığında “tüm Türkiye'yi yasa boğan maden faciasının ardından Flash TV'de sazlı sözlü eğlencenin durmaksızın devam etmesinin ‘duyarlı vatandaşların’ tepkisini çektiği” bilgisi vurgulanırken, haberin başlığında muhafazakar yaşam tarzı ile bağdaştırılmayan “sazlı sözlü

eğlencenin”, (televizyon programına konuk olan sanatçının soyadına ithafen) ilaç ve uyuşturucu üretiminde kullanılan bir bitki olan haşhaş (*papaver somniferum*) şeklinde tanımlanmasıyla toplumdaki muhafazakâr toplumsal-kültürel kalıbın dışında kalan bireylere karşı olumsuz bir tanımlama yapılmış, “duyarlı vatandaşlar” ifadesi ile gazetenin habere konu olan eyleme karşı takındığı tavır genellenmiştir. Haberin devamında “haber kanallarının facianın hemen ardından kesintisiz olarak canlı yayınlara, diğer kanalların da film veya dizi yayınlarına devam ettiği, Flash TV'nin ise canlı yayında eğlenceye ara vermemesinin ‘tepki topladığı’” belirtilmiş, “Türkiye maden ocağında mahsur kalan yaklaşık 300 işçiden gelecek haberleri beklerken Flash TV'de Küstüm Show'un ekrana geldiği, Latif Doğan'ın sunduğu programda sanatçı Aynur Haşhaş'ın da katılımıyla ‘müzik rezaletinin’ tam gaz devam ettiği” okuyuculara aktarılmıştır.

“Provokatörler inlerinden çıktı!” şeklindeki oldukça itham edici ve yargılayıcı başlıklı haberin alt başlığında “facianın meydana geldiği işletmenin İstanbul Levent'te bulunan ofisinde toplanan kalabalığın arasına sızan ‘provokatörlerin’ ortalığı yine ‘savaş alanına çevirme gayreti’ içerisine girdiği” belirtilmiştir. Haberin giriş paragrafında “işletmenin Levent Lale Sokak'ta bulunan binasında maden kazasını protesto için toplanan grubun, ‘toplumu provoke etmek’ ve ‘ortalığı savaş alanına çevirmek’ için ‘düğmeye bastıkları’ vurgulanmış, böylesi bir günde insanlar acılarını yaşarken provokatörlerin yine boş durmadıkları, sabahın erken saatlerinde iki kişinin motosikletle işletmenin binasına gelerek ellerindeki boyalarla binaya ‘Katiller’ yazıp hızla olay yerinden uzaklaştıkları” ifade edilmiştir. Metinde “düğmeye basmak” metaforuyla iktidara yakın gazetelerin sıkça başvurduğunun gözlendiği “örgütlenmiş provokasyon” söylemi öncelenmiş, “hızla olay yerinden uzaklaşmak” fiiliyle de habere konu olan eylemin yasadışı olduğu algısı ön plana çıkartılmıştır. Haberin devamında “olayın ardından öğlen sularında işletmeye ait ofisin önüne gelen bir grubun ‘provokatif sloganlar’ attığı, ‘ortalığı savaş alanına çevirmek’ için harekete geçen ‘eldivenli provokatörlerin’ çantalarında Molotof kokteylleri ve taşlar olduğunun görüldüğü, provokatörlerin ceplerine ve çantalarına soda şişesi ve gazeteye sarılı patlayıcı maddeler doldurdukları ve grubun basın açıklamasında ‘Soma’da yaşananların kader değil cinayet olduğu ve bunun tek sorumlusunun AKP olduğunu’ söyledikleri” şeklindeki bilgiler iletilmiştir. Haber, ellerinde eldiven bulunan ve yüzü montajla blurlanmış sakallı ve uzun saçlı genç bir erkeğin bir sırt çantasından çıkardığı gazete kağıtlarına sarılı cisimleri ceplerine koyarken çekilmiş fotoğraflarıyla desteklenmiştir.

“Tüm dünyadan Soma için taziye” başlıklı haberde “facia sonucunda birçok ülkeden Soma'da hayatını kaybedenler için taziye mesajı yağdığı” belirtilirken, incelenen önceki bir haberde kendisi için “işgalci, terör devleti” ve siyasal bağımsızlığı için “sözde” denilen İsrail'in Büyükelçiliği sözcülüğünün maden faciasıyla ilgili yaptığı “İsrail devleti ve halkı, Türk

halkının acısını içtenlikle paylaşır, ölenlere rahmet, acılı ailelere sabır yaralılarına acil şifa dilerken; mahsur kalan işçilerden olumlu haber almayı ümit eder.” başlıklı açıklaması tırnak içerisinde verilmiş, ayrıca İsrail devletinin kuruluşu nedeniyle yapılacak resepsiyonun da iptal edildiği bilgisi tekrarlanmıştır.

“**Soma'daki faciada ölenlerin sayısı 245'e yükseldi**” başlıklı haberde Enerji Bakanı Yıldız'ın yaptığı açıklamanın içerisinden, “iddia edildiği gibi 15 yaşında bir işçi çalıştırıldığının tamamen yalan olduğu, birçok kalemin incelenmesi sonucunda o işçinin yaşının 19 olduğunun ortaya çıktığı, birçok ‘algı operasyonu’ uğraştıkları, ‘Berkin Elvan olayını’ bile buraya taşıdıkları, ve böyle acı bir hadisede bile bunları yapmanın hangi vicdana sığacağı” şeklindeki iktidarı zor durumda bırakmış iki farklı olayın ilişkilendirilmesinden duyulan rahatsızlığı belirten açıklamaları okuyuculara sunulmuştur.

“**Taner Yıldız: İspatlasınlar istifa ederim**” başlıklı haberde “maden ocağında incelemelerde bulunan Enerji Bakanı Yıldız ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Ayşenur İslam'a bazı kişilerin tepki gösterdiğinin ‘görüldüğü’, Bakan Yıldız’ın ‘İnsan hayatı bu kadar ucuz mu?’, ‘İnsanlar bile bile ölüme gönderildi’, ‘Canlarımız içerde yatıyor’ diye bağırان bazı madenci yakınlarıyla görüştüğü, bir madenci yakınının ‘15 yaşında bir çocuğu burada çalıştırdılar’ şeklindeki serzenişine (Yıldız’ın) ‘Bunu kim söylüyor, niye ispatlanmıyor?’ diye sorduğu, madenci yakınının ‘sosyal medyada yazıldı’ ifadeleri üzerine Taner Yıldız’ın Bu iddiayı ortaya atanların ispatlamakla mükellef oldukları, 15 yaşında bir çocuğun burada çalıştığını iddia edenlerin yalancının ve müfterinin teki oldukları, burada 15 yaşında bir çocuk çalıştırıldıysa kendisinin istifa edeceği ve bu iddiayı ortaya atanların ispatlayamazlarsa ne yapacaklarını sorduğu” şeklindeki izlenimler aktarılmıştır. Yıldız’ın, “kendisine tepki gösteren bazı vatandaşlarla yaptığı konuşma sonrasında ikna ettiği ve öpüşerek ayrıldıklarının görüldüğü” şeklindeki izlenim Sabah ve Habertürk gibi gazetede de sunulmuş, yine Sabah ve Habertürk gibi kaynağı belirtilmeyen haberde aynı imla hatası (ispat-ispat) tekrar yer bulmuştur.

“**Halk Kılıçaroğlu'nu madene sokmadı**” başlıklı haberde, “CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu ve Enerji Bakanı Yıldız'a maden önünde bekleyen işçi yakınlarının büyük tepki gösterdiği ve iki siyasinin bu yüzden madene giremediği” bilgisi aktarılmış, ancak tepki gösteren kişiler haberin başlığında “halk” olarak genelleştirilmiş ve Yıldız’dan bahsedilmemiş, sonuçta başlıkta tüm halkın tepkisinin Kılıçdaroğlu’na yöneldiği şeklinde bir anlam üretimi gerçekleştirilmiştir.

15 Mayıs tarihinde yayınlanan “**İstismar edilen çocuk 15 değil 19 yaşındaydı!**” başlıklı haberin başlığında, televizyonlarda ve internet sitelerinde yayınlanan bir videoda

madende çalışan ve 15 yaşında olduğu iddia edilen Cemal Yıldız adlı işçiyi, gazete okuyucularına “istismar edilen çocuk” olarak tanıtmıştır. Haberin devamında “nasıl olup da 15 yaşında bir çocuğun madende çalışabileceğinin dünden beridir tartışıldığı ve (bu durumun) ‘bir kısım medya’ tarafından ‘istismar aracı olarak kullandığı’” belirtilmiş, Enerji Bakanı Yıldız’ın konuyla ilgili olarak “15 yaşında bir çocuğun madende çalışmadığını söylediği ve ‘İspat etsinler istifa ederim’ ifadesini kullandığı” aktarılmış, Bakan Yıldız’ın bu ifadesi kendi ağzından tırnak içerisinde ve kalın yazı stili (bold) ile verilmiştir. “15 yaşında olduğu iddia edilen Cemal Yıldız’ın evinin bulunduğu, anne ve babasıyla konuşulduğu, daha önce (video kaydına dayanarak) dayısının ağzından çocuğun 15 yaşında olduğunu gündeme getiren Aydın Doğan’ın Doğan Haber Ajansı’nı yine kendi kanalı Kanal D’nin yalanladığı” vurgulanarak Doğan Medya Grubu patronu Aydın Doğan’ın ismi ön plana çıkartılmış ve kendisine ait yayın kuruluşlarının haberlerinin birbiriyle çeliştiği şeklinde bir örtük mesaj üretilmiştir.

“**Abdullah Gül'den Soma'da titrek sesle konuşma...**” şeklindeki haberin ana karakterinin duygusal tepkisini ön plana çıkaran başlıklı haberin alt başlığında “konuşması sırasında vatandaşlardan birinin ‘Bize yardım edin Cumhurbaşkanı’ diye seslenince Gül’ün hayli üzüldüğü ve sesinin titrediğinin görüldüğü” bilgisi sunulmuştur. Haberin devamında Cumhurbaşkanı Gül’ün “facianın yaşandığı madende yaptığı incelemelerin ardından basın mensuplarına yaptığı açıklamalardan, hayatını kaybedenlerin ‘mekanlarının cennet olmasını’ dilediği ve maden ve yeraltında alın teri akıtarak ‘rıзык için çalışmanın kutsal olduğunu’ (bu ifade kalın yazı stili ‘bold’ ile yazılmıştır) vurguladığı” belirtilmiştir.

“**Feyzioğlu’nun “maden” istismarı**” şeklindeki haberin ana karakterini itham edici ve suçlayıcı başlıklı haberin alt başlığında dönemin Türkiye Barolar Birliği Başkanı Metin Feyzioğlu’nun, “Manisa’nın Soma ilçesindeki maden kazasını ‘istismar etmesinin’ dikkat çektiği, maden kazasının yaşandığı yere giden ve burada ‘şov yapan’ Feyzioğlu’nun 2009 yılında meydana gelen ve 19 kişinin hayatını kaybettiği maden kazasında maden ocağının işletmesinin sahibi ve yönetim kurulu üyelerinin avukatlığını üstlendiğinin belirlendiği” şeklindeki bilgilerle, Feyzioğlu’nun olaydaki rolü “istismar” ve “şov” olarak tanımlanıp olumsuzlanmıştır. Haberin devamında (2009’daki olaya atıfta bulunularak) “dün hayatını kaybeden işçilerin haklarını savunmak yerine patronlarını savunan Feyzioğlu’nun bugün sırf ‘AKP’ye muhalif olmak’ adına Soma’yı ziyaret ettiği, dün maden sahiplerinin avukatlığını yapan Feyzioğlu’nun bugün işçileri ‘istismar’ etmesinin ‘ikiyüzlülük’ olarak yorumlandığı” belirtilmiş, haber söylemiyle “AKP’ye muhalif olunmasından” duyulan rahatsızlık açıkça vurgulanırken, bu eylemi “ikiyüzlülük” olarak yorumlayanların kim oldukları haberde belirtilmemiştir.

“Başbakanlık Müşavirinden açıklama geldi” başlıklı haberde Başbakanlık Müşaviri Yusuf Yerkel’in, “(Soma’da yaşanan arbede sırasında yerde yatan Erdal Kocabıyık’ı tekmelemesi ile ilgili olarak) yaşanan hadisenin kendisini derinden üzdüğü, o gün yaşadığı bütün ‘provokasyonlara’, maruz kaldığı ‘hakaret ve saldırılara’ rağmen sükunetini muhafaza edemediğinden dolayı üzgün olduğu” şeklindeki açıklaması belirtilmiştir. Haberde ilçede yaşanan arbede veya Yerkel’in Kocabıyık’a saldırısı hakkında, olay anının bir fotoğrafı dışında artalan ve bağlam bilgisi namına hiçbir veri yer almamıştır.

“Soma'daki yerel seçimleri kazanan parti” başlıklı haberde “Manisa'nın en büyük ilçelerinden biri olan Soma'daki 30 Mart (2014 Türkiye Yerel) seçimlerinde Manisa Büyükşehir Belediyesi'ni MHP'nin adayı (Cengiz Ergün'ün adı belirtilmemiştir) kazanırken, Soma'da Hasan Ergene'nin yaklaşık 70 bin oyun %43'ünü alarak belediye başkanı seçildiği, en yakın rakibi MHP'li aday Salih Oğuz Belgül'ün %28'de kaldığı” bilgisine yer verilmiştir.

16 Mayıs tarihinde yayınlanan **“Metro Turizm'in sahibinden Soma için 'sabotaj' yorumu”** başlıklı haberde AKP'ye yakınlığıyla bilinen ve hakkında açılan organize suç davlarıyla gündeme gelmiş olan işadama Galip Öztürk'ün, maden faciası ile ilgili sosyal medyada paylaştığı, “zamanlamanın ‘manidar’ olduğu, ‘inşallah’ bunun altından sabotaj çıkmayacağını temenni ettiği ve ‘vallahi’ bunlardan her şey beklenebileceği, ‘hizmetin selameti’ için yapmayacaklarının olmadığı” şeklindeki mesajı hem kendi ağzından tırnak içerisinde ve kalın yazı stiliyle (bold), hem de sosyal medya mecrasından alınan ekran görüntüleriyle yayınlanmıştır. Öztürk'ün “bunlar” derken kastettiği kişilerin, mesajın devamında kullandığı “hizmetin selameti” ifadesinden Fethullah Gülen cemaati olduğu anlaşılmaktadır. Haberin devamında Öztürk'ün, “zamanlama” ve “sabotaj” ihtimaline dikkat çektiği yorumunun, “bir kısım medyanın” eleştirisi sonrasında kaldırmasının gözlerden kaçmadığı belirtilerek, muhalif basın okuyucunun bilincinde yaratılan şüphenin içine dahil edilmiştir.

“Yaptırdıkları düğün salonuna bakın kimin ismini vermişler” başlıklı haberde, “Soma Kömür İşletmeleri Çalışanları Derneği ve Soma Belediyesi tarafından geçen yıl Haziran ayında içinde düğün salonu da bulunan bir sosyal tesisin temellerini attığının ortaya çıktığı ve tesise Soma Holding Maden İşletmeleri Genel Müdürü Ramazan Doğru'nun eşi ve AKP belediye meclis üyesi Melike Doğru'nun adının verildiği” belirtilmiş, konuyla ilgili dönemin Soma Kömür İşletmeleri Çalışanları Derneği Başkanı Murat Kırın'ın, “şu anda pek bir şey konuşmak istemediği, arkadaşlarının göçük altında oldukları ve acılarının büyük olduğu” şeklindeki söz konusu olayı açıklamaktan yoksun ifadeleri, Doğan Yayın Grubu'na ait Hürriyet gazetesi kaynak gösterilerek okuyuculara sunulmuştur.

“Market sahibi konuştu: Kapıda durup ayrıldılar” başlıklı haberde “Başbakan Erdoğan’ın Soma Belediyesi’nde yaptığı açıklama sonrası dışarıda bekleyen kişilerce protesto edilmesi sonrası o bölgede bulunan bir markete yönelmiş olduğu hakkında, marketi işleten Yeşil Portakal A.Ş.’nin Genel Müdürü Hakan Dağhan’ın, (Erdoğan ve beraberindekilerin) marketin manav reyonlarının olduğu yerde 15 saniye kadar durulduktan sonra geri döndükleri, Başbakan’ın kapıdan içeri ayağını dahi atmadığı, neden oraya yönelip, neden geri döndüklerine hiçbir anlam veremedikleri, kamera kayıtlarının kendilerinde olduğu ve herhangi bir kurumdan kendilerinden kayıtların istenmesinin söz konusu olmadığı” şeklindeki olayın sorumluluğunu Erdoğan’dan uzaklaştıran ifadeleri, markette yaşandığı iddia edilen şiddet olayına değinilmeden, Doğan Yayın Grubu’na ait Hürriyet gazetesi kaynak gösterilerek verilmiştir.

“O vatandaş konuştu: Başbakan’ın hareketi istem dışıydı” başlıklı haberde “Başbakan Erdoğan’ın Soma’da tokat attığı iddia edilen Taner Kuruca’nın olayın istem dışı olduğunu söylediği” belirtilmiş, “kendisinin (olay günü) alışveriş yapmak için markete gittiği, ‘sayın Başbakan’ın’ korumalarıyla birlikte kalabalık bir grup halkı selamlamak için caddeye çıktıkları, kendisini görmek için dükkanın önüne çıktığı, o sırada bir grup kendisini protesto etmeye başlayınca korumalarının Erdoğan’ı ablukaya alıp marketin içine ‘güvenli bir şekilde’ sokmak istedikleri, kalabalığın üzerine doğru yürüdüğünü görünce ‘sayın Başbakan’ ile yüzü yüze kaldıkları, o esnada korumaları da iteklemeye başlayınca ‘sayın Başbakan’ın’ da kalabalığa kızgınlığına ve öfkesine hakim olamayıp ‘maalesef’ istem dışı bir hareket yaparak (kendisine) bir tokat vurduğu, o tokadın kendisinden geldiğine üzülmeyeceği ama yanındaki yakın korumaların kendisine çok sert girip darbeledikleri ve ‘sayın Başbakan’ın’ (tokadı) bilinçli olarak değil istem dışı yaptığına inandığı” şeklindeki ifadeleri, Doğan Yayın Grubu’na ait Kanal D televizyonu kaynak gösterilerek okuyuculara sunulmuştur.

Fransa’da Canal+ adlı televizyon kanalında yayınlanan *Les Guignols de l’info* adlı lateks kuklalarla hazırlanan bir mizah-hiciv programının son bölümünde, facia ve faciada hayatını kaybeden madenciler hakkında rencide edici bazı bölümlerin yer almış olması için gazete, **“Hadsiz Fransızlar Soma’yla dalga geçti!”** şeklindeki bir grup televizyon çalışanının eylemini söylem aracılığıyla bütün bir ulusa mal eden bir başlığı tercih etmiştir.

“Haçlı Basını’nın gözü iyice döndü: Erdoğan’a karikatürle ağır hakaret!” şeklindeki, batı basınına Ortaçağ’da Avrupalı Katolik Hristiyanların İslam coğrafyasına gerçekleştirdikleri askeri seferlere ithafen “Haçlı” olarak tanıtılan başlıklı haberin alt başlığında, “gerçekleştirilen tüm darbe planlarını püskürten ve her seçimde sandıktan güçlenerek çıkan ‘Erdoğan Hükümeti’nin’, dış güçler ve Türkiye içerisindeki ‘yerli piyonlarının’ başını iyice döndürdüğü, son olarak Soma faciasını bahane ederek Hükümete karşı ağır hakaretlere yeltenen

‘Haçlı basınının’ Erdoğan’a karşı ‘gözlerinin ne kadar döndüğünün’ gözler önüne serildiği” şeklindeki, “dış tehdit”, “dış tehdidin içerideki işbirlikçileri” egemen söylemlerini vurgulayan ifadelerle belirtmiştir. Haberin giriş paragrafında “Lübnan asıllı Brezilyalı karikatürist Carlos Latuff’un, ‘batı destekli’ Gezi kalkışmasındaki provokatif karikatürleri ile adını duyurmuş olduğu (ki aslında Latuff ülkemizde adını Gezi Parkı eylemlerinden önce, 2009 Dünya Ekonomik Forumu ve 2010 Mavi Marmara baskınından sonra Erdoğan’ı öven ve destekleyen karikatürleri ile duyurmuştur), Soma faciasının ardından yeniden ‘piyasaya sürülen’ Latuff’un, ‘lağım damlayan’ kaleminden yine Başbakan Erdoğan’a ‘hakaret ettiği’” belirtilmiş, Latuff “batı ile adını duyurmuş olduğu” hatırlatması ve “piyasaya sürülmek” benzetmesiyle kendisinin de karikatürleriyle sürekli hedef aldığı batı ile ilişkilendirilmiştir. Haberin devamında “‘hayalindeki görüntüyü’ çizen ‘Haçlı Latuff’un’, Erdoğan’ı (Soma’da kazanın ertesi günü yaşanan arbede sırasında Yusuf Yerkel’in, Erdal Kocabıyık’ı tekmelerken çekilmiş olan fotoğrafa ithafen) yerde tekme yerken resmederek ‘İşte bu gerçekten görmek istediğimiz fotoğraf’ sözleri ile sosyal medya hesabı üzerinden paylaştığı” bilgisi, Latuff’un çizdiği karikatürle birlikte sosyal medyada paylaştığı ekran görüntüsüyle ve “İşte Haçlılar’daki gözü dönmüşlüğü ortaya koyan o karikatür” üst yazısıyla birlikte okuyuculara sunulmuştur. Haberin sonunda, “kurumsal logosunda illegal olarak ‘TC’ (Türkiye Cumhuriyeti) ibaresi barındırdığı ve İsrail ile Batı’nın Türkiye’deki ‘taşeronu olduğu’” iddia edilen Sözcü gazetesinin, “hadsiz karikatürü destekler mahiyette sayfalarına taşıdığı” ifadeleriyle, Latuff’un karikatürünü haberleştirmiş olan hükümete muhalif Sözcü gazetesi, gazetenin somut kanıt olmaksızın sadece ideolojik kaygılarla yöneltmekten çekinmediği suçlamalarla itham edilmiştir.

“‘Araba devrildikten sonra yol gösteren çok olur’” başlıklı haberde Gazeteci Yazar Ekrem Kızıldaş’ın facia ve sonrasında yaşananları değerlendirdiği yazısında, “üzücü maden kazası yaşandıktan sonra yoğun bir şekilde sarf edilen, ‘şu şu tedbirler alınmış olsaydı, bu kadar can kaybı olmazdı...’ gibisinden sözlere muhatap oldukları, herhangi bir maden ocağının yanından geçmiş oldukları bile şüpheli olan kişilerin, facia ile ilgili söylediklerinin genel olarak ‘laf çevirmekten’ ibaret kalsa mesele olmadığı, ancak konuyla alakalı cahillikleri ‘paçalarından akıyorken’ söylediklerini bir de ‘muhalefet yapmak’ için kullanmaya niyetlendiklerinde insanların canının iyice sıkılmakla kalmayıp ‘kafaları da karıştırdıkları’, facia meydana geldikten hemen sonra sosyal medya üzerinden başlayan ‘karalama kampanyalarının’ zaten evlere şenlik olduğu ve birilerinin nasıl olduğu konusunda zerre kadar fikir sahibi olmadıkları bir kazayı ‘karalama kampanyalarına’ alet etme derdinde oldukları” şeklindeki, faciaya karşı doğan tepki ve eleştirileri olumsuzlayıp, cehalet ve laf çevirmeye indirgeyen yoruma dayalı ifadeleri de yer bulmuştur.

“Şeytanla iş birliği içinde sahneye çıktılar!” başlıklı haberin alt başlığında, kendi gazetelerinde yayınlanan “Türkiye şehitlerine ağlıyor” başlıklı yazısında “maden faciasını ve bu facia üzerinden ‘nemalanmaya’ çalışan ‘sol çevrelerin’ istismarını” değerlendiren Burhan Okutan’ın, bu çevrelerin “‘Şeytanla işbirliği’ içinde sahneye çıktıkları, acıların üstünden bir rant devşirme ve ‘devleti zora sokma’ gayreti içerisine girdikleri” ifadeleriyle, sol ideolojiye mensup kişiler doğrudan bütün tek tanrılı dinlerde kötülüğün ortak sembolü olan şeytan kavramıyla ilişkilendirilmiş, devletin bekasına karşı bir düşman olarak okuyuculara sunulmuştur. Yazıda “Soma’da yetimlerin, dulların, kardeşlerin, ‘evladım, evladım’ diye feryadı figan eden anaların ve babaların gözyaşları olduğu, bu yükselen feryadı milletin iliklerine kadar hissettikleri ve acılarını paylaştıkları” aktarılırken, “üç günlük milli yas ilan edilmesinin sadece simgesel bir anlam taşıdığı, devletin acılı ailelere ‘sonuna kadar’ sahip çıkacağı” ön kabulüyle hem kamuoyunu sakinleştirmeye ve rahatlatmaya dönük bir söylem kullanılmış, hem de devletin (iktidarın) kamuoyu gözündeki itibarı söylem yoluyla yüceltilmiştir. “Devletimize güvenmek zorundayız, güvenmeyip de ne yapalım?” ifadesiyle bu itibar yüceltmesine yönelik eleştirilere karşı anlam kapanması gerçekleştirilmiş, “Birileri gibi hükümeti topa mı tutalım?” sorusuyla devletin bu yüceliğine eleştiri yöneltebilecek herkes marjinal, negatif bir konuma yerleştirilmiştir. Yazının ilerleyen bölümlerinde Okutan’ın bir “hastalık” olarak tanımladığı, “Türkiye’de sel olduğunda, can ve mal kaybı olduğunda tüm sorumluluğun mevcut yerel yönetim veya hükümette olduğu ve onların eleştirildiği, ama aynı afetin Amerika’da olup onlarca can ve milyarlarca dolar maddi kayba neden olduğunda ‘vay be, demek ki tedbirlerde yetersiz kalıyormuş’ türünden bir yaklaşım olduğu” şeklinde, Türkiye’de afet ya da çeşitli başka sebeplerle iktidara yöneltilen tepkiler, başka ülkelerde meydana gelen olaylara verilen tepkilerle kıyaslanmış, iktidarın yaşanmış veya yaşanabilecek olaylar sebebiyle karşılaştığı ya da karşılaşılabileceği tüm toplumsal tepkiler olumsuzlanarak bundan duyulan rahatsızlık dile getirilmiştir. Bunun yanında yazarın, “sosyal medyada ‘insan müsveddelerine’ de rastlandığı, İstanbul’da Marmara Denizinin altında inşa edilen tünelin bir kazaya mahal durumunu ‘temenni edenler’ olduğu gibi aynı anlayışın bugün yine sahnede olduğu, insanların ölmesinin, anaların ağlayacak olmasının umurlarında olmadığı” şeklindeki suçlayıcı ifadeleri yer bulmuş, söz konusu kişiler yazar tarafından “Soma’da yaralı işçinin ‘çizmelerimi çıkarayım, sedye kirlenmesin’ hissiyatını anlayamayacak kadar duygusuz, devletini küçük düşürecek kadar hain” olarak tanımlanarak; iktidara eleştiri yönelten herkes, insani duygulardan yoksun oldukları ön kabulüyle halkın, devletin yüceliğinin ve itibarının düşmanları olmakla itham edilmiştir. Yazının devamında “bu kişilerin ‘şeytanla iş birliği’ içinde sahneye çıktıkları, Soma’da kaza olduğu gece pankartlar hazırlatıp acıların üstünden

nasıl bir ‘rant devşirebilme’ ve devleti zora sokma gayreti içine girdikleri” iddia edilmiş, “Neymiş efendim; Soma’daki cinayetlerin hesabını soracaklarmış! Bu devletin hâkimi savcısı yok ve bu çapulcular hesap soracak öyle mi?” ifadeleriyle yazı boyunca hükümete eleştiri yöneltenler devletin yüceliğine zarar verebilecek kadar şeytanlaştırılmışken, birdenbire çapulculuğa indirgenerek küçümsenmiş ve itibarsızlaştırılmıştır. Yazar “Peee...” şeklindeki tepkisinin ardından (hükümet eleştirilmeden önce) “bir taziyede bulunulması, acılı ailelerin yanında saf tutulması, elinden gelen bir şey varsa ortaya koyulması, destek olunması ve darda kalanlara dua edilmesi” tavsiyesinde bulunmuş, bu tavsiyelere kaynak olarak da “örfün ve inancın bunu emrettiği” bilgisini göstermiş, yazısını da hedef aldığı kitleye yönelik “Yazıklar olsun, tüh olsun ervahınıza (ruhlarınıza)” şeklindeki kalın yazı stiliyle (bold) yazılmış tepki ifadesiyle sonlandırmıştır.

“**Gezi’nin atarlı vekili Sırrı Süreyya Önder kayıplarda**” şeklindeki haber karakterini gazetenin doğrudan muhalif olduğu bir toplumsal hareketle ilişkilendiren başlıklı haberin alt başlığında, “maden faciasının ardından 3 gün geçmesine rağmen (dönemin HDP İstanbul Milletvekili) Sırrı Süreyya Önder’in faciayla ilgili bir açıklama yapmamış olmasının ‘eleştiri konusu’ olduğu” vurgulanmıştır. Haberin devamında Önder’in “neredeyse yerel seçimlerden beri kayıp olduğu ve maden faciasında dahi ortaya çıkmayan Sırrı Süreyya Önder’in sevenlerini endişelendirdiği” belirtilirken, okuyuculara “Gezi olaylarının baş aktörlerinden” olarak tanıtılması ihtiyacı duyulan Önder’in “bu nedenle sosyal medyada eleştiri yağmuruna tutulduğuna da” değinilmiştir. Haberin sonunda “sosyal medyada kendisine yapılan eleştirileri değerlendiren Sırrı Süreyya Önder’in, annesinin hastalığı nedeniyle Soma’ya gidemediği, HDP’nin eş başkanları ve 5 milletvekilinin gittiği ancak hiçbir televizyon kanalı tarafından verilmediğini” söylediği ifadeleri yer bulmuş, ancak bu ifadeler Önder’in kendi ağzından aktarılmamıştır.

“**Gezi kalıntıları kaos peşinde**” şeklindeki 2013 Gezi Parkı eylemlerini ve eylemcilerini doğrudan itibarsızlaştırma ve sorumluluk yükleme gayesi içeren başlıklı haberin giriş paragrafında, “282 işçinin ölümü ile sonuçlanan maden faciasının ardından bölgeye giden Başbakan Erdoğan’ı protesto eden grup ile ülke çapında ‘iktidar aleyhinde’ eylem yapan kesimlere tepki yağdığı” vurgulanmış, ancak bu tepkinin kimden yağdığı belirtilmemiştir. Haberin devamında dönemin AKP Aydın Milletvekili Ali Gültekin Kılınç’ın, “bu hareketlerin (facia sonrasında hükümeti hedef alan eylemler) Gezi olayları ile gün yüzüne çıkan AKP iktidarına, ‘milletin iktidarına’ yönelik, Başbakan Erdoğan’ın hedefte olduğu sürecin kırıntıları olduğu, sağduyulu insanların bu tepkilere olumsuz cevap vererek kınadıkları, milli yas ilan edilen acı günlerde insanların provoke edilmesinin üzüntü verici olduğu ve bu tepkilerin ‘birliği

zedeleyci' girişimler olduğu" şeklindeki, iktidara ve Erdoğan'a facia sebebiyle yönelen tepkileri "milli birlik ve beraberlik" egemen söylemine karşı bir müdahale olarak tanımlayan sözlerine yer verilmiştir. Haberin devamında dönemin AKP Denizli Milletvekili Bilal Uçar'ın, "Türkiye'de 'felaket duasına çıkan' bir kesim olduğu, bu kişilerin 'ülkede karışsa, sokağa insek, kaos çıkarsak' dedikleri, en ufak bir şeyde sosyal medya aracılığı ile insanları, Başbakan'a karşı kışkırtıp örgütleyerek sokağa çekmeye çalıştıkları, birilerinin ülkeyi 'kaosa sürüklemek', insanları sokağa çekmek, sokakları tekrar 'yakıp yıkmak' için bir arayış içinde oldukları" ve dönemin AKP Balıkesir Milletvekili Mehmet Cemal Öztaylan'ın "insanlar dua ederken, yas tutarken, üzülrken gidip protesto yaptıkları ve Başbakan'ın Soma Belediyesi'nin önünde toplananlara 'ölenlerimiz için Fatiha okuyun' derken onların yuhaladıkları", dönemin AKP Manisa Milletvekili Selçuk Özdağ'ın "madende 15 yaşında çocuk çalıştırıldığı gibi yalan yanlış bilgilerle manipölasyon çalışmaları yapmanın ahlaksızlık olduğu, ancak gayeye giden yolu mubah gören bir zihniyetin, insanlığını ve vicdanlarını yitirmiş kişilerin böyle bir manipölasyon yapacağı, bu marjinal grupların sayılarının da 'marjinal' olduğu ve bunların Türkiye'de toplum tarafından da kabul görmeyen gruplar oldukları", dönemin AKP İzmir Milletvekili Rıfat Sait'in "Soma'daki olaylarla hiç alakası olmayan ve Soma'daki acıyı hiç yaşamamış bir takım provokatörlerin ülkeyi daha büyük bir 'kaosa sürüklemeye' çalıştıkları, bilinçli olarak yapılan bu eylemler samimi bir davranış olmadığı, bunun Gezi olaylarının yıldönümüne denk gelmesinin çok manidar olduğu ve 'Ermenistan, İsrail ve Vatikan' bile taziye mesajı yayınlarak üzüntülerini paylaşıırken kendi içlerindeki bu provokatörlerin taziye bir yana insanların acılarına tuz biber oldukları" şeklindeki facia sebebiyle iktidara yönelen toplumsal reaksiyonu olumsuzlayan ve bu reaksiyonu gösterenleri itham edip marjinalleştiren ve düşmanlaştıran beyanatlari yer almıştır. Burada dikkat çekici bir konu, iktidari protesto eden kişilerin tutumunun, gazete tarafından milletvekilinin demeci üzerinden Ermenistan, İsrail ve Vatikan gibi Türk sağ ideolojisinin durmaksızın hedef gösterip düşmanlaştırdığı devletlerin tutumları ile kıyaslanmış olmasıdır. Haberde başka partiye mensup bir milletvekilinin görüşüne yer verilmemiştir.

"Bu vandallar, o işçinin hakkını mı savunuyor?" şeklindeki toplumsal eylemin niteliğini sorgulayan başlıklı haberin alt başlığında, "Türkiye'yi yasa boğan Soma faciası'nın 'acıyı yaşayanlar' ile 'acıyı sömürenler' arasındaki farkın su yüzüne çıkmasını sağlayan bir etken olma özelliğini taşıdığı" şeklinde, faciada hayatını kaybeden işçilerin yakınları ve faciaya tepki gösterenleri kıyaslayarak facia sebebiyle doğan toplumsal reaksiyonu olumsuzlayan bir karşılaştırma yapılmıştır. Haberin giriş paragrafında "devlet ve milleti kenetleyen facia sonrası toplumun acı ekseninde 'dualarda birleştiği'" şeklinde, birleştirici bir unsur olarak din egemen

söylemini vurgulayan bir ifade kullanılmıştır. Haberin devamında “her fırsatta toplumun ‘huzurunu bozmayı’ kendilerine ilke edinen bazı marjinal grupların Soma faciasını da fırsat bilerek sokakları ‘savaş alanına çevirdiklerine’ ve toplum vicdanında ‘hiçbir yeri olmayan’ azınlık çevrelerin her fırsatta ‘devletin mallarına’ verdikleri zararlar bilindiklerine” değinilmiş, “maden enkazından çıkarılan bir işçinin ‘Çizmelerimi çıkarayım mı, örtü kirlenmesin’ sözlerini sarf etmesinin ‘zarafet abidelğine’ örnek teşkil ettiği, işçi haklarını savunmak için polis araçlarını, devlet ambulanslarını, parti binalarını ve işçi dükkanlarını ‘yakıp yıkan vandalların’ amacının ne olduğunun da bir kez daha ortaya konulduğu” bilgisinin ardından; “İşte sözde işçi haklarını savunmak için sokaklara dökülen şehir eşkıyalarının Ankara’da bir ambulansı tekmeleme görüntüsü.” fotoğraf yazısıyla birlikte, yüzleri maskeli çok sayıda protestocunun arasında üzerinde “112”, “T.C. Sağlık Bakanlığı” ve “Ambulans” yazıları bulunan ama resmi değil özel plakalı olduğu görülen (bu bilgiye haber metninde “devlet malı” vurgusu yapıldığı için değinilmiştir) bir ambulans aracına tekme atan kırmızı şapkalı, üzerindeki kırmızı yazı fotoğrafın boyutu sebebiyle okunamayan beyaz önlüklü ve siyah kar maskeli bir erkeğin görüldüğü bir fotoğraf servis edilmiş, nihayetinde tüm haber metninin tek bir fotoğraf karesi üzerine kurgulanarak yazılmış olduğu ortaya çıkmıştır.

“**Müjdat Gezen’i susturan Soma cevabı**” başlıklı haberde, gazetenin haberin alt başlığında okuyucularına “Soma faciasından siyasi rant devşirmeye kalkışan şer odağı”, giriş paragrafında ise “her felaketten hükümeti düşürme payı çıkaran koalisyon muhalefeti” olarak tanıttığı ve Gezi sürecindeki “provokatif mesajları” ile gündeme geldiğinin hatırlatıldığı (tiyatrocu ve aktör) Müjdat Gezen’in, (sosyal medyada yayınladığı bir mesaja dayanarak) “facianın gerçekleştiği ilk günden bu yana ‘geceli-gündüzlü’ kurtarma çalışmalarına katılan Bakan Taner Yıldız’a ‘sataştığı’, Gezen’e ‘okkalı cevabın’ ise bir takipçisinden geldiği” şeklindeki iktidar aktörünü olumlayıp yücelten, muhalif şahsı ise itham eden ifadeler yer almıştır. “İşte Gezen’i susturan o tweet” fotoğraf yazısıyla sunulan haber konusu sosyal medya mesajlarının ekran görüntüsünde, Gezen’in sosyal medyada paylaştığı “Bir tarafta Vakko takımı kirlenmesin diye işçilere yaklaşmayan Taner Yıldız, diğer yerde sedye kirlenir diye çizmesini çıkaran işçi. #Soma” şeklindeki mesaja, Berzan Toprak adlı kişinin verdiği (bir önceki incelenen haberde sözü edilen tekmelenen ambulans konulu habere atıfta bulunarak) “Bir diğer tarafta da o madencileri taşıyan ambulansı tekmeleyenler... Gel gör ki; provokasyon yine sana, yas tutma bize düştü.” şeklindeki yanıtı görülmektedir. Söz konusu fotoğrafta tekmelenen ambulansın “faciada ölen-yaralanan işçileri taşıdığı” şeklindeki kurgudan ibaret sataşma maksatlı ifade, gazete tarafından okuyucularına “Gezen’i susturan okkalı cevap” olarak tanıtılıp haberleştirilmiştir.

“**Hükümet düşsün'cüler yine sosyal medyayı sardı!**” başlıklı haberin giriş paragrafında “Soma'daki büyük faciayı bahane eden ve Türkiye'yi ‘kaosa sürüklemek’ isteyen grupların ‘fake’ (sahte) sosyal medya hesapları oluşturarak ‘sistemli bir şekilde’ AKP hükümetini düşürme planları yaptıkları” şeklindeki kesin yargı içeren iddialar vurgulanırken, “bu grupların etkisinde kalan ve ‘fıkrî yeterliliklerini tamamlayamamış’ bir takım hastalıklı CHP'lilerin de bu ‘dış kaynaklı kışkırtmalarına’ alet olduğu” belirtilerek, hem anonim sosyal medya hesaplarından hükümete yönelik paylaşılan eleştirel içerikli mesajların kaynağının “dış güçler” olduğu ön kabulünde bulunulmuş, hem de gazetenin ideolojik çizgisi dışında bulunan ana muhalefet partisi üyelerine ve onlara oy veren yurttaşlara bu sosyal medya mesajlarına itibar ettikleri için açıkça hakaret edilmiştir. Haberin devamında “ülkeyi kaosa sürükleme gayesinin mimarlarının (sosyal medya ortamında) ‘hashtag’ yaptığı #HalkınYumruğuTepenizeİnecek başlığı altına ‘Dery’ isimli bir ‘çift’ın” (eskiden Yahudi tebaasını tanımlamak için kullanılırken, zamanla bir hakaret ifadesi haline gelen kelime), ‘siyonist bir dil kullanarak’ yorum yaptığı” belirtilmiş, “Arkadaşlar hükümeti düşürmek için son fırsat budur, elimize 40 yılda bir geçer.” şeklindeki mesajın ekran görüntüsü de sayfaya eklenmiştir. Anonim bir hesaptan paylaşılmış olan tek bir sosyal medya mesajı üzerinden kurgulanıp yazıldığı anlaşılan haberin sonunda ise, “bahse konu sosyal medya mesajının kaynağının nereden geldiğini anlamak için ‘İslam olmasın da ne olursa olsunca Kemalist zihniyetin’ yetiştirdiği bu kişinin diğer mesajlarına da bakılabileceği” ifadesiyle, haberin başında ‘Siyonist bir dil kullanmak’ eylemiyle itham edilen mesaj sahibi bu kez Kemalizm ve İslam düşmanlığı ile ilişkilendirilmiş ve gazetecilik etiği ve ilkeleriyle bağdaşmayacak biçimde gazetenin okuyucularına açıkça hedef gösterilmiştir.

17 Mayıs tarihinde yayınlanan “**Marjinaler taziye değil tahrik peşinde**” başlıklı haberin alt başlığında “faciadan kaos çıkarmak isteyenlerin Türkiye’nin dört bir yanında eylemler düzenledikleri, Soma’ya giderek olay yerinde halkı tahrik etmeye kalkışan marjinal gruplara ve ‘bunları destekleyen muhalefet vekillerine’ tepki yağdığı” şeklindeki ithamlar vurgulanmış, ancak yağın tepkinin kimlerden geldiğinden bahsedilmemiştir. Haberin giriş paragrafında “facianın ardından derin yapılar (sonradan asılsız oldukları ortaya çıkan Ergenekon ve Balyoz yapılanmaları), paralel (Fethullah Gülen cemaati) ve ulusalcı (Ulusal Sol) kesimin yangının üzerine körükle gitmelerinin ‘sabotaj ihtimalini’ güçlendirdiği” şeklindeki kesinlikten yoksun ve ihtimalden ibaret bilgiyle, okuyucunun bilincinde olayın şüphesini bu gruplar üzerine yıkmaya girişiminde bulunulmuştur. Haberin devamında dönemin TBMM Mağdur Hakları Komisyonu Başkanı ve AKP İzmir Milletvekili Hamza Dağ’ın, “acılardan prim toplamak isteyenlerin tek derdinin ‘hükümeti devirmek’ olduğu, acıyı yaşayan ailelerin

‘kendileriyle ilgili kanaatlerinin’ olumlu olduğu, Türkiye’nin dört bir yanında bu acıdan nemalanmak isteyenlerin olay çıkarmaya çalıştığı, böyle acı bir ortamda bunu düşünenlerin ancak insanlığını kaybetmiş, insani hasletleri (huy, karakter) olmayan birileri oldukları, Soma’da bulunan bazı muhalefet partili vekillerin aileleri tahrik etmeye çalıştıkları ve yalan söyledikleri ve (madende hayatını kaybedenlerin) ailelerine bir kez olsun taziyede bulunmayan vicdan yoksunları milletvekillerinin ‘nasıl kriz çıkartabilecekleri’ derdinde oldukları şeklindeki”, siyasal muhalefeti olumsuzlayan açıklamaları sunulmuştur. Dönemin AKP Manisa Milletvekili Muzaffer Yurttaş’ın, “milletin acılarının üzerine siyaset yapmayı, rant devşirmeye çalışmayı; ‘Afrikalı zenci çocuğun başında ölümünü bekleyen akbabalar’ gibi olduğu, Soma’ya gelen marjinal grupların olay çıkarmak istedikleri ve Muhalefet milletvekillerinin de bu gösterilere katılarak halkı tahrik eden davranışlar içerisinde bulundukları, Soma’da boş boş gezip halkı tahrik etmeye çalıştıkları ve gösterilere öncülük yaparak hükümetle ilgili karalayıcı beyanlar verdikleri” şeklindeki, muhalefet partisi milletvekillerini suçlayıcı ve itham edici ithamları da haberde yer bulmuştur.

“**Gezicilerin Soma sevinci**” başlıklı haberin giriş paragrafında “Soma’da meydana gelen faciayı fırsat bilen radikal sol örgütlerin ‘hükümete darbe yapabilmek’ için harekete geçtikleri, facianın sebebi olarak hükümeti suçlayan grupların ‘Sessiz kalmak yok, hesabını soracağız’ diyerek Başbakan Erdoğan’a tehditler savurdıkları ve ‘çapulcuların’ eylem planlarının da dehşete düşürdüğü” şeklindeki, sol ideoloji hakkında okuyucuya “darbe, darbeci, tehditkar” algılarını yerleştirmeye çalışan ifadeler yer almıştır. Haberin devamında “Gezi Parkı ve 17 Aralık darbe girişimiyle AKP hükümetini ‘deviremeyenlerin’ Soma ile tekrardan Başbakan Erdoğan’ı ve hükümetini hedef aldıkları” iddia edilmiş, “Fikir Kulüpleri Federasyonu, Kolektifler, TGB, Emek Partisi gibi sol ve ulusal sol oluşumlar okuyuculara “karanlık güçlerin maşası” olarak tanıtılarak halkı tahrik ederek kışkırttıkları vurgulanmış, ““Sessiz kalmak yok, hesabını soracağız’ diyerek hükümeti tehdit ettikleri ve duvar yazılarında ve pankartlardaki ‘Soma’nın kömürü AKP’yi yakacak’ yazılarının da ‘yapacaklarının’ işareti gibi olduğu” ifadesiyle, okuyucuda bu haber aktörlerinin salt kaos yaratmak amacını güttüğü algısı ve önyargısını oluşturmaya çalışmıştır. Haberin devamında “birçok ilde ve üniversitede örgütlenen bu grupların eylemlerini tüm yurda yaymaya çalıştığının öğrenildiği” şeklindeki kaynağı haberde belirtilmemiş olan duyum yer bulmuştur.

“**Acılı insan vandallık yapmaz**” başlıklı haberde AKP Genel Başkan Yardımcısı ve Parti Sözcüsü Hüseyin Çelik’in parti genel merkezinde düzenlediği basın toplantısındaki, “Soma’da siyasileri protesto edenlerin madende hayatını kaybedenlerin yakınları olmadığı, ekip ekip ‘sağdan soldan toplanarak’ bunu yaptıkları, ölümlü bir kaza meydana geldiği zaman,

‘mal görmüş mağribi’ gibi buradan istismar malzemesi üretmekte üstlerine olmadığı, başkalarının acıları üzerinde ideolojik ve siyasi hesap yapanların insan olamayacakları, yas evinde kimsenin ‘horon tepmeye’ hakkının olmadığı ve Türkiye’de protesto mangası olarak oluşturulan bazı kimselerin böyle bir milli acıdan kendileri açısından bir rant elde etmeye çalıştıkları” şeklindeki facia nedeniyle iktidara yönelen tepki ve eylemleri olumsuzlayan ifadeleri kendi ağzından tırnak içerisinde sunulmuştur.

“**O Çocuk Yalancı**” başlıklı haberde Soma’yı ziyareti esnasında Başbakan Erdoğan’ın (ilçede yaşanan arbede esnasında) yanında bulunduğu vurgulanan AKP Manisa Milletvekili Selçuk Özdağ’ın, “market içinde kendisine tokat attığını iddia eden Taner Kuruca’nın ‘yalan söylediğini’ açıkladığı” vurgulanmıştır. Haberin devamında Özdağ’ın, “o çocuğun (Kuruca) kesinlikle yalan söylediği, Başbakan Erdoğan’ın (Soma’da) aracından inerek oradaki bir esnafın ricası üzerine dükkanına girip başsağlığı dileklerinde bulunduğu, dükkan çıkışı bir vatandaşın Başbakan Erdoğan’a, ardından da Özel Kalem Müdürüne (Yusuf Yerkel) tahrik edici sözler sarfettiği, kimsenin cevap vermemesi üzerine kravatından tutarak, ‘Size sesleniyorum lan duymuyor musunuz’ şeklinde tahrik edici ifadelerde bulunduğu, birisinin kendi kravatına asılması durumunda kendisinin de aynı şeyi yapacağı, araçlarına sopa, taş ve demirlerle saldırılıp camlarının kırıldığı ve milletvekili arkadaşlarının ölümden döndüğü” şeklindeki söz konusu olayın sorumluluğunu Erdoğan ve beraberindekilerin üzerinden uzaklaştıran açıklamaları yer almıştır.

“**Bakan Yıldız 5 gündür simit ve çayla ayakta**” şeklindeki gayet abartılı başlıklı haberin alt başlığında, Enerji Bakanı Yıldız’ın “Soma faciasındaki ‘organizasyon ve bilgilendirme becerisinin’, yürekleri yakan acının daha da büyümesini engellediği ve ‘spekülasyonların’ önüne geçilmesine vesile olduğu” belirtilerek facianın meydana geldiği alandaki olumlu rolü ön plana çıkartılmıştır. Haberin devamında Bakan Yıldız’ın “tüm Türkiye’nin güvenini ve takdirini topladığı” şeklindeki abartılı genelleme ile birlikte, “büyük panik ve korkunun yaşandığı Soma’da ilk saatlerin çok önemli olduğu kurtarma çalışmalarını organize ederek pek çok madencinin sağ kurtarılmasına katkı sağladığı, yangının sürdüğü madendeki 500’ü aşkın kurtarma ekibine herhangi bir zarar gelmemesi için de çalışmaların büyük bir temkin içinde yürütülmesini organize ettiği, maden önünde yakınlarının kurtarılmasını bekleyen ailelerin sinirlerinin gerilerek kurtarma çalışmalarını engelleyecek bir infiale yol açmaması için ailelerle tek tek görüşerek ve ‘itidal tavsiye ederek’ çalışmaların sağlıklı yürümesini sağladığı” şeklindeki kurtarma çalışmaları sırasındaki rolü ve katkısını önceleyen olumlayıcı bilgiler aktarılmıştır. Haberde ayrıca “koltuktaki 1-2 saatlik uyku ile süreci aktif olarak yöneten Bakan Yıldız’ın sadece Kızılay çadırında sıcak bir yemek yediği,

daha çok kriz masasında simit ve bisküvi türü yiyecekler ve açık çay ile ayakta kalmaya çalıştığı” şeklindeki izlenimlerle, Yıldız’ın kurtarma çalışmasını zor koşullar altında yürüttüğü algısı oluşturulmaya çalışılmıştır. Haber metninin sonunda “üstün gayret ve performans ile çalışan Yıldız’ın üşüyen bir madenciye ceketini verdiğinin öğrenildiği, hastaneye ya da soğuk hava deposuna kaldırılan yakınlarını bulamayanlarla tek tek ilgilendiği, eksik olan ölü ve yaralı listelerinin her hastaneye ve bölgedeki soğuk hava depolarına asılması talimatını verdiği ve kurtarma çalışmaları bekleyişinde sinirleri gerilen vatandaşlarla konuşarak ortamın elektriklenmesini önlediği” de belirtilmiştir.

“**Özdil’in sözleri faşist kafa ürünü**” başlıklı haberde dönemin AKP Genel Başkan Yardımcısı Salih Kapusuz’un yaptığı yazılı açıklamada yer alan, Hürriyet yazarı Yılmaz Özdil’in maden faciasında ölen ve yaralanan işçiler için AKP’ye destek verdikleri için “müstahaklar” ifadesi ile ilgili olarak; “İnsaf, vicdan, merhamet, ahlak, insan sevgisi ve akıldan zerre nasibini almış bir kişinin bu ifadeleri kullanmayacağı, böyle yasal bir günde çoğu muhalefet partisi milletvekilinin bile siyasi söylemlerden kaçınırken bu Hürriyet yazarının bırakın siyasi söylemi, siyasi ‘nefret söyleminde’ bulunmuş olduğu, bilinçaltılarında önce AKP’ye sonra da ona oy veren millete karşı kin besledikleri, işçilerin, siyasi tercihlerinden dolayı ölmeyi hak ettiklerini düşünen zihniyetin 1940’ların nasyonal sosyalist, faşist kafasının ürünü olduğu, kendilerini memleketin asıl sahibi ve birinci sınıf vatandaş, diğerlerini ‘parya’ olarak gören zihniyet olduğu ve bu zihniyetin bittiğini zannettikleri ama, 21. yüzyılda ‘seçkin azınlık’ bir zümre tarafından tekrar ‘hortladıldığı’” şeklindeki açıklamalarına yer verilmiştir. Haberde ayrıca “CHP yine yaptı yapacağını” şeklindeki Kapusuz’un ifadeleri dışındaki ana muhalefet partisine yönelik yoruma dayalı alaycı ara başlık ile Kapusuz’un, “CHP’nin (facia) sürecinde çelişkili bir tutum takındığı, CHP lideri Kılıçdaroğlu’nun ‘Bu süreçte siyaset yapmayacağız’ dediği ancak parti sözcüsü Gürsel Tekin’in ‘Hükümet istifa’ diye söze başladığı, CHP’nin bu acı üzerinden siyaset yapmayacakları söyleminin sadece sözde kaldığı ve uygulamaya yansımadağı şeklindeki” ifadeleri de yer bulmuştur.

“**Müslümanın sakalı Sözcü’ye battı!**” başlıklı haberin alt başlığında “İsmailağa Cemaati mensuplarının Soma’ya taziye ziyaretine gidip şehit yakınlarını ‘yalnız bırakmamasının’ Sözcü gazetesini ‘fena rahatsız ettiği’, Soma’ya ‘bir takım çevreler’ gibi provokatörlük için değil de oradaki aileleri teskin edip, acılarını paylaşmak için giden Müslümanların ‘sakalından rahatsız olan’ Sözcü’ye büyük tepki geldiği” şeklindeki, facia bölgesinde bulunan kişiler için kıyas yapan bilgiler vurgulanmış, Sözcü gazetesine geldiği ileri sürülen tepki için ise herhangi bir kaynak belirtilmemiştir. Haberin devamında “bir takım ‘çapulcu çevreler’ gibi faciayı bahane ederek ortalığı savaş alanına çevirmeyen hocaların ‘İşyan

etmeyin! Onlar şehit oldular; dua edin' diyerek şehit yakınlarına ve yaralı kurtulanlara nasihat vermiş ve onların moral değerlerini yüksek tutmaya çalışmış oldukları ve bu durumun 'provokatif' yayınlarıyla halkı 'isyana teşvik eden' Sözcü gazetesini rahatsız ettiği" bilgisiyle "tevekkül" ve "şehadet" kavramları söylem aracılığıyla normalleştirilirken, Sözcü gazetesinin bu durumu eleştirmesi rahatsızlık olarak tanımlanıp yorumlanmıştır. Haberde "İsmailağa cemaatinin facianın meydana geldiği andan itibaren yaraları sarmak için harekete geçmiş ve bazı hocaların acılı ailelere destek için Soma'ya gönderildiğini çeşitli kanallardan duyurmuş olmasına rağmen Sözcü'nün 'Müslümanları hedef alan' haberinde sanki kim oldukları bilinmiyormuş gibi hocalar için 'Soma'ya akın eden sakallıların kim olduğunun ortaya çıktığı' ifadelerine yer vermesinin tepkiyle karşılandığı" bilgisiyle, Sözcü'nün İslami cemaatlere karşı yayını "bütün Müslümanları hedef almak" olarak yorumlanmıştır. Haberin "Sözcü'nün olaylara bakışı!" ara başlıklı son bölümünde ise, "yalan haberleri ve iftiralarına her gün bir yenisini ekleyen Sözcü gazetesinin sosyal medyada alay konusu olduğu, 'Sözcü'nün olaylara bakışı' sunumuyla verilen ve Sözcü'nün logosunda yapılan bir değişiklikte sunulan fotoğrafın paylaşım rekorları kırdığı" yorumuyla birlikte; Sözcü gazetesinin logosunda bulunan Mustafa Kemal Atatürk'ün gözeri fotomontajla şaşı hale getirilerek sadece Sözcü'ye ve ideolojik çizgisine değil, doğrudan Atatürk'e karşı bir itibar eksiltme çabasına girişilmiştir.

18 Mayıs tarihinde yayınlanan "**Soma'yı dışardan gelenler karıştırıyor**" başlıklı haberde facianın yaşandığı Soma'ya giden gazetenin muhabiri Erol Metin'in izlenimlerine yer verilmiştir. Henüz giriş paragrafında emekli madenci Hasan Durmuş'un "Memleketi karıştırmak istiyorlar. Gelirsin başınız sağ olsun dersin ama bunlar taşkınlık yapıyor. Yürüyüş yapanlar Soma halkı değil. Zaten acımız büyük. Cenazesi olanların içi yanıyor. Eyleme gitmezler. Dışarıdan gelenler milleti kışkırtmaya çalışıyor" şeklindeki gazetenin iktidara karşı yapılan eylemlere olan tutumunu yansıtan ifadeleri kendi ağzından tırnak içerisinde verilmiştir. Haberin devamında "Ölü sevicilerden alçaklık" şeklindeki ara başlık ile, "ilçe halkının başta İzmir olmak üzere birçok ilden otobüslerle gelen provokatörlerden 'rahatsız oldukları', ortalığı karıştırmak için fırsat kollayan 'ölü sevicisi vicdansızların' kazada 600 kişinin yaşamını yitirdiği, yüzlerce Suriyeli kaçak işçinin bulunduğu ve ölüm ocağını işleten Soma Holding'in sahibi Gürkan'ın Bakanı Yıldız'la ortak olduğu yalanlarını 'organize bir şekilde' etrafa yaydıkları" şeklindeki iddialar vurgulanmıştır.

"**Saygısız Özdil'e öfke**" başlıklı haberde "bir televizyon kanalında (Halk TV) canlı yayına bağlanan Yılmaz Özdil'in, Soma'daki faciayı yorumlarken kullandığı 'O işçiler için bu kaza normaldir hatta müstahaktır, Türkiye layığını buldu' sözlerinin kan dondurucu olarak 'yorumlandığı' (kim tarafından yorumlandığı belirtilmemiştir), söz konusu işçilerin Başbakan

Erdoğan'ın Manisa ve İzmir'deki mitinglerine para karşılığı katıldıklarını ve Başbakan Erdoğan'a sevgi gösterilerinde bulunduklarını, bu sebepten dolayı da bu kazanın onlara müstahak olduğunu söylediği, Özdil'in daha önce de gazetesindeki köşesinde Uludere'de yaşanan hava operasyonunda 34 kişinin hayatını kaybetmesi sonrası ölenleri katıra benzetmiş ve 'vicdan sahibi olmadığını' göstermiş olduğu" vurgulanmıştır. Haberin devamında "Kınama yağıyor" ara başlığı ile Anadolu Yayın Platformu Başkanı Sinan Burhan'ın "(Özdil'in) acı bir olayı siyasete malzeme yapmakla kalmayıp, içindeki kin ve nefreti de gözler önüne sermiş olduğu, facianın ardından Enerji Bakanı Yıldız tarafından koordinatör olarak atanan ve verdiği 'hayati kararlar' 140 kişiyi dışarı çıkartan Gökalp Büyükyıldız'ın 'çok kırıldığı' ve sekreteryasına bundan sonra ofisine giren (Hürriyet) gazetesinde (Özdil'in yazısının bulunduğu) sayfanın üzerinin 'bantlanarak veya kesilerek' kendisine getirilmesi talimatını verdiği", Türkiye Maden İşçileri Sendikası Başkanı Nurettin Akçul'un da "böyle acılı bir dönemde bunun gerçekten kendilerini üzdüğü ve bunu duyan işçi arkadaşların gerçekten çok üzüldükleri" şeklindeki demeçleri yer almıştır.

"**Bu son olsun**" başlıklı haberde Enerji Bakanı Yıldız'ın basın toplantısı sırasında, "Özdil'in bir televizyon programında Soma'daki maden faciasıyla ilgili değerlendirmesi hakkında söylediği, faciada hayatını kaybeden işçilere yalnızca AKP mitingine gitmiş olmaktan dolayı, yalnızca Başbakan'a 'parti lideri' demiş olmaktan dolayı 'evet bunlar müstahaktır' dediği, buna tahammül etmelerinin söz konusu olmadığı, 77 milyonun yaralı olduğunu söylemiş olduğu ancak o rakamdan 'bir tanesinin' (Özdil) çıkarılması gerektiği, böyle bir insanla nasıl yan yana çalışılabileceği ve bunu söyleyebilecek bir adamla nasıl herhangi bir fikir değerlendirilebileceği, kendilerinin 'basının özgür olmasını isteyen bir yapıda oldukları' ama bu özgür olmak isteyen basının da bir istismar aracı olarak konulduğu, bu acının içinde böyle bir cümlenin '77 milyon eksi 1' (Özdil) tarafından kabullenemeyeceği ve böyle bir insafsızlığa, insansızlığa, kutsalsızlığa tahammül edemeyecekleri" şeklindeki sözleri kendi ağzından tırnak içerisinde aktarılmıştır.

"**Emin Çölaşan'dan bir 'saçmalık' daha!**" şeklindeki haber karakterini olumsuzlayan başlıklı haberin alt başlığında, "iktidar muhalifliğini 'düşmanlık sınırını da aşarak' sürdürdüğü" belirtilen Sözcü gazetesi yazarı Emin Çölaşan'ın, "hükümetin Soma faciasını 'bahane ederek' 19 Mayıs kutlamalarını yasakladığını 'iddia ederek' yine bir 'saçmalığa' imza attığı" şeklindeki, Çölaşan'ın iddialarını okuyucularına "saçmalık" olarak tanıttıp reddeden ifadeleri sunulmuştur. Haberin giriş paragrafında Çölaşan'ın bu eylemi, "gazete tarafından 'ulusalcı damarı kabartan' bir yazı kaleme aldığı" şeklinde tanımlanmıştır. Haberin devamında facianın daha ilk gününde Başbakanlığın milli yas ilan ederek bütün resmi etkinliklerin iptal edildiği, bu

‘duyarlı adıma’ eğlence ve spor camiasının da destek verdiği, fakat Çölaşan gibi yazarların ‘amacı belli olduğu için’ ülkenin bu ortak acısını da kullanarak ‘siyasi rant ve karalamalarına’ devam ettikleri” sunulmuştur.

“**Hakan Şükür’ün derdi facia değil hükümet**” başlıklı haberin alt başlığında okuyuculara “Paralel Yapı’nın Meclis’teki temsilcilerinden” olarak tanıtılan eski AKP ve dönemin İstanbul Bağımsız Milletvekili olan Hakan Şükür’ün, “sosyal medya hesabından facianın yaşandığı madenin girişine (oksijenin kesilip yangının söndürülmesi amacıyla) duvar örülmesi ile ilgili olarak yayınladığı ‘Önce vicdanlara, sonra Soma’ya duvar ördüler. Öрте öрте, öre öre, vura vura. Halkına karşı bir zihniyet ama nereye kadar?’ şeklindeki mesajın ‘tepki çektiği’, ilgili mercilerin ‘yeniden yangın çıkmaması için’ açıklamasını yapsa da Hakan Şükür’ün bu paylaşımının derdinin facia değil, ‘hükümet’ olduğu yorumlarına sebep olduğu” şeklindeki bilgiler aktarılmıştır. Haberde Şükür’ün mesajının kimin tepkisini çektiği yada kimin yorum yapmasına sebep olduğu bildirilmemiş, bu genellemeler ile metnin etkisi arttırılmaya çalışılmıştır.

“**Vandalların İTÜ’deki işgali 3. gününde!**” başlıklı haberin giriş paragrafında “faciayı bahane ederek İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesi’nde işgal eylemi gerçekleştiren ‘marjinallerin’ 3 gündür fakültede ‘dehşet saçtıkları’” belirtilmiş, haber metninde fakülte işgalini gerçekleştiren öğrenciler gazete okuyucularına “vandal” ve “gözü dönmüş”, gerçekleştirdikleri eylem ise “dehşet” şeklinde tanıtılarak olumsuzlanmıştır.

“**MHP Lideri Devlet Bahçeli istismarcılara sert çıktı**” başlıklı haberde MHP lideri Bahçeli’nin sosyal medya aracılığıyla paylaştığı, “hayatını kaybeden 301 maden işçisi için duyduğu üzüntüyü dile getirdiği, bir başka üzüntüsünün ise kederli günleri istismar ederek felaketten ‘fayda devşirme’ arayışına giren ‘çamurlu vicdanlıların’ yaygınlığı olduğu, matemini tutamayan bir milletin, müşterek acısını paylaşamayan bir ülkenin yavaş yavaş, içten içe zehirlendiği ve bu zehrin karbon monoksitten daha tesirli, daha tehlikeli, daha mahvedici olduğu” şeklindeki sözleri kendi ağzından, tırnak içerisinde ve kalın yazı stili (bold) ile verilmiştir.

19 Mayıs tarihinde yayınlanan “**O madenler sizin yüzünüzden açık**” başlıklı haberin alt başlığında, “Soma’daki faciayı istismar eden CHP, MHP ve ‘işbirlikçilerinin’, Türkiye’nin ‘temiz enerji kaynağı’ olan nükleer santral ve HES’lere (hidroelektrik santrali) yönelik attığı adımlara ‘takoz koyduğu’” şeklindeki, günlerdir haberlerinde faciadan hükümetin sorumlu tutulmasından duyduğu rahatsızlığı açıkça ifade etmesinin ardından, sonunda gazetenin faciadan açıkça muhalefet partilerini sorumlu tuttuğu ifadelere yer vermiştir. Haberin giriş paragrafında “facia ile ilgili en sert tepkiyi gösterip sorumluluğun ‘hükümette olduğunu’ iddia

eden ideolojik kesimlerin, kömür dışında alternatif enerji kaynaklarına sürekli engel olmalarının dikkat çektiği, hükümetin kömür bazlı elektrik üretimini sonlandırmak için ‘temiz enerji kaynağı’ olan nükleer santral ve HES’lere yönelmesinin, başını CHP ve MHP ile işbirlikçileri DİSK, KESK, TMMOB, TTB gibi sendika ve odaların çektiği kesimler tarafından şiddetle protesto edildiği ve gazeteye bilgi veren siyasilerin, CHP ve işbirlikçilerinin HES ve nükleer santrallere karşı yoğun bir kampanya yürüterek Türkiye’yi kömür madenlerine ‘mecbur bıraktıklarını’ belirttikleri” şeklindeki yorumlar sunularak; hem 1986 Chernobyl (SSCB) ve 2011 Fukushima (Japonya) kazalarından sonra gelişmiş ülkelerin terk etmek için çalışmalarını hızlandırdığı nükleer enerji gazete okurlarına “temiz enerji” olarak tanımlanarak olumlanmış, hem de bu tehlikeli enerji üretme yöntemine muhalefet eden siyasi parti ve sendikalar Türkiye’nin kömüre olan bağlılığından ve dolaylı olarak Soma’da yaşanan maden faciasından sorumlu tutulmuştur. Haberin devamında dönemin AKP Diyarbakır Milletvekili Mehmet Galip Ensarioğlu’nun, “bunların (muhalefet partileri) neye karşı çıktıklarını da bilmiyor oldukları, CHP zihniyetinin gelişmekten ve sanayileşmekten ‘anlamadığı’ ve hiç bir şey üretmedikleri için olan bitenin sonuçları üzerinden ‘hükümeti vurmaya çalıştıkları’” şeklindeki özellikle ana muhalefet partisinin ekonomi politikalarındaki yetersizliği algısını yaratan sözlerinin yanında, dönemin AKP Manisa Milletvekili Selçuk Özdağ’ın, “bunların (muhalefet partileri) ‘ajan, hain ve provokatör’, ‘içimizdeki İrlandalılar’ oldukları, Türkiye’nin büyümesini istemedikleri, maden kömür çıkmasın, termik ve nükleer santraller kurulmasın, üçüncü havaalanı yapılmasın, HES’ler durdurulsun istedikleri, Soma’daki faciayı da aynı gün ‘istismar etmeye’ başladıkları, marjinal gruplar ve CHP’li bazı milletvekillerinin facia üzerinden rant elde etme ve Türkiye’nin büyümesini engelleme yaklaşımında oldukları” şeklindeki ekonomik başarısızlıklardan ana muhalefet partisini sorumlu tutmakla kalmayıp, bunu bir art niyet ile gerçekleştirdikleri algısını yaratan açıklamaları vurgulanmıştır.

20 Mayıs tarihinde yayınlanan “**Soma’nın gizli ortakları**” başlıklı haberde “AKP’li gizli ortakları olduğu şeklinde ‘çarpıtmaların’ ortaya atıldığı Soma Kömür AŞ.’nin yüzde 20’sinin yurt dışında kayıtlı Saff Investments ve Tilaga Investments şirketlerine ait olduğunun anlaşıldığı, İngiltere merkezli bir kuruluş olduğu anlaşılan Saff Investment’in ‘Yahudi kökenli’ ortakları olduğunun iddia edildiği” bilgisi sunularak okuyucuların bilincinde facianın meydana geldiği işletme ve Yahudiler arasında bir ilişki olduğu şeklindeki etnik kimliğe dayalı algı oluşturulmaya çalışılmış, gazetenin kendi deyimiyle iddia olduğu belirtilen bilgiler yine iddia ile çürütülmeye çalışılmıştır.

“**Ahlâksız ve saygısızlar**” şeklindeki suçlayıcı üsluplu başlıklı haberin alt başlığında “maden ocağı kazasında hayatını kaybeden işçiler hakkında ‘çirkin sözler’ sarf eden Hürriyet

yazarı Yılmaz Özdil ile (sosyal medyada işçiler hakkında paylaştığı mesaj nedeniyle) Posta yazarı Yazgülü Aldoğan’a tepkilerin sürdüğü” vurgulanmış, haberin devamında dönemin GAP Gazeteciler Birliği Genel Başkanı Zeynel Abidin Kıymaz’ın “Özdil ve Aldoğan’ı insafa ve edebe davet ettiği, ölüm üzerinden istismar ve siyaset yapmanın şık olmadığı ve acınacak hale düşmüş oldukları”, bunun yanında dönemin Özgür Düşünce ve Eğitim Hakları Derneği Genel Başkanı Rıdvan Kaya’nın “Özdil ve Aldoğan gibi kişilerin halkın tercihlerine ve hayat tarzlarına yaşarken saygıları olmadığı gibi öldükten sonra da ölülerine de saygıları olmadığı” şeklindeki açıklamalarına yer verilmiştir. Haberin devamında “Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, ‘illegal’ Basın Konseyi ve Medya Derneği gibi gazeteci cemiyetlerinin Yılmaz ve Aldoğan’ın çirkinliğine sessiz kalmasının ‘sert tepki çektiği’ (kimin tepkisini çektiği belirtilmemiştir), provokatörleri Soma’ya sokmayan güvenlik güçlerine ‘devlet terörü’ diyen TGC’nin, Özdil ve Aldoğan için tek bir satır bile açıklama yapmamasının ‘ikiyüzlülük’ olarak değerlendirildiği” yorumlarıyla; Türkiye’de faaliyet gösteren çeşitli gazetecilik cemiyetleri haber metninde ideolojik çizgilerine göre ayrıştırılmış, bağımsız niteliğe sahip olması için bir tüzel kişiliğe bağlı olmayan bir basın öz denetim kuruluşu olan Basın Konseyi’nin isminin başına yerleştirilen “illegal” ifadesi ile de bu ayrıştırma örtük olmaktan çıkartılmıştır.

21 Mayıs tarihinde yayınlanan “**Provokatörler deşifre oldu**” başlıklı haberde, “özel bir televizyon kanalında Soma’da yaşanan maden faciasını bahane ederek ilçede ‘kargaşa çıkartmak’ isteyen provokatörlerin, vatandaşları nasıl ‘kışkırtmaya çalıştıklarını’ ortaya koyan görüntülere ulaşıldığı, bu kişilerin ilçe dışından getirilen (ulusalcı sol) TGB’li ve (sonradan Vatan Partisi adını alan) İşçi Partili olduklarının belirlendiği, ‘halkı galeyana getirmek’ için Soma’da bir araya geldikleri ve ‘provokasyon çıkarmak’ istedikleri belirlenen 38 kişiden sadece 2’sinin Somalı olduğu tespit edilirken, diğer provokatörlerin çevre illerden geldiklerinin ifade edildiği” vurgulanmıştır. Haberin devamında dönemin Manisa İl Emniyet Müdürü Erhan Alkaya’nın, “göstericileri yatıştırmaya çalışırken İşçi Partili olduğu kaydedilen ‘provokatörlerin’ vatandaşları galeyana getirmek için ‘ellerinden geleni’ yaptıkları, polis kamerasına takılan bir provokatörün ‘500-600 kişi daha madende öldüğünü gizledikleri’ şeklinde bağırdığı, özellikle ‘yabancı bir haber ajansı’ kamerasının çevresinde ‘öbeklenen’ provokatörlerin kameralar karşısında facianın sorumlusu olarak ‘hükümeti lanse ederek’ Somalı vatandaşları kışkırtmaya çalıştığının görüldüğü, halkı galeyana getirmek isteyen provokatörlerin hep bir arada bulunmaları ve birbirlerinden ayrılmamalarının görüntülerde ‘dikkat çeken bir husus’ olarak göze çarptığı” bilgileri, TGB ve İşçi Partisi üyesi oldukları ve provokatörlük yaptıkları iddia edilen iki kişinin isimleri okuyuculara sunulurken, ulusal sol partinin iktidarla mücadelede yasadışı yollar izlediği algısı oluşturulmuştur.

“Soma üzerinden Başbakan'a vurmak hak mı?” başlıklı haberde gazetenin yazarı Faruk Köse’nin yazısından; “Başbakan Erdoğan’ın zaman zaman sinirlendiği, kızınca siyasetçi ya da Başbakan kimliğini bir kenara bırakıp ‘normal insan’ gibi davranarak tepki verdiği, hatta Başbakan’ın bu tutumunun o kadar ‘olağan ve insani’ olup bunun aleyhinde kamuoyu oluşturmak için kullanıldığı” ifadeleriyle, Erdoğan’ın ilçe ziyareti sırasında sergilediği şiddetli duygusal reaksiyonlarını destekleyen ve normalleştiren bir söylemde bulunulmuştur. Haberin devamında “Başbakan’ın Soma ziyaretinde de, Erdoğan’ın gittiği her yere peşinden giderek her türlü vakayı ‘muhalefet gerekçesine’ dönüştüren, bunu yaparken de suret-i haktan (birinin iyiliği için çalışıyormuş gibi) gözüküp halkın arasına karışarak ‘halkın hareketiymiş gibi’ eylem yapan ‘profesyonel güdümlü’ organize sokak eylemcilerinin, acısını paylaşmak için ‘halkın arasına karışan’ Erdoğan’ın karşısına çıkıp yuhaladıkları, gruba karşı Erdoğan’ın Başbakan veya siyasetçi kimliğini bir kenara bırakıp, her insan gibi ‘normal bir refleks gösterdiği’, Başbakan’ın bu tavrı üzerine hazır kıta bekleyen ‘çok bilmiş uzmanlara’ malzeme çıktığı” şeklinde; sadece Başbakan Erdoğan’ın Soma’da yaşanan arbedenin sebepleri arasında yer alan duygusal reaksiyonları okuyucunun gözünde normalleştirilmekle kalınmayıp, bu duygusal reaksiyonlardan faydalanma fırsatı bekleyen bir çıkar grubu olduğu algısı da yaratılmaya çalışılarak Erdoğan’ın olaydaki mağduriyeti öncelenmiş ve kendisine yönelen toplumsal reaksiyon olumsuzlanmıştır.

“Alp Gürkan'a mason olduğu için mi dokunulamıyor?” başlıklı haberde “gazetenin yayın koordinatörü Hasan Karakaya’nın yazısında, faciasının ardından sadece 8 kişinin tutuklandığı fakat işletme sahibi Alp Gürkan'a neden dokunulamadığı” sorusu sorulmuş, haberin başında “Gürkan Mason mu?” şeklinde sorduğu soruya yazar yine kendisi “Cevabı yok... Daha doğrusu ‘cevabı var’ da yüksek sesle dillendiren yok.” şeklinde okurun bilincinde konu hakkında soru işaretlerini arttıran bir yanıt vermiştir. Yazının devamında “Gürkan’ın tutuklanmamış olmasının sebebinin maden ocağı ile bir ‘ilgi ve alâkasının’ bulunmaması olup olmadığı” imasıyla, okuyucunun dikkati Gürkan’ın masonik ilişkileri üzerine çekilmiştir. Yazıda bu iddiaya dayanak olarak da “işletmenin facia ile ilgili düzenlediği basın toplantısında Gürkan’a ‘Mason musunuz?’ sorusunun sorulmamış olması, (Sabah gazetesinin de gündem getirdiği) Mason Locası dergisi Mimar Sinan’ın, 2000 yılındaki 114 numaralı sayısında ‘Masonluğun Nuru’ adlı bir yazı yayınlamış olması ve Gürkan’ın damadı Mahir (Mario) Asafrana’nın bir ‘Yahudi’ olması” gösterilmiştir. Yazarın “bu ülkede herkese dokunulabileceği ama masonlara dokunulamayacağı” öngörüsü, Gürkan ve 1999 Gölcük Depremi’nde yaptığı bütün binalar yıkıldığı için ağır cezai yaptırımlara maruz kalan Veli Göçer karşılaştırılarak meşrulaştırılmaya çalışılmış, aynı karşılaştırma Gürkan ile; “her türlü saldırının yapıldığı, linç

girişiminde bulunulduğu, katil bile denilen ve istifa ettirilmek istenen” Başbakan Erdoğan ile de yapılarak, Erdoğan ve Gürkan arasındaki ilişki algısı ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Yazının sonunda “madende şehit olan işçilere bile bazı ‘kara faşistler’ (Yılmaz Özdil - Doğan Yayın Grubu) tarafından ‘müstahaksınız’ ve ‘yeşil faşistler’ (Ali Ünal - Fethullah Gülen cemaati) tarafından ‘bu musibeti hak ettiniz’ denildiği, yani maktullerin suçlandığı ama katillere dokunulamadığı” benzetmesiyle gazetenin bu odaklara olan tepkisi söylem yoluyla sürdürülmüştür. **“Alp Gürkan’ın İsrail bağlantısı mı var?”** başlıklı haberde yine Karakaya’nın katıldığı bir televizyon programında, facia ile ilgili olarak, “bir ayağı İsrail’de olan bazı kişilerin gününbirlik Soma’ya gelip o madendeki trafonun özelliklerini not almış ve Soma’yla hiçbir ortak bağı olmayan kimi derin kişilerin belli aralıklarla gelerek şüpheli görüşmeler yapmış oldukları iddiasını dile getirdiği” haberleştirilmiş, Alp Gürkan’ın “para kasasının kim olduğunun çok önemli olduğu ve o ismi çok yakından tanındığı ve Gezi (Parkı eylemlerinden) bu yana devam eden algı operasyonlarının kaynağının kim olduğunu gösteren bir isimden bahsedecekleri” iletilmiş ve haber metni burada sonlandırılmıştır.

22 Mayıs tarihinde yayınlanan **“CHP’ninki istifa şovu”** şeklindeki ana muhalefet partisinin eylemini onaylamayan başlıklı haberde AKP Sözcüsü ve Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Çelik’in “gündem ile ilgili yaptığı değerlendirmelerden, CHP’li Sabahat Akkiraz’ın Soma faciası sonrasında (iktidara tepki olarak) milletvekilliğinden istifa etme talebi hakkında, şova değil kenetlenmeye ve meselenin hakkını vermeye ihtiyaç duyulduğu, sadece siyasi mülahazalarla tribünlere selam verme adına birilerinin ‘efendim ben istifa ediyorum’ vesaire demesinin şov olduğu, bunun kimseye inandırıcı gelen bir durum olmadığı ve genel başkanları (Kemal Kılıçdaroğlu’nun) bu istifayı ‘büyük ihtimalle’ işleme koymayacağı” şeklindeki demeçleri sunulmuştur.

“Madenci aileleri için müjdeli haber” başlıklı haberde dönemin Başbakan Yardımcısı ve Hükümet Sözcüsü Bülent Arınç’ın “8 saat süren Bakanlar Kurulu toplantısı sonrasında” yaptığı açıklamalardan, “Tokat’ iddialarına cevap verdi” ara başlığı ile “Soma’da Başbakan Erdoğan ile ilgili ‘ortaya atılan iftiralara’ da değindiği” belirtilerek, gazetenin “iftira” tanımlamasıyla bu iddiaya Arınç’tan önce yanıt vermiş, Arınç’ın “sayın Başbakanın kimseye yumruk atmadığı, kendisine yumruk atıldığını söyleyen kişinin (Taner Kuruca) dördüncü defa ifadesini değiştirdiği ve bir başbakanının yumruk atacağını nasıl düşünülebileceği” şeklindeki yanıtı aktarılmıştır. **“Arınç, o yumruk ve tekmeyle anlattı”** başlıklı haberde Arınç’ın aynı açıklamasında, Soma’da yaşanan arbede sırasında Başbakanlık Müşaviri Yusuf Yerkel’in Erdal Kocabıyık’ı yerde tekmelemesi ile ilgili olarak; “olayı görmediği ve görüntüleri izlediği, isminden bahsedilen kişinin (Yerkel) onu (Kocabıyık) tekmediği ve bunun çok feci bir olay

olduğu” şeklindeki ifadeleri yer bulmuştur. “Yemin ederim ki ‘İsrail dölü’ dediğini duymadım” ara başlığı ile Arınç’ın, “(Erdoğan’ın arbeye sırasında ırkçı bir ifade kullandığı iddiası ile ilgili olarak) Bu yanlışlıklardan en büyüğü de bir ülkenin ismini zikrederek Başbakanımızın filanın filanı şeklinde bir beyanı var, tekrar etmekten hicap duyuyorum. Yemin ederim ki böyle bir cümlesini de duymadım” şeklindeki beyanı kendi ağzından tırnak içerisinde verilmiştir. Haberde ayrıca “tüm siyasi partilere ve kurtarma faaliyetlerine katılan sivil toplum kuruluşlarına teşekkür eden Arınç’ın, özellikle MHP Genel Başkanı Bahçeli’ye maden ocağının bulunduğu bölgeye ‘gelmediği için’ özel olarak teşekkür ettiğini söylediği” bilgisi de okuyuculara sunulmuştur.

“Vandallar Okmeydanı’nı savaş alanına çevirdi, 1 kişi yaralandı” şeklindeki eylemcilerin “vandal” şeklindeki olumsuz ifadeyle tanımlanmasının sürdürüldüğü başlıklı haberde, “İstanbul’da toplanan yaklaşık 20 kişilik bir ‘marjinal grubun’, faciayı ‘bahane ederek’ protesto gösterisi düzenlemek istedikleri, yüzleri maskeli ‘terör odaklı’ grubun ‘Berkin Elvan ölümsüzdür’, ‘Soma faciasının hesabı sorulacaktır’ şeklinde sloganlar attıkları, ortalığı savaş alanına çevirmek isteyen ‘Vandallara’ polisin müdahalesinin ‘gecikmediği’, olaylar esnasında bir kişinin, nereden geldiği belli olmayan ‘cisimle’ kanlar içinde kaldığı, göstericilerin attığı molotofkokteylinin polisin ‘Akrep’ (Otokar firmasının ürettiği zırhlı araç) adı verilen aracına isabet ettiği, polis aracı alev alırken araçtan inen polis memurunun havaya ateş açtığı ve kişinin bu esnada beklerken yaralandığının iddia edildiği” bilgisiyle, yaralanan kişinin polis kurşunuyla vurulmuş olabileceği ihtimali haber metninde “iddia” olarak betimlenerek örtükleştirilmiştir. (Bu kişi, polis tarafından kafasından vurularak öldürülen Uğur Kurt’tur.)

“Hürriyet yazarı Alphan’dan skandal sözler: Soma’ya yardım yapmayın!” başlıklı haberin giriş paragrafında, “Soma faciası da hükümeti deviremeyince Doğan medyası ‘kalemşörlerinin’ koro halinde ‘tuhaf söylemlere sarıldıkları’, kalem tuttukları ‘sırça köşklere’ insanlık sınırlarını zorlayan ‘yüzkarası söylemlerle’ Soma şehitlerinin maneviyatlarına dil uzatan Doğan medyası yazarlarına Melis Alphan’ın da katıldığı” şeklindeki yazara ve gazetesine olumsuz tutum ve benzetmelerini içeren yorumlar vurgulanmış, “sırça köşk” ifadesiyle “Beyaz Türk” stereotipi Sabah’tan sonra bu kez de Yeni Akit tarafından dile getirilmiştir. “Hürriyet gazetesindeki ‘baldir-bacak konulu’ yazıları ile bilinen Melis Alphan’ın mağdur ailelere yapılan yardımların hükümetin elini güçlendirdiğini iddia ederek Soma’ya yardım yapılmamasını istediği” şeklindeki ifadeyle, Alphan’ın yazılarının içeriği genel haber diline veya basın etiğine uymayan kaba ve cinsiyetçi bir ifadeyle tanımlanmış, Alphan’ın mesleki bilgi, yöntem ve becerisi ile alenen dalga geçilmiştir. “Gözünü AKP ve Erdoğan düşmanlığı bürüyen Alphan, Twitter hesabından şu skandal sözleri yazdı” fotoğraf yazısı ile,

Alphan'ın habere konu olan sosyal medya hesabındaki mesajının ekran görüntüsü de habere eklenmiştir.

“Yerkel'in tekmelediği vatandaş konuştu: Helalleştik” başlıklı haberin giriş paragrafında, “facia nedeniyle 301 işçinin hayatını kaybettiği Soma'da Başbakan'ın konvoyunun geçişi sırasında bir araca tekme atması üzerine Başbakanlık Müşaviri Yerkel'in ‘tepki verdiği’ Erdal Kocabıyık’ın Ege Postası gazetesine konuştuğu” ifadesinde, Yerkel'in “verdiği tepkinin” yerde yatan Kocabıyık’ı tekmelemek olduğu belirtilmeyerek olayın sorumluluğu söylem yoluyla “konvoydaki bir araca tekme atan” Kocabıyık’ın üzerine yüklenmiştir. Haberin devamında Kocabıyık’ın, “Yerkel'in olayın ardından kendisini aradığı, iletişime geçerek karşılıklı olarak helallik istedikleri, pişman olduğunu söylediği ve kendisini affettiği, kendisi hakkında suç duyurusunda bulunmadığı, olayın kamuoyunda çok yanlış anlatıldığı ve kendisine yönelik bir tehdit ve baskı olmadığı” şeklindeki ifadelerine yer verilmiştir.

23 Mayıs tarihinde yayınlanan **“Soma mağdurlarına yardım etmeyin”** başlıklı haberin alt başlığında, daha önceki haberinde “İslam karşıtı ahlaksızca yorumları ile gündeme geldiği” okuyuculara hatırlatılan Hürriyet Yazarı Melis Alphan'ın “sosyal medya hesabı üzerinden Soma'daki mağdurları hedef alarak, ‘Bu yardım kampanyalarına destek olmayın’ dediği ve Alphan'ın bu sözlerine ‘tepki yağdığı’ belirtilerek”; Alphan İslam karşıtlığı ile itham edilmiş ve hükümete yönelik eleştirisinin “mağdurları hedef aldığı” ön kabulünde bulunulmuştur. Haber metninde “facianın ardından ‘kartel medyasının’ yazarları tarafından ‘AKP’ye oy verdikleri için işçilerin ölümü müstahaktır’ (Yılmaz Özdil), ‘AKP’ye oy verdikleri için işçiler helak oldu’ (Ali Ünal) gibi tepki çeken yorumların ardından şimdi de Hürriyet yazarı Alphan'ın çirkin bir yorumda bulunduğu” belirtilmiş, kendisinin “hayırseverlerin Soma için yardım yapmalarından rahatsız olduğu” yargısında bulunulmuştur. “Alphan’a sosyal medyada tepki yağdı” ara başlığı ile, bazı sosyal medya kullanıcılarının kendisi hakkında yaptığı; “kendisinin kendisine en büyük ceza olduğu”, “tuzu kuruların halden anlamayacağı”, “(Özdil’den sonra) diğer omurgasız olduğu”, “arkaik zihniyetli andaval” ve “özürlü” olduğu ve “ünlülerin giyip çıkardıklarına hayran hayran masallar dizdiği” şeklindeki kendisine yönelik hakaret ve aşağılama içeren yorumlar yayınlanmıştır.

24 Mayıs tarihinde yayınlanan **“77 Milyon, Bunların Yüzüne Tükürmeli”** başlıklı haberde Başbakan Erdoğan'ın, “bazı köşe yazarlarının Soma ile ilgili söylemleriyle ilgili olarak şehit madencilere, AKP'nin mitingine katıldı diye onlara ‘müstehaktır bunlar’ diyen köşe yazarının (Yılmaz Özdil) insanlıktan nasibi almadığı, o yazarlarda ne insanlık ne de vicdan olduğu, ama onu gazetesinin köşesinde yazdıran (Aydın Doğan) da ne vicdandan ne de

insanlıktan nasibini almadıkları, aynı şekilde bir başka yazarının (Yazgülü Aldoğan), ‘güya bayan’ olduğu, onun da (hayatını kaybeden madenciler için) ‘ne şehittir, ne gazi’ ve ardından ‘niyazi’ dediği, kadın hakları ve insan hakları derneklerinin bir başka şey olduğu zaman ayağa kalktıkları, burada niye ayağa kalkıp bunların ‘yüzüne tükürmedikleri’, 301 şehide bu hakareti yapanların aslında bu ülkede 77 milyonun ‘yüzüne tükürmesi’ gereken insanlar oldukları, 301 kardeşinin tüm ailelerinin bunlara dava açması gerektiği ve bu davaların takipçisi olacakları, bir başkasının da (Melis Alphan) dün (sosyal medya hesabından) yazdığı, onun da ‘bir kadın olduğu’, ‘bunlara yardım etmeyin, bunların hepsinin evleri var’ dediği, kendisinin vicdanından nasibini almamış olduğu, bir yerde kurulu tezgahı olduğu ve orada rahat rahat istediği gibi ‘üflendiği, üfürdüğü veya üflendiği’ (burada Erdoğan’ın söylemek veya ima etmek istediği şey anlaşılamadığı için yorumlanamamıştır), ama kalkıp utanmadan, sıkılmadan Soma’ya yardım etmeyin dediği” şeklindeki; eleştirdiği yazarların cinsiyetleri ve ekonomik durumlarına yönelik ithamları içeren açıklamaları kendi ağzından tırnak içerisinde verilmiştir. **“Güçlü Türkiye’den RAHATSIZLAR”** şeklindeki son kelimesinin büyük harflerle yazılarak vurgusunun arttırılmak istendiği başlıklı haberde “partisinin genişletilmiş il başkanları toplantısında konuşan Başbakan Erdoğan’ın, ‘AKP’ye oy verdiler başlarına musibet geldi’ diyenlerin (Özdil) terbiyesizlik yaptığı, hakimi ‘mutlak olan Allah’ın iradesini’ kendinde görece kadar aşağılık birisi olduğu, bundan önce bu ülkede meydana gelen musibetlerde oylarını nereye vermiş oldukları, bunların ‘akılsız ve densiz’ adamlar oldukları, ellerinde kalem, ‘çalakalem’ gittikleri ve bütün meselenin ‘kılavuzu karga olan meselesi’ olduğu” şeklindeki Özdil ve eleştirdiği diğer yazarlara karşı hakaret ve aşağılama yoluyla olumsuzlayıcı tutumunu içeren ifadeleri kendi ağzından verilmiştir.

“Hürriyet’ten ‘tesisi biz taşlattık’ itirafı!” başlıklı haberin alt başlığında “Hürriyet gazetesinin internet sitesinin, Doğan grubunun Soma’dan ‘devlet krizi çıkarma’ çabasına tam gaz destek vermeye devam ettiği” vurgulanmıştır. Haberin devamında “sitenin son olarak Soma Maden İşletmeleri’nin sosyal tesislerinin adını gündeme getirerek, ‘bir grup marjinal binayı taşlattığı’, marjinal grupları ‘faciadan kurtulanlar ve ölenlerin yakınları’ olarak tanıttığı, haberi ‘Maden faciasından kurtulanlar ile ölen işçilerin yakınları, Soma Maden İşletmeleri Genel Müdürü Ramazan Doğru’nun eşi Melike Doğru’nun adının olduğu sosyal tesislere ait düğün salonunun camlarını kırdı’ şeklinde verdiği ve haberde yer alan ‘Hurriyet.com.tr daha önce sosyal tesisin isminin Melike Doğru olduğunu yazmıştı’ ifadesinin ‘tahrikin ispatı’ olarak yorumlandığı” şeklindeki, Doğan Medya Grubu gazetesinin internet sitesini hedef alan ancak eksik kurgusu nedeniyle anlaşılamayan habere yer vermiştir.

27 Mayıs tarihinde yayınlanan “**O sendikacılar istifa etti**” başlıklı haberde “dönemin AKP Manisa Milletvekili Muzaffer Yurttaş’ın, Soma faciası üzerinden ‘rant elde etmeye’ çalışan, ülkeyi ‘karıştırmak isteyenlere’ sert çıktığı” belirtilmiş, Yurttaş’ın, “‘Hristiyanı ve Yahudisi’ bile dua ederken içeride bu olaylardan ‘nemalanmaya’ çalışanları Allah’a havale ettiği, Türkiye’yi kaosa sürüklemek isteyenlerin Gezi ve 17 Aralık’ta başaramadıklarını yeniden denemek için ortaya çıktıkları ve güçlü bir Türkiye inşa etmek varken ülkeyi iç kavgalarla ‘boğmak isteyenlere’ milletin müsaade etmeyeceği” şeklindeki facia sebebiyle iktidara yönelen muhalif tepkiyi “iç ve dış tehdit” egemen söylemiyle ilişkilendiren yorumlarına yer verilmiştir. Haberin devamında “maden ocağı sahibinin ‘AKP’li, yandaş’ gibi takdim edilmeye çalışıldığı, kaos şebekesinin AKP’li vekilleri hedef aldığı ve AKP Manisa milletvekillerinin cep telefon numaralarının sosyal medya üzerinden yayılarak vekillerin hedef gösterildiği” şeklindeki okuyucunun zihninde iktidar aktörlerine yönelik mağduriyet algısı yaratan açıklamaları da kendi ağzından sunulmuştur.

28 Mayıs tarihinde yayınlanan, HDP’nin Başbakan Erdoğan hakkında Soma ile ilgili verdiği Gensoru önergesini, aynı tarihte Ağrı mitinginin yapılacağı ve o gün Meclis televizyonun yayını olmadığı gerekçesiyle geri çektiği şeklindeki haberi, haberin içeriğindeki bilgiler dışında bir anlam barındıran “**HDP Erdoğan için geri adım attı**” şeklindeki başlık ile verilmiştir.

29 Mayıs tarihinde yayınlanan “**Başbakan Erdoğan madenci aileleriyle görüştü**” başlıklı haberde “Başbakan Erdoğan’ın Soma’daki faciada yaşamını yitiren bazı madenci aileleri ve işçilerle bir araya geldiği, Kınık Öğretmenevi’nde yaklaşık 60 madencinin ailesiyle basına kapalı toplantıda görüşerek işçilerin çalışma koşulları ve sorunlarını ‘tek tek dinlediği’, hükümetin ‘hayata geçirmeye çalıştığı’ düzenlemelerle ilgili bilgi vererek ‘Merak etmeyin yanınızdayız. Yalnız değilsiniz’ ifadelerini kullandığı ve ailelere ‘tek tek söz verdiği’” şeklindeki bilgiler aktarılmıştır. Haberin devamında “Kınık Öğretmenevi’nden ayrılarak yaklaşık 1 kilometre mesafedeki Kınık Belediye Binası’na yaya olarak geçen Erdoğan ve beraberindekilere yol kenarlarında toplanan vatandaşların ‘sevgi gösterisinde’ bulunduğu ve korumalarının çocuklara ‘oyuncak dağıttığı’, (belediye binasında) dönemin Kınık Belediye Başkanı Sadık Doğruer ve partili kadınların karşıladığı Erdoğan çiftine ‘yoğun sevgi gösterisinde’ bulunduğu ve bazı vatandaşların belediyenin penceresinden Erdoğan’a ‘çiçek attığının’ gözlendiği” şeklindeki Erdoğan’a gösterilmiş olan ilgiyi önceleyen izlenimler paylaşılmıştır.

6 Haziran tarihinde yayınlanan “**CNN’in dalkavuğundan sonra sıra 'ABD'nin şebegi'nde**” şeklindeki ABD basınına takınılan olumsuz tutumu vurgulayan başlıklı haberde,

“‘Haçlı medyasının’ Başbakan Erdoğan'a yönelik ‘topyekûn saldırısının’ devam ettiği, Erdoğan'ın CNN muhabirine ‘CNN'in dalkavuğu’ demesi ile iyice ‘hiddetlenen’ Haçlı medyasının bu kez de ABD'nin ‘şebeğini’ piyasaya sürdüğü” şeklindeki; ‘Haçlı’ tanımlamasıyla ABD basınının eleştirel tutumuna yönelik olumsuzlayıcı söylemin yer yer hakaret ve aşağılama ile sağlandığı bilgiler vurgulanmıştır. Haberin devamında ‘HBO Kanalı’nda ‘Last Week Tonight’ adlı programın sunucusu John Oliver’ın Başbakan Erdoğan'a yönelik Soma’da düzenlenen ‘provokatif eylemi’ konu edinerek Erdoğan’la ‘kendince alay ettiği’” ifadesiyle; ilçede yaşanan arbedeye dış basının gösterdiği tepkinin, etkisinin olmadığı algısı yaratılmaya çalışılmıştır.

2.2.5. Cumhuriyet (www.cumhuriyet.com.tr)

13 Mayıs tarihinde facia ile ilgili Cumhuriyet’in olay ile ilgili okurlarına sunduğu ilk metin olan “**Soma’da facia... Bakan Yıldız: 151 işçi hayatını kaybetti**” başlıklı haberde “Manisa’nın Soma ilçesinde özel bir kömür ocağında trafo patlamasının ardından yangın çıktığı, Enerji Bakanı Yıldız’ın şu ana kadar 151 işçinin hayatını kaybettiğini açıkladığı” belirtilmiştir.

“**CHP, Soma’ya heyet gönderdi**” başlıklı haberin alt başlığında “CHP’nin, Manisa’nın Soma ilçesinde bir kömür ocağında trafo patlaması sonucu bir işçinin yaşamını yitirdiği, çok sayıda işçinin de mahsur kaldığı olay üzerine Soma’ya heyet gönderdiği” vurgulanmış, haberin devamında “dönemin CHP Manisa Milletvekilleri Hasan Ören, Sakine Öz, Özgür Özel, İstanbul Milletvekili Süleyman Çelebi, İzmir Milletvekilleri Musa Çam, Mustafa Moroğlu ve Alaatin Yüksel’den oluşan heyetin, patlamanın meydana geldiği ocakta incelemeler yapacağı” belirtilmiştir.

“**Enerji Bakanı: Önemli bir sıkıntı var**” başlıklı haberde Enerji bakanı Yıldız’ın “facia ile ilgili açıklamada madende mahsur kalan işçilere ilişkin ‘net bir bilgi vermediği’” şeklindeki, facia hakkındaki bilgisizliğini önceleyen bilgiyle birlikte, önemli bir ‘sıkıntı olduğu’ ve inşallah çok büyük bir sıkıntı çıkmayacağı” şeklindeki sözleri tırnak içerisinde kendi ağzından ve kalın yazı stili (bold) ile verilmiştir.

“**Balık hafızalara: Güzel öldüler**” başlıklı haberde “2010 yılında Zonguldak’ta meydana gelen grizu faciasında 30 işçinin hayatını kaybettiği ve ölen işçilerin cesetlerine 28 gün sonra ulaşıldığı” bilgisiyle birlikte, “o dönem yerel bir televizyon programına katılan dönemin AKP’li Çalışma Bakanı Ömer Dinçer’in programda verdiği; (madende cesetlerine ulaşılan) ilk 19 madencinin bedeninde herhangi bir yanık olmadığı, ‘güzel öldükleri’, 8 madencide ‘hafif yanıklar’ olduğu için kimlik tespitlerinde sorunlar yaşandığı, maden işçilerinin (cesetlerinin) ailelerine teslim edildiği, ailelerin ‘huzur içinde’ olduğu, sadece iki

madenciye ulaşamadıkları ve onlara da ulaşabilmek için çaba harcadıkları” şeklindeki demeci ve “bu demecin büyük tepki toplamış olduğu” genellemesi okuyuculara hatırlatılarak, facia üzerinden iktidara karşı geçmişte yaşanan benzer bir olaydaki söylemleri üzerinden olumsuz bir tutum takınılmıştır.

“**Soma kazaları' araştırmasını AKP 15 gün önce reddetmişti**” başlıklı haberin alt başlığında, “Soma'daki maden ocaklarında yaşanan kazaların 29 Nisan günü meclis gündemine geldiği ve önerenin ‘AKP'lilerin oylarıyla’ reddedildiği” vurgulanmıştır. Haber metninde “Soma'nın madenlerinde yaşanan kazaların ‘çok değil’, 29 Nisan günü TBMM Genel Kurulu'na geldiği, CHP'nin o gün Soma'daki maden ocaklarında meydana gelen iş kazalarına ilişkin araştırma önergesi verdiği ve bu önerenin TBMM Genel Kurulu'nda ‘AKP'lilerin oylarıyla’ reddedildiği” şeklindeki; ana muhalefet partisinin facianın önlenmesine ilişkin çabasını ve iktidar partisinin bu çabaya verdiği olumsuz tepkiyi önceleyen ifadeler kullanılmıştır. Haber metni TBMM Genel Kurulu'nun sosyal medya hesabında önerenin oylandığı ve reddedildiği hakkındaki mesajların ekran görüntüleri ve meclise sunulan ve altında CHP'li vekillerin imzası bulunan önerenin fotoğrafıyla desteklenmiştir.

“**Başbakan'dan faciayla ilgili ilk açıklama**” başlıklı haberde Başbakan Erdoğan'ın, Uluslararası Yılın Haber Görüntüleri Ödül Töreni'nde, Soma'da meydana gelen maden kazasına ilişkin yaptığı, “ebediyete intikal eden (madenci) kardeşlerine Allah'tan rahmet ve yaralı kardeşlerine şifa dilediği, ölen kardeşlerinin ailelerine ve yaralılara sabırlar temenni ettiği, haber alınır alınmaz bölgedeki tüm birimlerle kurtarma çalışmalarının başlatılmış durumda olduğu, önümüzdeki saatlerde daha net bilgiler ve ‘gönüllerini ferahlatacak’ haberler almayı ümit ettikleri” şeklindeki açıklamaları aktarılmış, bunun yanında “maden faciasıyla ilgili gelişmeleri ve kurtarma çalışmalarını yakinen takip ettiğinin bildirildiği ve AKP'nin Manisa ve Balıkesir milletvekillerinin de Soma'ya gideceklerinin öğrenildiği” bilgisi de sunulmuştur.

14 Mayıs tarihinde yayınlanan “**Türkiye yasta: Ölü sayısı 274, yüzlerce işçi yerin altında**” başlıklı haberde, facia bölgesinden izlenimler ile birlikte “olay ile ilgili devlet adına ilk resmi açıklamanın faciadan ‘yaklaşık 11 saat sonra’ yapıldığı, başta Bergama olmak üzere bölgedeki hastanelerin morglarının dolduğu, ölenlerin cesetlerinin yakın ilçe Kırkağaç'taki ‘kavun saklama amaçlı’ soğuk hava deposuna kaldırıldığı, savcıların kavun deposunda görev yaparak ölenlerin kimliklerini tespit etmeye çalıştığı” bilgileriyle birlikte, “bölgeye gelen CHP milletvekillerinden bazılarının attıkları sosyal medya mesajlarında bunun ‘ölü sayısını düşük göstermek’ için yapıldığını iddia ettikleri” de sunulmuş, okuyucunun bilincinde iktidarın faciadaki ihmali ve bu ihmali saklama çabası algısı yaratılmaya çalışılmıştır. Haberde ayrıca “DİSK ve Türk-İş genel başkanları (Kani Beko ve Ergün Atalay) ile Türkiye Barolar Birliği

Başkanı Metin) Feyzioğlu'nun bölgeye geldikleri ve CHP Manisa ve İzmir milletvekillerinin oluşturdıkları heyetle inceleme yaptıkları" şeklindeki muhalefet aktörlerinin eylemini önceleyen bilgiler de aktarılmıştır.

"Facianın içinde 15 yaşında çocuk işçi" başlıklı haberde "faciada hayatını kaybeden maden işçilerinin bir bölümünün cenazelerinin Kırkağaç'ta bulunan soğuk hava deposuna getirildiği, cenazeleri bekleyen vatandaşlar arasında yer alan bir kişinin yeğeni Kemal Yıldız'ın maden ocağında çalıştığını ve 15 yaşında olduğunu söylediği" şeklindeki bilgiler, bu kişinin bahsedilen ifadeleri söylerken görüntülediği video görüntüsü ile birlikte sunulmuştur.

"Dünyanın bir numaralı gündemi: Kaza değil cinayet" başlıklı haberin alt başlığında "kömür ocağında meydana gelen facianın Türkiye'yi 'ayağa kaldırdığı', faciaya isyan edenlerin sosyal medyadan 'haykırdığı' ve Twitter'da açılan #kazadegilcinayet hashtaginin dünya gündemine girdiği şeklindeki, faciaya tepki gösteren kitlenin "Türkiye" olarak genellendiği" bilgiler vurgulanmıştır. Haberin devamında "faciayla ilgili 'saatlerce yapılmayan açıklamalar' ve ardından gelen yüzlerce ölü haberinin sosyal medyayı 'ayağa kaldırdığı' belirtilmiş, işletmeyle birlikte iktidarı ve iktidar partisi seçmenini hedef alan sosyal medya mesajları uzun bir liste halinde okuyuculara sunulmuştur.

"En fazla işçi kaybının yaşandığı faciaya doğru gidiyoruz" başlıklı haberde Enerji Bakanı Yıldız'ın, "Soma'daki faciayla ilgili yaptığı açıklamadan, kurtarma faaliyetlerinde ümitlerin azaldığı, Türkiye'de şu ana kadar yaşanmış en yüksek işçi kaybıyla sonuçlanan bir kazaya doğru gittikleri, bütün işlemler bittikten sonra adli ve idari soruşturmaların yapılacağından hiç kimsenin kuşkusu olmamasının gerektiği" şeklindeki satır başlarıyla birlikte, okuyuculara sabah saatlerinde açıklama yapan Yıldız'ın "gazetecilerin ısrarlarına rağmen ölü sayısı ile ilgili açıklama 'yapmamış olduğu'" hatırlatması da kendisini olumsuzlamak maksadıyla yapılmıştır.

"Taner Yıldız Soma Holding'i göklere çıkarmıştı" başlıklı haberin alt başlığında "facianın yaşandığı ocağın işletmecisi Soma Holding'e ait Eynez bölgesindeki ocağın dışında yine aynı işletmenin işlettiği Işıklar bölgesindeki maden ocağının geçen yıl Enerji Bakanı Yıldız tarafından açılmış olduğu" vurgulanmıştır. Haberin devamında Yıldız'ın, "Başbakan Erdoğan'ın 'posterinin asıldığı' maden ocağının açılış töreninde konuşma yapmış olduğu" bilgisi ve bu konuşmanın video görüntüsü ile facianın yaşandığı işletme doğrudan iktidar ve Erdoğan ile ilişkilendirilmiştir.

"Soma'da insanlar ölürken Başbakan" şeklindeki Başbakan Erdoğan'ı olumsuzlayan başlıklı haberin giriş paragrafında, "Soma'da yaşanan maden faciası sırasında herkes 'canını dişine takmışken' Başbakan Erdoğan'ın ödül töreninde olduğu" vurgulanmış, haber metninde

“6 saat boyunca herkes resmi bir açıklama beklerken Başbakan Erdoğan’ın, Türkiye Haber Kameramanları Derneği tarafından düzenlenen Uluslararası Haber Görüntüleri Yarışması’nın ödül töreninde katıldığı, törende yaptığı konuşmada Soma’daki faciadan ‘sadece 10 saniye süreyle’ bahsettiği ve elinde bir televizyon kamerasıyla muhabirlere ‘pozlar verdiği’” vurgulanarak; söylem yoluyla Erdoğan’ın faciaya karşı duyarsızlığı ve gereken ilgiyi esirgediği anlamı üretilmiştir.

“**‘İstifa’ sorusuna ne cevap verdi?’**” başlıklı haberde “yaşanan faciadan ‘27 saat sonra’ ilk defa açıklama yapan Çalışma Bakanı Çelik’e basın toplantısı sırasında ‘İstifa inisiyatifi düşünüp düşünmediğinin’ sorulduğu, Çelik’in istifa sorusuna ‘yanıt vermek yerine’ Soma’ya neden hemen gitmediği ve neden hemen açıklama yapmadığını açıkladığı” belirtilmiş, Çelik’in kendi ağzından tırnak içerisinde verilen sözleri “İşte Çelik istifa sorusunu şu sözlerle geçiştirdi” şeklindeki olumsuz fiil ile kurgulanmıştır.

“**Burhan Kuzu'dan tepki çeken tweet: Köstebek yuvası**” başlıklı haberde, “faciadan sonra (Manisa Büyükşehir) Belediye Başkanı Cengiz Ergün’ün ‘157 ölü var’ açıklaması sonrası AKP’li (dönemin İstanbul Milletvekili) Burhan Kuzu’nun yayılan ölüm haberlerine sosyal medya hesabından tepki gösterirken, bu haber üzerine yorum yapanlara ‘hakaret ettiği’” bilgisi, Kuzu’nun; “2 kilometre derinlikte 200 kişinin mahsur kaldığı bölgenin derinlemesine değil yatay olarak algılanması ve kazada resmi rakamlar dışında ‘bir takım kazmaların’ verdiği ürkütücü rakamlara inanılmaması gerektiği” şeklindeki sözleri, Kuzu’nun sosyal medya hesabında paylaştığı mesajların ekran görüntüleriyle birlikte verilmiştir. Verilen ekran görüntüleri arasında, haber metninde belirtilen hakaret içeren mesajlar yer almamıştır.

“**Soma faciasını da Gezi'ye bağladılar**” başlıklı haberde “Soma faciasının ardından maden ocağında zamana karşı can pazarlığı yapılırken yandaşların (AKP iktidarı yanlıları) yaptığı yorumların ‘büyük tepki çektiği’, yandaş gazetecilerden Fatih Tezcan’ın attığı sosyal medya mesajında Gezi Parkı direnişine gönderme yaptığı ve ‘zamanlamaya’ dikkat çektiği” aktararak facianın iktidar yanlısı kişi tarafından iktidara karşı muhalif bir toplumsal hareket ile ilişkilendirilmesinden duyulan rahatsızlık vurgulanmış, Tezcan’ın “Gezi’nin yıldönümünden 2 hafta önce yaşanan Soma Faciası’na ne sebep oldu, çok merak ediyoruz. Bulunmalı!” şeklindeki mesajı, “İşte tepki çeken o tweet” fotoğraf yazısıyla mesajın ekran görüntüsü de eklenerek haberde sunulmuştur.

“**Anadolu Ajansı'ndan kızdıran tweet**” başlıklı haberde, “devletin resmi haber ajansı” olduğu vurgulanan “Anadolu Ajansı’nın facia ile ilgili sosyal medya hesabından yayınladığı mesajın ‘herkes tarafından tepkiyle karşılandığı’ şeklindeki genelleme, “İşte sosyal medyayı sallayan o tweet” şeklindeki fotoğraf yazısı ve ajansın paylaştığı; “Soma Kömür İşletmeleri’nde

alınan en yüksek tedbirlere ve sürekli gerçekleştirilen denetimlere rağmen yaşanan kazaya anında müdahale edildiği” şeklindeki mesajın ekran görüntüsü ile birlikte okuyuculara servis edilerek, iktidara resmi haber ajansının yayın içeriği üzerinden olumsuz bir tutum takınılmıştır.

“**Türkiye yasta ama TRT...**” başlıklı haberde “Türkiye’de maden faciasından dolayı üç günlük milli yas ilan edildiği ve televizyon kanallarının faciadan anbean yeni gelişmeleri yurttaşlara duyurduğu, bunlar olurken kamu yayıncılığı kanalı TRT1’de yemek programı yayınlandığı” vurgulanmıştır. Haberde dönemin Başbakan Yardımcısı “Bülent Arınç’ın ‘sorumlusu olduğu’ ve ‘Türkiye’nin haber kanalı’ sloganını kullandığı” bilgisi gazete tarafından vurgulanan TRT 1’de “Eline Sağlık isimli yemek programında ‘Kel simit tiridi’ yemeğinin tarifinin verildiği ve ancak program bittikten sonra (facia ile ilgili) yayına girebildiği” bilgisiyle, kanalın sadece devletin kamu yayıncılığı aracı olmayıp, Başbakan Yardımcısı’nın sorumluluğunda olduğu belirtilerek olay doğrudan iktidar ile ilişkilendirilmiştir.

“**‘Böyle şeyler her yerde oluyor’ haberciliği**” başlıklı haberde “hükümete yakınlığı ile bilindiği” okuyuculara vurgulanan “A Haber televizyonunun dünya madencilik tarihindeki en büyük kazalarını derlediği haberiyle sosyal medyada çok sert eleştirilere hedef olduğu, Türkiye ve dünyadaki trajik maden kazalarının dökümünü yapan A Haber’in Soma’daki faciayı ‘aklamak ve meşrulaştırmakla’ suçlandığı, kanalın haberinde dünyadaki büyük maden kazalarında ölen işçi sayıları kadar tarihlerinin de dikkat çektiği, haberde yer verilen kazalardan en yakın tarihli olanının bile 1963’te yaşanmış olduğu, 1906 ile geçtiğimiz yüzyılın başlarına kadar uzanan listede yakın tarihli hiç bir kazanın yer almadığı ve ‘Dünyanın her yerinde böyle facialar olabiliyor’ mesajı içeren haberin sosyal medyada ‘ağır tepkiler aldığı” şeklindeki iktidarın ideolojik çizgisindeki televizyon kanalının içeriğini olumsuzlayan bilgiler vurgulanmıştır. A Haber’in yayınladığı haberde bahsedilen kazaların dökümünü içeren bir ekran görüntüsüyle birlikte, habere tepki olarak bazı sosyal medya kullanıcılarının, içerisinde sansürsüz biçimde “a...a koyayım”, “o....u analılar”, “şerefsizsiniz”, “köpeksiniz” gibi galiz hakaret ifadelerini de içeren televizyon kanalına ve iktidar partisine yönelik mesajlarına ait ekran görüntüleri de metni desteklemek ve etkisini arttırmak için habere yerleştirilmiştir.

“**Güney Kore Başbakanı iki hafta önce bakın ne için istifa etti**” başlıklı haberin alt başlığında “dünyanın birçok yerinde çeşitli kazalarda hükümetlerin başbakan ve yetkili bakanlarının istifalarını sunmuş olduğu ve yüzlerce madencinin ölümüne neden olan maden faciası sonrası AKP hükümetinin ne gibi bir yol izleyeceğinin merak konusu olduğu” bilgisiyle dünyadaki örnekler üzerinden okuyucuda iktidara karşı bir çağrışım uyandırılmaya çalışılmıştır. Haberin giriş paragrafında “geçtiğimiz günlerde CHP’nin Soma madenleri ile ilgili

verdiği önerenin ‘AKP tarafından’ reddedildikten birkaç gün sonra yaşanan facianın tüm ülkeyi yasa boğduğu, Türkiye Soma’da ‘yaşanan dehşeti iliklerine kadar hissederken’ yaşanan bu kötü olayın ardından görevdeki siyasi isimlerin nasıl hareket edeceklerinin merak edildiği ve madenden gelen ölü sayısı her geçen saat artarken sosyal medyada Enerji Bakanı Yıldız ve Başbakan Erdoğan’ın etmeyeceğinin konuşulduğu” bilgisiyle; “istifa” örtük anlamı sosyal medyanın tepkisi üzerinden devam ettirilmiştir. Metnin devamında, “Letonya’nın başkenti Riga’da bulunan bir alışveriş merkezinin (Zolitūde - 21 Kasım 2013) çatısının çökmesi sonucu 54, Güney Kore’de bir feribotun (MV Seol - 16 Nisan 2014) alabora olması sonucu da 295 kişinin hayatını kaybetmelerinin ardından, bu ülkelerin başbakanları Valdis Dombrovskis ve Chung Hong-won’un görevlerinden istifa etmiş oldukları” bilgisi okuyuculara hatırlatılarak; “istifa” anlamı diğer ülkelerde yaşanmış örnekler üzerinden desteklenmeye devam edilmiştir.

“‘İşçiler ölür kalan sağlar Recep Tayyip Erdoğan’ındır’” başlıklı haberde “CHP’nin 20 gün önce Soma’daki madenler için önerge vermiş olduğu ve dönemin CHP Manisa milletvekili Özgür Özel’in konuşması sırasında Bakan koltuklarında (dönemin Adalet Bakanı) Bekir Bozdağ’ın ‘koyu sohbetinin’ dikkat çektiği oturumda”, Özel’in oturumda yaptığı konuşmadan; “sayın Başbakan’ın Manisa’da Cumhuriyet Meydanı’na çıkıp ‘Somalı işçi kardeşlerim burada mı’ dediği, ‘askeri bir disiplinle’ 3 bin tane dizilmiş Somalı maden işçisinin baretlerini kaldırdıkları, (miting alanında) neşesiz, mutsuz ve heyecansız dimdik durdukları çünkü bir gün önce yemek fişlerinin madende toplanmış olduğu, ertesi gün miting alanı çıkışında geri dağıtılacağı, Başbakan için görev yapılmakta olduğu, selamı çakmayanların ertesi gün işlerine son verildiği, işinden olmayanların madene indikleri ve madenin patlayıp öldükleri, ‘ölenlerin ölüp kalan sağların Recep Tayyip Erdoğan’a yettiği’” şeklindeki, Erdoğan’ı facia ile ilişkilendiren ifadeleri aktarılmış, haber konuşmanın TBMM TV’de yayınlanan videosu ile desteklenmiştir.

“İşçiler kaç günde kurtarılacak?” başlıklı haberde “2010 yılında Şili’nin Atacama çölünde bir bakır madeninde meydana gelen göçükte 33 maden işçisinin 69 gün sonra kurtarılışı” olayı detayıyla anlatılmış, haberin devamında “dönemin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Ömer Dinçer’in o dönem ‘tepki çeken bir çıkışa’ imza atarak ‘kaza bizde olsaydı biz üç günde kurtarırdık’ dediği” bilgisi okuyuculara hatırlatılmış, Dinçer’in “Şili için söylediği bu sözlerin Soma olayı sonrasında sosyal medyada yine tartışma konusu olduğu” vurgulanarak, “Şili’de gerçekleşen üzücü olaylar sırasında ne Şili Devlet bakanı (Piñera) ne de maden bakanının (Golborne) (Başbakan Erdoğan’ın Soma’da yaptığı açıklamaya atıfta bulunarak) ‘Bunlar olağan şeylerdir, dünyanın her yerinde oluyor.’ gibi açıklamalarda bulunmayarak tüm dünyayı yardıma çağırdıkları” kıyaslamasıyla; benzer durumlarda dönemim

Şili hükümeti ve AKP iktidarının tutum ve söylemleri kıyaslanmıştır. Haberin sonunda 2010 yılında Şili’de meydana gelen kazadan sonra, dönemin Şili Devlet Başkanı Sebastián Piñera ve hükümet yetkililerinin facia ile ilgili Şili basınında çıkan demeçleriyle, Başbakan Erdoğan ve Bakan Dinçer’in Türk basınında yer almış demeçlerini karşılaştıran bir tabloya yer verilerek, okuyucunun iki iktidarın söylemi arasında kıyas yapması teşvik edilmiştir.

“Kılıçdaroğlu’ndan ilk açıklama” başlıklı haberde CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu’nun “(facia sebebiyle) İngiltere seyahatini iptal ettiği, bir grup CHP’li milletvekilinin bölgeye giderek olayın boyutlarını araştıracakları, olayın soğukkanlılıkla araştırılması ve tüm yönleriyle ortaya çıkarılması gerektiği” şeklindeki sözleri aktarılmıştır. **“Kılıçdaroğlu yaralıları ziyaret etti”** başlıklı haberde “CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu, CHP Genel Başkan Yardımcısı Gürel Tekin, CHP’li milletvekilleri ve İzmir Büyükşehir Başkanı Aziz Kocaoğlu’nun da aralarında bulunduğu heyetin, faciada yaralanıp Akhisar Devlet Hastanesi’ne kaldırılan işçileri ziyaret ettikleri” belirtilmiştir.

“Taner Yıldız’ı ve Kılıçdaroğlu’nu madene sokmadılar” başlıklı tek cümlelik kısa haberin alt başlığında, “faciada yakınlarını kaybeden ve 24 saattir kurtarılması ümidiyle bekleyişlerini sürdüren yurttaşların Enerji Yıldız’a tepki gösterdiği” vurgulanmış; tıpkı Yeni Akit gazetesinin aynı olay için hazırladığı haberin girişinde Yıldız’ı geri plana atarak Kılıçdaroğlu’nu ön plana çıkardığı gibi, gazete Kılıçdaroğlu’nu geri plana atarak okuyucusunun bilincinde yurttaşların tepkisinin Yıldız’a yöneldiği görüntüsünü oluşturmuştur. Haberin tek cümleden oluşan metninde “CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu’yla birlikte madene girmek isteyen Enerji Bakanı Yıldız’a vatandaşların sert tepki gösterdiği” belirtilerek, vatandaşların tepkisinin Yıldız’a yöneldiği şeklindeki anlam güçlendirilmeye çalışılırken, Kılıçdaroğlu’nun haberdeki rolü arka planda tutulmaya devam edilmiştir.

“Enerji Bakanı Yıldız’ın facianın yaşandığı madende ‘İnsan hayatı bu kadar ucuz mu?’, ‘İnsanlar bile ölüme gönderildi’, ‘Canlarımız içerde yatıyor’ diye bağırان bazı madenci yakınlarıyla görüştüğü, bir madenci yakınının ‘15 yaşında bir çocuğu burada çalıştırdılar’ şeklindeki serzenişine Yıldız’ın ‘Bunu kim söylüyor, niye ispatlanmıyor?’ diye sorduğu, madenci yakınının ‘sosyal medyada yazıldı’ ifadeleri üzerine Taner Yıldız’ın bu iddiayı ortaya atanlar ispatlamakla mükellef oldukları, 15 yaşında bir çocuğun burada çalıştığını iddia edenlerin yalancı ve müfterinin teki oldukları ve burada 15 yaşında bir çocuk çalıştırıldıysa kendisinin istifa edeceği” şeklindeki ifadelerini içeren habere, kendisinden haberin hiçbir yerinde bahsedilmemiş olmasına rağmen, 2013 yılında Gezi Parkı eylemleri sırasında hayatını kaybeden Berkin Elvan kastedilerek, Bakan Yıldız’a yönelik **“İşin içine Berkin’i de kattı!”** başlığı atılmıştır.

“**AKP'nin 'rakam' kurnazlığı**” şeklindeki doğrudan iktidar partisini hedef alan başlıklı haberin alt başlığında “Türkiye’de gerçekleşen faciaların boyutlarının bugüne kadar ilk anlarında halktan ‘hep saklandığı’, ölü ve yaralı sayılarının halka yanlış ve olduğundan çok daha az aktarıldığı, ihmallerin saklandığı ve sorumluların ifşa edilmediği” vurgulanmıştır. Haberin giriş paragrafında “hükümetin halktan tepki toplamamak adına sakladığı ölüm haberlerinin ‘yandaş medya’ tarafından desteklendiği, halka yaşanan kazalarla ilgili devamlı olarak ‘umut verildiği’, kaza ve facialarda sorumluların hiçbir zaman açıklanmadığı, onlarca kişinin hayatını kaybettiği olaylar sanki tesadüfen olmuş gibi lanse edildiği” vurgulanmış, “resmi makamlardan gelen açıklamaların gecikmesi ve ilk anlarda ‘yanıltıcı bilgiler’ verilmesinin ulusal gazeteleri de zor durumda bıraktığı ve böylece vatandaşların da doğru bilgiye bir türlü ulaşamadıkları” ifadeleriyle; iktidarın herhangi bir kaza ve facia anında dezenformasyonu bir politika, strateji şeklinde kullandığı algısı oluşturulmuştur. Haberin devamında, “2004 yılında 41 kişinin hayatını kaybettiği Pamukova hızlı tren kazasından sonra hızlı tren denilen sistemin aslında rayların yenilenip trenlerin aynı kalması olayı olduğu ve eski trenlerin gidilen hıza uyum sağlayamadığı, dönemin AKP İstanbul Milletvekili Nusret Bayraktar’ın kaza için ‘kem gözlerin nazarı değdiğini’ söylediği ve kazanın ardından ihmaller ‘göz ardı edilerek’ suçun makinistlere yıkıldığı, 2007 yılında 57 kişinin hayatını kaybettiği Isparta uçak kazasında önce uçağın yaklaşma cihazının bozuk olduğu ve sola dönmesi gerekirken aksi yöne dönüp çakıldığına öne sürüldüğü, sonradan başka bir şirketten kiralanan uçağın sık sık arıza yaptığı ve buna rağmen uçurulduğunun ortaya çıktığı, bu kazada da son ana kadar hiçbir vatandaşın kesin ölü sayısını öğrenemediği, 2011 yılında 35 kişinin hayatını kaybettiği Roboski (Uludere) ‘katliamında’ Irak’tan Türkiye’ye mazot ve sigara getirmek için katırlarla ülkeye giriş yapan ‘Kürt kökenli’ vatandaşların oluşturduğu bir kaçakçı kafilesinin terörist diye F16’larla bombalandığı, kaçakçılık yapan grubun aslında ülkeye giriş çıkışlarının ‘detaylı bir şekilde’ bilindiği ancak buna rağmen hatalı istihbaratı kimin verdiğinin belirlenemediği, olayın ardından yaklaşık 14 saat sessiz kalan medyaya ayrıca vatandaşların ‘haber alma özgürlüğü engellenerek’ yayın yasağı getirildiği, ölü sayısının saatlerce öğrenilemediği ve ‘yandaş medyanın’ olayı durmaksızın ‘talihsizlik’ başlığıyla sunduğu, 2013 yılında 52 kişinin hayatını kaybettiği Reyhanlı bombalı terör saldırılarının ardından haber medyada yayıldıktan sonra yaralananların durumlarının sorulması üzerine dönemin Sağlık Bakanı Mehmet Müezzinoğlu’nun bölgeye sağlık ekibi takviyesi gerekmediği ve gerekenlerin patlamaların ardından ilk iki saat içerisinde yapıldığını bildirdiği, ölü ve yaralananların toplam sayısının medyaya uzun bir süre 4 olarak sunulduğu ve sonrasında derhal yayın yasağı getirildiği, gazete ve televizyonlarda açıklanan rakamların defalarca yalanlandığı ve tarafsız

medyanın gerçekleri çarpıtmakla suçlandığı, patlamaların ardından açıklanan faillerin saat boyu değiştirildiği ve (sol tandanslı Hacker grubu) Redhack'in Jandarma İstihbarat Dairesi'ni hacklemesinin ardından El Kaide'ye bağlı El Nusra Cephesi'nin ülkeye 3 adet bomba yüklü araç soktuğunun anlaşıldığı” şeklinde derlenen, iktidarın faciaların ardından kullandığı söylem ve tavırlar bilgiler okuyuculara hatırlatılmıştır. “Soma’da olayın ilk anlarında gazetenin madendeki işçi sayısını 700 olarak bildirdiği, diğer internet sitelerinin sayıyı 200-300 olarak duyurduğu, AFAD'dan akşam saatlerinde yaptığı açıklamada ölü sayısının 15 olduğunun bildirildiği, sonrasında Enerji bakanı Yıldız’ın Manisa Belediye Başkanı (Cengiz Ergün’ün) ‘157 ölü var’ açıklamasını yalanlamadan saat 01:30’da açıklama yapacağını söylediği, Yıldız’ın 01:45’de kameralar karşısına geçerek ölü sayısını 151 olduğunu duyurduğu ve sabah saatlerinde ölü sayısının 201’e çıktığı ve şu an ölü sayısı 205’e ulaştığı” şeklindeki iktidarın söylemindeki çelişkileri önceleyen bilgilerinin yanında, “CHP'nin sadece 20 gün önce verdiği Soma madenleri ile ilgili önergenin ‘AKP oyları ile’ reddedilmiş olduğu” bilgisi de vurgulanmıştır. “Peki yapılmaya çalışılan ne?” ara başlığı ile haber metninin sonunda da haberde geçmişte verilmiş olan örneklerle dayanılarak; “kaza ve faciaların ardından ölü ve yaralı sayısı az tutularak, insanların akıllarında ‘ilk rakamların’ kalmasının sağlandığı, bakan ve vekillerin olay yerine mümkün olduğunca ‘geç gönderilerek’ olayların ‘önemsiz kılındığı’” öngörüsünde bulunularak, iktidarın dezenformasyonu bir yöntem olarak kullandığı algısına kanıt sunulmaya çalışılmıştır.

“**İki bakan da istifa etmeli**” başlıklı haberde “dönemin DİSK Genel Başkanı Kani Beko’nun, facianın ardından DİSK, KESK, TMMOB ve TÜRK-İŞ’in ortak düzenlediği basın toplantısından, kimsenin bu saatten sonra yaşananlara ‘kader, takdiri ilahi’ diyerek kamuoyunu yanıltmaya çalışmaması gerektiği, katliamın failinin daha önce madenlerde yaşanan iş cinayetleri sonrası ‘Güzel öldüler’, ‘Bu mesleğin fitratında ölüm vardır’ diyerek yeni katliamları ‘meşrulaştıran’ AKP hükümeti olduğu, 16 gün önce mecliste grubu bulunan partilerin Soma’daki madenlerin incelenmesi için komisyon oluşması konusunda önerge sundukları, AKP'nin ‘her zamanki bildik tutumuyla’ bu önergeyi reddettiği ve bugünkü son adımı hazırladığı ve önergenin reddedilmesinin ardından bu kadar ölümün meydana gelmesinden sonra Çalışma Bakanı (Çelik) ve Enerji Bakanı (Yıldız’ın) istifa etmeleri gerektiği” şeklindeki faciadan iktidarı sorumlu tutan demeçlerine yer verilmiştir.

“**Gülen’den Soma mesajı**” başlıklı haberde Gülen cemaati lideri Fethullah Gülen’in “Soma’da meydana gelen maden faciasıyla ilgili olarak taziye ve geçmiş olsun mesajı yayınladığı, vefat edenlere rahmet ve yaralılara şifa temennisinde bulunduğu” belirtilmiş, söz konusu mesajı kendi ağzından tırnak içerisinde verilmiştir.

“1800'lü yıllardaki maden kazalarıyla kıyasladı” başlıklı haberde “Başbakan Erdoğan'ın facianın yaşandığı kömür madeninde incelemelerde bulunduktan sonra Soma Belediyesi'nde düzenlediği basın toplantısından, (facianın meydana geldiği) ocakla ilgili Mart ayı sonunda yapılmış olan kontrollerde ocağın işçi sağlığı ve işçi güvenliği noktasında ‘başarılı olduğunun’ tespit edildiği, 1862'de İngiltere'de (Hartley) göçük sonucu 204, 1860'ta İngiltere'de (Burradon) kömür tozu patlaması sonucu 260, 1887'de Belçika'da (La Boule) metan gazı patlaması sonucu 120, 1894'te İngiltere'de (Albion) kömür tozu patlaması sonucu 290, 1906'da Fransa'da (Courrières, kömür tozu patlaması) dünya tarihinin en önemli ikinci kazası olarak 1099, daha yakın dönemlerde 1914'te Japonya'da (Yūbari, gaz patlaması) 687, 1942'de Çin'de (Benxiu) dünyanın en ölümlü kazası olarak kömür tozu patlaması sonucu 1549 kişinin hayatını kaybettiği, bu tür ocaklarda kazaların ‘sürekli olan şeyler’ olduğu, literatürde iş kazası diye bir şey olduğu, Bunun ‘yapısında, fitratında’ bunların olduğu, (CHP'nin 20 gün önce reddedilen araştırma önergesine ilişkin) o günkü girişimin, CHP'li milletvekilinin getirdiği önergenin sadece ‘gündemi engellemeye’ yönelik olduğu, kendi konuşmasında da Soma ile de bir konuşma bulunmadığı, gerekli olan cevabı arkadaşlarının vermiş olduğu ve (CHP'lilerin) tam böyle bir anda ‘suiistimal olarak kullanılma gayreti’ içinde oldukları” şeklindeki demeçlerine yer verilmiştir.

“Soma'ya Başbakan için keskin nişancılar getirildi” başlıklı haberin alt başlığında “Türkiye Soma'da yaşanan felakete ağlarken, bölgede sayıları arttırılan güvenlik kuvvetlerinin dikkat çektiği” vurgulanmıştır. Haberin devamında “Soma'da yaşanan faciada ölü sayısı zaman ilerledikçe artarken, ilçede yoğun güvenlik önlemleri alınmasının ‘gözlerden kaçmadığı’, Başbakan Erdoğan'ın geleceği Soma'da dikkat çeken bir diğer unsurun keskin nişancılar olduğu ve bölgeye 4000 civarında polis sevk edildiği” bilgisi sunulmuştur.

“Erdoğan'a büyük tepki” şeklindeki haber karakterini olumsuzlayan başlıklı haberin alt başlığında “Başbakan Erdoğan'ın Soma'ya gelişi için yapılan yoğun güvenlik önlemlerine yurttaşlardan tepki geldiği” belirtilmiş, haber metninde “Başbakan Erdoğan'ın Soma Belediye binasına gideceği ve burada kısa bir açıklama yapacağı belirtilirken, Erdoğan için ilçede alınan güvenlik önlemlerine ‘yurttaşların isyan ettiği’, bazı bölgelerden geçiş yapamayan vatandaşların ‘Doğma büyüme buralıyız. Bizim Başbakan'a ne zararımız olur? Neden korkuyor?’ diyerek tepki gösterdikleri ve Erdoğan ilçeye gelmeden önce keskin nişancıların hâkim binalar üzerinde konuşlandırıldığı görüldüğü” şeklindeki izlenimlerle Erdoğan'a karşı olumsuz tutum, kendisi için ilçede alınan güvenlik önlemlerinin toplumda yarattığı rahatsızlık öncelenerek sürdürülmüştür.

“Soma'da Erdoğan'a büyük protesto: "istifa" sloganları” başlıklı haberin alt başlığında “Başbakan Erdoğan’ın Soma Belediyesi’nde maden faciası ile ilgili yaptığı açıklama sırasında belediye önünde toplanan ‘bir grup vatandaşın’ protestolarda bulunduğu, toplanan kalabalığın ‘Hükümet istifa’ ve ‘Katil Erdoğan’ sloganları attığı ve polisin Erdoğan’ı protesto eden işçi yakınlarını ‘yaka paça’ gözaltına aldığı vurgulanmıştır. Haber metninde “Erdoğan’ın Belediye çıkışında kendisini bekleyen vatandaşlara seslendiği, yaklaşık 100 metre uzakta bir gencin protesto sloganları attığının duyulduğu, Erdoğan’ın korumalarının bu gence müdahale edip gözaltına aldığı, bunu gören başka bir gencin de polisler tepki gösterince belediyeye yaklaşık 200 metre uzaklıktaki grubun da protestolara katıldığı, polisin sert tepkisine bazı vatandaşların tepki göstermesiyle protestonun büyüdüğü, konuşmasını bitirip aracına binen Erdoğan’ın protestocuların bulunduğu yerde durup aracından indiği, ancak bu sırada ‘Başbakan istifa’ diye bağırانlar olduğu, bunun üzerine Erdoğan’ın yakın korumaları ve Özel Harekat polislerinin protestoculara ve olayları görüntüleyen gazetecilere ‘müdahale ederek tartakladıkları’, Erdoğan’ın bu sırada bir işyerine girip kısa süre kaldıktan sonra ayrıldığı ve polisin Erdoğan’ı protesto eden işçi yakınlarını ‘döverek’ gözaltına aldığı” şeklindeki Erdoğan ve korumalarının tutumlarını olumsuzlayan izlenimler aktarılmış, haber metni “Soma'da ‘Katil Başbakan’ sloganlarının yankılandığı” cümlesiyle sona ermiştir.

“AKP'ye büyük tepki... İlçe binası bu hale geldi” başlıklı tek paragraftan oluşan kısa haberin alt başlığında “Başbakan Erdoğan’ın Soma’da yaşanan facia ile ilgili olarak ‘bunlar olağan şeyler’ sözlerinin yurttaşları sokağa döktüğü” şeklindeki Erdoğan’ın söylemi hakkında kesin yargı içeren sözleri yer bulmuş, “yurttaşlar Başbakan Erdoğan’ın konvoyunu yuhalarırken AKP Soma İlçe Teşkilatı önünde toplanmaya başladıkları ve yaşanan protestolar sonucunda ilçe teşkilatında maddi hasar oluştuğu” aktarılmıştır.

“Soma'da o tekme atan kim çıktı?” başlıklı haberde “Soma'yla beraber Türkiye’de ‘acılar ve feryatlar yükselirken’, ölen yakınlarını almaya gelen ve kurtarılma ümidiyle bekleyişlerini sürdüren yurttaşların bugün Soma'ya gelen Başbakan Erdoğan'a ‘isyan ettiği’, önce madende incelmelerde bulunan Erdoğan’ın gazetecilere açıklamalarda bulunduğu, sokağa çıktığında ise ‘öfkeli kalabalık’ tarafından gerçekleştirilen ‘istifa protestolarıyla’ karşılaştığı, protesto gösterileri sırasında özel kuvvetlere bağlı iki güvenlik görevlisinin bir genci etkisiz hale getirdiği ve bu sırada bir gence (Erdal Kocabıyık) tekme atan ismin ise Başbakan Erdoğan’ın Özel Kalem Müdür Yardımcısı ve Müşaviri Yusuf Yerkel olduğu” şeklindeki protestocuların iktidar aktörlerine karşı tavırlarını doğallaştıran bilgiler, Yerkel’in Kocabıyık’ı yerde tekmelerken çekilmiş görüntüsü ile birlikte servis edilmiştir.

“Soma Holding'in İstanbul'daki binası önünde eylem” başlıklı tek paragraflık kısa haberin alt başlığında “bir grubun maden şirketinin İstanbul Levent'teki merkezi önünde eylem yaptığı” iletilmiş, haber metninde “Levent'te faciayı protesto eden grubun, Soma'da yaşananların kader değil cinayet olduğunu ve bunun ‘tek sorumlusunun AKP olduğunu’ dedikleri” şeklindeki faciadan iktidarı sorumlu tutan kısa demeç belirtilmiştir.

“SOMA eylemine TOMA ve gazlı müdahale” başlıklı haberde “Soma'daki maden kazasını protesto etmek için ODTÜ önünde toplanan yaklaşık bin kişinin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na yürümek istediği, yerleşke önünde bekleyen çevik kuvvet ekiplerinin öğrencilerin geçişine ‘izin vermediği’, bunun üzerine öğrencilerin çöp kutularıyla barikat kurduğu, polisin eylemci gruba tazyikli su ve biber gazıyla müdahale ettiği müdahale sırasında ‘kaşı kanadığı’ görülen 1 öğrencinin gözaltına alındığı” bilgileri aktarılmıştır.

“Ankara'da polis müdahalesi” başlıklı haberde “önceki gece faciadan sonra Güvenpark'ta başlayan İnsanlık Eylemi'nin dün sabah saatlerinde ‘büyüdüğü’, yere dökülen kömürün arkasında oturma eylemi devam ederken ‘sakallı, cüppeli ve sarıklı’ (bu ifadeler gazete tarafından tırnak içerisine alınmıştır) bir kişinin sessiz eylem yapan yurttaşlara, ‘Allah’ın işine ne karıştıyorsunuz. Onları Allah aldı size ne!’ tepkisini gösterdiği ve bu kişinin yurttaşların tepkileri üzerine ‘uzaklaştığı’” bilgisi ile; muhafazakâr kesimin gösterilere ve yurttaşların tepkisine verdikleri tepkinin niteliği tek bir kişi üzerinden genellenmeye çalışılmıştır. Haberin devamında “Halkevleri üyelerinin ‘Alsınlar kömürlerini tepe tepe kullansınlar. İşçilerin yakasını bıraksınlar’ diyerek bir torba kömürü Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı önüne döktüğü, polisin eylemcilerin ayrılmasının ardından hem kömürleri toplayıp hem de ‘Katil AKP’ yazısını sildiği, Kızılay’a yürümek isteyen ODTÜ’lü öğrencilerin Eskişehir Yolu’na açılan yerleşke kapısında adeta ‘polis ordusu’ ile karşılaştığı, başlayan ‘gaz bombalı, tazyikli sulu, plastik mermili’ müdahalede çok sayıda öğrencinin yaralandığı, atılan molotofkokteyli bir polise isabet edince ‘üniformasının bir bölümünün’ yandığı, müdahale sırasında yaralanan öğrenci Göksel Uykun'un polisler tarafından ‘yaka paça’ gözaltına alındığı, olayların ardından ‘eline mikrofonu alan’ çevik kuvvet amirinin öğrencilere ‘Milli yas gününde beğendiniz mi yaptığınızı. Aferin size!’ anonsunu yapmasının ‘dikkat çektiği’ ve öğrencilere ODTÜ kampusu içinde çalışan işçilerin de ‘destek verdiği’ şeklindeki, göstericilerin eylem ve söylemini ön plana çıkartarak olumlayan, polisi ise olumsuzlayan ve metindeki temsilini küçük detaylar ile sınırlandıran izlenimler sunulmuştur.

“Soma için yürüyenleri polis gaza boğdu” şeklindeki polis müdahalesini açıkça olumsuzlayan başlıklı haberde” İstanbul'da ‘halkın’ Soma'da yaşanan faciayı protesto etmek için toplandığı, polisin kitleye ‘çok sert müdahalede’ bulunduğu, grubun üzerine TOMA’dan

tazyikli su ve biber gazı sıkıldığı ve caddeyi ‘yoğun bir duman bulutunun’ kapladığı” bilgilerinin yanında, “İstiklal Caddesi’nde (sivil polisler kastedilerek) yine ‘çantalı ninja polislerin’ ortaya çıktığı” şeklindeki polisin “halk” olarak genellenen göstericilere karşı yöntem ve tutumunu olumsuzlayan izlenimler aktarılmıştır.

15 Mayıs tarihinde yayınlanan “**Facianın yaşandığı bölgede selfie çekti!**” başlıklı tek cümlelik kısa haberde “maden faciasında ‘umutlar tükenirken’, medyanın üs kurduğu (facianın yaşandığı) bölgede gazeteci ve yazar Abdülkadir Selvi’nin bölgeden paylaştığı selfie’nin ‘tepki çektiği’” vurgulanmıştır. Haberde Selvi’nin o dönem çalıştığı gazete (Yeni Şafak) metinde belirtilmemiştir.

“**Madenci, "Bu şirket AKP'nin taşeronu" deyince spiker araya girdi**” başlıklı tek cümlelik kısa haberde, okuduğunuz çalışmada da incelenmiş olan “Habertürk gazetesinin sahibi Ciner Grubuna ait olan Habertürk TV canlı yayını sırasında Soma’daki felaket hakkında bilgi veren bir maden işçisinin, canlı yayında ‘Bu şirket AKP'nin taşeronu’ deyince spikerin hemen ‘devreye girdiği’ belirtilerek” işletme ve iktidar arasındaki ilişkinin yine iktidara yakın medya organları tarafından örtükleştirilmeye çalışıldığı vurgulanmış, “yine çalışma şartlarının çok ağır olduğunu belirten işçinin ‘Burada Atatürk’ün fotoğrafı yok, Büyük Usta’nın (Başbakan Erdoğan) fotoğrafı var’ dediği” vurgulanarak, işletmenin ideolojik çizgisi ön plana çıkartılmıştır. Haber yayın anının kısa videosu ile desteklenmiştir.

“**AKP'nin 'anti-isyan' timi Soma'da görevde**” şeklindeki haber konusu eylemden doğrudan iktidar partisini sorumlu tutan başlıklı haberin alt başlığında “acılı Soma halkının ilçeye gelen ‘sakallı ve cüppeli şahıslar’ tarafından ‘İsyan etmeyin, onlar şehit oldu’ denilerek telkin edildiği” belirtilmiştir. Haberin devamında “acılı Soma halkının dün ilçeye gelen Başbakan Erdoğan’ı protesto etmiş olduğu, bugün ise Soma’da AKP’nin ‘anti-isyan timinin’ adeta göreve başladığı, sakallı ve cüppeli şahısların acılı madenci yakınlarına, ‘İsyan etmeyin onlar şehit oldular, dua edin’ diye telkinde bulundukları” şeklindeki bilgilerle; dindar-muhafazakâr stereotipine haiz özellikleri sebebiyle haber konusu şahıslar, somut bir kanıt gösterilmeksizin doğrudan iktidar partisiyle ilişkilendirilerek haberdeki eylemleri olumsuzlanmıştır. (Daha önce incelenen Yeni Akit gazetesinin haberinde söz konusu kişilerin İsmailağa cemaatine mensup oldukları belirtilmiştir)

“**Cenazede isyan ettiler: Bilal’e gemi alsınlar**” başlıklı haberde “faciada hayatını kaybeden madencilerden Zeynel Uzar’ın cenaze töreninde faciadan hükümeti sorumlu tutan bazı yakınlarının, ‘Devlet utansın biz değil. Kömür dağıtsınlar, oy alsınlar, Bilal’e alsınlar. Paraları ayakkabı kutularında saklasınlar’ diyerek tepki gösterdikleri” şeklindeki iktidara ve aktörlerine gösterdikleri tepki belirtilmiştir. Haber konusu olan tepki cümlelerinden; “Kömür”

ile kastedilen AKP'nin halka bedava kömür dağıtarak oy toplamaya çalıştığı iddiası, “Bilal” ve “gemi” ile kastedilen Başbakan Erdoğan'ın oğlu Bilal Erdoğan'ın denizcilik sektöründeki faaliyetleri, “ayakkabı kutusu” ile kastedilen de 17 Aralık yolsuzluk soruşturması kapsamında gözaltına alınan dönemin Halk Bankası Genel Müdürü Süleyman Aslan'ın evinde ayakkabı kutuları içinde 4.5 milyon Amerikan Doları bulunmuş olmasıdır.

“**Metro Turizm'in sahibinden tepki çeken Soma tweetleri**” başlıklı haberde “Metro Turizm'in patronu iş adamı Galip Öztürk'ün, Soma'daki maden faciasına ilişkin attığı sosyal medya mesajlarının büyük tepki çektiği (kimin tepkisini çektiği haber metninde belirtilmemiştir), çok sayıda işçinin kaybedildiği maden faciasının ‘sabotaj’ olduğunu öne süren Öztürk'ün ‘Bunlardan her şey beklenir’ dediği” vurgulanmıştır. Haberin devamında “İstanbul Otogarı'nda çaycı olarak işe başladığı bilinen Öztürk'ün ‘AKP iktidarıyla’ birlikte tam anlamıyla yükselişe geçtiği, 10'a yakın büyük terminal işletmesini aldığı, bu süreçte isminin çete, uyuşturucu, cinayet, şantaj ve tehdit suçlarıyla birlikte yazıldığı, AKP ve (Fethullah Gülen) cemaati savaşında da ‘tarafını açıkça belli ederek’ cemaatin kendisinden tehditlerle para aldığını söylediği ve Milli İstihbarat Teşkilatı'na otobüs ve kamyon verdiklerini açıkladığı” şeklindeki; haber karakterini iktidar, cemaat, suç ve istihbarat örgütü ile ilişkilendiren bilgilerin yanı sıra, kendisinin “Başbakan Erdoğan'la birlikte olduğu” bir fotoğraf karesine de yer verilmiştir.

“**Paşalı futbolcudan skandal paylaşım**” başlıklı haberde “(maden faciası sebebiyle) sosyal medyada Başbakan Erdoğan ve hükümete tepkiler devam ederken, Kasımpaşaspor futbolcusu Barış Başdaş'ın sosyal medyada paylaştığı fotoğrafın bu tepkileri ‘ayyuka çıkardığı’, paylaştığı görselde Gezi Parkı eylemleri sırasında başına gaz kapsülü isabet eden ve 269 gün sonra hayatını kaybeden Berkin Evlan'ın fotoğrafı ve kömür işçilerinin yer aldığı, fotoğrafta (o dönem Elvan'ın olaylarla ilgisinin olmadığı ve markete ekmek almaya giderken yaralandığı şeklindeki iddialara dair) ‘Ekmek almaya böyle gidilir, böyle değil.’ ifadeleri yer alırken sosyal medya kullanıcılarının Başdaş'a büyük tepki gösterdiği, tepkilerin ardından genç futbolcunun bir açıklama yayınladığı ve pişman olduğunu söylediği” bilgileri sunulmuştur.

“**Erdoğan ölenlerin aileleriyle değil, patronla tokalaştı**” başlıklı tek paragraflık kısa haberde “yüzlerce madenci hayatını kaybederken bir o kadarının da halen yer altında mahsur olduğu, iktidar ile birlikte eleştiri oklarının hedefinde olan madenin sahibi Soma Holding Yönetim Kurulu Başkanı Alp Gürkan'ın ise dün ilçeye gelen Başbakan Erdoğan'ı ‘karşılama telaşında’ olduğu” bilgisiyle iktidar ve işletme arasındaki ilişkinin sürekliliği vurgulanmış, Gürkan'ın Erdoğan ile tokalaşmasını gösteren 3 saniyelik görüntü kesitinin 2 kez arka arkaya tekrarlanmasından oluşan kısa bir video ile haber metni desteklenmiştir.

“Vatandaşa tekmenin videosu ortaya çıktı: Evet, tekmeledim” başlıklı haberde Başbakanlık Müşaviri Yerkel’in, “Soma’da Erdoğan’ı protesto eden göstericiyi tekmeleyenin kendisi olduğunu ‘kabul ettiği’, BBC Türkçe’nin sorularını yanıtlayan Yerkel’in sosyal medyada dolaşan görüntülerdeki kişinin kendisi olup olmadığı iddiasına dair ‘Siz misiniz?’ sorusuna ‘Evet’ yanıtını verdiği, söylediklerini ‘tekrar doğrulamak’ adına sorulan sorunun ardından ise bir yorumda bulunmadığı ve ayrıntıların daha sonra yapacağı açıklamada bulunabileceğini söylediği” vurgulanmıştır. Haber metninde Yerkel’in verdiği “Evet” şeklindeki yanıtının, haberin anlamını ve etkisini güçlendirmek amacıyla gazete tarafından, haberin başlığında “Evet, tekmeledim” şeklinde değiştirildiği görülmektedir.

“Yusuf Yerkel adındaki şahsın görevi nedir?” başlıklı haberde dönemin CHP Artvin Milletvekili Uğur Bayraktutan’ın, “Başbakan Yardımcısı Arınç’ın yazılı olarak yanıtlaması istemiyle TBMM Başkanlığı’na sunduğu soru önergesinde, yaşanan facia sonrasında hükümetin bölgede yaptığı ziyaret sırasında bir yurttaşın hükümeti protesto etmesi sonucunda Başbakan Erdoğan’ın Özel Kalem Müdür Yardımcısı Yusuf Yerkel’in yurttaşı yerde tekmelediğinin basın aracılığıyla gözlemlendiği, Yusuf Yerkel adındaki ‘şahsın’ görevinin ne olduğu, eylemcileri veya vatandaşları ‘dövmesi, tekmelemesi’ gibi bir görevinin olup olmadığı, Yerkel’in vatandaşı ‘dövmesi ve tekmelemesi’ neticesinde Emniyete veya savcılığa her hangi bir ifade vermiş olup olmadığı, Yerkel’in bir yurttaşa yaptığı bu muameleyi insani bulup bulmadığı, Yerkel’in bu ‘çirkin davranışı’ neticesinde başlatılan bir soruşturma açılıp açılmadığı ve kendisinin görevden alınmasının düşünülüp düşünülmediği” şeklindeki soruların yöneltildiği aktarılmıştır.

“Sosyal medya o tekmenin peşinde” başlıklı haberin alt başlığında “Başbakanlık Müşaviri Yerkel’in Soma’da Erdoğan’ı protesto eden ve iki jandarmanın (Özel Harekât polisi) yere yatırdığı göstericiyi tekmelemesinin ‘isyan ettirdiği’ ve sosyal medya kullanıcılarının o tekmenin ‘hesabını soracaklarını’ söylediği” vurgulanmış, haberin devamında sosyal medya kullanıcılarının olay hakkındaki mesajları uzun bir liste halinde okuyuculara sunulurken, olaya karşı olumsuzlama sosyal medya söylemi vasıtasıyla gerçekleştirilmiştir.

“Erdoğan’ın yumrukladığı madenci: 'Beni darp ettiler'” başlıklı haberde “maden faciası için ‘Bunlar olağan şeyler’ diyen Başbakan Erdoğan’ın belediye çıkışı kendisini protesto eden bir yurttaşın üzerine yürüdüğü, protestoların artması üzerine markete ‘sığınan’ Erdoğan’ın burada ise kendisini protesto eden yurttaşa ‘yumruk attığı’, Erdoğan’ın o yumruğu attığı Taner Kuruca’nın Kanal D haber bülteni canlı yayınında olayı anlattığı, kendisine Erdoğan tarafından ‘tokat atıldığını’ söyleyen Kuruca’nın, Başbakan’ın korumaları tarafından da ‘darp edildiğini’

söylediği” ifadeleriyle; haber metninde Erdoğan’ın Kuruca’ya olan fiili saldırısı aynı metin içerisinde çelişkili bir şekilde hem “yumruk” hem de “tokat” olarak tanımlanmıştır.

“Yıldız basketbolcu: 'Sen Erdoğan'ın köpeği olmalısın'” başlıklı tek paragraflık kısa haberde “Hırvatistan kadın basketbol milli takımı oyuncusu Antonija Misura’nın maden ocağında iş cinayetinin yaşandığı Soma’da bir genci tekmeleyen Başbakanlık müşaviri Yusuf Yerkel’e (sosyal medya üzerinden) sert tepki gösterdiği, Misura’nın sosyal medya hesabından ‘Hi Yusuf Yerkel, You must be Erdogan's dog’ (Merhaba Yusuf Yerkel, sen Erdoğan'ın köpeği olmalısın) yazılı bir mesaj paylaştığı ve başarılı basketbolcunun bu mesajının sosyal medyada ‘gündem olduğu” bilgileri, söz konusu mesajın ekran görüntüsüyle birlikte okuyuculara iletilmiştir.

“CHP Soma için çalışma komisyonu kuruyor” başlıklı haberde “CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu başkanlığında toplanan CHP Merkez Yönetim Kurulu toplantısının sona erdiği” belirtilmiş, “yaklaşık 4 saat süren toplantıda Kılıçdaroğlu’nun maden faciasının ‘yakından takip edilmesi’ talimatı verdiği” bildirilmiştir. Haberin devamında “maden kazasıyla ilgili bir ön rapor hazırlanacağı, özellikle mühendis ve hukukçu olan milletvekillerinin çalışmada yer alacağı, facianın teknik araştırmasının yanı sıra ailelerin de yalnız bırakılmayacağı, gidilen evlerde ailelerin acılarına ortak olmak istenildiği, vefat edenler için ‘bir dua etmek’, onların hiç olmazsa ‘dualarla anmak’ istenildiği” şeklindeki, ana muhalefet partisinin facianın sonuçlarına yönelik gerçekleştireceği (manevi olanlar da dahil) eylemlerini okurlara tanıtıp önceleyen bilgiler de yer almıştır.

“Uluslararası Af Örgütü: İnsanların hayatlarıyla oynuyorlar” başlıklı haberde “Uluslararası Af Örgütü (Amnesty International) internet sitesinde Soma faciasıyla ilgili bir değerlendirme yer aldığı” belirtilmiş, “değerlendirmede yer alan hükümetin parlamenterlerin ciddi iş kazalarını araştırma çağrılarını reddetmesinin sadece ‘şoke ettiği’, eleştiriler arttıkça bu gibi patlamaların madenlerde her zaman olduğu, bunların dünyanın başka bir yerinde olmuyor olmadığı gibi gerekçelerle ‘savunma pozisyonuna’ geçtiği, Erdoğan’ın maden kazasını ‘benzeri her zaman olan’ türden, ‘öngörülemeyen ve kaçınılamayan’ bir kaza olduğunu öne sürdüğü ve facia sonrasında Türkiye’nin bazı şehirlerinde meydana gelen barışçıl gösterilerin polis tarafından tazyikli su, biber gazı ve copla karşılık bulduğu şeklindeki ifadelere yer verilmiş, iktidara karşı olumsuz tutum uluslararası sivil toplumun söylemi aracılığıyla yeniden üretilmiştir.

“Tarihin en büyük maden faciası oldu!” başlıklı haberin alt başlığında “Manisa’nın Soma ilçesinde yaşanan maden faciasının ‘dünyanın önemli basın yayın kuruluşları’ tarafından ilk haber olarak duyurduğu” vurgulanmış, olayın olağanüstülüğü algısı pekiştirilmiştir. Haberin

devamında “İngiliz yayın kuruluşu BBC’nin ana haber bülteninde ‘ilk haber olarak’ verdiği Soma faciası ile ilgili AKP hükümetin ‘protesto edildiğini’ söylediği, ölü sayısının giderek artması ile ülke tarihinin en büyük maden faciasının yaşandığını, maden kazasının ardından ilçeye gelen Başbakan Erdoğan’ın ‘protesto edildiğini’, protestocuların AKP Soma İlçe Teşkilatı binasına ‘saldırdığını’, İstanbul ve Ankara’da hükümet karşıtı protestoların düzenlendiğini ve Ankara’da 800’e yakın protestocunun üniversiteden Enerji Bakanlığı’na yürüdüğünü duyurduğu” aktarılmıştır. Haberin alt başlığında “dünyanın önemli basın yayın kuruluşlarından” bahsedilmiş olmasına rağmen haber metninde yalnızca BBC’nin facia ile ilgili yayınladığı tek bir haberden bahsedilmiş, başka bir basın kuruluşundan bahsedilmemiş ve içeriğine yer verilmemiştir.

“**Dünya’nın gözü Soma’da**” başlıklı haberin alt başlığında “Cumhuriyet tarihinin en büyük felaketlerinden birisinin Soma’da yaşanmasına Avrupa’dan Uzakdoğu’ya kadar birçok ülkedeki medyanın geniş yer ayırırken, facianın boyutlarını ekrana taşıdığı” aktarılmıştır. Haber başlığı ve alt başlığının altında, “Başbakanlık Müşaviri Yusuf Yerkel’in Soma’da yurttışa attığı tekme Daily Mail’in ana sayfasında manşette.” Şeklindeki fotoğraf yazısıyla, İngiliz Daily Mail gazetesinin internet sitesinde ilçedeki arbede sırasında Yerkel’in yerde yatan Kocabıyık’a attığı tekmenin de olduğu fotoğrafla birlikte yayınlanan “Outrage in Turkey as adviser to prime minister kicks mine disaster mourner near scene of tragedy as violent protests sweep country” başlıklı haberin ekran görüntüsü yerleştirilmiştir. Haber metninde “Alman televizyon kanallarının tümünün faciaya ilk haber olarak yer verdiği, Alman birinci devlet kanalı ARD ve ikinci devlet kanalı ZDF’nin kömür işletmeciliği ve Türkiye’deki işletmelere ilişkin özel programlar yayınladığı, Alman yayın kuruluşu Deutsche Welle’in faciaya ilişkin haberler ve gelişmeleri sürekli yayınladığı ve dönemin Almanya Cumhurbaşkanı Joachim Gauck, Başbakan Angela Merkel ve Dışişleri Bakanı Frank-Walter Steinmeier’in’in Türkiye’deki maden faciası dolayısıyla derin üzüntülerini dile getirdiği” belirtilmiştir. Haberin devamında ise olay ile ilgili çeşitli Alman gazetelerinin facia ile ilgili haber ve yorumlarından tercüme edilerek okuyuculara sunulmuş bölümler yer almıştır. Bonn’da yayımlanan General-Anzeiger gazetesinin; “bu konuda eğer bir zerre ümit varsa onun da genç kuşak Türklerden gelen tepkilerin olduğu, bu kuşağın Soma’daki türden kazaları kader olarak algılayıp sineye çekmek istemediği, facianın hemen ardından düzenledikleri gösteriler ve protesto yürüyüşleriyle kendilerini ve ülkenin diğer vatandaşlarını, devlet önlem almadığı sürece aç gözlü firmalara kurban etmeyeceklerini göstermiş olduğu” şeklindeki yorumu tercüme edilip haber metnine yerleştirilerek, faciaya gösterilen toplumsal reaksiyon dış basında yankı bulduğu belirtilerek olumlanmıştır. Frankfurter Rundschau’nun “muhalefet partilerinin Soma’daki kömür

ocaklarının durumuna ilişkin olarak bir araştırma önergesi verdikleri ve bunun reddedildiği, Erdoğan hükümetinin muhalefet ve sendikaların ülkedeki iş güvenliğinin yetersiz olduğu yönündeki uyarılarını ‘mevcut iş yasalarına’ ve ‘Allah’ın korumasına’ havale ettiği, Soma’daki ocakları işleten firmalar hakkındaki suçlamaların doğrulanmasının Erdoğan’ı ‘büyük bir baskı altına’ alacağı, Türkiye’de hiçbir kimsenin ‘en üst makamın onayını’ almadan ihale kazanamadığının bilindiği ve bu konudaki her ihlalin dönüp ‘şefin’ (Erdoğan) ta kendisini bulacağı ve yolsuzlukların ‘Erdoğan’ın seçmenini’ pek ilgilendirmediği ama işçilerin ölümü konusunda öyle olmayacağı yorumunu yaptığı” şeklindeki Erdoğan’ı politik söylem ve eylemleri ve ticari ilişkileri üzerinden hedef alan yorumu, haberin devamında yer bulmuştur. Frankfurter Allgemeine Zeitung’un “(bugüne kadar) Türkiye’deki hiçbir iş kazasında Soma’daki kadar çok insanın ölmediği, bu facianın ülke için sadece duyguları değil, ‘siyasetin inandırıcılığını’ da sarsan bir şok olduğu, Türkiye’de on yılda kişi başına düşen gelir üçe katlansa da bunun çağrıştıracığı kadar ‘büyük bir ilerleme’ kaydedemediğinin görüldüğü, ülke etkileyici büyüme rakamlarıyla hızla şekilde orta gelirli bir ülke haline gelirken yine de iş güvenliğinin de dahil olduğu gerçek bir refah sunamadığı, buna ulaşmak için kurumlara, standartlara ve sadece yasalarla oluşturulamayacak bir düşünce tarzına ihtiyaç olduğu ve iş güvenliğinin sağlanmasının da bu kıstaslardan birisi olduğu” şeklindeki iktidarın ekonomi politikasını eleştiren yorumunun ardından, son olarak Süddeutsche Zeitung’un “kömür madenindeki facianın tamamen ‘beklenmedik bir olay olmadığı’” ve Die Welt’in “maden faciasının ardından Türkiye’de durumun yine ‘2013 yaz aylarına’ (Gezi Parkı olayları) dönüştüğünün öne sürüldüğü” şeklindeki toplumsal reaksiyon algısını önceleyen yorumların tercümeleri yer almıştır. Bu şekilde gazete, ülkenin içerisinde bulunduğu “kendine özgü” koşulları nedeniyle dile getiremediği, sadece faciaya ve sebeplerine değil, iktidarın güncel siyasal, ekonomik ve hegemonik erkine karşı olan eleştirel söylemini de Alman basınından derlediği yorumlar üzerinden yeniden üretmiştir. Haberin başlığında ve girişinde yapılmış olan “bütün dünya” şeklindeki genellemeye rağmen, “Japonya devlet televizyonunun (NHK), Çin Devlet televizyonunun (CCTV) Soma’ya gönderdiği muhabirinin anlatımı ile faciayı ekrana getirdiği” şeklindeki kısa bilgi dışında, Alman medya kuruluşları haricinde başka herhangi bir ülkenin facia hakkındaki içeriğine yer verilmemiştir.

“**Kızgın Türkler sorularına yanıt arıyor**” başlıklı haberin alt başlığında “faciaya geniş yer ayıran dünyanın ‘önde gelen’ yayın organlarının ölenlerin sayısı arttıkça hükümete ‘öfke ve tepkilerin’ yükseldiğine dikkat çektiği, Başbakan Erdoğan’a yönelik protestolara ve Türkiye’nin ‘her yanında yükselen’ eylemlere dikkat çekildiği” şeklindeki, söz konusu tepkilerin boyutları hakkında genellemeler içeren ifadeler vurgulanmıştır. Haber metninde

“İngiliz The Guardian gazetesinin faciaya iki sayfa ayırdığı, Başbakan Erdoğan'ın Soma'da ‘katil’ ve ‘hırsız’ sloganlarıyla karşılandığına ve maden işletmecilerinin iktidar partisi ile ‘bağlantısı olduğuna’ dikkat çekildiği, facianın iktidar partisi ve Erdoğan'ın ailesini de ‘kapsayan skandalların’ (17 Aralık soruşturmaları) ve Erdoğan'ın ‘sert yönetim tarzına’ karşı yapılan protestoların (Gezi Parkı eylemleri) hemen sonrasında yaşandığı, ‘eş-dost kapitalizminin’ faciada payı olduğu, Erdoğan'ın facia ile ilgili açıklamalarında 19. Yüzyılda İngiltere'de yaşanan maden kazaları ile paralellik kurduğu ve ‘Kömür madenlerinde bunlar normaldir’ dediğinin vurgulandığı” şeklindeki, Erdoğan'ı, siyaset anlayışını ve maddi ilişkilerini önceleyip olumsuzlayan ifadeler sunulmuştur. Haberin devamında okuyuculara “ABD'nin en etkili gazetelerinden” şeklinde tanıtılan The New York Times'da “Soma ve Türkiye'nin her yerinde ‘Başbakan Erdoğan ve AKP'ye karşı’ yükselen protestolara işaret edildiği” belirtilerek gazetenin, “Soma'da binlerce kişinin endişeli bekleyişi sürerken ‘öfkelerinin büyüdüğü’, Erdoğan'ın protesto edildiği ve AKP ilçe binasının taşlandığı, toprak altında sıkışıp kalmış yüzlerce madencinin yaşamından umutlar kesilirken Türkiye'nin ‘dört bir yanında’ protestoların yükseldiği” şeklindeki yorumları iletilmiştir. Yine haberde İngiltere gazetelerinden The Independent gazetesinin “madenciler kasabası Soma'dan Erdoğan'ın ziyareti sırasında hükümet karşıtı protestoların yükseldiği, hükümet karşıtı gösterilerin İstanbul ve Ankara başta olmak üzere tüm Türkiye'ye yayıldığı, Erdoğan'ın yükselen protestolar karşısında bir süpermarkete sığınmak zorunda kaldığı ve Türkiye'de kömür madenciliğinde geleneksel olarak üretkenliğin güvenlikten daha çok önemsendiği”, yine Financial Times gazetesinin “Başbakan'ın kızgın halk tarafından yuhalandığı, ana muhalefet partisi CHP'nin Soma'daki madenlerde güvenli çalışma sorunlarıyla ilgili bir önerge verdiği ancak reddedildiği” ve The Times gazetesinin de “Türkiye'nin iş kazaları karnesinin kötü olduğunun hatırlatılması üzerinde Başbakan Erdoğan'ın ‘savunmacı bir tavır’ takındığı ve trajedinin boyutunun Erdoğan'ın ‘uzlaşmaz siyasetine’ olan öfkeyi artırabileceği” şeklindeki yorumları da okuyucularla paylaşılarak, dış basının iktidar karşıtı söyleminden yararlanılmaya devam edilmiştir.

“**Cehenneme git Erdoğan**” başlıklı haberde “facia dünya basınında geniş yer bulmaya devam ederken, Alman Der Spiegel dergisinin haberinde faciada hayatını kaybedenlerin yakınlarının sözlerine yer verdiği, bir protestocunun, ‘Cehenneme git Erdoğan’ sözünü başlığa çıkaran derginin maden ocağının önünde yakınlarından haber bekleyenlerin hikâyelerini yansıttığı ve Erdoğan'ın felaketi hafife almakla suçlandığı” belirtilmiştir. Haberin devamında, incelenen önceki iki haber metnindeki yabancı gazetelerden derlenmiş içerikler tekrarlanmıştır.

“**Soma faciasını protestoya gaz bombası**” başlıklı haberde “Gazi Mahallesi'nde Soma'daki maden faciasını protesto eden kalabalık gruba polisin tazyikli su ve gaz bombalarıyla müdahale ettiği, yaklaşık 500 kişilik grubun İsmetpaşa Caddesi'ni trafiğe kapatarak çöp konteynerleri ve kaldırım taşlarıyla yola barikat kurduğu ve çöp konteynerlerini ateşe vererek polise ‘taş ve şişe attığı’, polis ekipleri gruba TOMA'dan tazyikli su sıkarak ve gaz bombası atarak ‘müdahale edince’ grubun bu kez de polise havai fişek atmaya başladığı” bilgileri paylaşılmıştır.

16 Mayıs tarihinde yayınlanan, “facianın meydana geldiği Soma'daki maden ocağına ilişkin birçok eksikliğin dile getirildiği, can kaybının yüksek olmasının nedeninin vardiya değişimlerinin yerüstünde değil de yeraltında gerçekleştirilmesi olduğu, madende bulunan traфонun çevresinde beton tahkimat değil tel örgü olduğu, amir korkusu nedeniyle madende hiç aralıksız 7 gün 24 saat üretim olduğu” şeklindeki bilgileri içeren “**Köle gibi çalışma**” başlıklı haber, “Hükümetin öve öve bitiremediği ocakla ilgili eleştiriler say say bitmiyor.” şeklindeki haberde bahsedilen durumdan dolayı olarak iktidarı ilişkilendirerek sorumlu tutan bir alt başlıkla verilmiştir.

“**Gazeteciler soru sorabiliyor mu**” başlıklı haberde, “facianın meydana geldiği madenin işletmecisinin düzenlediği basın toplantısının başladığı andan itibaren gazetecilerin merak edilen bütün soruları yetkililere sormaya başladığı” belirtilmiş, “Başbakan Erdoğan'ın karşısında soru sormaya ‘çekinen’ gazetecilerin işletme yöneticilerini ‘soru yağmuruna tuttuğu’” vurgulanarak, diğer gazete ve gazetecilerin Erdoğan’a ve iktidar aktörlerine karşı takındıkları iddia edilen pasif tutum olumsuzlanmıştır.

“**Öztrak: Maden kazasında hükümetin sorumluluğu nedir?**” şeklindeki, haber karakterinin iktidar ve işletme arasındaki ilişkiyi sorguladığını önceleyen başlıklı haberde dönemin CHP Genel Başkan Yardımcısı Faik Öztrak’ın, “Meclis'te düzenlen ve facia ile ilgili gelişmeleri değerlendirdiği basın toplantısında madenleri işleten firma ile AKP arasında ‘organik bir bağ’ olup olmadığını sorduğu, bakanlar ve AKP milletvekillerinin bu şirkete karşı oldukça ‘toleranslı bir dil’ kullandıklarını söylediği, Başbakan Erdoğan’ın, Soma'da bir vatandaşın üzerine yürüdüğü ve tartakladığı görüntülerini değerlendirirken ‘örf ve adetlerimizde’ acılı insanların üstüne yürümenin, yere düşene tekme atmanın olmadığını anlattığı” şeklindeki iktidarı hedef alan ifadeleri kendi ağzından tırnak içerisinde verilmiştir.

“**Fuat Avni'den çok çarpıcı Soma iddiası**” başlıklı haberde “yaşanan facia sonrasında yurttaşların AKP iktidarına büyük tepki gösterdiği, hükümet yetkililerinin, bakanların, Başbakan Erdoğan hatta Cumhurbaşkanı Gül’ün yurttaşın tepkilerinden ‘nasibini aldığı’ ve 17 Aralık rüşvet ve yolsuzluk operasyonu sonrasında iktidarı ‘en sert şekilde’ eleştiren (sonradan

Fethullah Gülen cemaati tarafından idare edildiği ortaya çıkmış olan) ‘Fuat Avni’ isimli anonim sosyal medya hesabının Soma için çok tartışılacak ve çarpıcı bir iddia ortaya attığı” vurgulanmıştır. Haberin devamında “bu iddianın; AKP hükümetinin yapılan eleştirilerden ‘bir türlü kurtulamadığı’ için bütün eleştiri oklarını maden sahibi Alp Gürkan'a yönelterek Soma olayındaki ‘ihmalden kurtulacağı’” olduğu aktarılmış, “‘hükümet yandaşı’ medyanın (facianın) ikinci günü sonrasında eleştiri oklarını tamamen işletmeye yönelttiği ve ardından ‘yandaş medyanın’ eleştirileri üzerine işletme yöneticilerinin hazırlıksız, alelacele bir basın toplantısı düzenledikleri ve ‘çuvalladıkları’” hatırlatmasıyla da söz konusu anonim hesabın iddiası gazete tarafından desteklenmiştir.

“**Cesetlerimizi istiyoruz**” başlıklı haberde “facianın meydana geldiği madenin önünde acılı bekleyişlerini sürdüren madenci yakınlarının ‘tepkilerini’ bölgeyi ziyaret eden Cumhurbaşkanı Gül ile TBMM Başkanı Çiçek’e yansıttığı, ‘Cesetlerimizi istiyoruz’ diye bağırarak yurttaşların ‘bürokratik ziyaretlerin’ arama kurtarma çalışmalarını engellemesine isyan ettiği, Gül’ün gelişi sırasında maden ocağında geniş güvenlik önlemleri alındığı, jandarma ve özel harekât timlerinin madene giden ‘yolları kestiği’, ekiplerin yakınlarından haber almak isteyen yurttaşların ‘bölgeye girmesine engel olduğu’, önlemlere ‘tepki gösteren’ madenci yakınlarının Cumhurbaşkanı Gül’e ‘Senin yüzünden ekipler çalışmıyor’, ‘Bize polis değil kurtarma ekibi lazım’, ‘Defol git buradan’, ‘Bu kadar koruma niye?’ ve ‘Kimden korkuyorsun?’ diye seslendiği, bir yurttaşın taşeronlaşmaya karşı bir an önce harekete geçilmesini isterken, bir başkasının ‘Cesetlerimizi istiyoruz!’ diye bağırarak şeklindeki, iktidar aktörlerinin facia bölgesindeki varlıklarının olumsuzlandığı izlenimler paylaşılmıştır.

“**İktidarı eleştirenlere saldırı**” başlıklı haberde “facianın yaşandığı Soma ilçe merkezinde farklı kentlerden protesto amacıyla Soma’ya gelecek grupların olduğunu öğrenen ‘AKP yanlılarının’, sokakta iktidarı eleştirenlere ‘saldırdıkları’, bir kadının ilçe merkezindeki Madenci Heykeli önünde AKP’ye ‘tepki göstermesi’ üzerine 30 kişilik grubun kadının ‘üzerine yürüdükleri’ ve Soma’ya dışarıdan gelecek olan kişilerin esnafın camlarını kıracağı yönünde anons yaparak halkı ‘provoke etmeye’ çalıştıkları şeklindeki, iktidar aktörlerini eleştiriye tahammülsüzlük, saldırganlık ve provokasyon ile ilişkilendiren bilgiler aktarılmıştır.

“**Taner Yıldız istifa edecek mi?**” başlıklı haberde “Soma’da arama kurtarma çalışmaları hakkında bilgi veren Enerji Bakanı Yıldız’ın ‘istifaya çağırıldığı’, Yıldız açıklamasını bitirdikten sonra Bursa’dan gelen Avukat Kemal Özgür Yetkin’in kendisine, ‘yargı sürecinin selameti ve samimi işlemesi için istifayı düşünüp düşünmediği’ şeklinde seslendiği, ‘bakanlık yetkisiyle hukuk sisteminde baskı oluşturulduğu’ ve Yıldız’ın ‘kamu gücünü bırakması gerektiğini’ belirten Yetkin’in kendisinden istifa beklediğini söylediği” belirtilmiştir.

Haberin devamında Yıldız'ın, “şu anda birçok konuda yargının kendisiyle ilgili tarafsız olduğunu düşündüğü, kendisinin herhangi bir vatandaş olarak yargı karşısında durduğu, koltuk ve masanın (kendisi için) hiç değeri olmadığı ve bir işçi kardeşi ile birlikte bu konuda tartışamayacağı” şeklindeki, Avukat Yetkin'in sormuş olduğu “istifa” sorusuna yanıt niteliği taşımayan sözleri aktarılmış, metnin sonunda “gerginliğin büyümeden yatıştığı” vurgulanmıştır.

“**Tekme dünya basınında tam sayfa**” başlıklı haberin alt başlığında “dünya medyasının faciayla ilgili gelişmeleri bugün Başbakan Erdoğan'ın müşaviri Yerkel'in Soma'da yere düşen bir göstericiyi tekmeleyenken çekilen fotoğrafları üzerinden manşetlerine taşıdığı ve La Repubblica gazetesinin Yerkel'in tekmesine tam sayfa ayırdığı” vurgulanmıştır. Haber metninde “faciayla ilgili haberleri üçüncü günde de manşetlerden gören gazete ve televizyonların ‘adeta söz birliği etmişçesine’ olayı ‘Başbakanlık müşavirinin protestocuyu tekmelemesi Türkiye’de öfkeye yol açtı’ başlığıyla gördüğü, İtalyan gazetesi La Repubblica’nın Yerkel'in Soma'da yere düşen göstericiye tekme atmasına tam sayfa ayırdığı ve maden işçisi Hasan’ın (soyadı haber metninde belirtilmemiştir) hikayesine de yer veren gazetenin, Hasan’ın ‘Benim kardeşlerim nerede?’ sorusunu Türkçe olarak yayınladığı” belirtilmiştir. Haberin devamına BBC’nin (İngiltere) “Bill Clinton’ın 1995 Oklahoma patlamasını ve Çin Başbakanı Wen Jiabao’nun 2008 Sichuan depremini yönetme şeklinin popülerliklerini artırdığı, bunların tam tersine Erdoğan’ın öfkeli ve yaşlı bir toplumun ruh halini anlayamadığı”, Daily Telegraph’ın (İngiltere) “Başbakanın yardımcısının yaşlı bir madenci yakınıni tekmelemesinden sonra Erdoğan’ın protestocuların hedefi haline geldiği”, CNN’in (ABD) “Başbakan’ın yardımcısının bir protestocuyu tekmeleme görüntülerinin maden faciasına bir de ‘öfkeyi’ eklediği”, New York Post’un (ABD) “Başbakan’ın müşavirinin yere düşen göstericiyi tekmelediğini gösteren ‘şok edici’ fotoğrafların ‘kesinlikle’ hükümete yönelik öfkeyi tırmandıracağı”, CBS’in (ABD) “Türkiye’de birçok kişinin maden sahiplerinin hükümetle ‘yakın ilişkileri’ olduğunu ve dolayısıyla güvenlik standartları konusunda gevşek davrandığını düşündüğü” ve Yediot Ahronot’un (İsrail) “kameraya yakalanan tekme görüntülerinin sosyal medya sitelerinde ‘binlerce defa lanetlendiği’” şeklindeki ifadelerin de bulunduğu çeşitli ülkelerden çok sayıda basın kuruluşunun olay ile ilgili yaptığı yorumlara yer verilerek, Erdoğan ve iktidara takınılan olumsuz tutum dış basın söylemiyle desteklenmiştir.

“**Erdoğan’ın Köşk hevesi kursağında kalabilir**” başlıklı haberde “İngiliz gazetelerinin Soma’da yaşanan maden faciasının ‘siyasi etkilerine’ ve ülke çapında yaşanan protestolara yer verdiği ve özellikle Başbakanlık Müsteşarı Yusuf Yerkel’in bir protestocuyu tekmeleyenken görüntülerinin ‘yarattığı öfkeye’ dikkat çektiği” belirtilmiştir. Haberin devamında

“haftalık Economist dergisinin faciayı Soma'daki trajedi siyasette de hissedildiği başlığıyla haberleştirdiği, derginin haberinde Başbakanı Erdoğan’ın ülke tarihindeki en kötü endüstriyel kazanın ardından halkın öfkesiyle yüz yüze olduğu, facianın geçen yaz ülkeyi sarsan protestolar (Gezi Parkı eylemleri) benzeri yeni gösterilere yol açabileceği ve bunların 30 Mart'taki yerel seçimlerde galibiyetle sevinen ve gözünü Ağustos'ta yapılacak cumhurbaşkanlığı seçimlerine ‘dikmiş olan’ Erdoğan için ‘tatsız haberler’ olduğu şeklinde yorumladığı” vurgulanmıştır. Derginin, “Erdoğan’ın bunların (maden kazaları) olağan şeyler olduğu, literatürde iş kazası denilen bir olay olduğu, bunun yapısında, fitratında bunların olduğu şeklindeki, 19. yüzyıldan maden kazalarını örnek gösterişini hatırlatarak, yorumcu Sezin Öney’in, Başbakan’ın Erdoğan bu örnekleri vererek Türkiye’nin ‘zamanın 100 yıl gerisinde’ olduğunu göstermiş olduğu şeklindeki yorumuna yer verdiği” bilgisi de haberde yer almıştır. Yine ilk sayfasını Soma faciasına ayırdığı vurgulanan The Independent gazetesinin, “Türkiye’de geçen yıl yaşanan her gelişmenin ülkedeki kutuplaşmayı daha da artırdığı, Erdoğan ve partisinin 2002’den beri iktidarda oldukları ve inşaat ve maden şirketleriyle olan ‘sıkı ilişkilerinin’ bilindiği için facianın bir kısım sorumluluğunu her zaman üzerinde taşıyacakları, Erdoğan’ın her seçim zaferi kazandığında ‘kendi kendisine’ gücü kendi tekeline alma hakkı vermiş gibi davrandığı, polisi orduyu ve yargıyı ‘başarıyla parçalayarak’ her şeyin üzerinde bir otorite yarattığı ama bu durumun aynı zamanda onun Soma gibi her kötü olayda suçlanacağı anlamına da geldiği” şeklindeki analiz yazısı da, iktidarın totaliter özelliklerini dış basın üzerinden öncelenmek maksadıyla gazete tarafından okuyuculara sunulmuştur. Financial Times gazetesinin “Başbakanlık Müsteşarı Yerkel’in bir protestocuyu tekmelerken ki görüntülerine ‘Başbakan açısından bir halkla ilişkiler felaketi’ yorumunu yaptığı”, The Guardian gazetesinin 3. sayfasını tamamen Soma faciasına ayırarak “bir işçinin hükümetin tavrı ile ilgili, hükümetin hatalarını kabul edip ‘arkalarında duracağına’ buraya gelip ‘acılarıyla dalga geçtiği’ şeklindeki sözlerine yer verdiği”, The Times gazetesinin de “Başbakanlık ofisinin Yerkel’in tekmesi için ‘Bu Yerkel’in kendi sorunu’ diyerek kendisini bu olaydan uzak tutmaya çalıştığını ve ismini vermek istemeyen bir madencinin, yerel seçimlerden önce yevmiyelerinin ödenerek Başbakan’ın Manisa’da yaptığı mitinge ‘gitmeye zorladıklarını’, seçimden sonra da CHP’yi desteklediği ortaya çıkan 50-100 madencinin ‘işten kovulduğunu’ söylediği” şeklindeki içeriklere de, iktidarı dış basın söylemi üzerinden olumsuzlamak maksadı ile haberde yer verilmiştir.

“**Guardian’dan tekmeli karikatür**” başlıklı tek cümlelik kısa haberde “İngiliz The Guardian gazetesinin, Başbakanlık Müşaviri Yusuf Yerkel’in Soma’da bir vatandaşı yerde tekmelemesine dair bir karikatür yayınladığı bildirilmiş, Steve Bell imzalı karikatürde yerdeki kişiyi tekmeleyen kişinin İngilizce ‘Emniyet Standartları ha? Sana emniyet standartlarını

vereceğim ben!’ dediği” vurgulanmıştır. Haberin konusu olan ve desteklemek için habere yerleştirilen söz konusu karikatürde, haberde bahsedilmemiş olmasına rağmen yerdeki kişiyi tekmeleyen kişinin “Başbakan Erdoğan” olarak çizildiği görülmektedir.

“**Brezilyalı karikatüristten o tekmeyle farklı yorum**” başlıklı haberde “Brezilyalı ünlü karikatürist Carlos Latuff’un çizdiği karikatürde Soma’daki katliamda vatandaşı tekmeleyen Başbakanlık Müşaviri’ni ‘yorumladığı’ ve Latuff’un ‘İşte bu gerçekten görmek istediğimiz fotoğraf!’ diyerek Başbakanlık Müşaviri’nin vatandaşa attığı tekmeyle ‘farklı şekilde yorumladığı’” ifadeleriyle, olay anına atıfta bulunularak maden işçilerinin Erdoğan’ı yerde tekmelerken çizilmiş ve önceki sayfalarda incelenmiş olan Yeni Akit gazetesi tarafından “lağım damlayan kalemle çizildiği” benzetmesi yapılan karikatüre yer verilerek, yorum okuyucuya bırakılmıştır.

“**Soma’ya yayın yasağı mı gelecek: Kuzu ağzını bozdu, sinyali verdi**” başlıklı haberde dönemin TBMM Anayasa Komisyonu Başkanı ve AKP İstanbul Milletvekili Burhan Kuzu’nun, “facia nedeniyle hükümete ve yetkililere tepki gösterenler için, bazı ‘ölü soyucular’ ve kimi ‘kazmaların’ ne yazsalar da anlamadıklarını söylediği” belirtilmiş, ayrıca kendisinin “dünyada hiç bir ülkede bu tür toplumu derinden sarsan olayların aralıksız 24 saat canlı yayınlı verilmediği ve sorumlu basının böyle zamanda anlaşıldığı” şeklindeki yorumları, gazete tarafından kendisinin “basının facia ile ilgili haber yapmasından rahatsız olduğunu dile getirdiği ve bu sözlerinin facia ile ilgili ‘yayın yasağı’ getirileceği sorularını akıllara getirdiği” şeklinde yorumlanmıştır. Haber Kuzu’nun, kendisine yanıt veren diğer kullanıcılara karşı sarf ettiği, aralarında “H.....r” şeklindeki galiz hakaret ifadesini de içeren, çok sayıdaki sosyal medya mesajının ekran görüntüleri ile desteklenmiştir.

“**Nefret suçu işliyorlar**” başlıklı haberde “Soma’da Başbakan Erdoğan’ın ziyareti sırasında müşaviri Yerkel’in bir yurttaşı tekmelemesinin ardından, Erdoğan’ın da bizzat kendisini protesto eden bir gence ‘İsrail dölü’ diye hakaret edip ‘tokat atma anını’ gösteren görüntülerin kamuoyunda ‘şok etkisi’ yarattığı” vurgulanmış, dönemin CHP Genel Başkan Yardımcısı Veli Ağbaba’nın “gerek Erdoğan’ın ve gerekse diğer hükümet yetkililerinin açıklamaları ve kendilerine tepki gösterenlere şiddet uygulamasının ‘suçluların telaşı’ tavrı olduğu, hükümetin ve Erdoğan’ın eline ‘kan bulaştığı’, İsrail dölü diyerek Başbakan’ın ‘nefret suçu’ işlediği, tam bir ‘Hitler kafasıyla’ konuştuğu ve ‘Yahudi düşmanlığını’ bir kez daha bu sözler ortaya koyduğu” şeklindeki, Erdoğan ve iktidarını Nazizm ve Anti-Semitizm ile ilişkilendiren itham edici sözleri sunulmuştur. Haberin devamında dönemin CHP Manisa Milletvekili Hasan Ören’in, “CHP olarak Bakan Yıldız’ın açıklamaları dışında konuşmama kararı aldıkları ancak Erdoğan’ın her zaman yaptığı gibi Soma’da da el bombasının fitilini

(pimini) çektiği, beyinde ve yüreğinde taşıdığı ‘kin ve nefreti’ Soma’da ortaya dökmekten çekinmediği, kendisinin psikolojisinin iyi olmadığı ve artık dinlenmeye çekilmesi gerektiği” şeklindeki, Erdoğan hakkında psikolojik sağlığının bulunduğu görevi yerine getiremeyecek kadar bozulduğu imasını taşıyan sözleri yer almıştır.

“**İnsanımızı köle olarak görüyor**” başlıklı röportaj haberin alt başlığında, röportajına yer verilen dönemin CHP Genel Başkan Yardımcısı Dr. Aytun Çıray’ın “Soma madeni felaketinin baş suçlusunun ‘o zat’ olarak tanımladığı Başbakan Erdoğan olduğunu ve ‘o zatın’ insanları ‘köle olarak’ gördüğünü söylediği” vurgulanmıştır. Röportaj metninde Çıray’ın, “Kemal Kılıçdaroğlu’nun daha (Soma’ya) yola çıkarken herkesi uyardığı ve bu konuyu (faciayı) siyasete alet edemeyeceklerini söylediği, inkâr etme, mazeret bulma ve suçlamanın AKP’nin klasik numarası olduğu, faciaya 19. yüzyıldan yani kölelik çağından örnekler verdiği çünkü ‘o zatın’ insanları köle olarak gördüğü, dış basının ‘kölelik çağından’ örnek vermesi ile alay ettiği, ‘yürütmenin başının’ ülkenin ‘varoluşsal sorunu’ olduğu ve vatandaşına ırkçı bir içgüdüyle ‘Ne kaçıyorsun ulan İsrail dölü’ diye bağırın bu şahsa cumhurbaşkanlığı (makamının) teslim edilemeyeceği” şeklindeki, itham edici ifadeleri aktarılmıştır.

“**Sosyal medyada Önder tepkisi!**” başlıklı haberde “maden faciasının ardından 3 gün geçmesine rağmen dönemin HDP İstanbul Milletvekili Sırrı Süreyya Önder’in faciayla ilgili bir açıklama yapmamasının sosyal medyada ‘eleştiri konusu’ olduğu, neredeyse yerel seçimlerden beri kayıp olan Önder’in bu nedenle sevenlerini endişelendirmeye başladığı ve ayrıca eleştiri yağmuruna tutulduğu” bilgileri sunulmuş, haberin sonunda kendisi için “Kravatlı döpiyesli PKK’lı”, “Yalan dolan sosyalist”, “G.....n”, “AKP lehine her işi yapan”, “Nerde yaa bizim kankiler” gibi eleştirinin yanında aşağılama ve hakaret içeren ifadelerin de sansürlenmeden yer aldığı çok sayıda sosyal medya mesajının ekran görüntülerine yer verilmiştir.

“**HDP: Hükümet sorumluluktan kaçamaz**” başlıklı haberde HDP Merkez Yürütme Kurulu tarafından yapılan yazılı açıklamada, “Soma Holding başta olmak üzere maden şirketlerinin kâr uğruna emekçilerin yaşamını önemsemeyen ve hiçe sayan AKP hükümetinin denetim görevini yerine getirmeyip bu tutuma ve dolayısıyla suça ‘ortak olduğu’ ve hükümetin sorumluluktan kaçamayacağı ifadelerinin yer aldığı” şeklindeki faciadan iktidar ve işletmeyi ilişkilendirerek birlikte sorumlu tutan ifadeler vurgulanmıştır. Haberin devamında yazılı açıklamada yer alan, “Başbakan ve Cumhurbaşkanı olmak üzere devlet erkanının Soma’da yaptıkları ‘geçit töreninde’ yarattıkları ‘polis terörü’ ve yaptıkları açıklamalar ile madenci ailelerinin acılarını daha da artırdığı, Başbakanın katliamı 1800-1900 yıllarındaki olaylarla karşılaştırarak ölen madenciler ve aileleriyle ‘dalga geçercesine’ konuştuğu, bununla da yetinmeyip acılı bir madenci yakınını yumrukladığı ve müşavirinin başka bir kayıp yakınını

tekmelediği, ağır silahlı özel timlerle, müşavirleri ile korumaları ile Soma halkı üzerinde ‘terör havası estirilmiş’ olduğu ve bununla da yetinilmeyip tüm yurttaki Soma'nın acısına ortak olan, bu katliamı kınayan ve faillerin ortaya çıkması için sokağa çıkan, ses çıkaran halklara ‘saldırıda bulunulduğu’ şeklindeki, ilçede meydana gelen arbededen dolayı iktidarı sorumlu tutup olumsuzlayan ifadeler yer bulmuştur.

“**Çelik, videoya rağmen 'yalan' dedi**” şeklindeki haber karakterinin söylemini daha haberin girişinde olumsuzlayan başlıklı haberde AKP Genel Başkan Yardımcısı ve Parti Sözcüsü Çelik’in, “facia ve Erdoğan’ın vatandaş yumruklamasına” ilişkin açıklamalarında, “Başbakan Erdoğan’ın Soma’da bir markette ‘vatandaş yumruklamasına’ ilişkin (iktidara yakın gazeteler gibi ‘iddiası hakkında’ benzeri edilgen bir fiille kurgulanmadığı görülmektedir) Taner Kuruca diye birisinin bir iddiada bulunduğu, bununla ilgili bir görüntünün olmadığı, görüntü denilenleri kendisinin de seyrettiği, onun beyanlarına itibar edildiği ama Başbakan Erdoğan ve etrafında bulunan ‘yüzlerce insanın’ ifadelerine itibar edilmediği” şeklindeki açıklamaları, açıklamanın videosu ile birlikte sunulmuştur. Haberin devamında Çelik’in, “protestolar için sokağa çıkan binlerce vatandaş ‘protesto mangası’ olarak nitelediği ve meclise verilen binlerce araştırma önergesinin büyük kısmının muhalefet tarafından gündemi tıkama ve engelleme çabalarına yönelik olduğunu değerlendirdiği” şeklindeki bilgiler okuyucularla paylaşılmıştır.

“**Hüseyin Çelik’in 'yalan' dediği, Erdoğan’ın en net yumruk görüntüsü**” şeklindeki, iktidarın söylemini yalanlayan üsluplu başlıklı haberin alt başlığında Başbakan Erdoğan’ın, “protestolarla karşılandığı Soma’da bir vatandaşa ‘yumruk attığı’, iki video kaydı ile ‘belgelenen’ olay sırasında Erdoğan’ın korumalarının da ‘kadın-erkek demeden’ acılı Soma halkına saldırdığı ve AKP Sözcüsü Çelik’in görüntülere ‘yok’ diyerek olayın yalan olduğunu savunduğu” vurgulanmış, haberin devamında “dün ortaya çıkan görüntülerde ise Erdoğan’ın attığının yumruk daha net bir şekilde görüldüğü, Erdoğan’ın gence yumruk atmasının ardından Erdoğan’ın korumalarının bu gence ‘öldüresiye’ saldırdıkları, aynı anda bir kadının gazetecilere ‘Çekmeyeceksin!’ diye bağırmasının da dikkatlerden kaçmadığı ve Erdoğan’ın korumalarının bu sıralarda marketin içinde ‘kadın-erkek demeden’ önüne gelen herkese ‘acımasızca saldırdığının’ görüldüğü” şeklindeki bilgiler, olay anının 3 farklı video görüntüsü ile desteklenerek vurgulanmış, iktidarın söylemi gazete tarafından kanıt gösterilerek yalanlanıp çürütülmeye çalışılarak itibar eksiltilimine gidilmiştir.

“**Vatandaş tekmeleyip bir de rapor almış**” şeklindeki haber karakterini yerici üsluplu başlıklı haberde “Soma’da vatandaşı (Erdal Kocabıyık) tekmeleyen Başbakan Erdoğan’ın Müşaviri Yusuf Yerkel’in 7 gün rapor aldığının ortaya çıktığı ve AKP Genel Başkan Yardımcısı ve Parti Sözcüsü Çelik’in vatandaşı tekmeleyen ve ‘tüm dünya basınının’ gündemine oturan

Erdoğan'ın müşaviri Yusuf Yerkel'in 7 gün rapor aldığını açıkladığı" vurgulanmış, haberde ayrıca "(tekme olayının fotoğrafı hakkında) tek bir fotoğraftan yola çıkılamayacağını söyleyen Çelik'e olayın videosunun da ortaya çıkmış olması nedeniyle sosyal medyada 'büyük tepki olduğu'" bilgisi okuyuculara sunulmuştur.

"Erdoğan'ın Başdanışmanı Akdoğan o tekmei savundu" başlıklı haberde "Başbakan Erdoğan'ın Siyasi Başdanışmanı ve Star gazetesi yazarı Yalçın Akdoğan'ın gazetesindeki köşesinde kaleme aldığı yazısında, 'olayı "tahrik eden', 'provokasyon çıkarmaya' çalışan ve milletin tepkiselliğini 'kullanmak isteyen' çevrelerin 'çok marjinal oldukları', ortamın nezaketini hiçe sayan bir 'sorumsuzluk' içinde oldukları ifadelerini kullandığı" belirtilmiştir. Haberin devamında Akdoğan'ın, "medyayı olayı ve yaşananları objektif şekilde aktarmak yerine tek tek bazı fotoğraf kareleri üzerinden hükümete yönelik 'büyük bir kalkışma olduğu' izlenimi uyandırmakla suçladığı, acılı aileleri dinlemek için 'halkın içine karışan' Erdoğan'a bazı 'örgüt mensuplarının' tahrikiyle gerçekleşen münferit tepkilerin Başbakanlık ekibine yönelik fiili saldırıya dönüştüğü ifadeleri üzerinden 'örgüt' iddiasında bulunduğu ve araçları tekmeleyerek ekibi 'linç etmek isteyenlere' karşı Yerkel'in 'kendini savunmasının' çok farklı şekilde yansıtılmış olduğu" ifadeleriyle de haber karakterinin Yerkel'in atmış olduğu tekmei savunduğu vurgulanmıştır.

"Yusuf Yerkel'in Eyüp Sultan Camii'nde cuma namazı kılan Başbakan Erdoğan'ın yanında görüntülediği ve Cuma namazının ardından Soma'da ölen işçiler için kılınan gıyabi cenaze namazına katılan Erdoğan'ın makam aracına binerken yanında bekleyen Yerkel'in kalabalık içinden yürüyerek kendi aracına geçtiği" şeklindeki izlenimlerden oluşan haber, **"Raporlu dayakçı müşavir Başbakan'ın yanında"** şeklindeki gazetenin haber karakterinin Soma'da yaşanan arbede sırasında gerçekleştirdiği şiddet eylemini ve sonrasında aldığı doktor raporunu önceleyerek vurgulayan bir başlıkla okuyuculara sunulmuştur.

"Hükümet istifa" şeklindeki gazetenin hükümete karşı olan tutumunu sosyal medya söylemi üzerinden yansıtan başlıklı haberin alt başlığında, "Başbakan Erdoğan'ın önceki gün Soma'da bir grup tarafından protesto edilirken girdiği markette bir 'yurttaş yumruklamasının' görüntülerinin sosyal medyada tartışma yarattığı" vurgulanmış, haber metninde sosyal medya kullanıcılarının Erdoğan hakkında eleştirinin yanısıra, "(oğlu) Bilal'e de tokat atıyor mu acaba", "(AKP seçmenleri kastedilerek) Avanesi gibi", "Kindar bir yüreksizlik", "Yanağından makas almak isterken yanlışlıkla vurmuş olabilir", "Yumruk yıllardır soyut şekildeydi artık somut hale geldi", "(2011 yılında linç edilerek öldürülen) Kaddafi'nin halini mumla arayacaksın", "Makamını çıkartsın öyle gelsin", "Suçluluk psikolojisiyle saldırıyor, çünkü suçlu olduğunu biliyor", "Başbakan değil eşkiya", "Öfke kendisineydi vurarak vatandaşa

aktardı”, “Markette halka bedava dayak dağıtmış”, “Tedavisi bulunana kadar kendi haline bırakmak lazım”, “Fıtratında boksörlük var”, “Diktatör bozuntusu”, “Vurduğu yerde gül biter”, “Bu adam Müslüman olamaz”, “Milletinden nefret eden Başbakan”, “Döver de, sever de”, “Ahlaksızlık ve onursuzluk fıtratında var”, “Tam bir vandal ve maganda” ve “Nasıl bir çocukluk geçirdiğini merak ediyorum” şeklindeki yer yer yergi ve aşağılamaya varan ifadeleri de içeren sosyal medya mesajlarından oluşan oldukça uzun bir listeye yer vermiştir.

“**Engelli korumak isteyen göstericiye dayak**” şeklindeki dramatik ve taraflı içerikli başlıklı haberde “14 Mayıs günü İstanbul’da bir araya gelerek Taksim’e yürümek isteyen kalabalığa polisin TOMA ile basınçlı su, biber gazı ve plastik mermilerle müdahale etmiş olduğu, o gün polis müdahalesi başladığı anda tekerlekli sandalyesiyle polis barikatının hemen önünde kalan ve önce tazyikli suya sonra da plastik mermilere maruz kalan ‘engelli bir yurttaşın’ görüntülerinin, sosyal medyada ‘pek çok kişi’ tarafından paylaşılmış olduğu ve bu olayın başka bir noktadan çekilen görüntülerinde, bu engelli yurttaşı olay yerinden uzaklaştırmak isteyen bir göstericinin de polisler tarafından ‘darp edildiğinin’ görüldüğü” şeklindeki, polis müdahalesini eleştirip olumsuzlayan ifadeler, olayın söz konusu video görüntüsü ile desteklenerek sunulmuştur.

“**Türkiye Soma için ayakta!**” şeklindeki genelleyici başlıklı haberde “Soma’da meydana gelen facia sonrası sokaklara dökülen yurttaşların Türkiye’nin dört bir tarafında eylemler düzenlediği” belirtilirken, İzmir’de toplumsal olaylara müdahale aracı önünde, üzerine önlük şeklinde giydiği Türk bayrağı ile objektife poz veren başörtülü yaşlı bir kadının fotoğrafı, “Yaşlı teyze SOMA için TOMA’ya direndi” fotoğraf yazısıyla servis edilerek sembolik muhalif bir anlam üretimi gerçekleştirilmiştir.

“**AK Gençlik saldırı**” şeklindeki iktidarı partizan şiddet vurgusuyla olumsuzlayan başlıklı haberde “Soma’da kendilerini ‘Ak Gençlik’ olarak ifade eden bir grubun İlçe Öğretmenevi’nde kalan avukatlara saldırmak istedikleri, bu grubun gece kentte bulunan yabancılara ‘sataştığı’, İlçe Devlet Hastanesinde kendilerine tepki gösteren bir kadına saldırmaya çalıştıkları, ‘az sayıdaki’ polisin hastanenin bahçesini demir bariyerlerle kapatarak önlem almaya çalıştığı, bir süre daha bağırmaya devam ederek hastane bahçesinden ayrılan grubun, Çağdaş Hukukçular Derneği üyesi avukatların kaldığı Öğretmenevi’ne yöneldiği ve grubun ‘girişiminin’ araya girenlerin çabasıyla güçlkle önlenebildiği şeklindeki, saldırgan grubu iktidar ile ilişkilendiren, bu grubun eylemlerini ve bu eylemlere karşı polis tedbirlerinin yetersizliğini olumsuzlayan izlenimler aktarılmıştır.

“**Türk TV’leri sustu BBC flaş geçti**” şeklindeki eleştirel üsluplu başlıklı haberde, “Soma’da (faciaya) tepki gösteren vatandaşlara polis müdahalesi sonrası 4 kişinin yaralandığı,

İngiliz BBC'nin Soma'daki sert müdahaleyi 'son dakika' olarak okuyucularına geçerken, kurtarma çalışmalarını 'büyük bir iştahla' veren Türkiye'deki TV kanallarının acılı Soma halkına polisin TOMA'lı, gazlı ve plastik mermili 'sert müdahalesini' görmediği" ifadeleriyle, Türk basınının facia karşısındaki tutumu yabancı basının tutumu ile kıyaslanarak olumsuzlanmıştır.

"Okullara Soma talimatı gitti" başlıklı haberde "Manisa İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün Soma'da okullara 'Öğrencilerin eylem yapmasına izin vermeyin' yazısı gönderdiği ve dönemin İl Milli Eğitim Müdürü Mustafa Altınsoy'un, milletin kaza ile ilgili üzüntü ve acısını kullanarak 'değişik eylemler' yoluyla provokasyonların yapıldığı ve bu eylemlere öğrencilerin 'alet edilmeye' çalışıldığının gözlendiği şeklindeki sözlerinin ardından, okul idarecileri, öğretmenler ve öğrencilerin soruşturma ile 'tehdit edildiği'" vurgulanmıştır. Haberin devamında "Başbakan Erdoğan'ın ve müşaviri Yerkel'in 'yurttaşları dövme' görüntülerinin ardından Manisa İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün eylem yapacak 'öğrenci avına çıktığı' ve Müdür Altınsoy'un İlçe Milli Eğitim Müdürlerine uyarı yapılmasını, aksi davranışta bulunanlar hakkında 'işlem yapılmasını' ilettiği" ifadeleriyle; iktidar aktörlerinin eylemi "dövme" olarak tanımlanıp bu yeleme karşı doğan toplumsal reaksiyon olumlanmakla kalınmayıp bu reaksiyona engel olunması çabaları "tehdit etmek, ava çıkmak" gibi olumsuz fiillerle tanımlanmıştır.

17 Mayıs tarihinde yayınlanan **"AKP'nin 'anti-isyan timi' Taner Yıldız'la birlikte"** başlıklı haberde "Türkiye'yi yasa boğan facia için önceki gün bölgeye 'AKP'nin anti-isyan timi' olarak nitelendirilen 'cübbeli ve sakallı şahısların' gitmiş olduğu ve bu şahısların acılı Soma halkına, 'İsyan etmeyin, dua edin. Onlar şehit oldu' şeklinde telkinde bulunduğu" bilgisi hatırlatılmış, haberin devamında da "söz konusu şahısların Enerji Bakanı Yıldız ile görüştüğünün ortaya çıktığı, bir sosyal medya hesabında Bakan Yıldız'ın ziyaret anına ait fotoğrafa 'Sayın bakanımız cemaatimizin Soma'ya gönderdiği hocalarımızla görüştü' notunun düşüldüğü" vurgulanarak; haber konusu kişilerin iktidar ile olan ilişkisine kanıt sunulmaya çalışılmıştır.

"Bu ne pişkinlik" şeklindeki haber karakterini yargılayıcı ve hesap sorar üsluptaki başlıklı haberin alt başlığında, "ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) sözleşmesinin imzalanmamasını skandal gerekçelerle savunan Çalışma Bakanı Çelik'in, yaşamını yitirenlerin yakınları için de 'Kalanlar için sorun yok!' mesajı verdiği" vurgulanmıştır. Haber metninde "Bakan Çelik'in facianın yaşandığı madende 'şaşkınlık yaratan' açıklamalar yaptığı" bilgisi sübjektif bir tanımlamayla belirtilmiş, "ILO'nun 'Madenlerde Güvenlik ve Sağlık Sözleşmesi' başlıklı 176 sayılı sözleşmesinin neden imzalanmadığı konusunda Çelik'in dünyada bu

sözleşmeyi imzalayan ülke sayısının 28 olduğu ve ‘Dünya ülkeleri imzalamış da Türkiye imzalamamış’ anlayışının doğru olmadığı” şeklindeki sözleri vurgulanmıştır. Haberin devamında “Çelik’in ilk etapta sosyal güvenlik sistemi ile ilgili kriz masası oluşturarak vefat eden işçilerin geride kalan yakınlarına sosyal haklarının hızlı bir şekilde devredilmeye başlandığı, diğer imkânların tümünün de sayın Başbakanın kendilerine talimatları olduğu, onların da çok hızlı bir şekilde ailelere intikal edeceği ve kalanlar için bir sorun yaşanmayacağını gördükleri” şeklindeki ifadeleri yer almıştır. Haber içerisinde Çelik’in, “Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı TIR’ını ziyaret ederek dönemin Başkanı Fuat Oktay’dan bilgi aldığı ve Türk Kızılayı mobil mutfak aracını gezen Çelik’in burada dağıtımı yapılan çorba ve pideden yediği” şeklindeki paragraf, gazete tarafından “Pide yedi!” şeklindeki ünlem işaretiyle yergi anlamı yüklenilmeye çalışılan ara başlık ile sunulmuştur.

“**Soma’da cenazeler kaldırılırken AKP’li vekiller düğünde**” şeklindeki yerici ve eleştirel üsluplu başlıklı haberde dönemin AKP Erzurum milletvekili Muhyettin Aksak’ın, “kızının düğününün, Soma faciasının yaşandığı bugünlerde yapılmasının tepkilere neden olduğu, dönemin Çevre Şehircilik Bakanı İdris Güllüce’nin sosyal medyada paylaştığı düğün fotoğraflarının vatandaşlar tarafından ‘tepkiyle karşılandığı’ ve fotoğraflarda Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç ve Meclis Başkanı Cemil Çiçek’in de yer aldığı” belirtilmiş, haber karakterlerine takınılan bu olumsuz tavır haberin sonunda “2013 yılında Reyhanlı’da terör saldırıları olduğu gün de AKP İstanbul Milletvekili Burhan Kuzu’nun oğlunun düğününün iptal edilmeyişinin kamuoyunda ‘tepki ile karşılanmış’ olduğu” hatırlatması yapılarak desteklenmiştir.

“**Soma’da olağanüstü hâl!**” başlıklı haberin alt başlığında “Soma’da ‘hüzün yerini öfkeye bırakırken’ ilçedeki ‘dayanışmanın’ kendilerine yönelik tepkiyi örgütlemesinden ‘çekinen’ hükümetin bölgeyi ‘abluka altına aldığı’ ilçeye giden yollarda polis noktaları oluşturulduğu ve hatta TOMA’ların karayollarına indiği” ifadeleriyle; Soma’da gerçekleştirilen eylemler halk dayanışması, polisin bu eylemlere karşı aldığı önlemler de iktidarın çekincesi olarak yorumlanmıştır. Haber metninde “ilçe merkezinde Başbakan Erdoğan’ın gelişiyile birlikte başlayan ‘fiili olağanüstü hâlin’ devam ettiği, İstanbul, Ankara ve Diyarbakır’dan gelen çevik kuvvet ekiplerinin ‘bölgelerinde yaşattıkları şiddeti’ ilçeye taşıdıkları ve TOMA’yla tanışan Soma’da ‘kömür kokusuna biber gazı kokusuna karıştığı’ şeklindeki dramatik ifadelerle, gazete tarafından polisin bölgedeki rol ve tavırlarına takınılan olumsuz tutum sürdürülmüştür.

“Soma'da avukatlar kelepçelenip, spor salonuna kapatıldı” başlıklı haberde “faciada yaşamını yitiren işçilerin ailelerine hukuki destek vermek için ilçede bulunan Çağdaş Hukukçular Derneği Genel Başkanı Selçuk Kozağaçalı ve bazı yönetim kurulu üyelerinin ‘darp edilerek’ ve ‘yaka paça’ gözaltına alındıkları” aktarılmıştır. Haberin devamında Kozağaçalı’nın, “sistemli işkence gördükleri, bunun gözaltına alınma sırasında darp edilmek değil; araç içerisinde haya sıkmak, boğaz sıkmak, ağza gaz püskürtmek, kapıya sıkıştırarak kol bastırmak olduğu, araba içerisinde yakalanmış kişilere ters kelepçe takıldıktan sonra yüzünü tekmelemek gibi ahlaksızca, zavallica şeyler yapıldığı” şeklindeki ifadelerinin yanında, “Kozağaçalı’nın, koluna daha önce takılmış olan platinin, gözaltındaki darp sırasında dokuları zedelediği” şeklindeki polisi olumsuzlayıcı bilgi de okuyuculara aktarılmıştır. İncelenen iktidar yanlısı gazetelerdeki, avukatların polise kimliklerini göstermedikleri gerekçesi ile gözaltına alındıkları bilgisi, Cumhuriyet’in okuyucularına sunduğu metinde yer almamıştır.

“Halka büyük kin!” şeklindeki polisin haberdeki rolünü olumsuzlayan ve şiddete uğrayan kitleyi genelleyen başlıklı haberin alt başlığında “Soma’daki avukatları ‘döve döve’ gözaltına alan polisin, İstanbul’da da ‘kimi bulduysa dövdüğü’ ve Taksim’e çıkan çok sayıda kişinin gözaltına alındığı” vurgulanmış, haberin devamında “Soma’da ÇHD’li avukatların darp edilerek gözaltına alınmasını protesto eden avukatlara ve Soma faciasını protesto etmek için toplanan gruba polisin ‘sert müdahale’ ettiği, polisin yurttaşları ‘darp ederek’ gözaltına aldığı ve iki avukatın kimliklerini göstermelerine karşın (polis tarafından) ‘darp edildiği’” şeklindeki bilgiler paylaşılmıştır.

“Gazeteci: Erdoğan’ın koruması bana yumruk attı” başlıklı haberde “Başbakan Erdoğan’ın Soma ziyareti sırasında yaşananlardan sonra Erdoğan’ı korumakla görevle CAT (Karşı Atak Timi) timinde yer alan korumaların tutumunun daha da sertleştiği, Başbakan’ın makam aracını durdurup bir vatandaşla konuşmasını görüntülemek isteyen gazetecilerin polis tarafından engellendiği, bu sırada Başbakanlık CAT Timinde görev yapan bir polis memurunun Habertürk gazetesi muhabiri Umut Tütüncü’ye fiziki müdahalede bulunduğu, korumanın kendisine yumruk attığını ve şikayetçi olduğunu söyleyen Tütüncü’yü araya giren diğer gazetecilerin sakinleştirmeye çalıştığı” şeklindeki polis şiddetini önceleyen bilgiler aktarılmıştır. Çalışmanın hazırlanışı esnasında incelenen Habertürk gazetesinde, 17 Mayıs veya sonrasında bir tarihte, herhangi bir muhabirinin Başbakanlık korumaları tarafından saldırıya uğradığına ilişkin bir habere rastlanmamıştır.

“CHP Soma’da kayıp madenci bürosu açtı” başlıklı haberde “CHP Soma İlçe Teşkilatı’nın facianın ardından yakınlarına ulaşamayanlara yardımcı olmak ve ölen işçilerin kesin rakamlarına ulaşmak için kayıp bürosu oluşturduğu, yine dönemin CHP Genel Başkan

Yardımcısı Yakup Akkaya'nın CHP olarak tüm kayıp madenci şehitlerini bulmak için takiplerini sürdürecekleri ve sonuçları da tüm vatandaşlarla paylaşacakları” şeklindeki, ana muhalefet partisinin facia bölgesinde gösterdiği çabayı önceleyerek olumlayan sözleri yer bulmuştur.

“Polis bunu da yaptı: 10 yaşında çocuğu gözaltına almak istediler” başlıklı tek paragraflık kısa haberde “İzmir’de Soma’daki ‘işçi katliamını’ protesto etmek isteyen halka polisin müdahale ettiği, müdahale sırasında 10 yaşlarındaki bir çocuğun ‘gözaltına alınmak istendiği’, vatandaşların ‘büyük tepki göstermesi’ üzerine polisin küçük çocuğu bırakmak ‘zorunda kaldığı’ ve bu sırada çocuğun ‘korkudan’ altına işediğinin görüldüğü” bilgisi okuyuculara sunulmuştur.

“Kadıköy’de polisten kan donduran sözler: Yansın, kör olsun!” şeklindeki polisin haberdeki rolünü olumsuzlayan başlıklı tek paragraflık kısa haberde “maden faciası Türkiye’yi ‘sokaklara dökerken’ eylemlere ‘izin vermeyen’ polisin yine halka biber gazı, cop ve TOMA’larla müdahale ettiği bilgisinin yanında, İstanbul Kadıköy’de yaşanan bir diyalogun ‘kan dondurduğu’” vurgulanmış, “bir kadının ‘Artık gaz atmayın evde çocuğum var’ diye haykırmaya görüntüde sesi duyulan ve gazete tarafından polis olduğu ‘iddia edilen’ bir kişinin ‘Yansın, kör olsun’ diye karşılık verdiği” şeklindeki bilgi olayın söz konusu videosu ile desteklenerek okuyuculara sunulmuş, facianın doğurduğu toplumsal reaksiyon olumlanırken, polisin bu reaksiyona verdiği tepki bir videodaki olaya dayanarak genellenip olumsuzlanmıştır.

18 Mayıs tarihinde yayınlanan **“Yevmiye karşılığı mitinge götürmeyi biliyorlardı”** şeklindeki işletme-iktidar ilişkisini önceleyip vurgulayan başlıklı röportaj haberde “maden faciasından ‘bir dakika farkla’ sağ kurtulduğu” belirtilen 39 yaşındaki maden işçisi Yılmaz Kızıltepe ile yapılmış olan söyleşiye yer verilmiştir. Röportajda Kızıltepe’nin, “işletmenin ihmali ve kusuru olduğu ama arkalarında ‘kapı gibi AKP’ olduğu, onları (işletmeyi) Başbakan (Erdoğan’ın) savunduğu, yaptığı konuşmayla işletmeyi ‘aklayarak’ onlara ‘kefil olduğu’, kendilerinin yevmiye karşılığında ‘mitinge götürülmüş’ olduğu ve gitmediklerinde yevmiyelerinin kesildiği” şeklindeki Başbakan Erdoğan ve iktidar ile işletme arasındaki ilişkiyi açıklayan ifadeleri, kendisinin içerisinde bulunduğu durumu tanımlamak için kullandığı “hem ucuz işçi hem de taşıma adam” olduğu ifadesiyle birlikte verilmiştir. Röportajın devamında Kızıltepe’nin, “işletmeyi kastederek, seçimler olduğu zaman parti peşinde koşturmasını, işçiyi mitinglere gitmesi için zorlamasını bildikleri, (2014) belediye seçimlerinde (AKP’nin Manisa Büyükşehir Belediye Başkan adayı) Hüseyin Tanrıverdi’nin (madene) gelerek ‘Yok oyunuzu bana vereceksiniz, yok şöyle yapacaksınız, böyle yapacaksınız’ dediği, hepsinin (iktidar partisi

mensupları) yalanla siyaset yaptığı ve işleri güçlerinin ‘insan kandırmak’ olduğu” şeklindeki ifadeleri de yer bulmuştur.

“**TÜRGEV’e bağış yaptı mı?**” başlıklı haberde dönemin CHP Genel Başkan Yardımcısı Sezgin Tanrıkulu'nun, “facianın meydana geldiği madenin sahibi Alp Gürkan’ın sahip olduğu inşaat projelerinde bazı ‘üst düzey AKP’lilere’ hisse verildiği savlarını meclis gündemine taşıdığı” vurgulanmış, ayrıca “Tanrıkulu’nun Başbakan Yardımcısı Arınç tarafından yanıtlanması istemiyle verdiği soru önergesinde Gürkan’ın (yönetim kurulu üyeleri arasında Başbakan Erdoğan’ın çocuklarının da olduğu) TÜRGEV’e bağış yapıp yapmadığını ve yaptıysa miktarını sorduğu” belirtilmiştir. Haberde ayrıca “Tanrıkulu’nun soru önergesinde, Somalı vatandaşa tekme atan Başbakanlık Müşaviri Yusuf Yerkel’in görevden alıp alınmayacağı, Yerkel’e 7 günlük iş göremez raporunu hangi sağlık kurumu ve hekimlerin verdiği ve nasıl olup da iş göremez raporu alıp Erdoğan ile birlikte seyahatlere, toplantılara katılmaya ‘devam edebildiği’” sorularını yönelttiği de aktarılmıştır.

“**Soma’nın başkanı yok!**” başlıklı haberin giriş paragrafında “Somalıların yaşadıkları büyük acıyı paylaşmayan ‘AKP’li’ Belediye Başkanı Hasan Ergene’ye öfkeli oldukları ve facianın 6. gününde bile Ergene’nin ‘halkın arasına karışmamasının’ tepkiyle karşılandığı” vurgulanmıştır. Haber metninde “Ergene’nin facianın ilk günlerinde sokağa çıkmış ancak ‘protestolar ve tepkiler yüzünden’ alandan ayrılmış olduğu hatırlatılmış; ‘Somalıların’ sanatçıdan siyasetçiye, öğrenciden emekçiye kadar bir çok kesimden ‘duyarlı yurttaşın’ ilçeye gelerek, faciada yaşamlarını yitirenlerin acısını yürekten paylaştıkları ancak ‘çeşme açılışından’ özel günlere hiç bir fırsatı kaçırmayarak bol bol cep telefonu mesajı aldıkları Ergene’nin ülkenin yüreğini yakan bu faciada sokağa çıkmayarak kendi yurttaşının acısını paylaşmamasını eleştirdiği” aktarılmıştır. Haberde “Somalıların Ergene’nin ilçe sokaklarına astırdığı başsağlığı ilanlarının ‘göz boyamaya yönelik’ olduğunu belirttiği” bilgisi de paylaşılarak, Ergene’ye karşı olumsuz tutum ilçe halkının demecin kaynağı olarak genelleştirilmesi üzerinden sürdürülmüştür.

“**Soma’da ‘Kazaya rıza, kadere teslim’ bildirisi**” başlıklı tek paragraflık kısa haberde “Soma’da mezarlıklarda ailelere dağıtılan bir bildiride ‘Kardeşlerimizin vefatı bizi müteessir etti. Fakat; kazaya rıza, kadere teslim İslamiyet’in şiarıdır’ ifadelerinin yer almasının ‘dikkat çektiği’ ve sosyal medyada bildiriye ‘tepkiler dile getirildiği’” vurgulanmıştır. Haber metninde gazete, dönemin CHP Tunceli Milletvekili Hüseyin Aygün’ün “söz konusu bildiriye sosyal medya hesabında yayınladığı ve kendisinin, bildiride ‘Bu kaza kaderdir, razı gelin’ yazdığı, kadere teslim olmak İslamiyet’in şartı ise Tayyip Erdoğan’ın neden ‘1500 korumayla’ gezdiği” şeklindeki sorusuyla; habere konu olan bildiride Erdoğan veya iktidar partisi hakkında herhangi

bir bilgi veya referans yer almamış olmasına rağmen, muhafazakar İslamcı kimliğinden dolayı Erdoğan hakkındaki olumsuz söylem Aygün'ün mesajı üzerinden yeniden üretilmiştir.

“122 kişi ne zaman kurtarıldı?” başlıklı haberde “Enerji Bakanı Yıldız'ın, Soma'da yaşanan maden faciasına ilişkin paylaştığı anlık verilerle “‘manipülasyon’ iddialarının odağına yerleştiği” vurgulanmıştır. “Facianın yaşandığı ilk saatlerde, madende yüzlerce işçinin mahsur kaldığı ve 5 işçinin ise yaşamını yitirdiğinin kesinleştiği, Gece yarısı Manisa (Büyükşehir) Belediye Başkanı (Cengiz Ergün'ün) ölü sayısını 157 olarak açıklamasına kadar, bölgedeki görgü tanıklarının gözlemleri dışında durumun vahametine yönelik hiçbir bilgi verilmediği, gecenin ilerleyen saatlerinde Soma'ya ulaşan ve açıklama yapması beklenen Bakan Yıldız'ın iki saat boyunca hiçbir açıklama yapmamasının ‘şüphelerin yaygınlaşmasına’ neden olduğu, ertesi gün akşam saatlerinde Yıldız'a göre hayatını kaybedenlerin sayısının 274'e yükseldiği ve Yıldız'ın ‘300 civarında kapatırız’ diyerek tepki topladığı” bilgileriyle Yıldız'ın facia bölgesindeki rolü olumsuzlanmıştır. Haberin devamında “yetkililerin yaptığı açıklamaya göre madende 787 maden işçisi olduğu, 274 işçi ölürken 80 yaralı kurtarıldığı, bu hesaba göre henüz akıbeti bilinmeyen 433 işçi olması gerekirken açıklanan resmi sayıya göre ise, madende 150 kişi kalmış olduğu ve hesapta 283 kişilik bir ‘açık kaldığı’ ve ilk olarak 363 olarak açıklanan sağ kurtulanların sayısının Yıldız'ın çalışmaların sona erdiğini söylediği açıklamasında 485 olarak açıklanması vurgulanmış, iki açıklama arasındaki 122 kişilik uyuşmazlığın tek açıklaması olarak, açıklamalar arasında geçen 2 günlük sürede 122 kişinin madenden sağ olarak çıkarılmış olması gösterilmiş ve ortadaki ‘en büyük sorunun’ 122 kişinin nasıl olup da kameralara yansımada ve Yıldız'ın ‘sık sık yaptığı’ açıklamalara konu olmadan sağ kurtarılmış olduğu” okuyucuya sorularak, söylem yoluyla okuyucuların bilincinde Bakan Yıldız hakkında soru işaretleri yaratılmaya çalışılmıştır.

“Soma, son 650 yılın en büyük felaketleri arasında” başlıklı haberde dönemin CHP İstanbul Milletvekili Umut Oran'ın, facia hakkında gazete tarafından okuyuculara “‘çarpıcı bilgiler ve istatistikler içeren” şeklinde sunulan açıklamasında belirttiği, “tüm ülkenin ‘yüreğini dağlayan’ bu elim faciadan sonra, koruma ordusu ile Soma'ya giden Başbakan ve çevresindekilerin Türkiye'ye ‘yaşattığı sahnelerin’ de ‘ayrı bir facia’ olduğu, ölen işçilerin acılı yakınlarının haykırılarına bile ‘tahammül edilemeyerek’ tepkilerine izin verilmediği, Başbakan ve adamlarının ‘tarifsiz acılar’ içindeki işçi yakınlarına ve halka ‘saldırdığı’, Erdoğan'ın müşaviri Yerkel'in polisler tarafından zaten etkisiz hale getirilmiş halde yerde yatan protestocu genci herkesin gözü önünde ‘defalarca tekmelediği’ ve Başbakan'ın karşılaştığı protestolar üzerine ‘kaçıp saklandığı’ markette protestocu sandığı bir maden işçisine ‘Kaçma ulan İsrail ...’ (dölü) diye bağırıp ‘tokat atmasının’ siyasi tarihimize geçtiği” şeklindeki

ifadeleri yer almıştır. “Öfke kontrol bozukluğu olan”, “en ufak bir eleştiri karşısında kendini kaybeden”, “yüzlerce kişinin önünde bir vatandaşa fiziki şiddet uygulayan”, “küfredip tokat atan” şeklinde tanımladığı “Erdoğan’ın öncesindeki 58 hükümet boyunca böyle ‘vahim bir başka örnek’ yaşanmadığını” vurgulayan Oran’ın, “yayınladığı genelgeyle tüm maden ruhsat izinlerini kendisine bağladığı, keyfine göre özelleştirdiği, kontrolsüz taşeronlaşmaya göz yumduğu ve kendisine yakın firmalara kağıt üzerinde denetim yaptığını” iddia ettiği Erdoğan’ı facianın “baş sorumlusu” olarak nitelediği sözleri de haberde yer bulmuştur. Haberin devamında Oran’ın “AKP iktidarına yönelik, işçi örgütlerini baskı ve zayıflatıcı önlemlerle ‘etkisiz hale’ getirdiği, göstermelik bir vesayet sendikacılığını tercih ettiği, 12 Eylül (askeri darbesinin) ardından çıkarılan 2821 ve 2822 sayılı yasalar döneminde bile sendikaların bu kadar biçmemiş olduğu, on binlerce insanın ‘hukuka aykırı biçimde’ taşeronlara mahkûm edildiği, işçilerin haklarını almak için dava açıp kazanmalarına rağmen ‘yargı kararlarını’ da uygulamadığı, örgütsüz ve güçsüz bir emek kesimi yaratarak ‘ucuz işçilik cenneti’ hedefledikleri, çalışma güvenliği ile ilgili anlaşmalarını imzalamak yerine iş cinayetlerini ‘kader, fitrat’ olarak göstermeye çalıştığı ve çalışma hayatına ilişkin düzenlemeleri ve dayatmaları ile ‘sosyal barışı’ dinamitlediği” şeklindeki, Erdoğan ve iktidarın uygulamalarını 1980 askeri darbesi ile kıyaslayarak olumsuzlayan suçlamaları okuyuculara sunulmuştur.

“Yılmaz Özdil’den o tepkilere sert yanıt!” şeklindeki haber karakterini tepkilere karşı etken konuma ve haklı pozisyona yerleştiren başlıklı haberde Hürriyet yazarı Yılmaz Özdil’in, “Halk TV’de katıldığı canlı yayında Soma’da yaşamını yitiren işçiler hakkında yaptığı yorumlar üzerine gelen tepkilere ‘sert yanıt’ verdiği, kendisi hakkında başlatılan ‘linç kampanyasına’ isyan ettiği, hükümet ve ‘yandaş kalemler’ (hükümet yanlısı gazeteciler) tarafından hedef gösterildiği” belirtilmiş, “kendisinin sözlerinin çarpıtılarak hedef gösterildiği, ‘Meczubun birisi çıksın kendilerini vursun’ diye bekledikleri ve ‘gelişmiş bir ülkede olunsaydı’ savcıların harekete geçeceği” şeklindeki sözleri aktarılmıştır. Gazete Özdil’i haber söylemi ile desteklemeye, o günkü köşe yazısının altına attığı ve çalışmada incelenen iktidar yanlısı gazeteler tarafından yerildiği görülen “Biz sadece zeybek oynarken diz çökeriz” ifadesinin de yer aldığı kısa not haber metninin sonuna tırnak içerisinde yerleştirerek devam etmiştir.

“Der Spiegel o tepkilere Türkçe yanıt verdi” başlıklı haberde “Alman basınının Soma’da yaşanan faciaya ilk günden beri geniş yer verdiği” vurgulanmış, “Der Spiegel’de yayınlanan, ‘Cehenneme kadar yolun var, Erdoğan’ başlıklı haberin sosyal medyada büyük tepki topladığı” belirtilmiştir. Haberin devamında “‘AKP’lilerin’, Hasnain Kazim imzalı habere, sosyal medyada #ScherDichZumTeufelDerSpiegel (Cehenneme kadar yolun var, Der Spiegel) hashtagi ile tepkilerini gösterdikleri, Der Spiegel’in de bunun üzerine gelen tepkilere

cevap niteliğinde “#ScherDichZumTeufelDerSpiegel” başlığı ile, ikinci bir haber yayınlandığı ve bununla da yetinmeyerek web sayfasında bu haberin Türkçe çevirisine yer verdiği” şeklindeki bilgilerle; Alman dergisinin “AKP’liler” tarafından gösterilen tepkiye verdiği yanıt söylem yoluyla olumlanmakla kalmayıp, haberde bahsi geçen Türkçe çevirinin tam metnine de yer verilmiştir.

“**“Führer Erdoğan 'Sezar hezeyanı' yaşıyor”**” başlıklı haberde, “gazete tarafından okuyucularına “Almanya’nın saygın gazetelerinden” olarak tanıtılan Frankfurter Allgemeine’de “yer alan bir yorumda Başbakan Erdoğan’ın ‘Sezar hezeyanından muzdarip’ olduğu”u belirtilmiş, “yazıda Erdoğan için Nazi lideri Adolf Hitler için kullanılan ‘Führer’ ifadesine yer verilmiş olması” gazete tarafından “dikkat çekici” olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Haberin devamında söz konusu gazetenin haberinin başka bir internet sitesi tarafından yayınlanan Türkçe tercümesi okuyuculara sunulmuştur.

“**Soma’da abluka sürüyor**” başlıklı haberin alt başlığında, haber metninde isminden bahsedilmediği halde, Soma’da “‘AKP’nin’ abluhasının sürdüğü” vurgulanarak söz konusu durumun sorumluluğu iktidar partisine yüklenmiştir. Haber metninde “Soma’da ilçenin giriş ve çıkışlarında kurdukları barikatlarla dışarıdan gelenlere kimlik kontrolü yapan emniyet ekiplerine komando birliklerinin de eklendiği” bilgisi paylaşılmıştır.

“**İşte Türkiye’nin konuştuğu o fotoğraf**” başlıklı haberde “İzmir’de maden işçilerin Soma faciasında yaşamını yitirmesine ‘tepki göstermek için’ toplanan ve gruba ‘3 TOMA aracının’ desteklediği çok sayıda çevik kuvvet polisinin müdahale ettiği, göstericilerin polisin müdahalesi sırasında havai fişek, taş ve içine folyo kâğıdı ile tuz ruhu koyup ‘patlayıcı etki gösteren’ cam şişe attıklarının görüldüğü, gözaltına alınan göstericilerin minibüslere bindirilerek emniyete götürüldüğü, gözaltı işlemini vatandaşların tencerelere vurarak ve alkışlayarak ‘protesto ettiği’, vatandaşlar ile polis ekipleri arasında ‘tartışma çıktığı’ ve alkışla protestoda bulunan bazı kişiler ile eylemde gözaltına alınan kişi sayısının 40’a ulaştığı” bilgileri sunulmuştur. Haberin sonunda, “kentin en işlek caddesi olan Kıbrıs Şehitleri Caddesi’ne yakınlarıyla eğlenmeye geldiği öğrenilen ‘10 yaşlarındaki’ bir çocuğun gözaltına alınmaya çalışılmasına çevredekilerin tepki gösterdiği, diğer polislerin de araya girmesiyle çocuğun kısa sürede bırakıldığı ve bu sırada çocuğun korkudan ‘altını ıslattığının’ görüldüğü” vurgulanmıştır.

19 Mayıs tarihinde yayınlanan “**Sorumluluk doğrudan devletin**” başlıklı haberin alt başlığında, “301 işçinin ölümüne neden olan Soma A.Ş’nin madenin sahibi değil, Türkiye Kömür İşletmeleri’nin ‘taşeronu’ olduğunun anlaşıldığı, ruhsat devlete ait olduğu için de cezai sorumluluğun ‘doğrudan iktidara uzandığı’” vurgulanmıştır. Haber metninde “Soma

Holding'in sahibi Alp Gürkan'ın madeni özelleştirmeden aldığı ve sadece TKİ'nin taşeronu olarak ocağı işlettiğinin ortaya çıktığı ve Gürkan'a maden ocağını satın alma veya kiralama zorunluluğu olmadan devretme olanağının 2003 yılında AKP tarafından yasalaştırılan 'hizmet alımı' yöntemiyle sağlandığı" belirtilmiş, bunun yanında "madenlere ilişkin tüm ruhsat verme, yenileme ve iptal gibi kararların 2012'den itibaren doğrudan Başbakanlığa bağlanmasının, faciadan Başbakanlığı da sorumlu hale getirdiği" bilgisi sunulmuştur.

"Katliamın sorumlusu AKP: İşte kanıt" şeklindeki iktidarı doğrudan yaşanan facianın sorumlusu olarak gösteren başlıklı haberde "Soma'daki işçi katliamının yaşandığı madenin faciadan kısa bir süre önce denetlendiği, ortaya çıkan belgede 301 canın yitirildiği madende Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın gerçekleştirdiği programlı teftişte madende 'noksan husus tespit edilmediği'" ifadesinin yer aldığı bilgisi, teftiş tutanağı kanıt gösterilerek okuyuculara sunulmuştur.

"Madenci Sefa: Yaşadığımız yaşam ölümden farksız!" başlıklı haberde "CNN Türk televizyonunun canlı yayınına çıkan Sefa Köken isimli Somalı maden işçisinin, işçilerin zorla 'AKP mitingine götürüldüğü' iddialarına verdiği, herkesin otobüslere bindirilip AKP mitingine götürüldüğü ve ellerine bayrak verilerek zorla alkış yaptırıldığı, seçim zamanı madene, Başbakan Erdoğan ve Büyükşehir Belediye Başkan adayının posterlerinin asıldığı, insanların madencilikten başka yapacak işleri olmadığı için korktukları ve (madende Suriyelilerin çalıştırıldığı sorusuna yanıt olarak) Suriyeli çalıştırmaya gerek olmadığı çünkü madendeki Türklerin durumunun 'mülteciden, köleden' farkı olmadığı" açıklamaları sunulmuştur. Haberde Köken'in, "Erdoğan tarafından dövüldüğünü iddia eden Taner Kurucan'ın ifade değiştirmesinin sorulması üzerine verdiği 'Başbakanımızın da Kasımpaşalı olmasından normaldir'" yanıtı da yer bulmuştur.

"Örnek verdiği İngiltere'den Soma için yorum geldi" başlıklı haberde "Başbakan Erdoğan'ın facia sonrasında yaptığı açıklamada 'İngiltere'de 1862 'de göçükte 204 kişi, 1860'ta kömür tozu patlamasında 260 kişi ölmüş.' sözlerine, İngiltere'den yanıt geldiği" belirtilmiş, dönemin İngiliz Ulusal Maden Sendikası Başkanı Nicky Wilson'ın, "Soma'daki gibi bir faciayı 100 senedir görmemiş olmalarının sebebinin şanslı olmaları değil, iş güvenliğini sağlama alacak yasalar yapmış olmaları" şeklindeki ifadesiyle Erdoğan'ın söylemine örtük bir yanıt verilmiştir.

"ABD'den Erdoğan'ın vatandaş yumruklamasına ilk yorum" başlıklı haberde "ABD Dışişleri Bakanlığında Pazartesi günü yapılan günlük basın toplantısı sırasında Bakanlık sözcüsü Jen Psaki'nin, Başbakan Erdoğan'ın bir vatandaşı 'tokatlaması' ile ilgili sorulan soruya karşılık olarak verdiği, sebepsiz olduğu aşıkâr şekilde göstericilere uygulanan şiddeti

reddettikleri şeklideki cevabın” gazete tarafından “dikkat çektiği” belirtilirken, yine bu sorunun cevabı olarak “Türk kanunlarına göre hesap verilmesi konusunda ‘ısrarlı olduklarını’” demesi gazete tarafından Ankara’ya gönderilen “bir başka mesaj” olarak yorumlanmıştır. Erdoğan’ın arbede esnasında uyguladığı fiili saldırı haberin başlığında “yumruk” olarak belirtilirken, giriş paragrafında “tokata” dönüşmüştür.

“Fuat Avni'nin iddiası doğru çıktı” başlıklı haberde “hükümete yakınlığıyla bilinen Yeni Şafak, Star, Takvim ve Akşam gazetelerinin manşetlerine Soma faciası sonrası başlatılan soruşturmaya atfen ‘Hesap verme zamanı’ başlığını taşıdıkları” belirtilmiş, “(Fethullah Gülen cemaati tarafından işletildiği sonradan ortaya çıkan anonim sosyal medya hesabı) Fuat Avni’nin, iktidarın Soma’daki suçu şirkete atacağını ve bu suçtan ‘kurtulmaya çalışacağını’ söylemiş olduğu” hatırlatılmıştır. Haber metninde “Soma faciasının yedinci gününde yaşamını yitiren 301 işçinin cenazeleri memleketlerinde toprağa verilirken, Yeni Şafak, Star, Takvim ve Akşam gazetelerinin faciaya ilişkin başlatılan soruşturmaya atfedilen ‘Hesap verme zamanı’ şeklindeki aynı manşetlerle çıktıkları ve Fuat Avni’nin facianın ikinci gününde AKP hükümetinin yapılan eleştirilerden ‘bir türlü kurtulamadığı’ için bütün eleştiri oklarını maden sahibi Alp Gürkan’a yönelterek ‘faciadaki ihmalden kurtulacağını’ yazdığı” bilgisiyle, hükümete takınılan olumsuz tavırsa anonim bir sosyal medya hesabı kaynak olarak gösterilmeye devam edilmiştir.

“Dünya, Soma gözaltılarını konuşuyor” başlıklı haberde “Soma faciasına ilişkin olarak hafta sonunda gerçekleştirilen gözaltı ve tutuklamaların yabancı medyada hemen ‘yankı bulduğu” belirtilmiştir. Haberde New York Times’ın “İstanbul’da sokak protestoları ve devam eden bir yolsuzluk soruşturmasına rağmen Erdoğan’ın iktidar üzerindeki ‘sıkı kontrolünü’ koruduğu ve gelecek cumhurbaşkanlığı seçimi kazanmasının beklendiği”, Financial Times’ın “hükümetin daha önce meydana gelen başka olaylarda olduğu gibi yine sorumluluk üstlenmediği ancak halktan ‘güçlü bir destek’ almayı sürdüren Erdoğan’ın Mart yerel seçimini kazandığı”, BBC’nin “Erdoğan’ın felakete verdiği yanıtta ‘duygusuz gibi görünmekle’ eleştirildiği”, Le Figaro’nun “facianın halk arasında sadece madenin işletmecisine değil, Erdoğan’ın ‘İslami muhafazakâr’ hükümetine karşı da bir öfke dalgasına yol açtığı” ve El Pais’in “maden trajedisinin Türkiye’deki ‘sosyal çatlağı’ yeniden açtığı ve Erdoğan’ın hareketlerinin bir yıl önce İstanbul’da patlak veren memnuniyetsizliği (Gezi Parkı olayları) yeniden canlandırdığı” şeklindeki Erdoğan ve iktidarını olumsuzlayan yorumları okuyuculara aktarılmıştır.

İzmir’de 10 yaşındaki bir çocuğun polis tarafından “gözaltına alınmak” istendiği ve korkudan “altını ıslattığı” şeklindeki haberlere ilişkin İzmir Valiliği’nden yapılan yazılı

açıklamanın müdahale edilmeden okuyuculara sunulduğu haber, **“Savunmaları kabahatlerinden büyük: Islaklık TOMA'nın suyundanmış”** şeklindeki haber karakterinin açıklamasına açıkça eleştirel ve reddedici tutum takınan başlıkla okurlara sunulmuştur.

20 Mayıs tarihinde yayınlanan **“Tokatlandı, korkup inkâr etti”** başlıklı haberde “Başbakan tarafından markette tokatlandığı ‘öne sürülen’ Taner Kurucan’ın, üç günde ‘birbiriyle çelişkili’ üç açıklama yaptığı, önce ‘Başbakan istem dışı hareketle bana tokat vurdu’, sonra ‘Tokat mahiyetinde bir dokunuş oldu’ ve son açıklamasında ise ‘Vurmadı, korumalardan beni korudu’” dediği hatırlatılmış, daha sonra Kurucan’ın gazetenin muhabirine telefonla iletildiği; “Başbakanın kendisine tokat attığı, korumalarından dayak yediği, sanki ‘Yunan askerine, İngiliz askerine saldırıyorlar’ gibi saldırıya uğradığı, ailesini korumak adına, onların başlarına bir şey gelmemesi için farklı konuştuğu, bazı kişilerin kendisini ‘Başbakana küfretmişsin’ diye eleştirdiği, ‘AKP’li bazı kişilerin’ kendisine ‘bu olay sizin için damga olur’ diyerek aba altından sopa gösterdikleri, kimsenin kendisine ‘korkma yanındayız’ demediği ve herkesin sadece malzeme aradığı” şeklindeki ifadeler okuyuculara sunulmuştur.

“Tutuklanan Can Gürkan ile Bakan Yıldız'dan samimi pozlar” başlıklı haberde “Enerji Bakanı Yıldız’ın geçtiğimiz yıl Soma Holding’in yeni kömür sahasını hizmete açarken holdingi ‘öve öve bitiremediği’ ve tutuklanan CEO’su (Alp Gürkan) ile ‘samimi fotoğraflar’ verdiği” belirtilmiş, “301 kişinin hayatını kaybettiği maden faciasının ardından ortaya çıkan fotoğrafların ‘kafaları karıştırdığı” vurgulanmıştır.

“Yıldız ve Çelik birbirinin yüzüne bakmadı” başlıklı tek paragraftan oluşan kısa haberde “Çalışma Bakanı Çelik’in kömür ocaklarının ‘sorumlusu olarak’ Enerji Bakanı Yıldız’ı göstermesi üzerine ikili arasında ‘soğuk rüzgarlar esmeye başladığı” vurgulanmış, “Meclis Genel Kurulu’nda bulunan ikilinin birbirlerine ‘soğuk tavırlarının’ gözlerden kaçmadığı” şeklindeki sübjektif izlenim okuyuculara sunulmuştur.

“Başbakanın fitratında hortumlamak var” başlıklı haberde “partisinin Meclis grup toplantısındaki konuşmasının büyük bölümünü maden faciasına ayırdığı” belirtilen MHP Genel Başkanı Bahçeli’nin; “Başbakan Erdoğan’ın ‘bunun fitratında bu var’ demesinin ‘acımasız bir şahsiyetin’ zırvası olduğu, Erdoğan’ın fitratında ‘hortumlayarak zenginleşmek’, önüne gelene tokat atmak, suçsuz günahsız vatandaşlara galiz küfürler savurmak, madencinin fitratında da toprak altında kalarak can vermek, banka borçları içinde kıvranmak olduğu, Erdoğan’ın Soma’ya giderek terör estirdiği, neredeyse ringe çıkan boksörler gibi gardını aldığı, utanmasa Somadaki faciayı bile ‘paralele yapıya (Fethullah Gülen cemaati) mal edeceği’, yürekleri ateşe veren maden yıkımını batı ülkelerinde 19. Yüzyıl’da görülen örneklerle karşılaştırmanın hezeyan ötesi olduğu ve ‘zamanda yolculuk yapayım derken’ yanlış butona

basmış ve ‘duvara toslamış’ olduğu” şeklindeki Erdoğan’ın facia sonrasında sergilediği söylemini olumsuzlayan ifadelerine yer verilmiştir.

“**Grup toplantısında bir ilk: Siyaset konuşmadı**” başlıklı haberde CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu’nun, “partisinin grup toplantısında kürsüden sırayla faciada yaşamını yitiren maden işçilerinin isimlerini okuduğu, bu sırada parti toplantısındaki milletvekillerinin Soma için saygı duruşunda bulunduğu ve bazı partililerin bu sırada ‘gözyaşlarını tutamadıkları’” şeklindeki ana muhalefet partisi üyelerinin duygusal tepkilerini önceleyen detaylar belirtilmiştir. Haberin sonunda Kılıçdaroğlu’nun kürsüden okuduğu, faciada hayatını kaybeden 301 maden işçisinin isimleri de ayrıca alfabetik sırayla sunularak, kendisinin haber konusu olan bu eylemi olumlanarak onaylanmıştır.

“**BBC'den Erdoğan'a yanıt**” başlıklı haberin alt başlığında gazete okuyucularına, “hemen her konuşmasında yaşanan sorunlardan ulusal ve uluslararası basını ‘sorumlu tutarak hedefe koyduğu’ vurgulanan Başbakan Erdoğan’a, İngiliz yayın kuruluşu BBC’den ‘tepki ve yanıt’ geldiği” belirtilmiştir. Haber metninde “BBC’nin, Soma’da 301 işçinin öldüğü maden kazasının ardından hükümeti eleştiren madenci yakınlarının görüldüğü (Sabah gazetesinin provokatör olduklarını iddia ettiği ve ‘ikinci müftünün karısı vakası’ olarak tanımladığı) BBC Türkçe haberini savunarak; görüntüler hakkında dile getirilen iddiaları kesinlikle reddettikleri, görüntülerin muhabirlerinin kamusal alanda görüşlerini ifade eden iki madenci eşini kaydettiği gerçek bir video görüntüsü olduğu ve kadınların kim olduklarını kontrol ettikleri ve kadınların kendi şahsi görüşlerini ifade etmiş oldukları” şeklindeki açıklaması okuyuculara aktarılmıştır.

TBMM eski Başkanı ve dönemin AKP Zonguldak Milletvekili Köksal Toptan’ın “facia ile ilgili değerlendirmelerde bulunurken devletin kazalardan sonra hayatını kaybeden insanların yakınlarının hep yanında olduğu ama bu konuda çok cömert olan devletin tedbir almaya sıra geldiği zaman aynı titizliği ve ciddiyeti göstermediği” şeklindeki ifadesini içeren haber, “**AKP’li vekilden ‘Soma’ itirafı**” şeklindeki Toptan’ın ifadesini okuyucularına “AKP’linin” olay ile ilgili yaptığı bir “itiraf” olarak sunan başlık ile verilmiştir.

21 Mayıs tarihinde yayınlanan, “resmi rakamlara göre 301 işçinin hayatını kaybettiği iş cinayetiyle ilgili ‘sabotaj iddialarını’ dillendiren” dönemin AKP İstanbul Milletvekili Burhan Kuzu’nun, “faciada hükümet cenahından denetimin tam yapılamamış olduğunun ‘elbette ileri sürülebileceği’, ancak firma yetkililerinin hiç mi suçu olmadığı” şeklindeki sosyal medya paylaşımını bildiren haber, gazete tarafından okuyucularına “**Burhan Kuzu'dan ihmal itirafı**” başlığı ve Kuzu’nun facia ile ilgili yazdığı sosyal medya mesajlarıyla hükümetin “suçunu itiraf ettiği” alt başlığı ile sunulmuştur.

“Erdoğan diktatöre dönüştü ama...” başlıklı haberde “İngiliz Financial Times ve Daily Telegraph gazetelerinin, facianın ardından Başbakan Erdoğan'ın tutumuna ilişkin değerlendirmelerini içeren makalelere sayfalarında yer verdikleri” belirtilmiştir. Haberde Financial Times'ın, “Ağustos'taki cumhurbaşkanlığı seçimlerinden ‘zaferle ayrılacağı’ inancında olan Erdoğan'ın Soma'daki kazaya verdiği yanıtın ‘kutuplaşan’ halk arasında yeni öfke dalgaları yarattığı, bir liderin, özellikle de ‘gelecekte cumhurbaşkanı olacak’ birinin yapması gereken şeyin ülkeyi bir araya getirme, bu trajedi karşısında birlik sağlama olduğu, Erdoğan ve çevresindekilerin yaptığına ise bu inancı zayıflattığı” şeklindeki ifadelerin yanında; “Erdoğan'ın Türkiye'ye değil, ‘benim milletim’ dediği, yani yeni İslamcı siyasi partisinin kimlik kazandırdığı ve ülkenin gelirinden büyük pay verdiği Anadolu'nun ‘dindar muhafazakâr’ kalbine seslendiği, içgüdülerinde ‘kutuplaştırmanın’ olduğunu ve kimsenin bugüne kadar kazandığı 8 seçim galibiyetinde bu kutuplaşmanın payı olmadığını iddia edemeyeceği” şeklindeki yorumu da aktarılmıştır.

“AKP, CHP, MHP ve HDP'nin Soma'daki faciayla ilgili Meclis Araştırması açılmasını içeren önergelerinin Meclis Genel Kurulu'nda görüşülmesi sırasında söz alan Çalışma Bakanı Çelik'in, Soma'daki (facianın meydana geldiği) madende 8 kez programlı 8 kez de ‘şikâyet üzerine’ teftiş yapıldığı, teftiş gerçekleştirenlerin maden mühendisleri olduğu, savcılığın (duruma) el koyduğu ve ihmallerin ortaya çıkacağı” şeklindeki açıklaması, gazete tarafından **“Faruk Çelik'ten itiraf gibi açıklama”** başlığı ve alt başlıkta Çelik'in bu konuşmasının itiraf olarak “nitelendirildiği” (kim tarafından nitelendirildiği belirtilmemiştir) yorumuyla sunulmuştur.

“Kılıçdaroğlu'nun konuşmadığı an” başlıklı haberde “CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu'nun eşi Selvi Kılıçdaroğlu ve kızı Zeynep Kılıçdaroğlu ile birlikte Soma İlçesi'ne gelerek, madende can veren tek yumurta ikizleri İsmail ve Süleyman Çata'nın Bayat Mahallesi'ndeki baba evini ziyaret ettiği, torunuyla evin kapısında Kılıçdaroğlu ve beraberindekileri karşılayan maden işçilerinin annesi 53 yaşındaki Sevim Çata'nın gözyaşlarına boğulduğu, talihsiz kadını ‘gözyaşlarına hakim olamayan’ Selvi Kılıçdaroğlu'nun ‘teskin ettiği’ ve ziyaret sonrasında oldukça ‘üzgün olduğu görülen’ Selvi Kılıçdaroğlu'nun basın mensuplarının sorusu üzerine ‘güçlkle’ konuşarak ‘Bir şey söyleyemiyorum’ dediği” şeklindeki; olayın ana muhalefet partisi liderinin eşi üzerinde yarattığı duygusal tepkiyi ön plana çıkaran bilgilerle okuyuculara sunulmuştur.

“Dayak mağduru madenci çıktı” başlıklı haberde “Başbakanlık Müşaviri Yusuf Yerkel'in Soma'da, iki özel harekâtçının yere yatırıp tutarken tekme attığı Erdal Kocabıyık adlı kişinin provokatör değil, ‘ölen arkadaşları gibi’ madenci olduğunun ortaya çıktığı, Kocabıyık

için hükümete yakın söylemiyle tanınan bir anonim sosyal medya hesabından ‘TGB üyesi bir provokatör olduğu ve Erdoğan ile Yerkel’e hakaret ettiği’ şeklinde yöneltilen iddianın sanıldığı gibi olmadığı, Kocabıyık’ın ‘ölen arkadaşları gibi’ madenci olduğu ve facianın yaşandığı Soma Madencilik’e ait başka bir madende çalıştığı, 7 yakınının da facianın yaşandığı madende görev yaptığı” şeklindeki haber konusu olayın sorumluluğunu kendisinden uzaklaştıran bilgilere yer verilmiş, haber karakterinin metindeki haklı pozisyonunun ön plana çıkartılması için mesleğinin maden işçisi olması, faciada hayatını kaybeden maden işçileri kastedilerek “ölen arkadaşları” gibi olduğu şeklindeki dramatik ifade ile tanımlanmıştır. Haberin devamında Kocabıyık’ın, “(arbede esnasında) tekme yedikten sonra evine döndüğü ancak kapısını polislerin çaldığı, savcının talimatı üzerine polisler tarafından şüpheli olarak gözaltına alındığı ve adliyeye getirilerek savcı tarafından sorgulanmak istendiği” belirtilmiştir. Yine metnin devamında Kocabıyık’ın, “araçlara tekme atmasının sebebinin, çalıştığı madenin çıkan yangın sebebiyle kapatılması ve iki aylık alacağı ve 1.5 yıllık tazminatını alamaması olduğu, bunların ödenmemesi nedeniyle tepki olarak eylemi gerçekleştirdiği” vurgulanmış, bahsedilen madencilik şirketinin “AKP’li vekillere” yakın olduğu iddiası belirtilerek söz konusu yangında “6 çocuk babası 49 yaşındaki Yunus Güçlü adlı işçinin hayatını kaybettiği, 27 işçinin yaralandığı, bu olayın ardından madenin işçilerinin ‘güvenlikleri olmadığı’ gerekçesiyle iş bıraktıkları ve işletmenin aldığı bir kararla madeni kapattığı” bilgilerine yer verilmiştir. Haberin sonunda Kocabıyık’ın ismini vermek istemeyen bir yakınının, “Kocabıyık’ın basına konuşmak istemediği, manşet olmak gibi bir dertlerinin olmadığı ama haklarını arayacakları, kimseden korkmadıkları ve kimsenin kendilerini tehdit edemeyeceği ve kendilerine atılan o tekmeye karşı hukuk mücadelesi verecekleri” şeklindeki ifadeleri yer almıştır.

22 Mayıs tarihinde yayınlanan “**Sorumluluktan kaçamazsınız!**” başlıklı, alt başlığında içeriği “İzlenimler...” olarak tanıtılan yoruma dayalı isimsiz haberde, “iktidarda Enerji ve Çalışma Bakanlarının sorumluluğu ‘birbirlerinin üzerine’ attıkları, Enerji Bakanı Yıldız’ın; bu işin odağında özel sektörün olduğu, sorumluluk olarak (işletmenin) tek başına olmadığı, TKİ’den tutun Enerji ve Çalışma Bakanlıklarına varıncaya kadar sorumluluk duydukları” şeklindeki ifadeleri gazete tarafından “itiraf” olarak değerlendirilmiş, “ancak eğer bir afet doğal afet değilse orada kusur olduğu” sözleriyle Yıldız’ın ortadaki büyük suçu kusura indirgediği vurgulanmıştır. Metnin devamında “başta madenlere ruhsat verme yetkisini eline alan Başbakan olmak üzere AKP iktidarının sorumlu ve suçlu olduğu, çünkü madenlerin işletmesi, denetimi ve çalışma yaşamının düzenlenmesiyle ilgili yasaları değiştirmiş olduğu” şeklindeki, facianın sorumluluğunu doğrudan iktidara yükleyen ifadeler okuyuculara sunulmuştur.

“Doktora baskı var” başlıklı haberin alt başlığında “ilçedeki arbede sırasında yerde yatan Erdal Kocabıyık’ı tekmeleyen Müşavir Yerkel’e günlük rapor veren Doktor Servan Gökhan’ın açıklamalarının meslektaşlarını ‘tatmin etmediği’, Gökhan’ın Başbakanlık’tan arandığına dikkat çeken doktorların ‘baskı görmüş olduğunu’ tahmin ettikleri” şeklindeki kesinlik içermeyen, tahminler üzerine kurgulanmış ifadeler aktarılmıştır. Haber metninde “Gökhan’ın, raporu neden verdiğini ve daha sonrasında neler yaşadığını anlattığı yazıya meslektaşlarının ‘tepki verdiği’, doktorların ‘Zor bir hasta değil, neden evden ayrıldın, başkasının doldurduğu rapora neden sen imza attın?’ eleştirilerini dile getirirken bazı doktorların da baskı olabileceği ve bir doktorun raporda belirtilen, diz çevresi ve omuzdaki ekimozları anlamakta güçlük çektiği yorumunu yaptığı, her gün onlarca hekimin ‘muktedirler ve mülki amirlerce’ haksız rapor vermeye zorlandığı, vatandaşlardan ‘daha ayrıcalıklı’ muayene ve muamele talebiyle karşı karşıya kalındığı ve hatta neredeyse evlerine kadar hizmet etmeye ‘mecbur bırakıldıkları’” şeklindeki iktidar aktörlerine ve devlet görevlilerine iltimas ve tehdit suçlamaları içeren yorumlar sunulmuştur. Haberin devamında “doktorların Gökhan’a yönelttiği eleştirilerin ortak noktasında, Zor bir hasta olmadığı halde evden neden ayrıldığı sorusunun bulunduğu, vakanın nesinin komplike olduğu, başkasının yazdığı rapora neden imza attığı, kendisini kimin ne gerekçeyle çağırdığı ve neden kendisinin seçildiği soruları olduğu” da vurgulanarak, haber karakteri hakkındaki şaibe iddiaları okuyucunun gözünde daha görünür hale getirilmiştir.

“Almanya’da ölüm tehditleri olmazdı” başlıklı haberde Alman Der Spiegel dergisi muhabiri Hasnain Kazım’ın, “ölüm tehditlerinin ardından çalıştığı kurumla birlikte aldıkları ortak karar çerçevesinde Almanya’da bulunduğu ve geri çekilmediği, Başbakan Erdoğan’ın Köln ziyaretini izleyeceği ve ardından Türkiye’ye geri döneceği” şeklindeki sözleri yer almıştır. Haberin devamında Kazım’ın, “kendisine yönelik yüzlerce ölüm tehdidi ile hakaret mesajları içeren kampanyanın ‘örgütlü olduğunu’ düşündüğü, kendisine bu tehdit ve hakaret mesajlarını yollayan bazı sosyal medya hesap sahiplerinin profil resmi olarak ‘Erdoğan’ın resmi’ ya da ‘Türk bayrağı’ kullandıkları, AKP’den konuştuğu isimlerin kendilerinin bununla bir ilgisinin olmadığını söyledikleri ve ‘Yeni Şafak ve bazı gazetelerin’ kendisiyle bağlantıya bile geçmeden ‘gerçeği yansıtmayan’ haberler yaptığı” şeklindeki iktidar yanlılarını ve iktidara yakın gazeteleri suçlayıcı ifadeleri okuyuculara sunulmuştur.

“CHP, Arınç’ın yalanladığı tokadı protesto edecek” başlıklı haberde dönemin CHP Grup Başkanvekili Engin Altay’ın mecliste düzenlediği basın toplantısındaki, “(AKP hükümetinin) 4 gün boyunca madene ve işletmeye ‘methiyeler düzdükleri’ ve son 3 gündür ‘tek sorumlu ve günah keçisi’ olarak yine işletmeyi ilan ettikleri, (ilçede yaşanan arbede ile

ilgili olarak) Soma'da devletin şefkatli yüzünün 'şiddet ve nefret olarak', devletin sıcak nefesinin 'tazyikli su ve biber gazı' olarak, devletin okşayan elinin 'tokat olarak' ve devletin gücü ve saygınlığının 'tekme olarak' kendini gösterdiği, hükümetin tepki ve protestoya tahammülsüzlüğünün artık 'saldırganlık boyutuna' geldiği, hükümetin başının (Erdoğan) tepki ve protestoya 'aynı ölçü ve şiddetle' mukabil etmesinin, saldırganlık etmesini kabul etmesinin mümkün olmadığı, hükümetin kolluk kuvvetleri marifetiyle tepki ve protesto hakkını kullanan vatandaşlara uyguladığı şiddeti bu güne kadar yaşayıp gördükleri ama hükümetin başının bizatihi, müşavirinin bizatihi vatandaşa şiddet uygulamasına maalesef Soma'da tanık oldukları, aynı şekilde Başbakan'ın vatandaşa yönelik uyguladığı, Taner Kurucan'a yönelik uyguladığı şiddeti 'Ben görmedim' diye geçiştiren Başbakan Yardımcısı'nın (Bülent Arınç), bununla beraber Erdal Kocabıyık'a atılan tekmenin 'savunulamaz' olduğunu açıklayan Başbakan Yardımcısı'na da bir iki laf etmenin lazım olduğu, kendisi 'tekme savunulamaz' derken, tekme atan Yusuf Yerkel'in onun basın toplantısı yaptığı salonun üst katında 'çayını yudumladığı', Başbakanlık makamının eşkıyalık makamı olmadığı ve hükümetin başının Tamer Kurucan'a attığı tokatla ilgili hem Kurucan'dan hem de milletten özür dilemesinin gerekmekte olduğu" şeklindeki iktidar aktörlerinin ilçede yaşanan şiddet olaylarındaki rollerini olumsuzlayan demeçleri kendi ağzından tırnak içerisinde aktarılmıştır. Haberde ayrıca Altay'ın, "Güney Kore'de gemi (MV Sewol) battıktan sonra başbakanın ve Japonya'da nükleer kaza (Fukushima Daiichi) olduktan sonra 3'ten fazla bakanın istifa ettiği, iki bakanın (Yıldız ve Çelik) onurlarını, gururlarını ve şereflerini Recep Tayyip Erdoğan'ın 'iki dudağının ucuna' teslim etmemeleri ve onurluca, bu işin 'siyasi sorumluluğunu üstlenerek' istifa etmeleri gerektiği" şeklindeki çağrısı da vurgulanmıştır.

23 Mayıs tarihinde yayınlanan "**Tekmeci müşavir Bilal Erdoğan'ın arkadaşı çıktı**" başlıklı haberin giriş paragrafında, "Hollanda'da gurbetçi bir ailenin oğlu olan Yusuf Yerkel ve (Başbakan Erdoğan'ın oğlu) Bilal Erdoğan'ın Hollanda'da tanışmış oldukları ve Yusuf Yerkel'i Başbakan Erdoğan'a en yakın isimlerden biri haline getiren kişinin Bilal Erdoğan olduğu" şeklindeki, gazetenin tüm ilgili haberlerinde olumsuzladığı Yerkel'i Erdoğan ailesi ile ilişkilendiren bilgisi, gazete ile aynı ideolojik çizgide bulunan Sözcü gazetesi kaynak gösterilerek verilmiş ve hatta "Yerkel'in Enerji Bakanı Yıldız'ın memleketi olan Yozgat'ın Boğazlıyan ilçesinden olduğunu" hatırlatarak gazetenin deyiimiyle bir "akrabalık, hemşerilik" algısı yaratılmıştır. Haberin devamında "Hollanda'da çalışan Yozgat'ın Boğazlıyan ilçesi nüfusuna kayıtlı gurbetçi bir ailenin oğlu olduğu, Hollanda'da bulunduğu dönemde Başbakan Erdoğan'ın oğlu Bilal Erdoğan ile tanıştığı, birbirlerini 'sosyal medyada' takip etikleri ve o tanışıklığın Yerkel'i Başbakan'a en yakın isimlerden birisi haline getirdiği" vurgulanmıştır.

Haberde ayrıca Yerkel'in “(arbede esnasında sergilediği) bu hareketlerinin memleketi Yozgat'ın Boğazlıyan ilçesindeki hemşerilerini ‘fazlasıyla utandırdığı’, Boğazlıyan'ın Devecipınar kasabasından olan Enerji Bakanı Yıldız'ın, kazanın meydana geldiği andan itibaren Soma'da soğukkanlı tutumuyla dikkati çekerken, bir başka Boğazlıyanlı olan Yerkel'in yere yatırılmış madenciye tekmeleme görüntüleriyle hep hatırlanacağı” yorumu da okuyuculara sunulmuştur.

İçişleri Bakanlığı bünyesinde yapılan atamalar çerçevesinde dönemin Manisa Valisi Abdurrahman Savaş'ın merkeze çekildiği ve yerine Kastamonu Valisi Erdoğan Bektaş'ın atandığı bilgisini veren “**Manisa Valisi'ni Soma protestosu yaktı**” şeklindeki kesin yargı bildiren başlıklı haberin alt başlığında, dönemin CHP Manisa Milletvekili Özgür Özel'in, “Vali Savaş'ın bir yıllık görev sonrası merkeze çekilmesinin doğal olmadığı ve Soma'da protestoyla karşılaşan Başbakan Erdoğan'ın bunun ‘faturasını’ valiye kestiği” şeklindeki söz konusu olayın sorumluluğunu iktidara yükleyen açıklamaları sunulmuştur. Haberin devamında “Vali Savaş'ın merkeze çekilmesini bir ‘diktatörlük anlayışı’ olarak değerlendirdiği” belirtilen Özel'in, “Vali Savaş'ın merkeze çekileceğini herkesin biliyor olduğu, (ilçede) protestoların yapıldığı gün Başbakan'ın bunu söylemiş olduğunun bilindiği, AKP'li vekillerin kendilerine Başbakanın yuhalandığı bir şehrin valisinin yerinde durmasının ‘mümkün olmadığı’ ve görevden alınacağını dedikleri, Vali Savaş'ın göreve başladığı günden bu zamana kadar hükümetin değil devletin valisi olarak, devlet adamı kişiliğiyle Manisa için görev yaptığı ve her partiye eşit mesafede davrandığı ancak Başbakan'ın ‘diktatörlüğünü’ yine gösterdiği ve ‘diktatör bir devlet anlayışıyla’ yuhalandığı ilin valisini görevden aldığı” şeklindeki; gazetenin kesin yargısının destekleyip temellendiren ifadeleri yer bulmuştur.

“**Bu ülkenin dayıbaşı kimdir?**” başlıklı yoruma dayalı haberde, “Soma'daki katliam sonrasında orada neler olduğu anlamaya çalışıldığında, ‘devlet denen aygıtın’ yardım vs. göndermek yerine (ilçeye) inanılmaz bir güç yığdığının görüldüğü, bu güç ile gizlenenin açıkça ‘devlet tarafından korunan’ vahşi ve aşağılık bir düzenin varlığı olduğu, Soma'da yolsuzluk ve rüşvet sarmalında bir partinin (AKP) nasıl %45 oy aldığının görüldüğü, yine AKP'den nemalanan sermayenin işçilerini AKP kazanamazsa ‘işyerini kapatacağını’ ve ‘işsiz kalacaklarını’ söyleyerek tehdit ettiğinin görüldüğü, bu çağdaş kölelik düzeninin desteklenip cesaretlendirildiği ve bu durumun AKP'nin ‘ne şekilde oy aldığı’ ve neden ‘otokrat ve fütursuz’ olduğunun en büyük kanıtı olduğu” şeklindeki, facianın sorumluluğunu doğrudan doğruya iktidar partisine yükleyen ifadeler okuyuculara sunulmuştur.

24 Mayıs tarihinde yayınlanan “**İşçiye hor gördü**” şeklindeki metindeki itham edici söylemi başlık olarak kullanan haberde “Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu'nun

Berlin’de gerçekleştirilen 3. Dünya Kongresi’nde hükümete ‘sert eleştiriler’ yöneltildiği” belirtilmiş, kongrede sarf edilen “hükümetin (facia karşısındaki) tutumunun ‘umursamaz ve kabul edilemez’ bulunduğu, trajedinin üzerinden 24 saatten az bir zaman geçmişken Başbakan’ın ölen işçiler ve ailelerini ‘tümüyle hor gördüğü’ ve ‘bu kazalar olağan şeylerdir’ açıklamasıyla halkı ‘öfke patlamasına’ sürüklediği ve hükümetin yıllardır sendika karşıtı sert bir kampanya yürütmekte olduğu” şeklindeki ifadeler haberleştirilmiştir.

27 Mayıs tarihinde yayınlanan “**Rahşan Ecevit’ten madenci ailesine ziyaret**” başlıklı haberde “Eski başbakanlardan (Demokratik Sol Parti) merhum Bülent Ecevit’in eşi Rahşan Ecevit’in, Manisa’nın Kırkağaç İlçesi’nde faciada hayatını kaybeden İsmail Coşkun’un evini ziyaret ettiği, ailenin evine ziyarete gelerek ‘herkesle tek tek görüşen’ Ecevit’e İsmail Coşkun’un eşi Hüsniye Coşkun’un, Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları ve Araştırma Hastanesi’nde tedavi gören çocuğunun sağlık durumunun iyi olmadığını ve bilgi alamadıklarını söylediği, Ecevit’in korumalarına talimat vererek hastaneden çocukla ilgili bilgi alıp kendilerini arayıp bilgi vereceklerini dediği” şeklindeki, haber karakterinin haberdeki rolünü olumlayan bilgiler yer almıştır.

29 Mayıs tarihinde yayınlanan “**‘301 madencinin hesabı sorulacak’ dedi, 3 saat gözaltında tutuldu**” başlıklı haberde “Süleymaniye’de (İstanbul Süleymaniye Camisi) gördüğü Başbakan Erdoğan’ın oğlu Bilal Erdoğan’a ‘301 madencinin hesabı sorulacak’ dediği için 3 saat Beyazıt Polis Karakolu’nda gözaltında tutulan İstanbul Üniversitesi öğrencisi E.B.’nin, korumaların ve polisin kendisini 3 saat karakolda tutmasının ‘düşündürücü olduğu’, ‘Biz vicdanlı insanlarız’ dediği anda etrafının korumalarla çevrildiği, tehdit edilip zorla gözaltına alındığı, bölgedeki bir esnafın çatalla kendisinin üzerine yürüyerek küfür ettiği ve yaptığı hakaret içeren bir davranış olduğunu düşünmediği” şeklindeki ifadelerine yer verilmiştir.

2 Haziran tarihinde yayınlanan “**‘Diyanet Erdoğan’ın ‘Fıtrat’ açıklamasına karşı çıktı**” başlıklı haberde dönemin Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Görmez’in, “faciada yaşanan can kayıpları konusunda Başbakan Erdoğan’ın ‘madenciliğin fıtratında var’ sözlerinden farklı bir açıklama yaparak, ‘yaratıcının sonsuz kudretini’ yok saymak ne kadar yanlışsa insanın suç ve sorumluluklarına ‘ilahi kudret üzerinden’ mazeret üretmenin de o kadar yanlış olduğu, ilahi adalete gölge düşüren tez ve yorumlardan kaçınılması gerektiği, kendilerinin zulmü meşrulaştırmaya araç yapan dini algılama biçimleriyle kendi hatalarını örtmek için dini istismar eden yorumlar karşısında hakikati söyleme mecburiyetleri olduğu” şeklindeki; Erdoğan’ın söylemi ile çelişen ifadeleri ön plana çıkartılarak, kendi ağzından tırnak içerisinde aktarılmıştır.

4 Haziran tarihinde yayınlanan **“Polisten Soma işçisine: Yabancılar sizi provoke ediyor”** başlıklı haberde “301 maden işçisinin hayatını kaybettiği Soma'da maden işçilerinin ‘işçiyiz haklıyız söke söke alırız’ sloganı atarak yürüdükleri, slogan atarak yürüyüş yapan işçileri engellemek isteyen polisin işçilerle arasında geçen ‘yabancılar sizi provoke ediyor’ diyalogunun ise yurttaşları ‘şaşırttığı’” vurgulanmıştır. Haberin sonunda “işçilerin topluca Dev Maden Sen'e üye oldukları” bilgisi ve yürüyüşün fotoğrafları yer almıştır.

“Çocukları aç gömülen kadınlar hesap sordu” şeklindeki oldukça dramatik üsluplu başlıklı haberin giriş paragrafında “maden katliamının ardından, Türkiye Maden-İş Sendikası Soma Şubesi'nde yapılan seçimlerin de işçilerin ‘tepkilerini dindirmediği’, AKP’nin meclise taşıdığı taşeron yasa taslağının ‘kandırmaca olduğunu’ vurgulayan işçilerin, dün yine Soma sokaklarında yürüdüğü” vurgulanmıştır. Haberin devamında “Soma Maden İşçileri Komitesi’nin çağrısı üzerine Soma Adliyesi önünde toplanan yüzlerce madenci ve yakınının facianın yaşandığı maden ocağında örgütlü olan Türkiye Maden-İş Sendikası şubesine yürümek istediği, kurdukları barikatla işçileri engellemek isteyen Çevik Kuvvet polislerinin ‘Aranızda Somalı olmayan provokatörler var’ şeklindeki anonsuna, kazada oğlunu kaybeden bir annenin ‘Benim yavrum öldü ama ona sahip çıkmak için gelenler de benim yavrumdur’ yanıtını verdiği, ‘Çocuklarımızı aç gömdük’ diyen kadınların yürüyüşün en önünde yer aldıkları ve Madenci Anıtı’nda saygı duruşunda bulundukları” şeklindeki, göstericileri olumlayan bilgiler ön plana çıkartılmıştır.

6 Haziran tarihinde yayınlanan **“Bozdağ’ın cevap veremediği soru”** başlıklı haberin alt başlığında dönemin Adalet Bakanı Bekir Bozdağ’ın, “daha önce ‘kendisine atılan yumruğun takipçisi olacağı’ sözleri hatırlatarak, kendisine ‘tekmeci müşavirle’ (Yusuf Yerkel) gönderme yapıldığı” vurgulanmıştır. Haber metninde “Soma'da (arbede sırasında) bir madencinin Başbakanlık Müşaviri Yerkel tarafından tekmelenmesi olayının gazeteciler tarafından Bakan Bozdağ’a sorulduğu, Bozdağ’ın (2013 Ağustos’unda) Nevşehir’in Hacıbektaş ilçesindeki (Hacıbektaş-1 Veli'yi) anma törenleri sırasında kendisine yönelik yumruklu saldırı girişiminin takipçisi olacağını açıkladığı, Soma'da Başbakanlık müşavirinin attığı tekmenin de aynı şekilde takipçisi olup olmayacağı sorusuna ‘cevap veremediği’” şeklindeki, söz konusu olay karşısında sergilediği pasif tutum nedeniyle kendisini olumsuzlayan ifadeler sunulmuştur.

“Başbakan’ı okla göstermek 11 bin TL” başlıklı haberin giriş paragrafında “Radyo ve Televizyon Üst Kurulu’nun, maden faciasının ardından madenci yakınlarının görüşlerini ‘duygusal fon müziğiyle’ yayınladığı gerekçesiyle cemaatin (Fethullah Gülen cemaati) STV ve STV Haber televizyonlarına para cezası kestiği, ilçeyi ziyareti sırasında markette bir madenci yakınına tokatlayan Başbakan Erdoğan’ın görüntülerini ‘anlaşılır kılmak’ için video

görüntülerinde Başbakan'ı göstermek amacıyla 'ok işaretleri ve kırmızı daire' kullanan (aynı cemaate ait) Bugün TV'nin ise ceza almaktan 'son anda kurtulduğu' belirtilmiştir. Haberin devamında "‘Cemaate yakınlığıyla bilinen’ Bugün TV'nin 15 Mayıs tarihli haber bülteninde, facianın ardından ilçeyi ziyaret eden Erdoğan'ın daha sonra protestolar arasında girdiği markette bir kişiyi tokatladığının belirtildiği, net olmayan video görüntüleri nedeniyle kalabalık içerisindeki Başbakan'ı 'anlaşılır hale getirmek' için (ekranda) ok işaretleri kullanıldığı, Erdoğan'ın yumrukladığı kişi ve korumalar için (ekranda) dairesel şekiller yapıldığı ve yine Başbakanlık Müşaviri Yusuf Yerkel'in yerde yatan bir madenciyi (Erdal Kocabıyık) tekmelediği an ve İstanbul Okmeydanı'nda bir yurttaşın (Uğur Kurt) vurulma görüntülerinin de dairesel şekillerle ekrana yansıtıldığı" paylaşılmıştır. "RTÜK rahatsız oldu" şeklindeki habere konu olan kurumun uygulamasını "rahatsızlık" olarak tanımlayan ara başlık ile devam eden haberde "yayın üzerine harekete geçen RTÜK uzmanları tarafından hazırlanan raporda, yayıncı kuruluşun bu uygulamasıyla 'doğal görüntülerin dışına çıktığı', RTÜK Yasası'nın yayın ilkeleri arasında yer alan 'Haberin verilişinde abartılı ses ve görüntüye, doğal sesin dışında efekt ve müziğe yer verilemeyeceği' (6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, Madde 8, 'I' bendi) hükmünü ihlal ettiği gerekçesiyle cezalandırılmasının istendiği, bunun üzerine Üst Kurul'da yapılan oylamada 'AKP'li üyelerin olumlu yöndeki oylarına' karşın oy çokluğuyla kanala ceza verilmemesinin kararlaştırıldığı" ifade edilmiştir. Haberin sonunda "Samanyolu ve Samanyolu Haber kanallarının Üst Kurul'un 'Soma cezalarından' kurtulamadığı, bu kanallarda facia ile ilgili olarak, spikerin habere girişinin ardından arkada yakınlarını yitirmiş insanların sesleri, ambulans ve sedyedeki yaralı işçi görüntüleri ile bir madenci eşinin 'madencilik çok zor...' diyerek ağlama görüntülerinin duygusal bir fon müziği eşliğinde yayınlandığı, bu yayınları mercek altına alan Üst Kurul'un, kanallara 'Haberin verilişinde abartılı görüntüye, doğal sesin dışında efekt ve müziğe yer verilemeyeceği' hükmünü ihlal ettikleri gerekçesiyle (6112 sayılı kanunun aynı maddesi hükmünce) 11 bin TL para cezası kestiği" belirtilmiştir.

“İşçiler zorla mitinge katılacak” başlıklı haberde "Soma maden katliamı sonrasında gündeme gelen işçilerin 'zorla mitinglere götürülmesi' uygulamasını engellemek için dönemin CHP İzmir Milletvekilleri Musa Çam, Rahmi Aşkın Türeli ve Ankara Milletvekili İzzet Çetin tarafından 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 4. maddesine eklenilmesi istenen fıkra için verilen teklifin 'AKP oylarıyla' reddedildiği" belirtilmiştir. Haberin devamında Çam'ın, "Soma'da maden ocaklarında çalışan işçilerin, eşi (Melike Doğru) 'AKP'den aday' olan Genel Müdür (Ramazan Doğru) tarafından sırf 'iktidara ve Başbakan'a', tabiri caizse 'yağ çekmek' adına baretleri ile 'zorla' mitinglere götürüldüklerinin bilinmekte olduğu, gitmeyen

işçilerin cezalandırılmakla ‘tehdit edildikleri’, CHP olarak bu konuda ileride yaşanacak başka olumsuzlukların ‘önlenmesi adına’ Plan ve Bütçe Komisyonu’nda bir önerge sundukları, taleplerinin ‘AKP Milletvekilleri tarafından’ reddedildiği ve bu önemli konudaki değerlendirmeleri kamuoyunun takdirine bıraktıkları” şeklindeki, habere konu olan olaydan doğrudan iktidar partisini sorumlu tutan açıklaması yer almıştır.

7 Haziran tarihinde yayınlanan “**Kılıçdaroğlu: Soma namus borcumuz**” başlıklı haberde CHP Genel başkanı Kılıçdaroğlu’nun Almanya’nın Essen kentinde Avrupa’nın farklı kentlerinde yaşayan Türkler ile buluşması sırasında yaptığı konuşmadan; “Essen’in aslında kömürün başkenti olduğu, Çelik ve Kömür birliğinin (Avrupa Birliği’ne zemin hazırlamış olan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu) temellerinin burada atıldığı, Türkiye’de de kömür ocakları olduğu ve insanların yüzlerce metre aşağıdan ‘bir avuç kömür’ çıkarmaya çalıştıkları, insanların Soma’da adeta ‘18. Yüzyıl koşullarında’ kömür çıkardıkları, iş kazalarında ve ölümlerde Avrupa birincisi, dünya üçüncüsü oldukları, kendilerine hiçbir sorunun üzerinde durmadıklarının söylendiği ama faciadan önce kendilerinin (meclise) verdikleri araştırma önergesinin reddedildiği ve (faciada hayatını kaybeden) 301 kişinin hesabını sormanın CHP’nin namus borcu olduğu” şeklindeki, ana muhalefet partisinin facia sürecinde aldığı rolü olumlayan ifadeleri vurgulanmıştır.

9 Haziran tarihinde yayınlanan “**Karşı çıktığı komisyona üye oldu**” şeklindeki eleştirel üsluplu başlıklı haberde “faciadan önce Soma’daki madenlerin incelenmesini ve araştırma komisyonu kurulmasını isteyen CHP önergesine karşı çıktığı belirtilen dönemin Manisa Milletvekili Muzaffer Yurttaş’ın, facianın ardından mecliste kurulan Meclis Araştırma Komisyonu’na üye olarak seçildiği” şeklindeki kendisini haberdeki rolü dolayısıyla olumsuzlayan bilgi paylaşılmıştır.

10 Haziran tarihinde yayınlanan “**İşçilere "hangi mitinglere katıldın" sorusu**” başlıklı haberin alt başlığında, “Soma’ya giden Meclis Araştırma Komisyonu üyesi milletvekillerinin, işçilere ‘parti adı vermeden’ bir siyasi partinin mitinglerine katılıp katılmadıkları yönünde sorular sordukları ve işçilerin verdikleri cevaplar karşısında ‘şaşkına döndükleri’ vurgulanmıştır. Haberin giriş paragrafında ‘önemli açıklamalar’ yapan işçilerin parti adı vermeden ‘bir siyasi partinin’ mitinglerine katılmaya zorlandıklarını, maden ocağına gelen otobüslerle mitinglere taşındıklarını, toplu araçlarla gittiklerinde 30 TL, benzinli araç için 150 TL, LPG’li araç için 100 TL aldıklarını, ayrıca yemek ücretlerinin ödendiğini ifade ettikleri, bunun üzerine AKP’li milletvekillerinin işçilere (2007 yılında Cumhuriyet Halk Partisi ve diğer ulusal sol partiler tarafından düzenlenen) ‘Cumhuriyet Mitingleri’ne’ gidip gitmediklerini sorduğu, işçilerin de gitmediklerini söyledikleri” belirtilmiştir. Haberin sonunda CHP Manisa

Milletvekili Özgür Özel'in, "Soma'da herkesin, her işçinin, her madencinin bildiği bir olayın burada açıklanmış olduğu ve bir siyasi partinin mitingine katılması için baskı yapan işverene ağır cezalar verilsin diye meclise önerge verdikleri ama bunun için AKP'li milletvekillerini bekledikleri" şeklindeki, haber metninde ismi belirtilmeyen işçileri mitinge görüren partinin iktidar partisi olduğunu ifşa eden demecine yer verilmiştir.

2.2.6. Evrensel (www.evrensel.net)

13 Mayıs tarihinde facia ile ilgili Evrensel'in olay ile ilgili okurlarına sunduğu ilk metin olan **"Soma'da yaşanan faciada ölü sayısı giderek artıyor"** başlıklı haberin giriş paragrafında "Manisa'nın Soma İlçesi'ndeki Soma Kömürleri adlı şirkete ait kömür ocağında, trafo patlaması nedeniyle yangın çıktığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız'ın saat 05:00 sıralarında yaptığı açıklamada Soma'daki maden faciasında ölü sayısının 201'e yükseldiğini, 4'ü ağır 80 kişinin de yaralı olarak çıkarıldığını söylediği, patlama sırasında madende 787 işçinin bulunduğunu ve rakamların yükselmesinden endişe duyulduğunu belirttiği" yer almıştır. Bakan Yıldız'ın açıklaması kendi ağzından verilmemiş, tırnak işareti kullanılmamıştır. "Ailelerin umutlu bekleyişi sürüyor" ara başlığı ile haberin devamında "hastane önünde madende olan ağabeyini beklediği belirtilen bir gencin, Başbakan Erdoğan Soma'ya gelmesini 'istemedikleri', Başbakan'ın sivri dilli olduğu ama kendilerini de sivri dilli yapacağı" şeklindeki, Erdoğan'ı olumsuzlayan tepkisine yer verilmiştir. "Başbakan Erdoğan ödül törenindeydi" ara başlığı ile "Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın faciayı çok yakından takip ettiğinin söylenmiş olduğu ama yaklaşık 300 işçi maden ocağında mahsur kalmışken kendisinin programını 'iptal etmediği' ve Haber Kameramanları Derneği'nin ödül törenine katıldığı" belirtilmiştir. "Erdoğan Ankara'dan Manisa'yı 'yakinen' takip ediyormuş!" şeklindeki öğrenilen geçmiş zaman kipi ve ünlem işaret ile ironik ve olumsuz bir anlam yüklenmiş ara başlık ile, "Başbakanlık kaynaklarından edinilen bilgiye göre Erdoğan'ın, Ankara'daki resmi konutunda kendisinden bilgi aldığı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız'ı Soma'ya gönderdiği, gelişmeler ve yürütülen çalışmalar hakkında, Sağlık Bakanı Mehmet Müezzinoğlu, Soma Kaymakamı Mehmet Bahattin Atçı ve AFAD Başkanı Fuat Oktay başka olmak üzere yetkililerden telefonla bilgi aldığı" bilgisi sunulmuştur. "TBMM Soma araştırmasını reddetmiş!" ara başlığı ile "Meclis Genel Kurulu'nun sosyal medya hesabında, 29 Nisan tarihinde CHP grubunun Soma'daki maden ocaklarında meydana gelen iş kazalarına ilişkin araştırma önergesinin kabul edilmediği bilgisinin yer aldığı" vurgulanmıştır.

"Madenci bu gidişi durdurmak için geçen yıl miting yapmıştı" başlıklı haberde "maden işçilerinin 27 Ocak 2013 günü Zonguldak'ta taşeron uygulamalarına son

verilmesi talebiyle ‘Emeğe Saygı’ mitingi düzenlediği, eylem sırasında işçilerin (2010 yılında Zonguldak’ta meydana gelen başka bir maden faciası sonrasında dönemin AKP’li Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Ömer Dinçer’in, faciada hayatını kaybeden 30 maden işçisi için söylediği ‘güzel öldükleri’ şeklindeki ifadeye ithafen) ‘Yeter artık, güzel ölmek istemiyoruz’ yazılı pankartların dikkati çekmiş olduğu” şeklindeki iktidarın geçmiş söylemini yeren hatırlatılma yapılmıştır.

“**Soma Holding AKP’nin yakını çıktı**” başlıklı haberde “facianın gerçekleştiği madenin işletmecisi olan Soma Holding’in AKP ile ‘çok yakın bağlar içinde’ olduğu, işletmenin Genel Müdürü Ramazan Doğru’nun eşi Melike Doğru’nun 30 Mart yerel seçimlerinde AKP’den Belediye Meclis üyesi adayı olarak seçildiği ve Manisa Büyükşehir Belediyesi’nde AKP’yi temsil ettiği, Doğru ailesi aracılığıyla ‘oldukça şaibeli’ bir şekilde yapılan kültür merkezinin tabelasında hem Soma Belediyesi’nin hem de Soma Holding’in logolarının bulunduğu ve belediyeye ait ‘yeşil alan olarak geçen’ bölgede yapılan kültür merkezinin adını Melike Doğru’dan aldığı, işletmenin çıkardığı kömürlerin belediye tarafından Soma’da seçimler öncesinde dağıtıldığı, üzerinde ‘satılmaz’ yazan bu kömür torbalarının ‘AKP’nin seçim çalışmalarında’ kullanılmak üzere Türkiye’ye de dağıtıldığı ve Ramazan Doğru’nun Soma’da Özel Vefa Hastanesi’ni (satın) almak için girişimlerde bulunduğu iddia edildiği” şeklindeki, işletme ve iktidar partisi arasındaki ilişkiyi önceleyen bilgiler, sendika.org isimli internet sitesi kaynak gösterilerek aktarılmıştır.

14 Mayıs tarihinde yayınlanan “**EMEP: Katliamın nedeni, patronların sömürü tutkusu**” başlıklı haberde “faciaya dair Emek Partisi (EMEP) tarafından yapılan yazılı açıklamada yer alan, hükümet ve devlet yetkililerinin iddia ettiği gibi Soma’da yaşanan olayın bir iş kazası olarak nitelendirilemeyeceği, ortada bir kaza ya da kader değil ‘düpedüz katliam’ olduğu, 12 yıllık ‘AKP iktidarı’ döneminde iş cinayetlerinde 14 bini aşkın işçinin yaşamını yitirdiği, Soma Katliamı’nın bu iş cinayetlerinin zirvesi olduğu, bütün bu cinayetlerin sebebinin ‘AKP iktidarı’ ve (1980 sonrası liberalleşme dönemi kastedilerek) ‘daha önceki iktidarlar’ tarafından uygulanan ‘neo-liberal politikalar’, özelleştirme, taşeronlaştırma, daha az işçiye daha çok iş yaptırma ve performans arttırılması diyerek sömürüyü katmerleştirme politikaları olduğu ve işletmede sık sık madenci ölümleri yaşanması nedeniyle TBMM’ye 20 gün önce CHP, MHP ve BDP milletvekilleri tarafından verilen araştırma komisyonu kurulması önerisinin ‘AKP milletvekillerinin’ oyları ile ret edilmiş olduğu” şeklindeki; iktidar partisnin ve 1980 askeri darbesi sonrasında liberal ekonomik politikalar uygulamış bütün iktidarların faciadaki rolünü ve katkısını önceleyen ifadeler sunulmuştur. Haber metnindeki bu olumsuz önceleme, haberin devamında dönemin EMEP Genel Başkanı Selma Gürkan’ın, “üç gün ulusal yas ilan

etmenin AKP hükümetinin ‘cinayeteki payını’ hafifletmeyeceği, hükümetin ‘cinayeteki sorumluluğunu’ kabul etmesi ve bunun gerektirdiği adımları atması gerektiği ve Başta Enerji (Yıldız) ve Çalışma (Çelik) Bakanları olmak üzere sorumluluğu bulunan yöneticilerin istifa etmesi gerektiği” şeklindeki açıklamaları aktarılarak sürdürülmüştür.

“**Hayır diyenler şimdi tekrar düşünsünler**” başlıklı haberde dönemin HDP Grup Başkanvekili İdris Baluken’in mecliste düzenlediği basın toplantısında söylediği, “MHP’nin iki hafta, CHP ve BDP’nin ise 20 gün önce Soma’daki maden ocaklarında meydana gelen iş kazalarının sebeplerinin araştırılmasını istediği, mecliste araştırma komisyonu kurulması için verdiği önergelerin ‘AKP tarafından’ reddedildiği, önemli olanın iktidarın buradaki tutumu olduğu, maden kazaları ve iş cinayetleri konusunda iktidar partisinin ‘üzerine düşen sorumluluğu’ yerine getirmediği için ‘vahim bir tablo’ ile karşı karşıya kalındığı ve Türkiye halkına karşı bu hesabın verilmesi gerektiği” şeklindeki ifadelerin yanında, “konu iş ve işçi güvenliği, emeğin hakkı olunca HDP ve BDP’nin ilkesel tutumunun ‘belli olduğu”” şeklindeki, iktidar partisini yermenin yanında kendi partisini destekleyen açıklamaları da yer bulmuştur.

“**HDP bir haftalık yas ilan etti**” başlıklı haberde “HDP’nin Soma’daki ‘maden katliamı’ nedeniyle teşkilatlarına ve belediyelerine gönderdiği yazıyla bir haftalık yas ilan ettiği ve bu süre içerisinde tüm müzikli programların iptal edilmesini istediği” belirtilmiştir. Haberin devamında “maden kazasında yaralı kurtulan ve tedavisi Devlet Hastanesi’nde devam eden maden işçilerini ziyaret eden dönemin HDP Eşbaşkanı Sebahat Tuncel’in, Ocak ayında denetlendiğini bildikleri bir maden ocağında bu tür bir olay nasıl olabildiği, Çalışma Bakanı (Çelik’in) burada olması gerekirken, Enerji Bakanı (Yıldız’ın) açıklamalarda bulunduğu ve hükümeti ‘göreve çağırdığı”” şeklindeki açıklamaları aktarılmıştır.

“**Ankara’da üniversiteler Soma için ayakta**” başlıklı haberin giriş paragrafında, “Ankara’da bütün üniversitelerde boykot ve iş bırakma (eylemlerinin) gerçekleştiği, öğrencilerin sabah saatlerinden itibaren başlattığı boykota, akademisyenlerin ve çalışanların da grevle destek verdikleri” belirtilmiştir. Haberin devamında bu destek gazete tarafından “öğrencilerin, hocaların ve işçilerin boykot ve grevle ‘tek yumruk oldukları”” benzetmesiyle ifade edilmiştir. Haberde “Fizik (bölümü) önünde toplanan kalabalığın Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanlığı’na yürümek istediği, (kampüsün) A1 Kapısı’na gelindiğinde kendilerine ‘tek şerit kapatarak yürüyebileceklerini’ söyleyen polisin, daha sonra ‘sözünden cayarak’ dağılın anonsu yapmaya başladığı ve ardından biber gazı ve tazyikli suyla ‘saldırıya başladı”” şeklindeki ifadelerle; polisin tavrına karşı olumsuz tutum takınılmakla kalınmayıp, haberdeki eylemleri “sözünden caymak, saldırmak” fiilleri ile kurgulanarak tümüyle olumsuzlanmıştır.

“Penguen medyası kafasını toprağa gömdü” başlıklı yoruma dayalı haberin başlığı ile; “Penguen medyası” ifadesiyle 2013 Gezi Parkı eylemleri sırasında hükümetin tepkisinden çekinerek yaşanan toplumsal reaksiyona ve polis şiddetine içeriklerinde yer vermeyerek penguen belgeseli ve diğer başka programlar yayınlayan ana akım medya kastedilmiş, “kafasını kuma gömmek” metaforuyla da yine haber aktörlerinin yaşanan olayı korku duygusuyla görmezden gelmeye çalıştıkları ifade edilmiştir. Haberin alt başlığında “ekran başında ne olduğunu öğrenebilmek için bekleyen milyonlar arasından kiminin sosyal medyayı taradığı, kiminin de internetten sağlıklı bir bilgi alabilmenin peşinde olduğu” ifadesiyle olay hakkında bilgi sahibi olmak isteyenler “milyonlar” ifadesiyle genellenmiş, televizyon kanallarının “yine sus pus olduğu” ifadesiyle de ana akım medyanın bir bilgi edinme seçeneği olarak görülmediği vurgulanmıştır. Alt başlığın devamında “Soma’dan atılan sosyal medya mesajlarından ulaşılmaya çalışan sağlıklı bilginin yanında ‘Hayat Televizyonu, IMC TV, Halk TV’ gibi birkaç kanal olduğu” bilgisiyle de sol ve ulusal sol çizgideki medyanın facia sürecindeki rolü olumlanmıştır. Haber metninde “Penguen medyası görev başında” ara başlığı ile “Enerji Bakanı Yıldız ‘kaç ölüm’ derse rakamın o olduğu, ‘kaç kişi içerde’ derse bir fazla söylenmediği, Manisa Belediye Başkanı Cengiz Ergün’ün 157 kişinin hayatını kaybettiğine dair açıklamasının ilk önce haber bültenlerinin alt yazısında yer bulduğu, sonrasında ‘ne olduysa’ birden bire o rakamın yok olduğu” vurgulanmış, “bir tarafta gerçekler dile getirilmek istenirken diğer tarafta kamera karşısında ‘kulağa fısıldanan’ ya da ‘uzaktan işaretle belirtilen’ sayı vermeme baskısı” ifadesiyle; ana akım medyanın siyasal baskı altında olduğu şeklinde örtük bir anlam üretimi gerçekleştirilmiştir. Haberin devamında “Alternatif medyadan yayıncılık dersi” ara başlığı ile “Gezi’den (hükmet karşıtı protestolar) tanındığı, Roboski’den (köylülerin terörist zannedilerek bombalanması) ve Reyhanlı’dan (terörist saldırılar) bilinen Hayat Televizyonu, IMC TV, Halk TV gibi birkaç kanalın mikrofonlarını işçiye, işçi yakınına, vekile ve sendikacıya uzattıkları hem bilgi verildiği hem de neden böyle olduğunun sorulduğu” ifadeleriyle sol ve ulusal sol basının haberdeki olumlu rolü devam ettirilmiştir. “Devlet yemekte” şeklindeki alaycı üsluplu ara başlık ile, “Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç’ın sorumlu olduğu kamu yayıncılığı kuruluşu TRT 1 televizyonunda ‘Eline Sağlık’ isimli yemek programında ‘Kel simit tiridi’ yemeğinin tarifi verildiği, Anadolu Ajansı’nın ise yüzlerce işçinin hayatını kaybettiği ve yüzlerce işçinin de ocakta mahsur kaldığı maden katliamına ilişkin sosyal medyada ‘Soma Kömür İşletmeleri’nde alınan en yüksek ve sürekli denetimde olan tedbirlere rağmen yaşanan kazaya anında müdahale gerçekleştirildiği” şeklinde bir mesaj paylaştığı” belirtilmiş, kamu yayıncılığı kuruluşlarının facia karşısında göstermiş oldukları bu tutum gazete tarafından “İnsan gerçekten hayret ediyor!” ifadesiyle tanımlanmıştır.

“'Bunlar olağan şeyler' dedi, 19. yüzyıldan örnek verdi!'” başlıklı haberde “Başbakan Erdoğan'ın maden ocağının girişinde bir süre incelemede bulunduktan sonra, buradan ayrılırken bazı vatandaşların (kendisine) tepki gösterdiği, iki yakınını maden ocağında kaybeden Ramazan İlteriş adlı kişinin Başbakan Erdoğan ile görüşmek istediği, araya giren korumaların İlteriş'i Başbakan ile görüştürmediği, İlteriş'in bağırarak tepki göstermesi üzerine araya giren Enerji Bakanı Yıldız'ın İlteriş'i sakinleştirmeye çalıştığı, İlteriş'in tepkisinin devam etmesi ve kameraların ‘çekim yapıyor olması’ üzerine Yıldız'ın, ‘Biz kameralar önünde konuşamıyoruz, gel bir kenarda derdini dinleyeyim’ diyerek İlteriş'i kenara çektiği ve derdini dinlediği” şeklindeki ayrıntılar okuyuculara sunulmuştur. Haberin devamında Başbakan Erdoğan'ın maden ocağındaki patlamaya ilişkin Soma Belediyesi'nde yaptığı basın açıklamasından, “ilk belirlemelere göre 238 işçiyi ‘hakka uğurladıkları’, 80 işçiyi de yaralı olarak kurtardıkları, tahammülü son derece meşakkatli bir süreçten geçtikleri, ekmek parası için alın teri döken emekçi kardeşlerini kaybetmenin ‘yürek parçalayıcı hüznünü’ taşıdıkları, kamuoyunun ‘hızlı ama doğru’ bilgilendirilmesini sağlayan basın mensubu arkadaşlarına ve kuruluşlara şahsı ve milleti adına teşekkür ettiği, kaza haberini duyar duymaz tüm imkanlarını hızlı şekilde seferber ettikleri ve ‘fırsatçılara’ daha da dikkatli olunmasını rica ettiği” şeklindeki ifadeleri sunulmuştur. “19. Yüzyıldan örnekler verdi!” şeklindeki ünlem işareti ile belirginleştirilmiş ara başlık ile Erdoğan'ın, “İngiltere’de 1862’de (Hartley) 204 kişinin, 1866’da (Oaks) 361 kişinin, 1894’te (Albion) 290 kişinin, Fransa’da 1906’da (Courrières), dünya tarihinin en ölümlü ikinci kazası olarak 1099 kişinin, daha yakın dönemlerde 1914’te Japonya’da (Yübari) 687 kişinin, 1942’de Çin’de (Benxiu) 1549 kişinin, yine Çin’de 1960’da (Laobaidong) 684 kişinin, Japonya’da 1963’te (Mitsui Miike) 458 kişinin ve Hindistan’da 1975’te (Chasnala) 375 kişinin hayatını kaybettiği ve bu ocakların bu noktada bu tür kazaların ‘sürekli olan şeyler’ oldukları” şeklindeki sözleri aktarılmış, kendisinin “Bakın Amerika. Teknolojisiyle her şeyiyle. 1907’de (Monongah) 361 (ölü)” ifadesi de tek cümlelik paragraf olarak yer bulmuştur. “Bunlar olağan şeylerdir” ara başlığı ile Erdoğan'ın, “bunların (kazalar) olağan şeyler olduğu, literatürde iş kazası denilen bir olayın var olduğu, bunun ‘yapısında, fitratında’ bunların olduğu, ‘hiç kaza olmayacak’ diye bir şey olmadığı ve kontrollerle bu (maden ocağının) gerçekten gerek işçi sağlığı gerek işçi güvenliği açısından ‘iyi noktada’ kömür ocaklarından birisi olarak değerlendirmesinin yapıldığı” şeklindeki ifadeleri yer bulmuştur. Haber metninin sonunda, ‘Erdoğan'ın belediye binasından çıkışı sonrası halkın ‘Hükümet istifa’, ‘Katil Başbakan’ sloganlarıyla protestoda bulunduğu ve gözaltına alınanların olduğu” bilgisi okuyucularla paylaşılmıştır.

“Soma'da protesto edilen Erdoğan süpermarkete sığındı” başlıklı haberin giriş paragrafında “Başbakan Erdoğan'a, Soma Belediyesi çıkışında halkın ‘tepki gösterdiği’, vatandaşların ‘Hükümet istifa’, ‘Katil Başbakan’ şeklinde slogan attıkları, gözaltılar yaşandığı ve halkın Soma Devlet Hastanesi'ne yönelen Erdoğan'ın arkasından ‘yürüyüşe geçtiği’” vurgulanmıştır. Haberin devamında “Erdoğan'ın Belediye çıkışında kendisini bekleyen vatandaşlara seslendiği, yaklaşık 100 metre uzaklıkta bir gencin ‘protesto sloganları’ attığının duyulduğu, Erdoğan'ın korumaları bu gence müdahale edip gözaltına alırken bunu gören başka bir gencin de polisler tepki gösterince, belediyeye yaklaşık 200 metre uzaklıktaki grubun da ‘protestolara katıldığı’, polisin ‘sert tepkisine’ bazı vatandaşlar ‘tepki gösterince’ olayın boyutunun büyüdüğü, bu sırada konuşmasını bitirip aracına binen Başbakan Erdoğan'ın protestocuların bulunduğu yerde durup aracından indiği, bu sırada ‘Başbakan istifa’ diye bağırانlar olduğu, bunun üzerine yakın korumalarıyla Özel Harekât polislerinin protestoculara ve olayları görüntüleyen gazetecilere ‘müdahale ederek tartakladıkları’ ve Erdoğan'ın bu sırada süpermarkete ‘sığınıp’ bir süre bekledikten sonra ayrıldığı” şeklindeki detaylar aktarılmıştır. Haberin sonunda “Madenci yakınıni azarladı” fotoğraf yazısıyla Erdoğan'ın kalabalık içerisinde öfkeli bir yüz ifadesi ve el hareketleriyle bir kişiyle konuşurken, “Plakası söküldü” fotoğraf alt yazısıyla da arbeye esnasında kol kola girerek koruma kalkanı oluşturmuş üniformalı polislerin aracında Erdoğan'ın ve yine üniformalı bir polis memuru tarafından Erdoğan'ın makam otomobilinden sökülmüş olan “0002” numaralı plakanın sarı renkli daire içerisine alınmış fotoğrafları servis edilmiştir.

“Başbakanlık Müşaviri madenci yakınıni tekmeledi” başlıklı tek paragraflık kısa haberde “maden katliamı sonrası Soma Belediyesi önünde açıklama yapan Başbakan Erdoğan'ın vatandaşlar tarafından ‘protesto edildiği’, Erdoğan süpermarkete sığınırken halkın tepkisinin dinmediği, güvenlik kuvvetlerinin arasında kalan bir Somalının Başbakanlık Müşaviri Yusuf Yerkel'in ‘tekmelerine maruz kaldığı’ ve Yerkel'in bu görüntüsünün sosyal medyada ‘büyük tepki çektiği’” vurgulanmıştır. Haber metni Yerkel'in, yerde yatan kişiyi tekmelerken ve Başbakan Erdoğan ve Enerji bakanı Yıldız'ın arkasında yürürken gösteren yan yana iki fotoğrafı ile desteklenmiştir.

Soma Devlet Hastanesi'nin ve facianın yaşandığı maden ocağının önünden izlenimler ve kısa röportajların aktarıldığı **“Soma'da en kara gün”** başlıklı haberde, “Başbakan için rehin tutuldular” şeklindeki itham edici ara başlık ile, “facianın yaşandığı madenin önünde bekleyen bir annenin Başbakan'ın gelmesine yakın tepki göstererek ‘Gelsin de benim oğlumu çıkarsın göçük altından’ dediği, bir başkasının ‘Bunu o gelince de söyle’ der demez gözaltına alındığı ve madenin lambahanesine (maden işçilerinin kullandığı ocak fenerlerinin teslim, tamir

ve bakımının yapıldığı yer) götürülerek işçi temsilcileri odasında ‘sorgulandığı’ ve bu duruma tepki gösterenlerin Başbakan gidene kadar ‘rehin tutuldukları’” şeklindeki yorumlar paylaşılmıştır. Haberin sonunda “akşam saatlerinde devlet hastanesinin önünde büyük bir kalabalık toplandığı, kiminin ‘zafer işareti’ (baş, yüzük ve serçe parmaklarının kapatılıp, işaret ve orta parmağın “V” şeklinde açılması şeklindeki el hareketi, dünyada ve Türkiye’de sol ideoloji tarafından benimsenmiştir) kiminin de ‘kurt işareti’ (orta ve yüzük parmaklarının başparmak üzerine kapatılarak, işaret ve serçe parmaklarının havaya kaldırılması şeklindeki el hareketi, Türkiye’de milliyetçi sağ ideoloji tarafından benimsenmiştir) yaptığı ama ‘Hükümet istifa’ ve ‘Tayyip Soma’ya hesap verecek’in aynı sloganlar olduğu”, gazetenin bu durumun “Gezi Parkı eylemlerini andırdığı” şeklindeki benzetmesiyle birlikte sunularak, bölgedeki izlenimler önceki yıl yaşanan iktidar karşıtı eylemler üzerinden tanımlanarak değerlendirilmiştir.

“**Dünü bırak Erdoğan, bugüne bak!**” şeklindeki olumsuzlayıcı ve yargılayıcı üsluplu başlıklı haberde “Başbakan Erdoğan’ın Soma’da yaşanan iş cinayetini ‘olağan bir durum’ olarak göstermek için İngiltere’de 1800’lü yıllarda yaşanan maden kazalarını örnek gösterdiği, ancak ‘güncel istatistiklere’ göre Soma’da bir günde ölen işçi sayısının İngiltere’nin de (Galler, İskoçya ve İrlanda ile birlikte) içinde yer aldığı Birleşik Krallık’ta bir yılda ‘tüm sektörlerde’ iş kazalarında ölen işçi sayısından fazla olduğu, son 15 yılda Birleşik Krallık’ta maden kazalarında ölen işçi sayısından daha çok işçinin Türkiye’de bir günde yaşamını yitirdiği ve 2011 yılında Birleşik Krallık’ta 16 işçi maden kazalarında yaşamını yitirirken, bu sayının aynı yıl Türkiye’de 117 olduğu” şeklindeki karşılaştırma yoluyla Erdoğan’ın söylemini olumsuzlayan bilgiler, Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) verilerine dayandırılarak okuyuculara sunulmuştur.

“Facia yaşandığı andan itibaren açıklama yapmaması dikkat çekmiş olan, ilk açıklamayı faciadan 27 saat sonra yapan, kendisinin facianın yaşandığı bölgeye gidememe durumunu ‘biraz kişisel bir olay, sağlıkla ilgili bir mesele’ olarak açıklayan” Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik’in, facia ile ilgili düzenlediği basın toplantısından satır başlarından oluşan haber metni, “**'Firari' Çalışma Bakanı ortaya çıktı**” şeklindeki haber karakterinin faciadan sonra ortaya çıkmamış olmasını ve bu durum için ortaya sunmuş olduğu mazereti olumsuzlayan, nispeten alaycı başlıkla verilmiştir.

“**Plaza çalışanlarından Soma Holding önünde protesto**” başlıklı haberde “Plaza Eylem Platformu üyelerinin, facianın meydana geldiği madenin işletmecisinin Levent Lale Sokak’ta bulunan bürosu önünde eylem yaptığı, plaza çalışanlarının yanı sıra ‘lise ve üniversite öğrencilerinin’ de yoğun katıldığı eylemde ‘Katil devlet hesap verecek’ ve ‘Soma işçisi yalnız

değildir' sloganlarının yankı bulduğu, barikatı aşmaya ve şirket yetkilileriyle görüşmeye çalışan eylemcilere polisin izin vermemesi üzerine kısa süre arbeye yaşandığı" şeklindeki bilgilerin yanında; "eylemde basın mensuplarına sarı basın kartı bulundurma 'zorunluluğu' olduğunun söylendiği, Kanal Türk, Fox, CNN gibi 'hükümet yanlısı medya gruplarının' içeriye alındığı, diğer gazetecilerin ancak 'gösterdikleri tepki ve ısrar sonucu' içeriye girebildikleri" bilgisi okuyuculara sunulmuştur.

"Antep'te Soma tepkisi; 'İşçi ölümlerinden AKP sorumludur'" başlıklı haberde "maden katliamının Gaziantep'te 'AKP önüne' bırakılan üzerinde 'İşçi ölümlerinden AKP sorumludur' yazısı olan siyah çelenk ile protesto edildiği, binlerce kişinin Yeşilsu Parkı'nda toplanarak 'AKP önüne kadar' (Partinin hangi binası olduğu haberde belirtilmemiştir) yürüyüş gerçekleştirdiği ve AKP binasının Çevik kuvvet polisleri ile korumaya alındığı" şeklindeki; iktidar partisine duyulan toplumsal tepkiyi haberin ön planına çıkaran bilgiler sunulmuştur. Haberin devamında iktidar partisine takınılan olumsuz tutum, dönemin KESK Dönem Sözcüsü Ali Ersönmez'in, "AKP hükümeti döneminde iş cinayetlerinin sayının arttığı, yaşanan iş cinayetlerinin nedeninin artan taşeronlaştırma ve özelleştirme olduğu ve Soma ile ilgili daha önce muhalefet partileri tarafından yapılan uyarıların AKP hükümeti tarafından 'dikkate alınmadığı'" şeklindeki açıklamalarıyla devam ettirilmiştir.

15 Mayıs tarihinde yayınlanan **"Bu acıların hesabını verin!"** başlıklı haberde "hastane morguna bile çevik kuvvet polisleri 'yığın' hükümet yetkililerinin, katliamı 'gizlemek' için 'ellerinden geleni' yaptıkları, madenden çıkarılan ölü bedenlere (yaşıyormuş izlenimi vermek için) oksijen maskesi taktıkları, facia ile ilgili hükümet adına tüm açıklamaları katliamın sorumlusu şirketin maden ocağını 'övgülerle' açan yapan Enerji Bakanı Yıldız'ın yaptığı ve madende 15 yaşındaki çocukların, sigortasız ve kayıtsız işçilerin çalıştırıldığı" şeklindeki; faciada ve sonrasında yaşananlarda iktidarın rolünü önceleyen bilgilere yer verilmiştir.

Gazetenin muhabirlerinin ilçede edindikleri izlenimleri içeren **"Ocağına ölüm düştü Soma'nın"** başlıklı haberde "Cumhuriyet tarihinin en fazla işçi ölümünü yaşayan Soma'da madenci anıtının bulunduğu meydanın etrafında toplanmış olan Somalıların 'Katil Erdoğan' diye sloganlar attıkları ve bu eylemlerde 'çeşitli siyasi sembollerin' iç içe geçtiğini söylemenin mümkün olduğu" yorumuyla; Erdoğan ve iktidar partisine karşı söylem yoluyla ideolojik üretim gerçekleştirilmiştir. Haberin devamında "muhabirlerin maden ocağı önünde bulundukları süre içinde yaşanan, dönemin Sağlık Bakanı Mehmet Müezzinoğlu'nun madene ziyarette bulunduğu, Müezzinoğlu'nun asker ve polislerin oluşturduğu bir koridorun içinden madene gitse de karşılaştığı 'tepkiler sebebiyle' başını kaldırıp kitleye dahi bakmadığı, bunun üzerine 'yüzünü kaldır, yüzümüze bak' diye tepki gösterenler olduğu, ocak ağzında toplam 5

dakika bile kalamayan Bakan Müezzinoğlu'nun geldiği gibi 'başı önde' güvenlik koridoru arasında kaza yerini terk ettiği sırada bir işçi yakınının 'Tavuk kümesinden çıkmıyorsun. İşçilerin mezarı burası. Başını kaldır yüzümüze bak' diye bağırdığı" şeklindeki, iktidar aktörü haber karakterine yönelik öfkeyi önceleyen izlenimler yer almıştır.

"Erdoğan, Soma'da genç kadını yumrukladı!" başlıklı haberin giriş paragrafında "facianın yaşandığı ilçeyi ziyareti sırasında protestoyla karşılaşan ve bir süpermarkete giren Başbakan Erdoğan'ın burada biri erkek biri kadın 'iki kişiyi yumrukladığına' dair görüntülerin ortaya çıktığı" belirtilmiş, "iki Somali esnaf kadının ifadesine dayanılarak, Erdoğan'ın halkın tepkisi sonrası girdiği bir markette, kendisine 'Babamın katilinin burada ne işi var' diyen 15-16 yaşındaki bir kız çocuğunu 'yumrukladığına' tanık oldukları" bilgisi aktarılmıştır. Haberin devamında isimlerini vermek istemedikleri belirtilen kadınlardan, üniversitede öğrenci olduğunu ve devlet görevlisi olan nişanlısının "başına geleceklerden" endişe ettiği için adını vermek istemediğini belirten G.K. adlı genç kadının, "başbakana yoğun bir tepki olduğu, Erdoğan, korumalar ve polislerin arbede esnasında kendilerinin bulunduğu yere doğru yöneldikleri, bunun üzerine babası ve aynı işyerinde çalıştığı bayanla (yumruk olayının yaşandığı) marketin içine girdikleri, Erdoğan manav reyonunun olduğu yere geldiğinde 15-16 yaşlarında genç bir kızın, 'babamın katilinin burada işi ne' diye bağırdığı, Bunun üzerine Erdoğan'ın kızın 'başını koltuğunun altına alarak yumruklarıyla defalarca vurduğu', market çalışanlarının da olayı gördükleri, o gün ve tüm gece gördüklerinin şokunu atlatamadığı ve nişanlısının ve kendisinin 'başına bir şeyler gelmesinden' korktuğu" şeklindeki ifadeleri kendi ağzından tırnak içerisinde yer verilmiştir. Haberde yer alan iddialar, "olay ile ilgili görüşülmek istenen market çalışanlarının tanık oldukları şeyleri anlatmak istemedikleri, marketin güvenlik kamerası görüntülerinin alınıp alınmadığı sorusuna 'net yanıt vermekten' kaçındıkları ve bazı devlet görevlilerinin, dedektif tipli kişilerin gelerek caddedeki görüntüleri topladıkları" şeklindeki ifadeleriyle desteklenmiştir. Haberin sonunda "Yeni bir görüntü daha ortaya çıktı" ara başlığı ile, "ortaya çıkan başka bir görüntüde Erdoğan'ın bir erkeğe (Taner Kuruca) vurduğunun görüldüğü" bilgisi, olayın videosu ile birlikte okuyuculara servis edilmiştir.

"Cehenneme git Erdoğan!" başlıklı haberde "Soma Katliamı ile ilgili Başbakan Erdoğan'ın 1800'lü yıllardan örnekler vermesi ve (ilçede) protesto edilmesinin yurt dışında da büyük yankı uyandırdığı" vurgulanmış, "Erdoğan'a en sert tepkilerden birini de internet sitesinde 'Cehenneme git Erdoğan' başlığını kullanan Alman Der Spiegel dergisinin verdiği" belirtilmiştir. Haberin devamında, "haberinde maden ocağının önünde yakınlarından haber bekleyenlerin hikayesinin anlattığı belirtilen derginin Erdoğan'ı felaketi hafife almakla suçladığı", bunun yanında İngiliz basınından The Guardian gazetesinin "Başbakan Erdoğan'ın

Soma'da 'katil' ve 'hırsız' sloganlarıyla karşılandığına ve (facianın meydana geldiği) madenin işletmecilerinin iktidar partisi ile bağlantısı olduğuna dikkat çektiği", Financial Times gazetesinin "Başbakan'ın kızgın halk tarafından yuhalandığı ve ana muhalefet partisi CHP'nin Soma'daki madenlerde güvenli çalışma sorunlarıyla ilgili verdiği önerenin reddedildiği", "Soma'daki katliam için"iki tam sayfa ayıran" The Times'ın "Erdoğan'ın (kendisine yönelen eleştirilere karşı) 'savunmacı bir tavır' takındığı ve trajedinin boyutunun Erdoğan'ın uzlaşmaz siyasetine duyulan öfkeyi artırabileceği" ve Amerikan The New York Times gazetesinde ise "Soma ve Türkiye'nin her yerinde Başbakan Erdoğan ve AKP'ye karşı protestoların yükseldiği" şeklindeki yorumlar ile; Erdoğan'ın facia ve sonrasında sergilediği tutuma karşı karşı olumsuz tutum dış basın söylemi üzerinden yeniden üretilmiştir.

"Aydın'da Soma Katliamı sonrası toplanan Aydın Emek ve Demokrasi Güçleri ve Adnan Menderes Üniversitesi Öğrenci Dayanışması üyelerinin Sevgi Yolu'nda toplanarak yürüyüş yaptığı" bilgisini aktaran **"Aydın'da emekçiler ve gençler engellere rağmen yürüdü"** başlıklı haberde, başlıktaki "engeller" ifadesiyle; haber metninde "yürüyüş yapan kitlenin Adnan Menderes Bulvarı girişinde 'polis barikatıyla' karşılaştığı, yürüyüşe izin vermeyen polisin barikatının 'kitle tarafından yarılarak' yürüyüşe devam edildiği ve barikatın yıkılmasıyla polisin biber gazı, tazyikli su ve sis bombasıyla 'müdahaleye başladığı'" şeklindeki bilgilerle "polisin ve aldığı önlemlerin" kastedildiği ve olumsuzlandığı görülmüştür.

"İzmir'de Soma protestosuna polis saldırdı" başlıklı haberde "İzmir'de Basmane meydanında toplanarak Konak meydanına doğru yürüyüşe geçen kitlenin 'öfkeli olmasının' dikkat çektiği" vurgulanırken, "Konak meydanına gelen kitleye 'uyarı yapılmadan' polis müdahalesi gerçekleştirildiği, müdahalenin 'sert olduğunun' gözlemlendiği, kitlenin 'kararlılığıyla' dağılma gerçekleşmeden barikata yüklenmesi üzerine polisin kitleyi dağıtmak için 'daha sert' bir müdahalede bulunduğu, ilk müdahalenin ardından kitlenin Borsa Binası önüne toplanarak oturma eylemi yapınca polisin oturma eylemi yapan kitleye müdahale ederek sendikacıları 'darp ettiği', polisin sert müdahalesini kayıt eden Hayat Televizyonu muhabiri Yiğit Ali Mercan'ın 'darp edilerek' gözaltına alındığı ve polisin sıkıdığı gazlardan etkilenen Birleşik Taşımacılık Çalışanları Sendikası Şube Başkanı Bülent Çuhadar'ın hastaneye kaldırıldığı ve polisin eylem boyunca basın emekçilerini görüntü almalarını engellemek için 'hedef göstererek' su sıkıdığı ve darp ettiği" şeklinde; okuyucunun polisin kitleye müdahalesi hakkındaki algısını yönlendirip şekillendiren ifadeler yer verilmiştir.

16 Mayıs tarihinde yayınlanan **"Başbakan, Çin'de 1960'ta niye durdu"** şeklindeki, kendisinin söylemine ironik bir soru yönelten alaycı üsluplu başlıklı haberde, "Başbakan Erdoğan'ın maden faciasıyla ilgili olarak 'bunların olağan şeyler olduğu', 'işin fitratında var

olduğu' şeklindeki sözleriyle halkın 'haklı bir öfkesiyle' karşılaştığı" ifadesiyle; Erdoğan'a karşı gösterilen tepki "halktan geldiği" ifadesiyle genellenmiş, yine bu tepki gazete tarafından "haklı" olarak tanımlanarak doğallaştırılmış ve olumlanmıştır. Haberin devamında "Başbakanın tespitini kanıtlamak için İngiltere'den Fransa'dan ve Çin'den 1860'lı yıllardan yani 19. Yüzyıldan maden kazaları örnekleri veriyor iken, örnekleri 1960'a kadar getirip bıraktığı" vurgulanmış, sonrasında "Dünya fitrata değil bilime sarıldı" ara başlığı ile bu ülkelerin o dönemden itibaren madencilik konusunda aldığı önlemler ve hazırladığı kanunlardan çeşitli örnekler verilerek, Erdoğan'ın söylemine karşı olumsuz tutum sürdürülmüştür. Haberin sonunda "O ayrıcalıklı şirket ceza almaz" şeklindeki kesin yargı içeren ara başlık ile, "(facianın meydana geldiği maden ocağını işleten) Soma Holding'in AKP'ye 'oldukça yakın' olduğu, Enerji Bakanı Yıldız'ın (faciadan) 9 ay önce ziyaret edip ramazan ayının ilk iftarını açtığı ocak olduğu, çok olumlu gözükken bu tablonun arkasında yakın siyasi ilişkilerin var olduğu, şirketin işçilerini Manisa'da Başbakan Erdoğan'ın mitingine 'büyük bir yaptırımla' götürdüğü ve bu yaptırımın (bilginin kaynağının CHP Manisa Milletvekili Özgür Özel olduğu belirtilerek) mitingden bir gün önce işçilerin yemek fişlerinin toplanması ve ertesi gün miting alanı çıkışında fişlerin geri dağıtılması olduğu" açıklanmış, bu durum gazete tarafından "Başbakana selam çakmadıysan ya yemeksiz kalırsın ya da işinden olursun!" sözleriyle yorumlanmıştır. Gazete bu verilere dayanarak, söz konusu ilişkilere, hükümetin şirkete yönelik "kefilliğine" ve de patronun "rahatlığına" bakılarak yaptığı "Soma Holdinge ceza çıkmaz!" tespiti ile haber metnini sonlandırmıştır.

"AKP Sözcüsü Hüseyin Çelik, suçu örtbas etmeye çalıştı" şeklindeki itham edici üsluplu başlıklı haberin alt başlığında, "faciaya ilişkin açıklama yapan dönemin AKP Genel Başkan Yardımcısı ve Parti Sözcüsü Hüseyin Çelik'in, 'Şoförlerle ilgili bir önerge verilse, reddetsek ve iki TIR çarpışıp bir sürü insanı öldürse suçlu biz mi olacağız?' diyerek hükümeti facianın sorumluluğundan 'aklama telaşı' içinde açıklama yaptığı" vurgulanmıştır. Haber metninde "gündeme ilişkin açıklamalarda bulunan Çelik'in, (ilçede yaşanan arbede ile ilgili olarak) Başbakan'ın vatandaşı tokatlamasının 'gerçek olmadığı', Başbakanlık Müşaviri Yusuf Yerkel'in bir vatandaşı yerde tekmelerken görüntüleri için bir tek fotoğraf karesinden yola çıkarak 'bütün gerçeği saptamanın' mümkün olmadığı, Yerkel'in yerde tekmelediği kimsenin kendisine 'saldırdığı', kendisini 'yaraladığı' ve 7 günlük rapor aldığına dair açıklama yaptığı şeklindeki sözleri aktarılmış, paragrafın sonunda Çelik'in Yerkel'in sağlık raporu hakkındaki sözlerinin sosyal medyada 'tepki topladığı'" belirtilerek; kendisinin söylemine duyulan inançsızlık belirginleştirilmiştir. "Hükümetten başka herkes suçlu" şeklindeki alaycı üsluplu ara başlık ile, "Başbakan'ın Soma'ya gittiğinde iş riskine değindiğini hatırlatan Çelik'in suçlunun

kim olduğunu açıklamak yerine ‘mesleğin kaderinde’ bunların olabileceğine benzer açıklamalar yaptığı” belirtilmiş, kendisinin okuyuculara “sorumluluğu hükümetten başka herkese atan açıklamalar” olarak tanıtılan “Madencilik inşaat ve kimya sektörünün en çok iş kazası olan meslekler olduğu ve Başbakan’ın iş riskine temas etmesinden dolayı bunu abartıp Başbakan’ın bu işi ‘hafif gördüğü’, insanların acılarını ‘görmezlikten geldiği’ yönünden anlamının doğruyla bağdaşamayacağı” şeklindeki sözleri vurgulanmıştır.

“Faciayı AKP’li savcı savuşturacak!” başlıklı haberin alt başlığında, “meydana gelen faciayı araştıran savcılardan Ömer Türken’in ‘AKP’li olduğunun’ ortaya çıktığı” vurgulanmış, haber metninde “Bilecikli olan Ömer Türken’in uzun süre İstanbul’da avukatlık yaptığı ve İstanbul Bilecikliler Derneği Başkanlığı görevini yürüttüğü, 2009 yılında AKP Bilecik il kongresinde ‘başkan adayı’ olduğu ancak seçimi 28 oy farkla kaybettiği, 2010 yılında ‘başkanının AKP’li olduğu’ Bilecik Belediyesi’nde avukat olarak göreve başladığı, 2 yıl kadar belediye avukatlığı görevini yürüttüğü sonra ve girdiği savcılık sınavlarını kazanarak 2012 yılında Soma Cumhuriyet Savcılığına atandığı” belirtiltilerek, haber karakterinin ideolojik tercih ve bağlantıları öncelenmiştir.

“Başbakanın vurduğu genç: Özür bekliyorum” başlıklı haberde “Soma’da Başbakan Erdoğan’ın ‘tokadına’ ve korumalarının ‘dayağına’ maruz kalan maden işçisi Taner Kurucan’ın; alışveriş yapmak üzere markete gittiği, marketin içine alışveriş yapmak için girdiği esnada ‘Başbakan geliyor’ diye bir ses duyduğu, niyetinin sadece sayın Başbakan’ı uzaktan görmek olduğu, kalabalığın arasındaki ‘provokatörlerin’ Soma halkının acısını ‘deşerek’ sayın Başbakan’a yönelik ‘saldırıya’ meylettirdiği, sayın Başbakanın korumalarının sayın Başbakan’ı alarak marketin içine ‘güvenlik ablukası’ altında korumak istedikleri, kendisinin sayın Başbakan’la yüz yüze kalmasının bir anda olduğu, sayın Başbakan’ın o esnada dışarıda yaşamış olduğu ‘öfkeden’ ve üzerindeki o istem dışı hareketlerden dolayı bir çıkış yaparak, orada ‘bir tokat mahiyetinde bir dokunuşu’ olduğu, kendisini geriye doğru attığında korumaların ‘gerisini getirdiği’, kendisinin sayın Başbakan’a karşı hiçbir eyleminin olmadığı, ne eylemci ne de gösterici olduğu, kendisinin de gerçekten çok büyük acıları olduğu çünkü yüzlerce arkadaşını kaybettiği, olayın ertesi günü markete giderek, kimsenin görmesini istemediği için ellerinde böyle bir görüntü varsa silinmesini rica ettiği, yaşadığı olay nedeniyle kolunda ve boynunda darp izleri olduğu, olay sebebiyle çok mağdur olduğu ve sadece sayın Başbakan’dan ‘anlayacağını umarak’ bir özür beklediği” şeklindeki ifadeleri, kendi ağzından tırnak içerisinde sunulmuştur. Haber metni, Kurucan’ın gömleği ve tişörtünü sıyrarak olay günü yediği dayak sonucu sağ omzunda meydana gelen hematomu objektife gösterdiği fotoğrafla desteklenmiştir.

“7 gün rapor aldı' denilen Tekmeci Müşavir turp gibi” şeklindeki itham ve alaycılık içeren başlıklı haberin giriş paragrafında, “Soma'da hükümeti protesto eden bir yurttışı tekmeleyen Başbakan Erdoğan'ın Müşavir Yardımcısı Yusuf Yerkel'in söz konusu olayda ‘yaralandığı ve 7 günlük rapor aldığı’ iddia edilse de kendisinin ‘mesaisine başladığı’” belirtilmiştir. Haberin devamında “Müşavir Yerkel'in Eyüp Sultan Camii'nde cuma namazı kılan Başbakan Erdoğan'ın yanında olduğu, Cuma namazının ardından faciada yaşamını yitiren işçiler için kılınan gıyabi cenaze namazına katılan Erdoğan makam aracına binerken yanında bekleyen Yerkel'in, kalabalık içinden yürüyerek kendi aracına geçtiği” izlenimleri paylaşılmıştır.

“Soma halkı yürüdü, polis saldırdı” başlıklı haberde “Soma'da Cengiz Topel Meydanı'nda toplanan kalabalığın, ‘AKP halka hesap verecek’, ‘Hükümet istifa’, ‘Soma şehidine sahip çık’ sloganları atarak Beşyol Kavşağı'ndaki Madenci Heykeli'ne yürüyüşe geçtiği, eyleme çevre evlerdeki balkon ve pencerelerden ‘alkışlarla destek verildiği’, Somalıların yürüyüş güzergahında bulunan Beşyol Kavşağı'nda barikat kuran polisin, gruba dağılmamaları halinde müdahale edeceklerini söylediği, yolun kapatıldığını gören grubun Atatürk Caddesi'ne yönelip Belediye Meydanı'na doğru yürüyüşüne devam ettiği, polisin yol boyunca ‘Somalılar ayrılın, yabancılara müdahale edeceğiz’ şeklinde anons yaptığı, Somalıların bu anonsa ‘tepki gösterdiği ve dağılmadığı’, Somalıların Belediye Meydanı'na girip toplanmaya başladığı sırada polisin biber gazı, plastik mermi ve TOMA'larla su sıkarak ‘saldırdığı’, yaşanan ‘saldırı sonucu’ biri gazeteci 4 kişinin çeşitli yerlerinden yaralandıkları, olaylar sırasında bazı ‘yabancı gazetecilerin’ de TOMA'dan sıkılan suyla ıslandıklarının görüldüğü ve polisin sert müdahalesine olayları gören Somalıların ve madendeki kurtarma çalışmalarından gelen ‘baretli bir işçinin’ de tepki gösterdiği” şeklindeki; eylemcilerin haberdeki rolünü olumlayıp kendilerine çevreden verilen desteği önceleyen, polisin eyleme müdahalesini “saldırı” olarak kurgulayan ifadeler sunulmuştur.

“Soma yürüyüşüne önce polis sonra ülkücüler saldırdı” başlıklı haberde “Adana'da Soma için yürüyüş yapmak isteyen gençlere polisin ‘sert bir şekilde’ müdahale ettiği, AKP hükümetine ‘öfkeli olan’ gençliği ‘durdurmak isteyen’ Emniyet'in eylem öncesi park çevresinde yaptığı GBT (genel bilgi tarama – kimlik kontrolü) kontrolleri sırasında 7 kişiyi gözaltına aldığı, parkı ablukaya alan Çevik Kuvvetin yürüyüşe geçmek isteyen gençlerin önünü keserek müdahalede bulunduğu, bu sırada bir gencin polisler tarafından tekmelendiği, parkın içinde polis saldırısının devam ettiği ve polisin ‘akreplerden’ (Otokar firması tarafından üretilen zırhlı araç) plastik mermiler sıkıldığı, sokak aralarına dağılan gençlerin sayısı azalınca ‘tekbir getirerek’ ellerinde sopalarla dolaşan ‘Ülkücülerin’ görüldüğü, polise taş atılmasını bahane

eden Ülkücü grubun gençlere ‘ellerinde sopalarla saldırdığı’, küfürler savuran ülkücülere bir ailenin ‘tepki gösterdiği’, çevrede bulunan çok sayıda polisin ülkücülere ‘müdahale etmediğinin’ gözlemlendiği ve Ülkücü gruptan gözaltına alınan olmamasının gençler arasında tepkiye yol açtığı” şeklindeki; eylemcileri “gençler”, “gençlik” genellemeleriyle olumlayan, polis müdahalesine ve milliyetçi sağ ideolojiye karşı takınılan olumsuz tutumu yansıtan ifadeler yer almıştır.

“**Soma için, Maden fakültelerini işgal ettiler**” başlıklı haberde “faciayı protesto eden İstanbul Teknik Üniversitesi öğrencisi bir grubun, üniversitenin Ayazağa Kampüsü'nde bulunan Maden Fakültesi'ni işgal ettiği” bildirilmiştir. Haberin devamında ismini vermek istemeyen bir İTÜ öğrencisinin, “Soma'da ölen işçilerin ‘hakkını aramak’ için fakülteyi işgal ettikleri, Soma'daki katliamda ortak olan işletmenin İTÜ'de iki hafta önce seminerler verdiği, işletmenin patronlarının İTÜ'deki Maden Fakültesi Akademik Danışma Kurulu'nda oldukları, ölen 300'e yakın işçinin ‘hesabını sormak’ ve ‘hakkını aramak’ için işgalin süresiz devam edeceği” şeklindeki, haber konusu eylemi olumlayan ifadeleri aktarılmıştır.

“**Savaştepe’de yol kapatan madencilere polis saldırdı**” başlıklı haberde “faciada en fazla kayıpların yaşandığı yerler arasındaki Savaştepe’de yaşayan, madendeki çalışma şartlarının değiştirilmesini isteyen ve yasaların yetersizliğinden yakınan madencilerin, Savaştepe Belediye Başkanlığı önünde oturma eylemi yaptıkları, bir süre sonra yürüyüşe geçen madencilerin önce ilçe sokaklarında ‘haklarımızı istiyoruz’ ve ‘bu şartlar da çalışmak istemiyoruz’ sloganları atarak dolaştıkları ve sonrasında Balıkesir-Soma karayolunu trafiğe kapattıkları, polis ve jandarma ekiplerinin madenciler ile konuşup dağılmaları konusunda uyarıda bulunduğu ve madenciler dağılmayınca gazla ‘çocuk, kadın demeden’ madencilere ‘saldırı yapıp’ gözaltılar yaptığı” şeklindeki, polis müdahalesini kadın ve çocukları hedef alan saldırı olarak tanıtır olumsuzlayan bilgiler okuyucularla paylaşılmıştır.

17 Mayıs tarihinde yayınlanan “**Hükümet sorumluluktan kaçmak istiyor**” başlıklı haberde dönemin HDP Muş Milletvekili Demir Çelik’in, “Başbakan Erdoğan’ın Soma ziyareti sırasında yaşananlar ve Hüseyin Çelik’in açıklamalarına ilişkin gazeteye yaptığı değerlendirmeden, hükümetin her şeyin en iyisini bildiği ve hep sandığı işaret ettiği, muhalefetten gelen öneri ve eleştirilere kapalı olduğu, bunun demokrasi ile bağdaşır bir yanı olmadığı, muhalefetin görülen yanlışlara ilişkin araştırma ve soru önergeleri verdiği, hükümet buna uygun davranmıyor ve önlemini almıyorsa yaşanan riskler ve ölümler dahil ‘sebebinin ve sorumlusunun’ iktidar olduğu ve ‘istifa etmesi’ gereken hükümetin, istifa etmek yerine (gündemi) sulandırarak, zamana yayarak unutulmasını istediği” şeklindeki, faciadan dolayı iktidara yönelik itham ve suçlamalarını içeren ifadeleri kendi ağzından yer bulmuştur.

“‘AKP, sorumluluğu ölmüş müdürü yıkmaya çalışıyor’” başlıklı haberde dönemin CHP Grup Başkanvekili Akif Hamzaçebi’nin yaptığı yazılı açıklamada, “AKP’nin facia ile ilgili meclise verdiği önergesi ile faciadaki sorumluluğu ‘denetimi yapan müfettiş’ ve ‘işletmenin ölmüş olan müdürüne’ yıkarak, kendisini siyasi sorumluluktan kurtarmak istediğini söylediği” belirtilmiştir. Haberin devamında Hamzaçebi’nin, “hükümetin bunun (facianın) hesabını vermesi gerektiği, ‘istifa’ seçeneğinin sorumluların önünde ‘erdemli bir seçenek’ olarak durmakta olduğu, Soma’ya tantanayla, koruma ordusuyla, ‘tekmeci müşaviriyle’ güya acı paylaşmaya gidenlerin, vatandaşın kendisine olan öfkesinin acısını yumrukla ve tokatla ‘vatandaştan çıkardıkları’, Başbakan’ın fiilî saldırısının yetmediği yerde müşavirler tekmeyle işi tamamladıkları, ‘onlara’ göre acı içinde de olursa ‘Sultan’a biat edilmesi’ gerektiği, elleri sevmeye değil ‘dövmeye’ alışkın olanların ‘fıtratında iyilik olmayanların’ acıları paylaşamayacakları, Erdoğan’ın Soma’da neden Cumhurbaşkanı olamayacağını, milletin onu neden seçmeyeceğini, başbakanlığın bile kendisine fazla olduğunu bir kez daha kanıtladığı, bu kazaların 18.yüzyılın Avrupa ülkelerinde olduğunu söyleyerek ülkeyi 200 yıl geriye götüren bir zihniyetin Avrupa Birliği hedefi olamayacağı ve bunların (AKP hükümeti), tarihte yapmış oldukları zulüm ve haksızlıkları ‘kader’ kavramı üzerinden meşrulaştıran Emevi Sultanı Muaviye’den bir farkı olmadığı” şeklindeki, iktidarı hedef alıp olumsuzlayan açıklamalar, kendi ağzından tırnak içerisinde verilmiştir. Özellikle haberin sonunda Hamzaçebi’nin, Erdoğan’ı İslam tarihinin tartışmalı karakterlerinden olan Muaviye bin Ebu Süfyan ile kıyaslamasının vurgulanmış olması dikkat çekicidir.

“Yandaş medyada hükümeti aklama çabası” başlıklı haberde, “hükümeti ‘aklamak’ için kolları sıvayan Star, Yeni Şafak, Takvim, Sabah gibi gazetelerin faciada tek sorumlunun işletmeymiş gibi davrandığı, ne AKP Genel Başkan Yardımcısı Çelik’in ‘skandal açıklamalarının’, ne Başbakan Erdoğan’ın ‘yumruğunun’ ve müşavirin ‘tekmesinin’ ne de Soma halkına yapılan ‘saldırının’ görüldüğü, Yeni Şafak’ın ise ‘şaşırtıcı bir biçimde’ madenler için derhal yasal düzenleme adımı atılması gerektiğini başlıklar halinde sıraladığı, gazetenin ‘Bu Böyle Gitmez’ şeklindeki manşetinin ‘dikkat çekici’ olduğu ve ‘kendinden beklenemeyecek’ bir habere imza attığı” şeklindeki ifadelerle, hükümete yakın medya kuruluşlarının habere konu olan tutumları olumsuzlanmakla kalmayıp, bu çizginin dışına çıkan kuruluş için de alaycı bir üslupla tezat ve çelişki vurgusu yapılmıştır. “Tek hedef patron” ve “Tek sorumlu patron mu?” ara başlıkları ile haberin devamında “Türkiye gazetesinin ‘Facia Şirketi Beklemiş’ başlığını kullanarak yaşam odalarının olmayışına dikkat çektiği ve Alp Gürkan’ın açıklamalarını ‘acı itiraf’ olarak değerlendirdiği, Akşam gazetesinin yaşam odalarının olmayışına dair yapılan açıklamayı manşetine taşıyarak Alp Gürkan’ın ‘Maden

işlemeye devam edecek' açıklamasını eleştirdiği, Star gazetesinin Gürkan'ı suçlu göstermeye 'Soma Pişkini' manşetini atıp 'Yaşam Değil Yalan Odası', 'Ölümcül İtiraf'lar' gibi ara başlıklar kullanarak 'faturayı patrona kestiği' ve Sabah gazetesinin 'Aktör Patron' diyerek, katil ocağın sahibi Gürkan'ın uzun basın toplantısında 'hiç sorumluluk üstlenmediği' ve laf kalabalığıyla 'rol üstüne rol kestiği' ifadelerine yer verdiği" bilgisiyle; bu gazetelerin faciada iktidarın rolünden bahsetmemiş olmalarına duyulan eleştirel tutum, bu gazetelerin söylem unsurları metinlerinden ayıklanıp sergilenerek sürdürülmüştür. Bu tutum; "hükümet yanlısı gazetelerin olayın sorumlusu olarak 'tek başına' işletmeyi gördüğü ancak hükümet yetkililerinin 'sorumlu olmadığını' gösterebilmek için 'epey çaba sarf ettikleri', 'hükümet medyasının' ne zaman bir iş cinayeti olsa bunu 'görmezden geldiği' ve belki de ilk kez bir iş cinayeti sonrasında patronu topa tuttukları, 300'den fazla kişinin hayatını kaybetmesi ve öfkenin 'hükümete yoğunlaşmasının' gazeteleri harekete geçirdiği ve bu öfkenin 'yönünü değiştirmek' için hummalı bir çaba başlatan bu gazetelerin tepkiyi 'tek yöne çekerek' hükümetin üzerindeki 'baskıyı azaltma' görevi edindiği" ifadeleriyle okurların gözünde netleştirilmiştir.

"Bakan Çelik 'yavuz hırsız' gibi" başlıklı haberde Çalışma Bakanı Çelik'in, "medyayı iş güvenliği konusunda facia öncesinde gerekli duyarlılığı göstermeyerek, faciadan sonra 400'den fazla haber yapmakla eleştirdiği ve hükümetin yaptıklarıyla övündüğü" belirtilmiş, "daha dün kiralık işçi, esnek çalışma, taşeronları kadroya almama gibi içerikler taşıyan Taşeronluk Yasa Tasarısı'nı geçirecekleri konusundaki kararlılığını dile getirdiği" hatırlatılan Çelik'in sözleri, gazete tarafından "şarlatanlığı ve edepsizliğiyle suçlu olduğu halde kendisini güçlü ve haklı hissedenden kişiler" (www.atasozlerianlamlari.com, erişim tarihi: 02.01.2017) için kullanılan "Yavuz hırsız ev sahibini bastırır" şeklindeki atasözünü hatırlattığı vurgulanmıştır. Haberin sonunda "Çelik'in bu tutum karşısında, gazetelerinin sayısız iş güvenliği haberleri yaptığı, işçi sağlığı ve iş güvenliği yerine işçiyi çıkararak iş sağlığı ve güvenliği diyenlerin kendileri olduğu, 'Taşeronluğa hayır' eylemlerine 'saldıranın' kimler olduğunu Çelik'e hatırlatmanın da 'anlamsızlaştığı'" şeklindeki suçlayıcı yoruma yer verilmiştir.

"OHAL ilan edilen Soma'da 36 kişi gözaltına alındı" başlıklı haberin giriş paragrafında "Manisa Valiliği'nin dün 5 bin kişinin katıldığı ve polis'in 'sert müdahalesiyle' karşılaşan yürüyüşün ardından, Soma'da yapılması beklenen tüm gösteri, protesto ve yürüyüşlerin yasakladığı ve Çağdaş Hukukçular Derneği üyesi 8 avukatın ilçeye 'eyleme geldikleri iddiasıyla' kelepçelenip gözaltına alındığı" belirtilmiştir. Haberin devamında "ilçe girişinde durdurulan otobüslerde bulunanlardan bazı kişilerin tarlaları ve patika yollarını kullanarak ilçeye girebildiği, ilçe merkezinde Kaymakamlık, İlçe Emniyet Müdürlüğü ve

Madenci Heykeli'ne giden yollarda halkın 'toplu geçişlerine' izin verilmemeye başlandığı, faciada yakınlarını kaybeden işçilerin ailelerine hukuki destek vermek için ilçeye gelen Çağdaş Hukukçular Derneği Genel Başkanı Selçuk Kozağaçalı ve 8 avukatın polis tarafından gözaltına alındığı, kelepçelenen avukatların eylem için ilçeye geldikleri iddiasıyla gözaltına alındığının 'ileri sürüldüğü', darp edilerek gözaltına alınan Kozağaçalı'nın 'kolunun kırıldığı' ve gözaltına alınan avukatlara 'ters kelepçe' takıldığı ve Linyit Spor Salonu'nda tutuldukları" bilgisi sunulmuş, gözaltına alınan avukatlardan Efkân Bolaç'ın, "haklarında gözaltı kararı olmadığı ve Victor Jara'lar (1973'te Pinochet darbesi sonrasında işkenceyle öldürülen Şilili müzisyen), Metin Göktepe'ler (1996'da polis tarafından dövülerek öldürülen Evrensel gazetesi muhabiri) gibi spor salonuna kapatıldıkları ve yaşananların ancak 'polis devletinde' olabileceğı" şeklindeki sözleri tırnak içerisinde verilmiştir. Gazetenin, Kozağaçalı'nın spor salonunda gözaltında tutuluyor olmaları için, futbol stadyumunda askerler tarafından işkence edilip öldürülen Jara ve yine spor salonunda polisler tarafından darp edilip öldürülen Göktepe ile kurduğu bağlantıya yer vermiş olması, okuyucunun bilincinde yaratacağı algı açısından dikkat çekicidir.

"Kozağaçalı: Katliamın üzeri örtülmeye çalışılıyor" başlıklı haberde "Soma'da polisin kimlik kontrolüne karşı çıktıkları için 'darp edilerek' gözaltına alınan ve aralarında avukatların da bulunduğu 36 kişinin 'polis çemberinde bekletildiğı'" belirtilmiş, "yüzünde darp izi ve kolu sargılı" olduğu vurgulanan HD Genel Başkanı Kozağaçalı'nın, "gün içerisinde Soma'dan ayrılmayı düşündükleri, ama sokakta 'maruz kaldıkları işkenceyle' katliamın üzerinin kapatılmaya çalışılmasını gördükleri ve madenden son cenaze çıkarılana ve sorumluların cezalandırıldığı görülene kadar mücadele edecekleri" şeklindeki açıklamaları yer bulmuştur. Haber metninin sonunda, "İlçe Devlet Hastanesi önünde bekleyen Somalı Gözde Atasaray isimli yurttaşın 'polis baskısına' tepki göstererek, kendisinin bir madenci çocuğı olduğu, Soma halkı olarak dışarıdan gelen avukat ve yurttaşları destekledikleri, Soma halkının buraya gelenlerden rahatsızmış gibi gösterilmeye çalışıldığı ve halkın üzerlerinde baskı olduğu için konuşamadığı" şeklindeki ifadeleriyle, haber karakterlerinin açıklamalarına kanıt gösterilerek dayanak sunulmuştur.

"MEB, Soma için yürüyen öğrencilerin peşine düştü" başlıklı haberde "Zonguldak Milli Eğitim Müdürlüğü'nce okullara gönderilen yazıda, facianın ardından kentte yapılan eylemlere öğrencilerin 'zorla veya ikna yoluyla' götürüldüğü iddia edilerek bu kişilerin tespit edilmesinin istendiğı belirtilmiş, bu duruma dönemin Eğitim-İş Zonguldak Şube Başkanı Metin Kahveci'nin, İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün öğrencileri bazı öğretmenlerin eyleme teşvik ettiğini düşünerek bu yazıyı gönderdiği, öğrencilerin Soma'daki 'cinayete karşı' duyarlı

davrandıkları, faciadan dolayı gerçekten üzüldükleri, bu üzüntülerine karşılık anlayış içerisinde hareket ederek üzüntülerini ifade edecek bir şekilde ‘demokratik tepkilerini’ ortaya koydukları ve öğrencilerin bu tür eylemlere ‘kendi istekleriyle’ katılıyorlarsa kimsenin bir şey yapmaması gerektiği” şeklindeki yanıtı aktarılmıştır. Haberin başlığında bulunan MEB (Millî Eğitim Bakanlığı) ifadesine rağmen, haber metninde söz konusu Bakanlık ile ilgili bir bilgiye rastlanmamıştır.

“İTÜ’de işgal sonuç verdi: Gürkan’ın üyeliği iptal edildi” başlıklı haberde “faciayı protesto etmek için İTÜ Maden Fakültesi’ni işgal eden öğrencilerin eyleminin sürdüğü, ‘Soma’nın katili AKP’, ‘AKP’den hesabı gençler soracak’ ve ‘Üniversite ayağa Soma’nın hesabını sormaya’ yazılı pankartlar taşındığı, ‘Soma’nın katili Roboski’nin faili’, ‘AKP’den hesabı gençler soracak’ ve ‘Soma işçisi onurumuzdur’ sloganları atıldığı, fakülte duvarlarına, ‘Kürdistan’dan Soma’ya her yer direniş’, ‘İçeride katil hocalar var’ ve ‘Soma’nın ateşi AKP’yi yakacak’ sloganları yazıldığı ve öğrencilerin amfileri de ‘kolektif yaşam’ odalarına çevirdiği” şeklindeki izlenimler aktarılmıştır.

“Ankara polisi zıvanadan çıktı” şeklindeki genel habercilik diline uymayan başlıklı haberde, “Ankara’da Soma katliamını protesto için öğle saatlerinde başlayan eylemlerin akşam saatlerinde de devam ettiği, eylemleri ‘engellemek’ için ‘elindeki tüm gücü kullanan’ Ankara polisinin akşam saatlerinden itibaren ‘zıvanadan çıkarak’, KESK yöneticilerinden öğrencilere, kadınlardan gazetecilere kadar ‘herkesi hedef aldığı’, Güvenpark’ta eylem yapmak isteyen kitleye polisin daha eylem başlamadan tazyikli su ve biber gazıyla müdahale ettiği, geri çekilen kitleyi caddeleri kapatarak ‘abluka altına alan’ polisin, ‘duvarın arkasında saklanarak’ üzerine doğru kaçan kitleye ‘saldırdığı’, bir dükkan duvarı önünde sıkıştırdığı kişiyi ‘gazetecilerin görmesini engelleyerek’ darp ettiği, ara sokaklarda polis müdahalesi devam ederken birkaç esnafın da halka ‘saldırmaya çalıştığı’, (gazetecilik ilkeleriyle bağdaşmayacak şekilde yer ismi belirtilip ifşa edilerek) Lokman Hekim ismindeki kuruyemişçinin eyleme katılan kadınlara hakaret ettiği, kimliği belirsiz ve ‘fotoğraf çeken’ bir kişinin eylem yapan vatandaşlara küfür ettiği, halkın tepkisine ‘polisi överek’ karşılık veren şahsın ‘dövülmekten’ yine polisler tarafından kurtarıldığı, olay yerinde bulunan gazetenin ve İMC televizyonu muhabirlerinin polis tarafından ‘buradan ekme çıkamaz size’ denilerek uzaklaştırıldıkları, yine polisin KESK’li Canan Çalağan’a, ‘Provokatörsünüz siz. Kes sesini’ diyerek ‘yumruk ve tekmelerle’ saldırdığı, bu sırada sendikacılara yönelik darp ve gözaltıları görüntülemek isteyen gazetenin muhabirinin, polis tarafından ‘Eline vurun. Görüntü aldirmayın’ denilerek bölgeden ‘dövülerek’ uzaklaştırıldığı, muhabire yönelik şiddeti orada bulunan gazeteciler ve ‘kimi vatandaşların’ önlediği ve polisin ‘yuh çekerek’ tepki gösteren vatandaşlara yönelik, zaman zaman ‘küfürbaz

bir üslup kullandığı” şeklindeki, söylem yoluyla polisi ve iktidar partisi destekçilerini oldukça olumsuz bir konuma yerleştiren bilgiler yer bulmuştur.

18 Mayıs tarihinde yayınlanan “**İsveçli sendikacılar: Soma'da yaşananlar mazur görülemez**” başlıklı haberde, gazete tarafından İsveç'te “1 milyon 600 bin işçiyi temsil ettiği” vurgulanan LO'nun (*Landsorganisationen i Sverige*, İsveç İşçi Sendikaları Konfederasyonu) Genel Başkanı Karl-Petter Thorwaldsson'un, “Erdoğan'ın Soma'da yaşanan faciayı 18. ve 19. Yüzyıllarda İngiltere ve Fransa'da yaşanan maden kazalarıyla kıyaslamasına ve ‘olağan göstermeye’ çalışmasına tepki gösterdiği” belirtilmiş, kendisinin “İsveç'te eskiden çok maden kazası yaşandığı, bunların önlenmesi için 60-70 yıl mücadele ettikleri, bunu minimuma indirmeye başarmalarına rağmen İsveç'te haftada ortalama bir işçinin yaşamını yitirmesini ‘kabul edilmez buldukları’, Türkiye’de ise her yıl binlerce insanın yaşamını yitirdiği ve Türk hükümetinin bu sorunu ciddiye alıp derhal önlem alması gerektiği” şeklindeki sözlerine yer verilmiştir. Haberin devamında “televizyon ekranlarında Başbakan Erdoğan'ın müşavirinin bir vatandaşı tekmelemesini ‘şaşkınlıkla izlediğini’ söylediği belirtilen Thorwaldsson'un, acılı insanların Başbakanın yakın çalışma arkadaşı tarafından tekmelenmesinin korkunç bir şey olduğu, Ankara ve İstanbul'da faciayı protesto eden insanlara TOMA'larla saldırılmasını anlamamanın imkansız olduğu ve 300 insanın ihmal sonucu ölmesini protesto etmenin ‘bir insanlık görevi’ olduğu” şeklindeki sözleriyle; gazete iktidar karşıtı söylemini yabancı sendika liderinin açıklaması üzerinden yeniden üretilmiştir.

“**Asıl sorumlunun hükümet olduğu unutulmamalı**” başlıklı haberde, gazete tarafından “katliamın hemen ardından Soma'ya giden Maden Mühendisleri Odası heyetinde yer aldığı” vurgulanan dönemin TMMOB Yönetim Kurulu Üyesi ve Maden Mühendisleri Odası İkinci Başkanı Can Doğan'ın, “katliama teknik olarak neyin neden olduğuna ‘sıkışan bir tartışmanın’ ölümlerin gerçek nedeninin üstünü örtmemesi gerektiği, yapılan tüm açıklamaların (hükümetin) sorumluluğu ‘üzerlerinden atmaya’ dönük olduğu, suçlunun en başta özelleştirme politikalarını hayata geçiren devlet olduğu, günümüzde yaşananların ‘1980’li yıllardan beri’ uygulanan politikaların bir sonucu olduğu, bugüne kadar özelleştirmelerin sonunda bu tarz faciaların yaşanabileceğini söyledikleri ve söylediklerinin tamamen bilimin kılavuzluğunda şeyler olduğu ancak kendilerine hep ‘Slogan atıyorsunuz’ denildiği” şeklindeki sözleri kendi ağzından tırnak içerisinde sunulmuş, “İSG (İşçi Sağlığı ve Güvenliği) Yasası çıkarılırken sendikaların ve uzmanların görüşleri yerine ‘patronların taleplerini’ kabul eden hükümetin ‘istifa etmesi’ gerektiği görüşünde olduğu” şeklindeki; faciadan 1980 askeri darbesinden günümüze kadar merkez sağ ve merkez sol hükümetlerin uygulanmaya devam ettirdikleri neo-liberal ekonomi politikalarını sorumlu tutan ifadelerine yer verilmiştir.

“TGC: Soma'da estirilen devlet terörü son bulmalıdır” başlıklı haberde Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yönetim Kurulu tarafından yapılan açıklamadan, “yüzlerce maden emekçisinin yaşamını yitirdiği maden felaketinin ardından bölgede yaşananları ibretle izledikleri, kamuoyunun haber alma ve gerçekleri öğrenme hakkını engelleyen polisiye tedbirleri ve gazetecilere yönelik ‘şiddeti, yasaklamaları’ kabul edilemez bulduklarını önemle vurgulamak istedikleri, devlet erkinin ve iktidarın toplumun canını acıtan ve insanları yasa boğan bu dehşet verici olayı ‘kader sözcüğü’ ile geçiştirme gayretleri ile yasaklarla ‘ihmallerin üstünü örtme’ çabalarını şiddetle kınadıkları, yakınlarını kaybetmiş acılı şehit yakınlarına ve bölge insanına karşı Başbakan Erdoğan ve korumalarının gösterdiği ‘tahammülsüzlük ve şiddet içeren eylemlerin’ bölgede bir ‘korku iklimi’ yaratılmasına dönük, demokrasi rejimi ile asla bağdaşmayan tavır ve davranışlar olduğu” şeklindeki iktidarın facia bölgesindeki eylemleri ve basın söylemine yaptıkları tesiri olumsuzlayan ifadeleri aktarılmıştır. Haberin devamında açıklamadan, “böylesi bir acılı ortamda bile gazeteciliğin ‘etik ilkelerini’ ayak altına alan ‘kimi gazete gruplarının’ medyada var olan ‘kutuplaşmayı’ daha da derinleştirecek yollara baş vurmalarının ibretlik olduğu, ‘iktidara yaranma’ adına nesnel haber ve yorumlardan kaçınmaları, haberleri ‘sansürleme’ gayretleri ve nihayet aralarında BBC muhabirinin (Rengin Arslan) ve bir gazete sahibinin (Aydın Doğan) de hedef gösterilmesine varan etik dışı davranışların meslek örgütü olarak üzüntülerini daha da arttırdığı” ifadeleriyle, iktidar ile aynı ideolojik çizgideki basın kuruluşlarına; “ülkede tüm toplumsal olaylarda sıkça rastlandığı gibi sahada görev yapan meslektaşlarının çalışmalarının engellenmesi, darp edilen ve yaralanan arkadaşlarının güvenliklerinin sağlanamamasının düşündürücü olduğu” ifadesiyle de, faciaya doğan toplumsal tepkiyi durdurmak için alınan polis önlemlerine duyulan olumsuz tutum ön plana çıkartılmıştır.

“‘Kazaya rıza göster’ telkini” başlıklı haberde, “Soma’da kendilerine Buca ‘Risale-i Nur Talebeleri’ adını veren bir grubun, ölenlerin yakınlarına kazaya ‘rıza göstermeleri’ için telkinlerde bulunan broşürler dağıttıkları, grup üyelerinin ayrıca mezarlıklarda da stantlar grup madenci ailelerini kaderlerine ‘boyun eğmeye’ ve ‘isyan etmemeye’ çağıran telkinlerde bulundukları” bilgisi belirtilmiştir.

“Soma Holding, AKP’yle ihya oldu; 7 yılda 70 milyarlık ihale” şeklindeki işletme ve iktidar ilişkisini vurgulayan başlıklı haberde, “facianın meydana geldiği madenin işletmecisi olan ve 1984 yılında kurulan Soma Holding’in 2005 yılı öncesinde borç batağında olduğu ve ‘marketlere bile borcunun’ olduğu, 2005 yılından itibaren ise milyarlarca liralık ihaleler aldığı ve (kim oldukları haberde belirtilmemiş olan) enerji uzmanlarının, Soma Holding’in son yedi yıl içinde kamudan aldığı (maden üretim) sahalarının toplam değerinin 70 milyar lirayı

gececeğini hesapladığı” bilgileri aktarılmıştır. Haberin başlığında iktidar partisinin ismi verilmiş olup, haber metninde bahsedilmemiş olmasına rağmen, bu anlam haber metnindeki “2005 yılından itibaren” ifadesi ile örtük biçimde meydana getirilmiştir.

“Okul müdürü Soma eylemine katılanları fişledi” başlıklı haberde “faciada hayatını kaybedenleri anmak için KESK, DİSK, TMMOB ve TTB’nin düzenlediği yürüyüşe ve 1 günlük iş bırakma eylemine katılan öğretmen ve öğrencilerin ‘fişlenip fişlenmediğinin’ tartışıldığı, dönemin Kepez Atatürk Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Müdürü Metin Kınacı ve Müdür Yardımcısı Sabri Tosun’un, yürüyüşe katılan öğrenci ve öğretmenleri ‘belirlemeye’ çalıştığı, fişleme yapmakla suçlanan Müdür Kınacı’nın kendisini gören öğretmenlere, kendisini Milli Eğitim Müdürü’nün gönderdiğini ve öğrencileri kandırıp meydana getirdiklerini dedikten sonra korteji ‘incelediği’ ve ardından uzaklaştığı” belirtilmiş, Müdür Kınacı’nın ise “hakkındaki iddiaları yalanlayarak evinin yürüyüş güzergahına yakın olduğu, yürüyüşü oradan geçerken tesadüfen gördüğü, ‘saldırılacak yer arandığı’ ve Milli Eğitim Müdürü tarafından gönderildiği iddiasının da gerçek olmadığı” şeklindeki ifadeleri sunulmuştur. Haber metni dönemin Eğitim Sen Antalya Şube Başkanı Kadir Öztürk’ün, “tüm dünyanın büyük acı duyduğu, duyarlık gösterdiği facia karşısında Antalya’da da duyarlılık gösteren öğrenci ve öğretmenlere yönelik Kınacı’nın davranışının bir ‘cadı avı’ olduğu, eyleme hangi öğretmen ve öğrencinin katıldığını tek tek saptamaya çalışan Müdür Kınacı’nın ‘elinde bir kağıtla’ katılanların isimlerini ‘not ettiği görülen’ müdürün yaptığı bir ‘cadı avı’ olduğu ve okul müdürlerini, idarecilerini hafiye olarak kullanan bir zihniyetin eğitim sistemini geliştiremeyeceği” şeklindeki ifadeleriyle sonlandırılmıştır. Haberin başlığında kesinlik ile ifade edilen haber konusu “fişleme” eylemi, haber metninde haber karakterlerinin bir iddiası olarak sunulmuştur. Metinde yer alan “zihniyet” ifadesi ile de iktidar partisinin kastedildiği sezilmektedir.

19 Mayıs tarihinde yayınlanan “Soma’da insan içine çıkamayanlar” başlıklı yorum haberde, “Soma’da günlerdir halkın içine çıkamayan iki kişinin olduğu, bunlardan birisinin Soma halkından aldığı oylarla seçilen belediye başkanı (Hasan Ergene), diğerinin de yine ‘sözüm ona’ işçinin oylarıyla seçilen sendikanın şube başkanı olduğu, belediye başkanı ve sendikacının işçilerin emeği, kanı, canı pahasına kurulmuş ‘rant çarkının’ sadece iki dişlisi olduğu, bu çarkın uçlarının nerelere dayandığının önce ‘birbirini aklayıp kurtarmaya’, olmayınca ‘suçu birbirine atıp’ kendini kurtarmaya çalışanların (işletme ve iktidar) görüldüğünde daha iyi anlaşıldığı, bakanıyla, polisiyle, imamıyla, savcısıyla hatta yandaş basınıyla ‘devletin her kurumunun’ bu çarkın dönmesindeki işlevini yerine getirdiğinin kaç gündür görüldüğü” şeklindeki; faciada işletmenin, iktidar ile olan ilişkisi ve etkileşimindeki

rolünü ön plana çıkartan yorumlar sunulmuştur. Yazının devamında gazetenin, “facianın yaşandığı ilk geceden itibaren yaptığı röportajlarda bütün işçilerin, AKP’li Belediye Başkanı Hasan Ergene’ye oy vermeleri için işleriyle (işlerine son verilmekle) tehdit edildiklerini anlattıkları, kendisinin Soma halkının oyuyla değil tehditlerle seçildiği ve o yüzden (facianın ardından) insan içine çıkamadığı, belediye başkanının arabasını işletmenin aldığı, karısının belediye meclis üyesi olduğu, Emniyet Müdürlüğü’ne (polis) aracı aldığı, (işletme Genel Müdürü) Ramazan Doğru’nun belediyeyi ‘yemlediği’, tüm bunların ‘pastayı herkesle paylaşarak, rahat yiyebilmek için’ olduğu ve aynı şekilde sendika seçimlerinde de işçilerin ellerine tutuşturulan oy zarflarını sandıklarına attıkları şeklinde ifadeler verdikleri” bilgileriyle, işletme ve iktidar arasındaki ilişkiye dair kanıtlar sunularak, iki tarafa karşı takınılan olumsuz tutum sürdürülmüştür.

“**ABD basınında gündem Soma**” başlıklı haberin giriş paragrafında “Soma’da yaşanan felaketin, ABD’nin ‘önde gelen gazetelerinde’ haber ve yorumlara konu olmayı sürdürdüğü ve gazetelerin ‘Türk madenindeki facia, derin izler bıraktı’, ‘Facia, Türkiye çapında öfkeli protestolara yol açtı’, ‘Son ceset çıkarılırken tepkiler sürüyor’ ve ‘Hükümet baskı altına girdi’ gibi ifadeler kullandıkları” vurgulanmıştır. Haberin devamında Wall Street Journal gazetesinin, “facia hakkındaki yanıtların yokluğunun, faciayla ilgili ‘siyasi tartışmaları’ arttırdığı, Başbakan Erdoğan’ın ve iktidardaki AKP’nin de, (madenlerde) daha sıkı güvenlik önlemleri getirmediği veya uygulamadığı ve muhalefetteki CHP’nin önergesini ‘bloke ettiği’ için baskı altına girdiği”, New York Times gazetesinin, “kamuoyunun öfkesinin maden sahiplerine ve geçen hafta yaptığı ziyaret sırasında kazaya verdiği ‘yıpratıcı yanıtıyla’ yas içinde bir bölgeyi öfkeliendiren, Başbakanı Erdoğan’a odaklandığı”, Los Angeles Times gazetesinin ise, “facianın hükümet ile özel şirketler arasındaki ilişkilere dair ‘soru işaretleri yarattığı’, mücadeleci Başbakan Erdoğan’ı siyasette ‘savunmada’ bıraktığı ve yetkililerin acı ve öfkeye ‘güç gösterisi’ ile yanıt verdikleri” şeklindeki yorumları okuyuculara sunularak, iktidara karşı olumsuz tutum, Amerikan dış basınının söylemi üzerinden yeniden üretilmiştir.

“**Tekme attığı bacağından rapor almış!**” şeklindeki öğrenilen geçmiş zaman kipi ve ünlem işareti ile ironik ve olumsuz bir anlam yüklenmiş başlıklı haberde, “Soma’da (yaşanan arbede esnasında) yere düşen bir kişiye (Erdal Kocabıyık) tekme atarken görüntülenen ve 7 gün ‘iş göremez raporu’ alan Başbakanlık Müşaviri Yusuf Yerkel’in, ‘tekme attığı sağ bacağından’ rapor aldığı, Yerkel’in muayenede sağ dizindeki ağrı ve şişliğin ‘düşme nedeniyle’ oluştuğunu söylediği ve raporda kendisine sağ dizde ödem (şişlik), ekimoz (kızarıklık), yumuşak doku şişliği, sol omuz ve göğüs ön yüzde ekimoz ve yumuşak doku şişliği, ekstremiteler (kol ve bacak)

hareketlerinde hassasiyet, yürümede güçlük ve yaygın yumuşak doku travması tanılarının konulduğu” bilgileri aktarılmıştır.

“**Başbakan'a 'insanlığa karşı suç'tan suç duyurusu'**” başlıklı haberde “Başbakan Erdoğan ve Başbakanlık Müşaviri Yerkel'in (ilçede yaşanan arbede esnasında) vatandaşlara yönelik ‘tekme ve yumruklu’ saldırısının Halkevleri Hukuk Dairesi avukatlarınca yargıya taşındığı, ‘İnsanlığa karşı suç’, ‘Kasten yaralama’, ‘İnanç, düşünce ve kanaat hürriyetinin kullanılmasını engelleme’ suçlarından suç duyurusunda bulunan avukatların, ‘yeterli delil ve kanıtın’ bulunduğu ve bu nedenle ivedilikle kamu davası açılmasını istedikleri” vurgulanmıştır. Haberin devamında “avukatların, aksi bir olumsuz tutumun, meslektaşları ve ‘bütün ülke yurttaşları’ nezdinde, adalete ve yargı erkine duyulan güveni temelinden sarsacağına açık olduğu” yorumu da yer almıştır.

“**25 Aralık soruşturması ile Soma Holding'in bağlantısını sordu**” başlıklı haberde dönemin CHP Genel Başkan Yardımcısı Sezgin Tanrıkulu'nun meclis başkanlığına verdiği yazılı soru önergesinde, “17-25 Aralık yolsuzluk ve rüşvet soruşturmasının ‘operasyonu yaptırılmayan’ fezlekesinde 16 defa ‘Soma’ kelimesinin geçtiğinin, 14’ünün maden ocaklarıyla ilgili olduğunun belirtildiği ve soruşturmanın, içlerinde Soma Holding’in de yer aldığı şirketlere verilen rödovans sözleşmelerinde yapılan usulsüzlüklerin ‘ortaya çıkmasını engellemek’ için mi AKP tarafından ‘siyasi baskılarla’ durdurulmuş olduğunun sorulduğu” aktarılmıştır.

“**Yandaşın manşetleri yine tek kaleminden çıktı**” başlıklı haberin alt başlığında, “Soma katliamına ilişkin soruşturma sürecinin başlaması sonrası yandaş medyanın yine ‘tek kaleminden’ çıkmış manşetler attığı” ifadesiyle, bu tek kalemin; habere konu olan gazetelerin ideolojik çizgisini takip ettiği iktidarın lideri Başbakan Erdoğan olduğu ima edilmiştir. Haberin giriş paragrafında “hükümet yanlısı gazetelerin Soma katliamına ilişkin tek sorumluyu işletme olarak işaret etmeye devam ettikleri, yaptıkları haberlerle hükümeti ‘aklama derdine’ düşen gazetelerin ‘tek sorumlu’ olarak patronu gösterdikleri, hükümetin ise ‘jet hızıyla’ soruşturma başlattığını yazdıkları” bilgisi sunulmuştur. “Sabah görüntüleri yok saydı” ara başlığı ile haberin devamında, “(ilçede yaşanan arbede esnasında) Başbakan’ın yumruklama olayının videolarının mevcut olduğu, Erdoğan’ın ‘Yuh çekersen tokadı yersin’ sözlerinin video paylaşım sitelerinde yer aldığı ve bazı televizyon kanallarının bu videoları yayınlama ‘cesaretini gösterdiği’” vurgulanmış; “bu kadar görüntüye, hatta görgü tanıklarına rağmen Sabah gazetesinin ısrarla Erdoğan’ın kimseyi yumruklamadığını söylediği, önceki gün yerel bir televizyon kanalında konuşan ve daha evvel Erdoğan’dan yumruk yediğini kabul eden Taner Kurucan’ın, bu kez ‘Başbakan beni korudu’ dediği, gazetenin sanki ‘hiç görüntü yokmuş’ gibi bu açıklamaları ‘gerçek’ olarak tarif ettiği, manşetinde ‘Market Gerçeği’ manşetini kullandığı,

Kurucan'ın 3 kez ifade değiştirdiğini söylediği ve sonuncu ifadeyi (gazetenin kendince) doğru kabul ettiği" şeklindeki, iktidar yanlısı basın kuruluşlarının arbedeye verdikleri tepkiyi olumsuzlayan yorumları okuyuculara sunulmuştur.

"Başbakan'ın Soma dayağı nasıl karartılıyor?" başlıklı yoruma dayalı haberde, "Başbakan Erdoğan'ın Soma'da markette dövdüğü maden işçisi Taner Kurucan üzerinden yandaş medyanın olayı 'çarpıtma hamlelerinin' devam ettiği, gerek görüntüler, gerek tanıklar, gerekse de Kurucan'ın olay sonrası ilk açıklamalarının Erdoğan'ın 'sinirini alamayıp' kendisine vurduğunu kanıtladığı" bilgileriyle birlikte, "aradan geçen günlerde Kurucan'ın 'ikna edilerek', Erdoğan'ın kendisine vurmayarak korumak istediği açıklamasını yapmak 'durumuna getirilmesinin', olsa olsa kendisine yapılan 'baskının büyüklüğü' ile açıklanabileceği" şeklindeki; haber karakterinin ifadesini değiştirmesi için tehdit edildiği olasılığını içeren yoruma yer verilmiştir. Metnin devamında "yandaş medyanın' ve diğerlerinin görmek istemediği bir başka olayın, aynı markette Başbakan'ın bir kadını da (Hatice Giray) tokatlaması olduğu, market çalışanı olduğu ortaya çıkan kadının 'adı soyadı her şeyi' ortadayken, Kurucan'ın 'tutarsız anlatımlarının' manşete çekilmesinin, olayın vahameti karşısında yandaş medyanın 'karartma operasyonundan' başka bir şey olmadığı" yorumu yer almıştır.

20 Mayıs tarihinde yayınlanan **"AKP mitinginde bize zorla alkış yaptırdılar"** başlıklı röportaj haberde faciada hayatını kaybeden Özcan Öncü'nün eşi Sermin Öncü ile yapılan söyleşiden, "hangi yıl olduğunu hatırlamadığı ile birlikte mitinglere 'zorla götürüldüklerinin' doğru olduğu, kendilerine (mitinge) eş ve çocuklarıyla gelineceğinin söylendiği, saatlerce maden kapısının önünde beklediği, kendilerine (miting alanında) zorla alkış yaptıırıldığı, Başbakan Erdoğan'ın 'Bu işin kaderinde var' açıklamasına tepkili olduğu ve gerçeklerin konuşulmasına izin verilmediği çünkü konuşulduğunda 'canların yanacağını' bildiği" şeklindeki ifadeleri aktarılmıştır.

"Ölülerin arkasında fotoğraf çektiren hükümet gördük" şeklindeki iktidarı olumsuzlayan başlıklı haberde "facia sırasında 3 kişiyi kurtardıktan sonra madenden çıkamayarak hayatını kaybeden" Sağlık Teknisyeni Serkan Güneş'in ailesi ile yapılan söyleşiden, "30 saat boyunca madenin önünde beklediğini" söyleyen amcası İlyas Güneş'in, "Başbakan Erdoğan geldiğinde (kurtarma) çalışmalarının durdurulduğu, 'ölülerin arkasında fotoğraf çektiren' hükümet gördükleri, kendileri madenin önünde çıkan cenazelerini tespit etmeye çalışırken 'Başbakan ve ekibi gelecek' diye kendilerini dışarı çıkarıp alanı genişlettikleri, köpeklerle arama yapıldığı ve itfaiye arazözüyle yerlerin ıslatıldığı" şeklindeki, iktidarın facia bölgesindeki tutumunun faciada ölen işçinin ailesinin tanıklığı üzerinden olumsuzlandığı ifadeler sunulmuştur. Haberin sonunda Güneş'in ailesinin, "seçim döneminde

dağıtılan kömürlere dikkat çekerek, bu kömürün meğer devletin değil kendi çocuklarının fazla çalıştırılmasıyla çıkardığı kömür olduğu ve madende ölenlerin ailelerine seslenerek ‘Gelin bu Başbakan’dan davacı olun’” ifadesi vurgulanmıştır.

“**Katliam sonrası ilk grup toplantısı: Uzun uzun kendini övdü**” şeklindeki haber karakterinin tutum ve söylemini hedef alarak olumsuzlayan başlıklı haberin giriş paragrafında, “Başbakan Erdoğan’ın partisinin grup toplantısında yaptığı konuşmayı, hükümette hiçbir sorumluluk bulmadığı gibi uzun uzun hükümetin yaptıklarını anlattığı ve bir anlamda kendisine teşekkür ettiği, Soma’da yaşanan katliamda madenlerde gerekli denetimleri yapmayan, özelleştirmeleri, taşeron, kuralsız çalışmayı ‘norm haline getiren’, sendikaları işlevsizleştirenin kendi hükümetleri olduğunu dile getiren muhalefetin itirazlarını görmezden gelmeyi tercih ettiği” şeklinde yorumlayarak, kendisine takındığı muhalif tutumu açıkça ifade etmiştir.

“**301 madencinin ismini okudu ve 'hakkınızı arayacağız' dedi**” başlıklı haberde CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu’nun partisinin grup toplantısında, “Soma’daki maden katliamında yaşamını yitiren 301 işçinin isimlerini tek tek okuduğu ve ‘toplantıyı sonlandırdığı’, Kılıçdaroğlu 301 işçinin ismini okurken milletvekilleri ve partililerin ‘saygı duruşunda beklediği’, salonda bazı kişilerin saygı duruşu sırasında ‘gözyaşlarına hakim olamadığının’ görüldüğü, Kılıçdaroğlu ‘şehit madencilerin’ isimlerini okuduktan sonra sadece bugün matem günleri olduğu, ülkenin vicdan sahibi bütün güzel insanları adına ‘aziz şehitlerin aziz ruhlarından’ af dilediği ve geride bıraktıkları yetimlerin, gözü yaşlı eşlerin, gözü yaşlı ana babaların haklarını sonuna kadar aramanın kendilerinin namus borcu olduğu söylediği ve konuşmasını bitirdiği” şeklindeki ifadelerle, kendisinin ve ana muhalefet partisinin haberdeki söylemi ve tutumu olumlanıp onaylanmıştır.

“**HDP’den başbakan ve bakanlar hakkında Soma gensorusu**” başlıklı haberin giriş paragrafında “HDP meclis grubunda Soma için ‘hüzün olduğu’, vekillerin katledilen işçiler için ‘yaslarını devam ettirdikleri’, ‘siyahlar giyindikleri’, ‘siyah kurdeleler taktıkları’, ‘kursüye siyah bez asıldığı’ ve ölen işçiler anısına saygı duruşu yapıldığı” şeklindeki, “matem” sembolik anlam içeren unsurların ön plana çıkartıldığı ifadeler kullanılmıştır. Haberin devamında dönemin HDP Eş Genel Başkan Ertuğrul Kürkçü’nün, “madenci katliamından sağ kurtulan bir grup işçiye ve ailelerini grupta ağırlayacakları, ne yazık ki yola çıktıktan sonra telkinler ve belki de tehditlerle geri döndükleri, hükümetin katliama yaklaşımının güvenlik esaslı olduğu, halkın sorunlarının ve taleplerinin dikkate alınmadığı, Başbakan Erdoğan’ın istifa edemeyeceği çünkü yolsuzlukların üzerini örtmesi için o koltuğa ihtiyacı olduğu, Enerji Bakanı Yıldız’ın ailelerin acılarını ve kayıplarını olabildiğince ‘parçalara bölerek’, saldırgan üslup kullanmayarak

izlediği strateji ile sorumluluğu maden sahiplerine atmaya ve hükümetin sorumluluğunu örtmeye çalıştığı” şeklindeki iktidarı hedef alan demeçleri aktarılmıştır.

“Bahçeli'den Erdoğan'a: Allah'tan Titanic'i örnek vermedi...” başlıklı haberde partisinin grup toplantısında konuşan MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin, “maden katliamına ilişkin diğer ülkelerde 100 yıl önce yaşanan maden kazalarını referans göstermesine tepki göstererek sarf ettiği, Başbakan Erdoğan'ın fitratında ‘milyarlarca lirayı götürmek’, Somalı madencilerin fitratında ‘gömülmek’ olduğu, kendisinin Soma’da ‘terör estirdiği’, Somalılara ‘meydan okuduğu’, ulu orta vatandaşlarla “‘yumruk yumruğa dövüştüğü’, ringe çıkan boksörler gibi ‘gardını aldığı’, kendisinde merhamet ve tolerans kalmadığı, manen bitmiş, aklen tükenmiş ve kalben iflas etmiş olduğu, Soma’daki kayıpları normal göstermek için 1862, 1906, 1914 ve 1942’lerde yaşanan maden kazalarından örnek verdiği, bu misallerin veriliş şeklinin Türkiye’yi ‘nasıl bir kafa yapısının’ yönettiğini göstermekte olduğu, dur durak bilmeseydi Titanic isimli yolcu gemisinin 1912’de buz dağına çarpıp denize gömülmesinden örnek verebileceği ve zamanda yolculuk yapmak isterken yanlış butona basmış ve duvara toslamış olduğu” şeklindeki, Erdoğan’ın ilçeyi ziyareti sırasında sergilediği eylemleri olumsuzlayan ifadeleri sunulmuştur.

“Tekmeci Müşavir, Somalı yurttaşa böyle saldırmış” başlıklı haberde “Başbakanlık Müşaviri Yusuf Yerkel’in Soma’da bir yurttaşa saldırmasının yankılarının devam ettiği, saldırı sonrası AKP cenahından yapılan açıklamalarda ‘tek fotoğrafa bakılarak yorumda bulunulmaması’ istendiği ve Yerkel’in 7 günlük (sağlık) raporu aldığı vurgulanarak ‘kendisini koruduğunun’ öne sürülmüş olduğu” belirtilmiş, “ancak bizzat (iktidar ile aynı ideolojik çizgideki) Sabah tarafından ele geçirilen ve (Sabah ile aynı medya grubunda bulunan) A Haber’de yayımlanan görüntülerin AKP’nin ‘propagandasını’ boşa çıkardığı, saldırı öncesi ve saldırı anını gösteren görüntülerde, saldırıya uğrayan şahsın (Erdal Kocabıyık) Başbakanlık konvoyu geçerken bir araca attığı tekme sonrası Özel Harekât polisleri tarafından ‘tartaklanarak’ yere düşürüldüğü ve bu sırada arkadan gelen Yerkel’in kendisine yönelik bir tehditte bulunma imkanı olmayan yerdeki vatandaşı tekmelediği” şeklindeki bilgilerle; iktidar yanlısı medyanın söylemi, yine kendisine ait içeriği üzerinden olumsuzlanmıştır.

“‘Başbakan bana tokat attı, ailemi korumak için farklı konuştum’” başlıklı haberde Başbakan tarafından tokatlandığı iddia edilen Taner Kurucan’ın Sözcü gazetesine verdiği demeçten, “Başbakan’ın kendisine tokat attığı, korumalarının kendisini dövdüğü, ailesini korumak adına, onların ‘başlarına bir şey gelmemesi’ için farklı konuştuğu, olay öncesinde belediye önünden yuhalama seslerinin geldiği, o an belediyenin protesto edildiğini sandığı, marketin önünde öfkeli bir kalabalık olduğu, marketin kapısından içeriye hızlı bir giriş

yaşandığı, Başbakan’la karşı karşıya gelmesiyle birlikte herkesin üzerine ‘yumulduğu’, kendisine ‘ilk tokadı vuranın’ maalesef Başbakan olduğu, korumaların da kendisini darp ettikleri, sanki ‘Yunan askerine, İngiliz askerine’ saldırılıyormuş gibi saldırıya uğradığı, meydana gelen olaydan sonra korktuğu, geleceğini, ailesini, kardeşlerini düşünerek kendisini onlar için ‘feda ettiği’, sözlerini değiştirmesi için kimseden para pul almadığı, Soma’dan Manisa’ya geldiğinde bazı kişilerin kendisini ‘Başbakana küfretmişsin’ diye eleştirdiği ve Manisa’da isimlerini vermek istemediği bazı AKP’li kişilerin kendisine ‘bu konuda sizin, ailenizin geleceği etkilenmemeli, bu olay sizin için damga olur’ diyerek ‘aba altından sopa gösterdikleri’’ şeklindeki ifadeleri aktarılmıştır.

21 Mayıs tarihinde yayınlanan “**İşletmenin teknik sorumlusu kahraman ilan edildi**” başlıklı haberde, “hükümete yakın gazetelerde kurtarma çalışmalarına katıldığı için ailesinin kendisinden uzun süre haber alınamadığı ve ailesi ile buluşmasına tanıklık eden Enerji Bakanı Yıldız’ın gözyaşlarını tutamadığı şeklinde haberler yapılan İsmail Adalı’nın, sıradan bir işçi gibi gösterilerek kahraman ilan edildiği, kendisinin facianın meydana geldiği ocakta Genel Müdür Ramazan Doğru’nun yardımcılarında birisi ve teknik müdür olduğu, kazanın olduğu sırada kendisinin (maden ocağının) dışında olduğu ve içerideki baskıdan ve Adalı’nın korkusundan kazanın meydana geldiği ilk anda 140-150 işçinin dışarı çıkamadığı” şeklindeki bilgiler, daha önce aynı ocakta çalışan Maden Teknikeri Erol Merdim ve görüşülen işçiler kaynak gösterilerek sunulmuştur.

“Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü’nün Soma’da 301 maden işçisinin hayatını kaybettiği maden faciasıyla ilgili olarak yayınladığı bilgi notunda yer alan, İçişleri Bakanlığı’nın Soma’da 1125 çevik kuvvet polisi, 25 jandarma arama kurtarma personeli görevlendirdiği ve ilçeye 2 TOMA gönderdiği, Sağlık Bakanlığı’nın 405 personel, 6 hava aracı, 28 UMKE aracı ve 62 ambulans ile İçişleri Bakanlığının gerisinde kaldığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı’na bağlı 428 din görevlisinin ilçeye intikal ederek cenaze defin ve tekfin işlemlerini yerine getirdiğinin” belirtildiği haber, gazete tarafından “**Soma’ya devlet yardımı: 1125 polis, 405 sağlıkçı**” şeklindeki başlık ile “polis” bilgisi ön plana çıkartılarak verilmiştir.

“**TBMM’de Soma’ya ilgi yok!**” şeklindeki ünlem işareti ile vurgusu arttırılan başlıklı haberde “TBMM Genel Kurulu’nda Soma’da meydana gelen maden kazalarının araştırılmasına dair araştırma önergesi görüşmelerine başlandığı, görüşmelere milletvekillerinin ‘fazla ilgi göstermediği’ ve koltukların büyük kısmının boş kaldığı” bilgisi sunulmuştur. Haberin devamında dönemin AKP Manisa Milletvekili Recai Berber’in, “Soma’daki bütün vatandaşlar gibi işçi kardeşlerinden de Manisa’daki (AKP) mitinglerine gelenler olduğu, bunların hiçbirisine şirket tarafından yevmiyesi verildiğinin ispat edilemeyeceği ve sendika kayıtlarına

bakabilirlerse sendikanın karşıladığı otobüslerle işçilerin ‘Cumhuriyet mitinglerine’ taşındığının belgelerini görebilecekleri” (incelenen önceki haberlerde işçilerin ifade verdikleri komisyonda Cumhuriyet mitinglerine götürülmediklerini anlattıkları görülmüştür); dönemin CHP Manisa Milletvekili Hasan Ören’in “AKP’ye oy verilmediğinde madenlerin kapanacağı, yeni ruhsat yerlerinin açılmayacağı anlatılırsa, maden sahiplerine ‘üretimi arttırma’ baskısı yapılırsa 301 evladın cansız bedeniyle karşı karşıya kalınacağı, Soma’daki olayın bir tek gerçek nedeninin siyasetin sermayeye, maden sahiplerine ‘tahakkümü’ ve maden sahiplerinin siyasetin istediğinin karşılığını verdiğinde ‘siyasetten istedikleri’ olduğu”; dönemin MHP Manisa Milletvekili Erkan Akçay’ın “Soma Kömür İşletmeleri’nin Soma’da ‘dokunulmaz bir konuma’ geldiği ve AKP’nin yerel yöneticilerinin şirketle adeta ‘hiyerarşik bir ilişki’ içerisinde olduğu ve şirketin genel müdürünün eşinin Soma Belediyesi’nde AKP’den birinci sıradan meclis üyesi olmasının tesadüfle izah edilemeyeceği”; dönemin HDP İstanbul Milletvekili Levent Tüzel’in “bu ölümlere neden olan, acımasızca bu ortamı hazırlayanların nasıl sahtekârlık içerisinde, ikiyüzlülükle bu cinayetleri ‘örtbas etmek için’ yalan konuştuğu, bu gerçekleri gizlemek için çabaladığı ve bunları bir istismar aracına dönüştürmek istediğini bir kez daha gördükleri”; haber metninde “sinirli olduğunun mimiklerine yansıdığı” ve “(konuşması sırasında) kürsüyü yumrukladığı” vurgulanan dönemin HDP Şırnak Milletvekili Hasip Kaplan’ın “301 ölü ve bunca yaralı karşısında hükümetin yapmadığını kendilerinin yapmak istedikleri ve özür dileyerek önlerinde eğildikleri ve böyle kaçamak yollara saparak adaletin gerçekleştirilemeyeceği” şeklindeki sözleri yer bulmuştur.

22 Mayıs tarihinde yayınlanan “**Soma’da gördüklerimiz...**” başlıklı yoruma dayalı haberde, “Soma’da insanlığı ve kendilerini sorgulamalarına neden olan ‘bir çok fotoğraf karesi’ ile birlikte; işçilerin ‘bir maaşı tutarında çorap giyen’ patronun (Alp Gürkan), patronları ve cansız bedeni sedye ile çıkarılan işçinin yırtık çorabının, aşağıda (madende) kaç kişi var bilemeyen, maden neden yandı diyemeyen, gizleyen ve ‘şaibe yaratan’ bakanın, hiçbir sorumluluğu yokmuşçasına her gün basının karşısına çıkan ve son olarak ‘301, 302’ye madeni, çalışmaları noktalayacağız’ diyen bakanın (Taner Yıldız), öfkelenen acısını haykıran ve acısını haykıranların ‘devlet şiddetine’ maruz kalmasının, yerde tekmelenen madenci yakınının (Erdal Kocabıyık), onu tekmeleyen şahsın (Yusuf Yerkel) nasıl gidip (sağlık) raporu aldığının, Soma’ya desteğe giden (ÇHD) avukatlarının nasıl ters kelepçelenip işkenceye maruz kaldığının, mecliste ‘parmak çoğunluğu’ ile Soma’nın araştırılmasını engelleyenlerin ve en sonunda Soma’da nasıl yönetildiklerinin ve ölüme nasıl sürüklendiklerinin görülmüş olduğu” şeklindeki, facia ile ilgili işletme ve iktidarın süreçteki olumsuz rollerini hatırlatıp önceleyen yorumlar okuyucularla paylaşılmıştır.

“AKP, suçlanan bakanlarına sahip çıktı” başlıklı haberde “HDP ve CHP’nin, Çalışma Bakanı Çelik ve Enerji Bakanı Yıldız hakkında verdiği gensorunun gündeme alınmasının ‘AKP’lilerin oyları’ ile reddedildiği, Başbakan Erdoğan hakkında verilen gensoru önergesinin Meclis TV’nin yayını olmadığı için haftaya cuma gününe bırakıldığı, zaman zaman sert tartışmaların yaşandığı görüşme sırasında AKP hükümetinin işçilerin ölümünden ‘sorumlu olduğunun’ ve bakanların derhal istifa etmesi gerektiğinin vurgulandığı” şeklindeki bilgiler vurgulanmıştır. Haberin devamında, gazete tarafından faciada “bakanların ve hükümetin sorumluluğuna dikkat çektiği” belirtilen dönemin HDP İstanbul Milletvekili Levent Tüzel’in, “önceki kazalarla ilgili yargılamaların üzerinin kapatıldığı, taşeron sisteminin sürdürüldüğü, soruşturmanın selameti ve sorumluluk açısından bakanlardan beklenen tutumun istifa mekanizmasının işletilmesi olduğu ama istifa etmedikleri ve hükümetin bu işten sıyrılmaya çalıştığı”; “Kaza yerine üşüştünüz” ara başlığı ile dönemin CHP Mersin Milletvekili Ali Rıza Öztürk’ün, “Başbakan, Bakan, Vali, medya ve siyasilerin madene gitmeleri gerektiğinde gitmedikleri, orada insanlar katledildikten sonra ise ‘üşüştükleri’ ve Bakanlar Yıldız ile Çelik’in ‘sorumluluk kimde’ diyerek birbirlerine düştükleri”; “Köle mantığının itirafı” ara başlığı ile dönemin HDP Mardin Milletvekili Erol Dora’nın, “Başbakan Erdoğan’ın Soma’daki işçi kıyımını bir asır önceki benzer olaylarla karşılaştırmasının, maden işçilerinin 100-150 yıl önceki ‘köle mantığıyla’ çalıştırıldığına itirafı olduğu ve facianın hükümet ve madeni işleten Soma Holding ve sahiplerinin ortak sorumluluğunda olduğu”; dönemin CHP Manisa Milletvekili Sakine Öz’ün, “sorumlu bakanların sömürüye sadece bakmış olduğu ve iktidarın bu büyük sorumluluğun altında resmen ezildiği” ve “Özel’den pişkinlik benzetmesi” ara başlığı ile dönemin CHP Manisa Milletvekili Özgür Özel’in, “dünyanın hiçbir yerinde bakanların bu kadar ciddi sorumluluklarına, 301 kişinin ölümüne rağmen halen oturup kendisini savunma ve önergelerin gündeme alınmamasını talep etme gibi ‘pişkinliklerle’ parlamentonun karşısına çıkamayacağı” şeklindeki mecliste yaptıkları, iktidarı faciadan dolayı doğrudan sorumlu tutup olumsuzlayan konuşmaları kendi ağızlarından tırnak içerisinde okuyuculara iletilmiştir. Haberin sonunda ise “Bakanlar sorumluluklarını atmaya çalıştı” şeklindeki kesin yargı belirten ara başlık ile, Çalışma Bakanı Çelik’in, “son çıkardıkları İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası’nın ILO ve AB normlarında olduğunu ‘savunduğu’, denetimlerin yapıldığını ‘ileri sürerek’ rakamlar verdiği, laf atmalar karşısında ‘Yapılan işleri söylüyorum, yapmayan varsa canı cehenneme’ dediği ve yasama yılı bitmeden taşeron sistemini kaldıran yasayı çıkaracaklarını ‘öne sürdüğü’”; Enerji Bakanı Yıldız’ın da, “bütün işlerde kanunla birlikte ‘dünya ve ahiret ölçüleriyle’ birlikte hareket edeceklerini söylediği ve facianın yaşandığı madenin ihalesiz verildiği iddialarının doğru olmadığını ‘ileri sürdüğü’” şeklindeki; “savunduğu”, “ileri

sürdüğü” ve “öne sürdüğü” şeklindeki olumsuz anlam belirten ve kendilerini savunma pozisyonunda gösteren edilgen fiiller ile kurgulanmış ifadeleri sunulmuştur. Haber metninde mecliste grubu bulunan diğer partiler olan iktidar partisi AKP ve MHP milletvekillerinin yaptıkları konuşmalara yer verilmemiştir.

“**Selma Gürkan Soma’da maden işçilerini ziyaret etti**” başlıklı haberde “EMEP Genel Başkanı Selma Gürkan’ın Soma’ya giderek faciada yaşamını yitirenler ve yaralananların ailelerini ve Hükümet Konağı önünde oturma eylemlerine devam eden maden işçilerini ziyaret ettiği, Kırakağaç mezarlığına giderek ölen işçilerin mezarlarına karanfil bıraktığı ve Soma’da bir çay bahçesinde maden işçileriyle bir araya gelerek sorunlarını dinlediği” belirtilmiştir. Haberin devamında, “maden teknikeri Mustafa Şala’nın, Soma’da maden ocağına girebilmenin yolunun ‘AKP’ye üye olmaktan’ geçtiği, işçi ilanı verildiğinde başvurular için adres olarak Soma ‘AKP İlçe Teşkilatının’ verildiği; maden işçisi Selçuk Metin’in, patron ve iş verenin temsilcileri işçinin bütün sosyal haklarını ve aktivitelerini yok ettiği, patronun belirlediği adayların sendika yönetimine seçilmesi için ellerine mühürlü zarflar tutuşturulduğu; 14 yıl Soma Madencilik’te çalıştıktan sonra işten atılan ve daha sonra İmbat Kömür İşletmelerinde çalışmaya başlayan bir işçinin, Başbakan Erdoğan’ın sürekli televizyonda ‘3 çocuk, 5 çocuk yapın’ dediği, kendisi 3 çocuğuyla ortada kaldığında nerede olduğu” şeklindeki maden işçilerinin iktidar partisine yönelik eleştirel ifadelerine kendi ağızlarından tırnak içerisinde yer verilmiştir.

“**Dayak mağduru Erdal Kocabıyık maden işçisi**” başlıklı haberin giriş paragrafında “Başbakanlık Müşaviri Yerkel’in 301 işçinin hayatını kaybettiği Soma’da, iki Özel Harekâtçının yere yatırıp tutarken tekme attığı Erdal Kocabıyık adlı kişinin ‘provokatör’ değil, ‘ölen arkadaşları gibi’ madenci olduğunun ortaya çıktığı ve gazetede ‘haberleri sıkça çıkan’ Uyar Madencilik’te çalıştığının öğrenildiği” vurgulanmıştır. Haberin devamında “Kocabıyık için AKP ’ye yakınlığıyla bilinen Esat Ç. adlı bir sosyal medya kullanıcısının, Kocabıyık’ın ‘Somalı olmayan TGB üyesi bir provokatör’ olduğu ve ‘Başbakan danışmanını darp edip şahsına ve Başbakan’a küfür ettiğini’ iddia ettiği” bilgisi hatırlatılmış, “Kocabıyık’ın babası ve yine madenci olan bir akrabasının, Erdal Kocabıyık’ın ölen arkadaşları gibi madenci olduğu, facianın yaşandığı madenin işletmesine ait başka bir madende çalıştığı, 7 yakınının facianın yaşandığı madende görev yaptığı, (arbede günü) Yusuf Yerkel’den tekme yedikten sonra evine döndüğü ancak kapısını polislerin çaldığı, savcının talimatı üzerine polisler tarafından ‘şüpheli olarak’ gözaltına alındığı ve savcı tarafından ‘sorgulanmak istendiği’, kendisinin gözaltına alınmasına ‘isyan ettiği’ ve 10 yıllık madenci olduğunu söyleyince durumu bilmeyen savcının şaşkınlık geçirdiği ve kısa ifadenin ardından serbest bırakma kararı aldığı, daha sonra avukatı

aracılığıyla Yerkele hakkında savcılığa suç duyurusunda bulunduğu, yakın çevresine konvoydaki araçlara tekme atmasının sebebini ‘çalıştığı maden ocağının geçen yıl çıkan yangın nedeniyle kapatıldığı, iki aylık alacağının ve 1.5 yıllık tazminatının içerde kaldığı ve bunların ödenmemesi nedeniyle tepki olarak eylemi gerçekleştirdiği’ şeklinde anlattığı” şeklindeki ifadelerine yer verilmiştir. Haberin sonunda “Kocabıyık’ın sözünü ettiği Uyar Madencilik’in, ‘AKP’li vekillere’ yakın olduğu” ifadesiyle ideolojik üretim gerçekleştirilmiş, yine Kocabıyık’ın sözünü ettiği maden yangınının “20 Ekim 2013 günü işletmeye ait Darkale Kömür Ocağı’nda yaşandığı, yerin 300 metre altında meydana gelen göçükle birlikte çıkan yangında, ‘6 çocuk babası’ 49 yaşındaki Yunus Güçlü’nün yaşamını yitirdiği ve 27 işçinin yaralandığı, olayın ardından güvenliklerinin olmadığı gerekçesiyle işçilerin çalışmayı durdurarak iş bıraktığı ve işletmenin aldığı kararla madeni kapattığı” şeklindeki detaylar sunulmuştur. Haber için ulusal sol çizgideki Cumhuriyet gazetesi kaynak gösterilmiştir.

23 Mayıs tarihinde yayınlanan “**Hükümet kiralamamış madenin sahibiymiş**” başlıklı haberin giriş paragrafında “facianın yaşandığı madenin rödovans (kiralama) yöntemi ile değil taşeronlaştırma ile işletildiğinin ortaya çıktığı” belirtilmiş, “katliamın yaşandığı ocakta Türkiye Kömür İşletmeleri ile Soma Kömür İşletmeleri arasında hizmet alım sözleşmesi yapılmış olduğu, yani ocakta günlerdir söylendiği gibi rödovans (kiralama) değil, Kamu İhale Kanunu’na göre yapılmış hizmet alım sözleşmesi söz konusu olduğunu” belirten Sayıştay raporu ise; gazete tarafından okuyucularına “Hükümetin ‘Meclise gelirse duman oluruz’ dediği Sayıştay raporu” şeklindeki yoruma dayalı ifade ile tanıtılmıştır. Haberin devamında “Çalışma Bakanı Çelik’in, facianın ardından taşeron sorununun çözümü için torba yasanın çıkması gerektiğini iddia ettiği, oysa Çelik’in sözünü ettiği torba yasa ile kamunun yaptığı tüm asıl işlerin ‘hiçbir koşul aranmaksızın’ şirketlere devredilmesinin mümkün olacağı ve artık devirin taşeron ilişkisi de sayılmayacak ve kamunun sorumluluğunun asgariye inecek olması” şeklindeki iddiayı gazete okuyucularına “Soma’ya kılıf yasası!” şeklindeki ara başlık ile sunmuştur. Paragrafın devamında “torba yasanın sorunu çözmek bir yana, Soma’daki hukuksuzluğa ‘yasal kılıf’ getireceği, torba yasaya göre kamu tarafından yürütülen tüm asıl işlerin ‘koşul aranmadan’ özele ihale edilebileceği ve böylece Soma’daki ‘hukuksuz taşeronluğa’ kılıf uydurulabileceği” şeklindeki ifadelerle, iktidar ve işletme arasında gerçekleşen haber konusu eylem eleştirel bir dille olumsuzlanmaya devam edilmiştir.

“**Ege Üniversitesi’nde işgal operasyonu!**” başlıklı haberde “Ege Üniversitesi’nde okuyan bir grup öğrencinin maden faciasını ve üniversitede yapılmak istenen 10. Canan Kulaksız Alternatif Şenliği’ne yönelik ‘rektörlük engellemesini’ protesto etmek amacıyla ders boykotu yaparak işgal eylemi gerçekleştirdiği, Edebiyat Fakültesi’ni boşaltarak Yabancı Diller

Binası'nı da işgal eden öğrencilere polisin gaz bombaları ve plastik mermilerle müdahale ettiği, binanın içine atılan gaz bombalarından etkilenen öğrencilerin çatıya çıktıkları (diğer gazetelerde belirtilen 'çatıdaki öğrencilerin polislerin üzerine kiremit attıkları' bilgisine haberde değinilmemiştir), kampüse Özel Harekât, Çevik Kuvvet ve TOMA'ların yanı sıra itfaiye araçlarının girmesiyle müdahalenin başladığı, 1 kişinin burnunun kırılmasıyla yaralandığı ve İzmir Emniyet Müdürü Celal Uzunkaya'nın da okula geldiğinin bildirildiği" şeklindeki bilgiler aktarılmıştır.

24 Mayıs tarihinde yayınlanan "**Tekmeci Müşavir başka bir göreve kaydırılacak**" başlıklı haberde "Soma'da Başbakan Erdoğan'ın 'protesto edilmesi' esnasında bir madenciyi tekmelerken görüntülenen Başbakanlık Müşaviri Yusuf Yerkel görevden alındığı ve Yerkel'in Başbakan Özel Kalem Müdür Yardımcılığı görevinden başka bir göreve kaydırılacağı" belirtilmiş, "olayın medyaya yansımalarının ardından AKP Genel Başkan Yardımcısı Çelik'in, Yerkel'in 'provoke edildiğini' ve 'kendini koruduğunu' öne sürmüş olduğu, olay öncesi ve olay anına dair yayınlanan görüntüler bu iddiaların gerçeği yansıtmadığını ortaya koyduğu ve Yerkel'in saldırısı sonrası bir doktordan 7 gün rapor almasının 'eleştirilmiş olduğu'" şeklindeki hatırlatmaları, iktidar aktörünün sözlerinin "öne sürmek" fiiliyle tanımlanıp savunma pozisyonuna yerleştirilerek, bu sözlerle sunulan argümanlar da "ortaya konulmak" ve "eleştirilmiş olunmak" fiilleriyle ön plana çıkartılarak sunulmuştur.

25 Mayıs tarihinde yayınlanan "**Hiddetinin altında sarsılma var**" başlıklı röportaj haberin alt başlığında "Soma'daki 'maden katliamının' ardından hükümetin tepkilerini davranış bilimi üzerinden inceleyen dönemin İstanbul Bilgi Üniversitesi Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Murat Parker'in, hükümetin 'en öfkeli parçasının' Başbakan Erdoğan olduğu, Erdoğan'ın etrafından başlayarak 'dalga dalga yayılan' bir öfke-şiddet ikilisi var olduğu, mutlak doğru olduklarını sarsacak 'en ufak bir eleştiri'yi' sakinlikle karşılayabilecek bir olgunluğa sahip olmadıkları, Erdoğan'ın kendisinin zaten kolay öfkelenen, kolay azarlayabilen, 'farklılığa tahammül edemeyen' biri olduğunun bilindiği, ilçeye 'Yaraları saracağım' şeklindeki ruh hali ile gittiği ancak gittiğinde karşılaştığı beklenmeyen tepkilerin 'kimyasını bozulduğu', destek gördüğünü düşündüğü bir bölgeye gittiğinde karşılaştığı tepkiler ve ortaya çıkan gerçeklerin Erdoğan'ın algılarının, ezberinin 'kısa devre yapmasına' neden olduğu, "ceza ehliyetini yitirecek kadar" ruhsal sorun taşıyan biri olmadığından yaptığı her sözün, her davranışın 'sorumluluğunu alabilecek' bir insan olduğu, kendisi ya da başkaları tarafından bir şeyler yazılıp konuşulduğunda büyük hiddetler, çam devirmeler sergilemediği, ama düşünülmüş taşınılmış değil de 'spontane' (doğal, hayatın olağan akışına göre) tepki vermesi gerekirse 'gerçek kimliğinin' ortaya çıktığı, iktidarında mutlaklık arttıkça kendisini kontrol

etme ‘ihtiyacı duymadığı’, kendisini o kadar da kontrol etmek istemeyen ve o anlamda rahat, zayıflamış bir şekilde davranan bir profil sergilediği, alt gelir seviyesindeki muhafazakar kesimin cumhuriyet boyunca yaşadığı ‘itilmişlik, horlanmışlık’ algısını yönettiği ve Soma faciasının, Erdoğan’ın yönettiği bu ‘algı operasyonunu’ tuzla buz edebilecek potansiyele sahip olduğu” şeklindeki, okuyucuyu Erdoğan’ın sahip olduğu iktidar erkini sorgulamaya teşvik eden değerlendirmeleri okuyuculara sunulmuştur.

“**Denize düşen yalana sarılır**” şeklindeki itham edici ve eleştirel üsluplu başlıklı yoruma dayalı haberde, “Soma’daki madenci katliamının Türkiye medyasının ‘bütün foyasını’ ortaya çıkardığı, ölen 301 madencinin medya için ‘istatistikten’ başka bir anlam taşımadığı, medyanın Soma ‘katliamına’ ilgi göstermediğini söylemenin haksızlık olacağı fakat bu ilginin ‘kaypak’, ‘samimiyetsiz’ ve ‘alçakça’ olduğunu söylememenin eksiklik ve gerçeği tahrif etmek demek olduğu, kendini ‘yeni merkez medya’ diye tanımlama gayretkeşliğindeki ‘hükümet borazanı’ medyanın bütün suçu işletme sahibine yıkmak, hükümetin üzerindeki sorumluluğu ‘bertaraf etmek’ ve hükümete sorumluluk gölgesi düşüren ‘eski merkez medyaya’ ve yabancı medyaya karşı katliam kampanyası yürütmek noktalarına yoğunlaştığı” şeklindeki iktidar ile aynı ideolojik çizgideki medya kuruluşlarının faciaya yönelik tutum ve söylemlerini olumsuzlayan, özellikle de bu kuruluşların iktidarın faciadaki rolünü örtükleştirme çabalarını önceleyen yorumları okuyuculara sunulmuştur. Metnin devamında “Susturamadığı şeytan oldu” ara başlığı ile, “Erdoğan hükümeti ve medyasının ‘Gezi isyanı’ sırasında, yerli basını büyük oranda susturmuş, susturmaya ‘gücünün yetmediği’ yabancı basını ‘şeytan ilan etmiş’ olduğu, gerçeğe değinen veya olan biteni sorgulayarak gerçeğe yaklaştırmaya çabalayan her yayın kuruluşunun ‘defterini dürmeye’ ahdettiği, 17 Aralık 2013’te (yolsuzluk ve rüşvet soruşturması) ortalığa dökülmeye başlayan yolsuzluk tapeleri (ses kayıtları) üzerine, telefon konuşmalarını, evlerde çıkan kasaları, paraları ve para sayma makinelerini ‘yok sayma makinesi’ olarak kullandığı medyasıyla ‘hiç var olmamış varlıklar’ gibi göstermeye çalışmakla yetinmeyip, bu çabasına halel getiren sosyal medya mecralarını kapattırdığı veya sıkı denetime aldığı ve Erdoğan ve hükümetinin mütedeyyin (dindar) seçmen kitlesini eski ‘korkularıyla’ kutuplaştırmayla, kendine ‘güvenli lider’ kisvesi altında her bireyi, vicdanı ve akli ezen, sokakta polisin vurduğundan madende iş kazası ‘kandırmacasına’ kurban gidene kadar her ölüm üzerine yaptıkları ve söyledikleriyle kendini kanıtlayan ‘zalim bir totaliterlikle’ nereye kadar sürükleyebileceği” şeklindeki, metinde sunulan iktidara karşı eleştirel argümanların facia öncesinde meydana gelmiş olaylar üzerinden öncelenmeye ve desteklenmeye devam edildiği ifadelerle devam etmiştir.

27 Mayıs tarihinde yayınlanan “**Soma’da açığa çıkan gerçekler**” başlıklı haberde “facianın yaşandığı ilk gece EMEP Genel Başkanı Selma Gürkan, HDP Milletvekilleri Levent Tüzel ve Selma Irmak’la, aynı madende çalışan diğer vardiyalardaki işçilerin canlarını tehlikeye atmaktan çekinmeden arkadaşlarını kurtarmaya koştuklarını gördükleri, ilerleyen günlerde bir kez daha Genel Başkan Gürkan’la gittikleri Soma’da gerçekleştirdikleri taziye ziyaretleri ve işçi toplantısında da usulsüzlükleri ve ‘karanlıkta kalan’ ilişkileri öfkeyle dile getirdikleri” şeklindeki haber karakterlerinin eylemlerini olumlayıp onaylayan ifadeler belirtilmiştir. Haberin devamında “taşeron sisteminin Soma’da yalnızca madenleri ele geçirmeyip ‘siyasi iktidar’ haline geldiği, madenlerde işe başlatmak için önce ‘AKP ilçe binasına’ gidip ‘AKP’ye üye olunması’ dayatılarak işe alım yapıldığı, hatta madenlerde çalışmak için iş başvurularının ‘AKP ilçe teşkilatına yapılmasının’ belediye hoparlöründen anons edildiği, Başbakan’ın kıyasladığı 1800’lü yıllardan bile kötü koşullarda çalışan işçilerin, patronun yalnız işyerindeki hakimiyetinden değil ‘Soma’daki kudretinden’ de korkar oldukları ve faciadan sonra Soma’ya yığdıkları polis gücü, cemaatler ve tarikatlar eliyle dağıttıkları ‘İsyan etme, biat et’ bildirileriyle başta işçileri olmak üzere aileleri de ‘kuşatma altına alma’ çabasının görüldüğü” şeklindeki; iktidar ve işletme arasındaki ilişki vurgusunu önceleyip olumsuzlayan, İslami tarikatları da bu ilişkiye dahil eden, bu ilişkinin topluma verdiği zararı önceleyen açıklamalar sunulmuştur. Yine haberde “Köleliğe karşı birlikte mücadele” ara başlığı ile, “Soma’da bir hafta Kaymakamlık binası önünde gerçekleşen direnişte (oturma eyleminde) polisin ‘Ankara’dan marjinal bir grup gelecek’ diyerek işçileri uyarıp oturma eylemi yapılan yerin etrafını bantla çevirerek işçilerin ‘sınıf partisi’ ile buluşmasını engellemek istemesine rağmen, direnişte ve komitede yer alan işçilerin EMEP Genel Başkanı ile ‘samimi bir sohbet’ gerçekleştirdikleri, EMEP Genel Başkanı Gürkan’ın, ilan edilen talepler için birleşmenin ve mücadele etmenin işçi katliamında kaybettikleri işçi kardeşlerinin kendilerine bıraktıkları görevler olduğu ve birleşerek bu kölelik koşullarını değiştirmek için mücadeleye daha ileriden atılmaları gerektiği” şeklindeki sözleriyle haber konusu siyasi parti “sınıf partisi” olarak tanımlanıp söylemleri “samimi” ve eylemleri “gerekli” olarak tanımlanıp ideolojik üretim gerçekleştirilmiş, partinin faaliyetine karşı girişilen polis tedbiri olumsuzlanmıştır. Haberin sonunda “örgütlenme çabalarının ilerletilmesi için yapılacaklara ‘işaret etmesinin’ işçiler tarafından ‘kabul gören bir yaklaşım olduğu’” ifadeleriyle, metinde söylem yoluyla parti söyleminin işçiler tarafından onaylanıp olumlandığı anlamı üretilmiştir.

Başbakan Erdoğan’ın partisinin grup toplantısında yaptığı konuşmadan çeşitli satır başlarını aktaran haber için “**Erdoğan: Soma’yı karıştırmak için sağdan soldan Alevi toparlıyorlar!**” şeklindeki kendisinin kullandığı mezhepsel ifadesini içeren başlık tercih

edilmiş, haber metninde “Bu defa da Soma’yı karıştıracaklar” ara başlığı ile kendisinin, “Alevi vatandaşları ‘sağdan soldan toparlayıp’ Soma’ya getirdikleri ve bu defa da Soma’yı karıştıracakları” şeklindeki demecine kısa olarak değinilmiştir. Erdoğan’ın kullandığı “bu sefer” ifadesinin evveli için, Gezi Parkı eylemlerini kastetmek istediği tahmin edilmektedir. Zira bu eylemlerde Aleviler de iktidar karşıtı söylemlerini duyurma ihtiyacı hissetmiş olup, olaylar sırasında hayatını kaybedenlerin çoğu da Alevi mezhebine mensuptur.

10 Haziran tarihinde yayınlanan “**Soma işçileri, AKP mitinglerine katılma tarifesini açıkladı**” başlıklı haberde, “Soma’da 301 madencinin hayatını kaybettiği faciayı araştırmak üzere oluşturulan Meclis Araştırma Komisyonu üyesi milletvekillerinin, maden işçileriyle bir araya geldiği” belirtilmiştir. Haber metninde “30 lira yevmiyeyle mitinge gittik” ara başlığı ile, “CHP ve MHP’li milletvekillerinin ‘parti adı vermeden’ işçilere bir siyasi partinin mitinglerine katılıp katılmadıkları yönünde sorular sordukları, mitinglerin tarifelerinin olduğunu dile getiren işçilerin milletvekillerini ‘şaşırtan’ açıklamalar yaptıkları, maden ocağına gelen otobüslerle mitinglere taşındıkları ve bunun karşılığında 30 TL yevmiye aldıkları, bunun yanı sıra kendi aracıyla gittiklerinde benzinli araçlar için 150 TL, LPG’li araçlar için 100 TL aldıkları, yemek masraflarının mitinglerin ardından şirketlerinin muhasebesinden ödendiği, bunun üzerine AKP’li milletvekillerinin işçilere ‘Cumhuriyet Mitingleri’ne gidip gitmediklerini’ sorduğu ve işçilerin ‘gitmediklerini’ söylediği şeklindeki, muhalefet partilerinin milletvekillerini “şaşırttığı” şeklindeki tanımlama ile iktidar partisini işaret eden bilgiler sunulmuştur. “Herkesin bildiği ilan edildi” şeklindeki yönlendirici ara başlık ile haberin devamında, “işçilerin siyasi parti mitingine katıldıklarını açıklamaları üzerine CHP Milletvekili Özgür Özel’in yaptığı açıklamadan, Soma’da herkesin, her işçinin, her madencinin ‘bildiği bir olayın’ açıklandığı, firmaların işçiye mitinge gitmesi için baskı yaptığı ve işçilerin işlerini kaybetmemek için kabul ettikleri, kendilerinin işçilerin bir siyasi partinin mitingine katılması için baskı yapan işverene ağır cezalar verilsin diye meclise önerge verdikleri, destek vermeleri için ‘Ak partili’ milletvekillerini bekledikleri, Başbakan Erdoğan’ın bile mitinginde Somalı madencilere seslendiği ve onların da baretlerini salladığı, Başbakan’ın böyle ‘destek verdiği’ bir firmaya, Enerji Bakanı (Taner Yıldız’ın) gelip ‘en güvenli maden’ dediği firmaya hangi müfettişin ceza yazabileceği veya kapatabileceği ve Enerji Bakanı’nın en güvenli dediği madende 301 işçinin hayatını kaybettiği” şeklindeki, haberin başında ima yoluyla okuyucuya sezdirilen iktidar-işletme ilişkisini kanıt göstererek açıklayan ve bu ilişkiyi olumsuzlayan demeçleri aktarılmıştır.

SONUÇ

Çalışmanın sonucu ortaya konulmadan önce, çalışmanın hazırlanışını ve sonucunu büyük boyutta ve olumsuz şekilde etkileyen iki dış faktörden bahsedilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Çalışmanın hazırlanışı sırasında incelenen tüm gazetelerin internet sitelerinde; gazetelerin haber ajanslarından, diğer basın kuruluşlarından ve basın bültenlerinden abonelik veya kaynak gösterme yoluyla edinilen metinlerin bazen çok az bir müdahaleyle, bazen de hiçbir müdahalede bulunmadan okuyucularına servis etmelerinin, rutin bir yayıncılık uygulaması haline geldiği saptanmıştır. Örneğin, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız'ın, facianın meydana geldiği bölgede bir avukat ile girdiği “istifa” polemiği ile ilgili haberin, aynı ideolojik çizgideki 3 farklı gazetede, metin içerisindeki “ımla ve telaffuz hatalarına” varıncaya kadar aynı içerik ile yer aldığı gözlemlenmiştir. Gazetelerin, geleneksel basılı yayıncılığın alan sınırlamasına sahip olmayan internet gazeteciliğinde zaman ve iş gücünden tasarruf etmek amacıyla tercih ettiği bu yöntem, çalışmada incelenen haber metinlerinin ideolojik çözümlemesini ve gazeteler arasındaki ideolojik söylem farklılıklarının tespit edilerek ortaya konulmasını oldukça zorlaştırmıştır.

Çalışma hazırlanırken tecrübe edilen bir diğer sıkıntı da gazetelerin haber metinlerinin veya kendilerinin internet ortamında ulaşılamaz olması ya da ulaşılamaz hale getirilmesidir. Çalışmanın hazırlık ve icra süreçlerinde incelenmesi planlanan Sözcü ve Yeni Şafak gazetelerinin muntazam ve ulaşılabilir şekilde düzenlenmiş bir internet arşivine sahip olmadıkları görülmüş, Aydınlık gazetesi çalışmanın hazırlandığı sırada arşivindeki haberleri kaldırmış, Zaman ve Bugün gazeteleri ise; çalışmanın hazırlandığı dönem içerisinde önce iktidar tarafından sahiplik yapılarına müdahale edilerek el konulup kayyum atanmış ve internet arşivleri ortadan kaldırılmış 15 Temmuz askeri darbe girişiminin ardından da kapatılarak kurumsal varlıkları sonlandırılmıştır. Türkiye'nin ilk internet sitesine sahip olan gazetesi (wikipedia.org, erişim tarihi: 7.1.2017) olan Zaman'ın 20 yıllık haber arşivinin internet ortamından silinmesinden, gazete yöneticileri gazeteye atanan kayyum yönetimini sorumlu tutarken, kayyum yönetimi de bu durumdan gazetenin eski sahiplerini sorumlu tutmuştur. (aa.com.tr, erişim tarihi: 7.1.2017) Bunun yanında çalışma için gereken verilerin toplanarak değerlendirildiği 2016 yılı içerisinde çeşitli branşlardan (gazete, dergi, televizyon, internet sitesi...) toplam 157 yayın organının varlığı çeşitli gerekçelerle siyasal iktidar tarafından sona erdirilmiştir. (cumhuriyet.com.tr, erişim tarihi: 7.1.2017)

Çalışmada öncelikle incelenen tüm gazetelerin, okuyucularına kendi ideolojik çizgisine yakın siyasal aktörleri haber konusu ya da kaynağı olarak sunmaya büyük bir özenle dikkat ettikleri gözlemlenmiştir. İktidarda bulunan AKP'nin muhafazakâr-milliyetçi sağ ideolojisine yakın çizgideki Sabah ve Yeni Akit gazetelerinin facia ile ilgili haberlerinde okuyucularına, başta Cumhurbaşkanı Gül ve Başbakan Erdoğan olmak üzere, kabine üyesi bakanları, iktidar partisi milletvekillerini ve diğer parti yetkililerini, mülki ve idari amirleri, iktidara yakın vakıf, dernek ve sendika temsilcilerini, iktidara yakın diğer medya kuruluşlarını veya bu kuruluşların çalışanlarını ve söylemleriyle iktidarı destekleyen sosyal medya hesaplarını çok yoğun sıklıkla haber konusu yapmış veya haber kaynağı olarak göstermiştir. Bu karakterler söz konusu haberlerde, facianın meydana getirdiği zararı telafi etmek için gösterdikleri çabaları, facianın yarattığı sorunlara karşı sundukları çözüm önerileri veya facianın etkileri karşısında sergiledikleri duygusal tepkileri gibi; sahip oldukları siyasal erkleri, entelektüel birikim ve mesleki becerileri ve insani yönleri ile ön plana çıkartılmışlardır. Aynı şekilde siyasal iktidarın ideolojisine rakip çizgideki muhalif gazeteler olan Cumhuriyet ve Evrensel'in de okuyucularına, başta ana muhalefet lideri Kemal Kılıçdaroğlu olmak üzere, muhalefet partilerinin milletvekillerini ve diğer parti yetkililerini, mecliste grubu bulunmayan sol ve merkez-sol partilerin yetkililerini, iktidara muhalif vakıf, dernek ve sendika temsilcilerini, iktidara muhalif diğer medya kuruluşlarını veya bu kuruluşların çalışanlarını ve iktidarı eleştiren sosyal medya hesaplarını haber konusu yapmış ya da haber kaynağı olarak sunmuştur. Bu karakterler söz konusu haberlerde, facianın önlenmesi için vermiş oldukları mücadeleyi, facianın sebeplerine ve sorumlularına yönelik yaptıkları eleştiri ve tespitleri, facianın meydana getirdiği zararı telafi etmek için gösterdikleri çabaları, facianın yarattığı sorunlara karşı sundukları çözüm önerileri veya facianın etkileri karşısında sergiledikleri duygusal tepkileri gibi; tıpkı iktidara yakın gazetelerin yaptığı gibi yine sahip oldukları siyasal erkleri, entelektüel birikimleri, mesleki becerileri ve insani yönleri ile ön planda tutulmuşlardır. İdeolojik olarak merkezde görünen Hürriyet ve Habertürk gazeteleri nispeten taraflara eşit yaklaşılmaya çalıştığı görüntüsünü vermiş olsa da, muhalefet aktörlerine oranla iktidar aktörlerine içeriklerinde daha fazla yer verdikleri veya kaynak olarak gösterdikleri saptanmıştır. Gazetelerin diğer ideolojilere mensup aktörlere nazaran, kendi ideolojik çizgisindeki aktörlerin demeçlerini okuyucularına sunarken; bu demeçlerin ifadesinde etken fiil kullanımına özen gösterildiği ve edilgen fiil kullanımının asgari düzeyde tutulduğu, demeçlerin sıklıkla müdahale olmadan aktörlerin kendi ağızlarından aktarıldığı, tırnak işareti kullanıldığı ve hatta fark edilmesini kolaylaştırmak amacıyla bazen kalın harf karakterleri (bold) kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Bunun yanında çalışmada siyasal iktidara muhalif aktörlerin, iktidara yakın çizgideki gazetelerde az sayıda haberde yer almış oldukları görülmüş, bu haberlerde de genellikle kendilerine facianın sorumluluğu yüklenilmiş veya facia sonrasında sergiledikleri veya sergilemedikleri tutumlar ve söylemler dolayısıyla eleştirilmiştir. İktidara yakın gazeteler özellikle facianın meydana geldiği maden işletmesi ve sahiplerini “CHP tandanslı” gibi ifadelerle ilişkilendirerek, sabotaj gibi kesinliği olmayan iddiaları haberleştirerek, faciaya tepki olarak yapılan protesto eylemlerini “provokasyon, tahrik, kalkışma” gibi sıfatlarla niteleyip bu eylemlerdeki şiddet unsurlarını önceleyerek ve bu eylemlere karşı polis müdahalesini olumlayıp meşrulaştırarak, muhalefet partilerini “kömüre olan bağımlılığı sona erdirecek” projeleri engellemekle suçlayarak ve yine muhalefet partilerinin faciaya karşı gösterdiği çeşitli tepkileri “şov, tribünlere oynama” şeklinde tanımlayarak, ideolojik çizgileri dışındaki muhalif kanaat önderleri hakkında yaptıkları az sayıdaki haberin büyük kısmında, onları faciadan doğrudan veya dolaylı olarak sorumlu tutmuş veya facianın önlenmesi için gösterdikleri çabaları örtüklemiştir. Yine siyasal iktidara muhalif çizgideki gazeteler de iktidar kanaat önderlerine haberlerinde iktidar destekçisi gazetelere oranla nispeten daha çok yer vermiş olsalar da bu haberlerin tamamı yine facianın sorumluluğunu iktidarın üzerine yıkan veya facia hakkındaki söylemlerini olumsuzlayan içeriklerden oluşmuştur. İktidara muhalif gazeteler özellikle faciadan önce madenlerin incelenmesi için meclise sunulmuş olan araştırma önergesinin iktidar tarafından reddedilmiş olduğunu her fırsatta gündeme getirerek, yine iktidarın facia öncesinde facianın meydana geldiği maden işletmesi ve sahipleri ile olan ilişkilerini ve hakkındaki olumlu söylemlerini hatırlatarak, Başbakan Erdoğan ve beraberindekilerin facia bölgesinde karıştığı şiddet olaylarını sürekli haberleştirip gündemde tutup gündemden düşürmeyerek, yine iktidara karşı sosyal medyada ve dünya basınında yer alan olumsuz yorumları rutin şekilde sayfalarına taşıyarak; iktidarı facianın sorumlusu olarak gösteren söylemi sürekli olarak yeniden üretip okuyucularına sunmuşlardır. Örnek vermek gerekirse, çalışmada Enerji Bakanı Yıldız ve ana muhalefet lideri Kılıçdaroğlu’nun facianın meydana geldiği madeni ziyaretleri sırasında, madende hayatını kaybeden işçilerin yakınları tarafından protesto edilmelerinin; iktidara yakın Yeni Akit gazetesi tarafından “Halkın Kılıçdaroğlu’nu madene sokmadığı”, ana muhalefet partisine yakın Cumhuriyet gazetesi tarafından da “Yurttaşların Bakan Yıldız’a tepki gösterdiği” başlıklarıyla haberleştirildiği görülmüştür. Her iki gazete de Yıldız ve Kılıçdaroğlu’na yönelen tepkiyi, söylem yoluyla rakip ideolojiye mensup olanı önceleyip kendisinininkini örtüklemiştir aynı olay ile ilgili birbirinden farklı iki algı yaratmış, böylece aynı olay ile ilgili iki farklı ideolojik anlam üretimi gerçekleştirmiştir.

Çalışmada gazetelerin facia ile ilgili yayınladığı haberlerde facianın sorumluluğunu sürekli olarak karşı ideolojik grubun üzerine yıkma çabası olarak, sürekli şekilde facianın meydana geldiği madenin sahibi olan işletmeyi karşı ideolojik grupla ilişkilendirilmeye ve bunun için okuyucularına kanıt göstermeye çalıştığı gözlemlenmiştir. İktidara yakın çizgideki gazeteler işletme için zaman zaman “CHP tandanslı, Yahudi bağlantılı, Mason...” gibi ifadeler kullanmış, işletme sahibi Alp Gürkan’ın 2000 yılında bir Mason dergisinde yayınlanmış bir makalesini, damadının Yahudi cemaatine mensup olmasını ve şirketin hisselerinin bir bölümüne İsrail bağlantılı bir şirketin sahip olmasını ön plana çıkarmış ve iktidarla arasında mücadele yada rekabet bulunan diğer holdingler, basın organları ve dini cemaatler ile ilişkilendirmiştir. Bunun yanında bu gazetelerden Yeni Akit, “O madenler sizin yüzünüzden açık” başlıklı haberiyle facianın sorumlusu olarak, hidroelektrik ve nükleer enerji santral projelerine gazetenin kendi deyimiyle “takoz koydukları” için mecliste grubu bulunan muhalefet partilerini ve “işbirlikçileri” olan sendika ve meslek odalarını açıkça işaret etmiştir. Tüm bunların yanında yine hükümete yakın gazeteler, söylemlerinde faciadan iktidarın ve iktidar aktörlerinin diğer basın kuruluşları tarafından sorumlu tutulmasından duydukları rahatsızlığı ve hoşnutsuzluğu açıkça dile getirmekten çekinmemiş ve sıkça bu eleştirileri “istismar” olarak tanımlamaktan da kaçınmamıştır. İktidara muhalif çizgideki gazeteler de aynı şekilde, facianın ilk gününden itibaren ana muhalefet partisinin faciadan 20 gün önce bölgede yaşanan maden kazaları hakkında verdiği ve iktidar partisinden oylarıyla reddedilen araştırma önergesini her fırsatta ön plana çıkarmış, işletmenin genel müdürünün eşinin iktidar partisi üyesi olması ve madene Başbakan’ın resminin asılması gibi işletme ve iktidar arasındaki her türlü yapısal ilişkiyi vurgulamış, iktidar aktörlerinin facia öncesindeki ve sonrasındaki olumlu katkılarını görmezden gelirken olumsuz eylemlerini metinlerinin üst sıralarına taşıyarak ön plana çıkartmış, iktidara yakın yayın kuruluşlarının facia hakkında yaptıkları yayınların içeriklerini eleştirmiş, onları iktidarın faciadaki sorumluluğunu örtükletmeye çalışmakla suçlamış ve diğer ülkelerden verdiği örneklerle desteklediği “istifa” algısını sürekli olarak gündemde tutmuştur.

Facianın ilk günlerinde Hürriyet, Habertürk, Sabah ve Yeni Akit gazeteleri, kaynaklarına dayandırarak işletmenin olumlu yönlerini vurgulamış ya da olumsuz yönlerini vurgulamaktan kaçınmıştır. Aynı anda Cumhuriyet ve Evrensel, günler öncesinde mecliste reddedilen araştırma önergesini ve taşeron işçilik politikalarını bahane ederek iktidarı söz konusu işletmenin “suç ortağı” ve olayın baş sorumlusu olarak ilan etmişlerdir. Bunun üzerine Sabah ve Yeni Akit gazeteleri söylemlerini bir anda değiştirerek, facianın yaşandığı madenin işletmecisi kuruluşunu rakip muhalif çevrelerle ilişkilendirmeye ve “Kartel Medyası” olarak

tanımladığı merkez ve sol gazetelerin sahiplerini ve yazarlarını söylemlerindeki içerikleri ayıklayıp cımbızlayarak gündeme taşımaya veya sahiplik yapıları üzerinden hedef almaya başlamıştır. Bu duruma karşı merkez medyası sessizliğe gömülürken, kendisini “Penguin Medyası” olarak tanımlayan muhalif basının eleştirilerine de maruz kaldığı görülmüştür. Facia sonrasında ilçeyi ziyaret eden Başbakan ve beraberindekilerin karıştığı arbede, bazı ana akım gazeteci ve yazarların faciada hayatını kaybeden madencilerin ideolojik tercihlerini hedef alan sözleri ve protesto eylemleri sırasında olaylarla alakası olmayan bir kişinin polis tarafından silahla vurulup öldürülmesi ile gazeteler arasındaki bu söylemsel sürtüşmenin şiddeti giderek artmıştır. Sonuç olarak facia ile ilgili haber metinlerinin, öncesinde ve sonrasında yaşanan olaylar ile birlikte; gazetelerin birbirlerine ve çizgilerinde bulundukları ideolojilere karşı verdikleri söylem savaşının gerçekleştiği bir mücadele alanına dönüştüğü, facia üzerinden sürdürülen bu ideolojik mücadelenin gündemde zaman zaman facianın bile önüne geçtiği gözlemlenmiştir. Bu mücadelede gazetelerin, 30 günlük süre içerisinde facia ile ilgili yaptıkları haber metinleri içerisinde “kader”, “şehit, şehadet”, “ülkenin milli birliği ve beraberliği”, “ülkenin bekası”, “ülkenin ve devletin yüceliği”, “toplumun huzuru”, “dış güçler”, “iç ve dış tehdit”, “ülke üzerinde oynanan oyunlar”, “provokasyon, provokatör”, “darbe, kalkışma”, “halkın tepkisi, öfkesi”, “iş cinayeti, katliamı”, “polis şiddeti, polis saldırısı”, “polis devleti”, “fişleme”, “hedef göstermek”, “emek, işçi emeği”, “emek hırsızlığı, sömürü” gibi egemen söylemlerden sıkça faydalandıkları da çalışmada tespit edilmiştir.

Çalışmanın en dikkat çekici sonuçlarından birisi, facianın ertesi günü Başbakan Erdoğan’ın Soma Belediye Binası’nda yaptığı basın açıklamasında facianın çok uzun zaman önce meydana gelmiş benzer olaylarla kıyaslaması ve bu açıklamanın ardından belediye çıkışında yaşanan arbedede meydana gelen şiddet olaylarının haberleştirilmesi sürecinde gözlenmiştir. İktidara yakın çizgideki gazeteler bu açıklamaları okuyucularına sunarken “geçmiş yüzyıllardan” verilen söz konusu örneklerle neredeyse hiç değinmemiş, ardından yaşanan, Erdoğan ve beraberindekilerin karıştıkları şiddet olaylarını ilk günlerde sanki hiç yaşanmamışçasına görmezden gelerek haberleştirmemiş veya haberleştirirken enformasyon eksiltimine gitmiş, sonrasında bu olaylardan provokasyon sonucu meydana gelen olaylar olarak bahsetmiş, Başbakan Erdoğan’ın darbına uğrayan Taner Kurucan ve yine Erdoğan’ın Müşaviri Yusuf Yerkel’in darbına uğrayan Erdal Kocabıyık çeşitli iddialar vasıtasıyla hedef gösterilerek Erdoğan ve Yerkel’in üzerlerindeki sorumluluk kendilerinden uzaklaştırılıp örtükleştirilmeye girişilmiş, en sonunda da bu kişilerin birbirleriyle “barıştıkları, helalleştikleri” şeklindeki haberlerle konunun olağanüstü niteliği bulandırılarak gündemden düşürülmeye çalışılmıştır. İktidara muhalif çizgideki gazeteler ise bu açıklamalara ve ardından yaşanan arbedeye günler

boyunca verdiği aşırı tepki ile bu olayları bir numaralı gündem maddesi haline getirerek, ideolojik mücadele adına faciayı gündemlerinin ikinci planına atmışlardır. Bu gazeteler Erdoğan’ın geçmiş yüzyıllardan verdiği maden kazası örneklerini ve facia için yaptığı “kader, fitrat” tanımlamalarını, yaptığı haberlerle kendisine ve iktidarına karşı sürekli bir koz olarak kullanmış, yine meydana gelen arbede hakkındaki bilgi ve görüntülere en az facia kadar yer ayırarak gündemde tutmuş, darp edilen Kurucan ve Kocabıyık’ın ifadelerini kendilerince yorumlamaktan çekinmemiş, olaylar hakkında dünya basınında yer alan haber ve yorumları neredeyse günöbirlik olarak tercüme ederek uzun listeler halinde okuyucularına sunmuştur. Çalışmada farkına varılan önemli bir nokta ise ulusal sol çizgideki Cumhuriyet ve bilimsel sol çizgideki Evrensel gazetelerinin, Kocabıyık’ı yerde tekmeleyen Müşavir Yerkel hakkında haftalar boyunca yayınladıkları bütün haberlerde, kendisi için haber başlıklarında bile ağız birliği etmişçesine “Tekmeci Müşavir” şeklindeki alaycı takma ismi kullanmış olmalarıdır.

Yine aynı şekilde Hürriyet gazetesi yazarı Yılmaz Özdil’in, bir televizyon canlı yayını sırasında faciada hayatını kaybedenler için sarf ettiği, iktidar partisine oy verdikleri için başlarına gelenin onlara “müstahak” olduğu şeklindeki sözlerine iktidara yakın çizgideki gazeteler, neredeyse olayı her gün haberleştirip gündemde tutmuş, iktidardan ve kamuoyundan gelen tepkiler ile günöbirlik haberleştirilerek, tıpkı muhalif gazetelerin “arbede” haberlerinde yaptıkları gibi ideolojik kaygılarla olayı facianın önüne geçirmişlerdir. İktidara muhalif çizgideki gazeteler ise bu konuyu bir iki istisna dışında görmezden gelerek haberleştirmemiştir.

Yine faciaya karşı oluşan kamuoyu tepkisinin sokak eylemlerine ve fakölte işgallerine dönüşmesi ve bu eylemlere gerçekleştirilen polis müdahalesinin haberleştirilmesi de haberlerdeki ideolojik içeriğin tespit edilmesini sağlayan bir diğer önemli unsur olmuştur. İktidara yakın çizgideki gazetelerden bu eylemleri haberleştirmemeyi tercih edenler olduğu gibi, bazıları da eylemcileri “provokasyon” ve “kalkışma” ön kabulü ile düşmanlaştırmaktan, marjinalleştirmekten ve ötekileştirmekten kaçınmamış, hareket ve söylemlerini “inlerinden çıkmak”, “şeytanla iş birliği”, “yakıp yıkmak”, “kaosa sürüklemek”, “acıyı sömürmek”, “dehşet saçmak”, “kameraların önüne öbeklenmek” ve “terör odaklı” gibi olumsuzlayıcı ifadelerle tanımlamış, bazen bu eylemleri okuyucularına “dış güçler” egemen söyleminin ürünü olarak sergilemekten çekinmemiş, eylemcilere karşı gerçekleştirilen orantısız polis müdahalesini söylem yoluyla örtökleştirmiş veya onaylamıştır. Gazeteler bu haberlerde de iktidara yönelen kamuoyu tepkisini “istismar” olarak tanımlamayı sürdürmüştür. İktidara muhalif çizgideki gazeteler ise bu eylemleri haberleştirirken eylemcileri yandaş gazetelerin aksine (ama onların kullandıkları aynı yöntemle) “emekçi”, “vatandaş” ve “halk kitleleri” ön kabulü ile konumlandırmış, hareket ve söylemlerini “tek yumruk olmak”, “yoğun katılım”, “engellerin

yarılması”, “kitlenin kararlılığı”, “alkışlarla destek” ve “hakkını aramak” gibi olumlayıcı ifadelerle tanıtmış, eylemcilere karşı gerçekleştirilen orantısız polis müdahalesini olumsuzlarken, polis için “zıvanadan çıkmak” ve “saldırmak” gibi genel habercilik diline uymayan tanımlamalara başvurmuş; tıpkı iktidara yakın gazetelerin eylemcileri sadece “şiddet” içerikli tavırları ile ön plana çıkarması gibi muhalif basın da yine polisi sadece “şiddet” içerikli tavırları ile ön plana çıkartmıştır.

Çalışmada iktidara yakın çizgideki gazetelerin facia ile ilgili dış basında yer alan haber ve yorumlarla arasına mesafe koyduğu, muhalif çizgideki gazetelerin ise ideolojik söylemlerini güçlendirmek için bu haber ve yorumlardan fazlasıyla yararlanarak geniş yer ayırdığı gözlemlenmiştir. İktidara yakın gazeteler bu haber ve yorumları ya görmezden gelerek yayınlarında yer vermemiş, ya işine geldiği gibi metni cımbızlayıp enformasyon eksiltimi uygulayarak yorumlamış, ya da Yeni Akit gazetesi gibi yabancı basın kuruluşlarını “Haçlı Basını” ve faciayı haberleştirme süreçlerini “gözü dönmek” gibi olumsuz ifadelerle tanımlayarak bu mesajlara kendisini (ve okurlarını) zihinsel olarak kapatmıştır. Bunun yanında yine bu gazeteler iktidar aktörlerinin dış basın söylemine gösterdikleri tepkilere de bünyelerinde geniş yer ayırmışlardır. İktidara muhalif çizgideki gazeteler ise dış basında yer alan haber ve yorumları okurlarına ideolojik taraflarının haklılığının bir kanıtı olarak, günlerce uzun listeler halinde sunmaya devam etmişlerdir. Haber ve yorumlarına yer verilen gazeteler arasında, iktidarın sürekli olarak siyasal gerginlik yaşadığı ABD, Almanya ve İngiltere merkezli olanlar başı çekmiştir. Dış basından seçilerek sunulan haber ve yorumlar arasında facia ve iktidar arasındaki ilişki kadar, Soma’da Başbakan Erdoğan’ın karıştığı arbede ile ilgili olanlara da sıklıkla yer verilmiş; böylece bu gazeteler siyasal iktidara karşı olan kendi söylemlerini dış basın söylemi üzerinden yoğun olarak yeniden üretmiştir.

İdeolojik kaygılar sonucu meydana gelen, temel gazeteciliğin en önemli fonksiyonlarından birisi olan haber ve yorum arasındaki çizginin silikleşmesi, basını topluma ve demokrasiye karşı olan sorumluluklarını gerçekleştiremez hale getirebilmektedir; ki ülkemizde yakın tarihimizde bunun örnekleri maalesef sıkça görülmüştür. Çözümlemesi yapılan gazetelerde değişik oranlarda olmakla birlikte, modern gazeteciliğin en önemli ihtiyacı olan haber-yorum ayırımında da sıkıntılı bir görünüm tespit edilmiştir. Yeni Akit gazetesinin faciaya sosyal medyada tepki gösteren kişileri, olayın nasıl gerçekleştiği konusunda zerre kadar “fikir sahibi olmadıkları” bir kazayı “karalama kampanyalarına” alet etme derdinde olmakla suçlaması veya Cumhuriyet’in facianın meydana geldiği ilçede alınan asayiş önlemlerinin devlet tarafından korunan “vahşi ve aşağılık” bir düzenin gücünün varlığı olduğu şeklindeki,

haber verme özelliğini yitirip okuyucuya kendi ideolojik evrenlerinde dizayn ettikleri yönlendirici yorumları sunan ifadelere çalışmada oldukça sık rastlanmıştır.

Sonuç olarak çalışmada incelenen gazetelerin, ideolojik çizgileri ne olursa olsun, facia ve toplumsal etkileri ile ilgili okuyucularına sundukları haber metinlerinin; verilerin olayın gerçekliği içerisinden ideolojik kaygılar ile seçilmesi, ayıklanması ve işlenmesi ile meydana getirildiği gözlemlenmiştir. Gazeteler açıkça, bazen mesleki etik kodlarına aykırı şekilde davranarak, ideolojik yaklaşımlarına uyan bilgileri ön plana çıkartarak, uymayan bilgileri görmezden gelerek veya deforme ederek, gerçekliği kendi izafi çerçevelerinden gördükleri (filtreledikleri) üzerinden yeniden inşa etmişlerdir. Gazeteler haberlerine konu olan kişiler hakkındaki söylemlerini, kendilerinin ve bu kişilerin ideolojik duruşlarına göre şekillendirmiştir. Gazetelerin haberlerinin gündem, önem ve kaynaklarını belirleyen de yine ideolojik yönelimleri olmuştur. Yusuf Yerkel'den tekme yerken çekilen fotoğraflarıyla gündeme gelen Erdal Kocabıyık'ın, iktidara yakın gazetelerde Yerkel ile “karşılıklı olarak helallik isteyerek, birbirlerini affettikleri” şeklindeki sözlerine karşılık, iktidara muhalif gazetelerde de kendisinin (akrabaları aracılığıyla) “Yerkel'den davacı olduğu, hakkını sonuna kadar arayacağı ve kimseden korkusunun olmadığı” şeklindeki sözlerinin yer bulması çalışma içerisinde bu duruma verilebilecek net örneklerden birisidir.

Çalışma sürecinde gazetelerin, takip ettikleri ideolojinin hegemonik değerlerini ve düzenini muhafaza etmek ya da karşı ideolojinin hegemonik yapısını sarsmak için gazeteciliğin evrensel temel kurallarını bile göz ardı ettikleri, hatta bu mücadeleyi daha etkili şekilde sürdürebilmek için faciayı ve facianın sebep olduğu acı, öfke ve karmaşayı zaman zaman “ikinci plana atmaktan” imtina etmedikleri gözlemlenmiştir. İktidarı destekleyen merkez sağ çizgideki Sabah ve radikal sağ çizgideki Yeni Akit'in, iktidarın hegemonik yapısını ve etkisini muhafaza etmesi, egemen söylem ve değerlerini sürekli olarak yeniden üretilip gündemde tutması ve bu sürece yönelen “tehditleri” söylem yoluyla bertaraf etme çabası, hükümete muhalif ulusalcı sol çizgideki Cumhuriyet ve bilimsel sol çizgideki Evrensel'in iktidar aktörlerine ve hegemonik yapısına faciadan elde ettikleri bütün söylemsel ürünlerle hücum etmeleri ve ana akım gazeteleri Hürriyet ve Habertürk'ün de kendilerine dışarıdan yönelen bir sataşma olmadıkça haber ajanslarından gelen abonelik bültenlerini ve siyasal aktörlerin demeçlerini “kopyala-yapıştır” şeklinde servis etmeleri; çalışmada incelenen gazetelerin genel görüntüsünü oluşturmuştur.

Çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturan İngiliz Kültürel Çalışmaları'nın “haber yeniden üretimi” tezi, eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi ile elde edilen yukarıdaki bulguların karşılaştırılması sonucunda doğrulanmıştır. Modern gazeteciliğin, haberlerin liberal-

çoğulcu iletişim kuramcılarının yaşanan olayların suretlerini bir ayna gibi yaşandığı biçimiyle aynen okuyucularına yansıttığı şeklindeki tezlerinin aksine, haber üretiminde haber kuruluşları ve profesyonel haber çalışanlarının, çizgisinde bulundukları ideolojinin hegemonya oluşturma ve hegemonyayı sürdürme mücadelesine katkı sağlamak ya da karşı-rakip ideolojilerin hegemonik yapısını aksatmak veya ortadan kaldırmak amacıyla, olayları haberleştirirken kendi ideolojik filtrelerinden geçirdikleri, haber metnlerinin içerisine ideolojik söylem unsurlarını yerleştirdikleri, olayları söylem vasıtasıyla tasarlayarak haberleri yeniden ürettikleri ve bunu artık rutin bir mesleki uygulama haline getirmiş oldukları tespit edilmiştir. Çalışmanın aynı olay için farklı basın-yayın organları tarafından okurlarına sunulan haber metnlerinin içeriğinin, kitle iletişim araçlarının içerisinde yer aldıkları başat ekonomik sisteme, sahiplik yapılarına ve ideolojik çıkar gruplarıyla olan siyasal ilişkilerine göre şekillenerek kamuoyuna aktarıldığı şeklindeki varsayımı, çalışmada elde edilmiş olan bulgular ışığında doğrulanmıştır. Neo-Marksist iletişim kuramcılarına ait olan ve çalışmanın temel varsayımını oluşturan, basının haber söylemini, ideolojik çıkar grupları arasında yaşanan iktidar mücadelesinin etkisi altında yarattığı ve bu çıkar gruplarının kamuoyuna yönelik hegemonya sağlama mücadelesine bir araç haline geldiği görüşünün, çalışmadaki bulgular ile doğru olduğu görülmüştür. Üstelik bütün bu bulgular, maden kazası gibi (Türkiye'nin "kendine özgü" sosyal-ekonomik koşulları göz önüne alınmazsa) ideolojik bir yönü bulunması beklenmeyen bir olayın haberleştirilme sürecinin ürünü olan haber metnlerinden elde edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Adorno, T.W. (2011). *Kültür Endüstrisi, Kültür Yönetimi*. İletişim Yayınları, İstanbul.
- Althusser, L. (2002). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. İletişim Yayınları, İstanbul.
- Althusser, L. (2005). *Yeniden Üretim Üzerine*. İthaki Yayınları, İstanbul.
- Arsan, E. ve Çoban, S. (2014). *Medya ve İktidar - Hegemonya, Statüko, Direniş*. Evrensel Kültür Kitabevi, İstanbul
- Aziz, A. (2003). *Araştırma Yöntemleri Teknikleri ve İletişim*. Turhan Kitabevi, Ankara.
- Belsey, A. ve Chadwick, R. (2014). “*Medyada Kalitenin Bir Aracı Olarak Etik*”, *Medya Kültür Siyaset*. S. İrvan (drl.). Pharmakon Yayınları, Ankara.
- Bağçe, H.E. (2013). *Frankfurt Okulu*. Doğubatı Yayınları, Ankara.
- Bircan, U. (2015). “*Roland Barthes ve Göstergebilim*”. *Sosyal Bilimler ve Araştırma Dergisi*, Yıl: 13, Sayı 26, 17-41
- Bostancı, M., Akmeraner, Y. (2016). “*Neoliberal Politikaların Tahribata Uğrattığı İletişim Arenasını Doğru Analiz Edebilmenin Yolu: Eleştirel Medya Okuryazarlığı*”, *Eleştirel Medya Çalışmaları*. M. Bostancı (drl.). Anahtar Kitabevi, İstanbul.
- Curran, J. (2014). “*Medya ve Demokrasi: Yeniden Değer Biçme*”, *Medya Kültür Siyaset*. S. İrvan (drl.). Pharmakon Yayınları, Ankara.
- Çakır, A. (2014). *Söylem Analizi: Ne Demek İstiyorsun?*. Palet Yayınları, Konya.
- Çoban, S. (2013). *Hegemonya Aracı ve İdeolojik Aygıt Olarak Medya*. Parşömen Yayınları, İstanbul.
- Demirelli, L. (2009). “*Yazılı Basında Eklemleyici/Dışlayıcı Bir Pratik Olarak ‘Üniversitelerde Türban’ Örnek Olayı*”, *Medyada Gerçekliğin İnşası - Türk Medya Söylemine Eleştirel Bir Bakış*. İ. Parlak (drl.). Çizgi Kitabevi, Konya.
- Dağtaş, B. (1999). “*İngiliz Kültürel Çalışmaları ’nda İdeoloji*”. *Kurgu Dergisi*, Sayı: 16, 335-357
- Doğan, C. (2009). “*Ermeni Soykırımı Tasarısı: Yazılı Basının Söylemi Üzerine Bir Deneme*”, *Medyada Gerçekliğin İnşası – Türk Medya Söylemine Eleştirel Bir Bakış*. İ. Parlak (drl.). Çizgi Kitabevi, Konya.
- Eagleton, T. (1996). *İdeoloji*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Encabo, M.N. (2014). “*Gazetecilik Etiği ve Demokrasi*”, *Medya Kültür Siyaset*. S. İrvan (drl.). Pharmakon Yay. Ankara.

Evre, B. (2009). “Söylem Analizine Yönelik Farklı Yaklaşımlar: Bir Sınıflandırma Girişimi”, *Medyada Gerçekliğin İnşası - Türk Medya Söylemine Eleştirel Bir Bakış*. İ. Parlak (drl.). Çizgi Kitabevi, Konya.

Fairclough, N. ve Graham, P. (2015). “Eleştirel Söylem Çözümlemecisi Olarak Marx: Eleştirel Yöntemin Yaratılışı ve Küresel Sermayenin Eleştirisi ile Bağlantısı”, *Söylem ve İdeoloji*. B. Çoban ve Z. Özarslan (drl.). Su Yayınları, İstanbul.

Fiske, R. (2015). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. Pharmakon Yayınları, Ankara

Günay, V.D. (2013). *Söylem Çözümlemesi*. Papatya Yayınları, İstanbul.

Herman, E.S. ve Chomsky N. (2012). *Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Polisiği*. BSGT Yayınları, İstanbul.

Horkheimer M. ve Adorno, T.W. (1995). *Aydınlanmanın Diyalektiği - Felsefi Fragmanlar I*. Kabalcı Yayınları, İstanbul.

İnal, A. (2003). “Roland Barthes: Bir Avant-Garde Yazarı”. *İletişim Araştırmaları Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 9-38

İnceoğlu, Y. ve Filibeli, T.E. (2016). “Barış Söylemi versus Nefret Söylemi: Cumhuriyet Gazetesi’nin Charlie Hebdo Seçkisi ve Sonrası”, *Eleştirel Medya Çalışmaları*. M. Bostancı (drl.). Anahtar Kitabevi, İstanbul.

Karlıdağ, S. (2016). *Türk Basınında Sunulan HES Haberlerinin Frankfurt Okulu Bağlamında İncelenmesi, Eleştirel Medya Çalışmaları*. M. Bostancı (drl.). Anahtar Kitabevi, İstanbul.

Kocaman, A. (2009). *Söylem Üzerine*. ODTÜ Yayınları, Ankara.

Kellner, D. (2013). “Frankfurt Okulu’nu Yeniden Değerlendirmek: Martin Jay’in Diyalektik İmgelem’inin Eleştirisi”, *Frankfurt Okulu*. H.E. Bağçe (drl.). Doğubatı Yayınları, Ankara.

Koyuncu, A. (2011). “Lévi-Strauss Yapısalcılığı”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 26, 254-262

Larrai, J. (1995). *İdeoloji ve Kültürel Kimlik*. Sarmal Yayınları

Mutlu, E. (2004). *İletişim Sözlüğü*. Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.

Nar, M.Ş. (2014). “Yapısalcılık Kavramına Antropolojik Bir Yaklaşım: Lévi-Strauss ve Yapısalcılık”. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi*, Sayı 27, 29-46

Özer, Ö. (2011). *Haber Söylem İdeoloji - Eleştirel Haber Çözümlemeleri*. Literatürk Yayınları, Konya.

Özgen, M. (2016). “İletişime Bireysel, Toplumsal ve Yönetmel Bağlamda Bakmak: Olgular, Olaylar ve Örnekler”, *Eleştirel Medya Çalışmaları*. M. Bostancı (der.). Anahtar Kitabevi, İstanbul.

Parlak, İ. (2009). “Türk Yazılı Basınında Batı Kimliğinin İnşası: Karikatür Krizi Örneği”, *Medyada Gerçekliğin İnşası - Türk Medya Söylemine Eleştirel Bir Bakış*. İ. Parlak (der.). Çizgi Kitabevi, Konya.

Rousseau, J.J. (1968). *İnsanlar Arasındaki Eşitsizliğin Kaynağı*. Anadolu Yayınları, Ankara.

Ruhi, Ş. (2009). “Söylem ve Birey”, *Söylem Üzerine*. A. Kocaman (der.). ODTÜ Yayınları, Ankara.

Sancar, S. (2014). *İdeolojinin Serüveni - Yanlış Bilinç ve Hegemonyadan Söyleme*. İmge Kitabevi, Ankara.

Selçuk, A. ve Şeker, M. (2012). *Danıştay Saldırısı Haberlerinde Söylem ve İdeoloji*. Nobel Yayınları, Ankara.

Shoemaker, P. ve Reese, S.D. (2014). “İdeolojinin Medya İçeriği Üzerindeki Etkisi”, *Medya Kültür Siyaset*. S. İrvan (der.). Pharmakon Yayınları, Ankara.

Sözen, M.F. (2013). “Yapısalcı Yöntem ve Bir Film Çözümlemesi”. *International Journal of Social Science*, Cilt 6, Sayı 8, 609-624

Şen, A. (2016). “Eleştirel Medya Çalışmalarında Kültürel Çalışmalar perspektifi: Medya, İdeoloji ve Temsil”, *Eleştirel Medya Çalışmaları*. M. Bostancı (der.). Anahtar Kitabevi, İstanbul.

Tarhan, D. (2016). “Suriye İç Savaşında Yaşanan Olayların Eleştirel Söylem Analizi Yöntemi İle İncelenmesi: CNN Türk ve CNN International Haber Kanallarının Karşılaştırmalı Analizi”, *Eleştirel Medya Çalışmaları*. M. Bostancı (der.). Anahtar Kitabevi, İstanbul.

Therborn, G. (1989). *İktidarın İdeolojisi ve İdeolojinin İktidarı*. İletişim Yayınları, İstanbul.

T.M.M.O.B. (2014). *Soma Maden Kazası Raporu*. <http://www.tmmob.org.tr>, Ankara.

Tüfekçi, E.M. (2003). “Yapısalcı Yöntem ve Uygulama Alanları”. *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, Sayı 17, 50-66

Van Dijk, T.A. (2015). “Söylem ve İdeoloji: Çok Alanlı Bir Yaklaşım”, *Söylem ve İdeoloji*. B. Çoban ve Z. Özarslan (der.). Su Yayınları, İstanbul.

Yağlı, S. (2009). “Direnemeyen Aktörlerin Galibiyetsiz Savaşımı: Gerçeklik ve Medyadaki İnşası”, *Medyada Gerçekliğin İnşası - Türk Medya Söylemine Eleştirel Bir Bakış*. İ. Parlak (der.). Çizgi Kitabevi, Konya.

Yavaşgel, E. (2016). “Yeni Küresel Düzenin Tarihsel Perspektifinde Uluslararası Medyada Konsantrasyon”, *Eleştirel Medya Çalışmaları*. M. Bostancı (der.). Anahtar Kitabevi, İstanbul.

Zeyrek, D. (2009). “Söylem ve Toplum”, *Söylem Üzerine*. A. Kocaman (der.). ODTÜ Yayınları, Ankara.

“Yavuz hırsız ev sahibini bastırır” <http://www.atasozlerianlamlari.com/Harf/Y-26/Atasozu/yavuz-hirsiz-ev-sahibini-bastirir/> (erişim tarihi: 02.01.2017).

“AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Erdoğan AK PARTİ Kağıthane İlçe Teşkilatı Kongresi’nde konuştu” <http://www.akparti.org.tr/site/haberler/ak-parti-genel-baskani-ve-basbakan-erdogan-ak-parti-kagithane-ilce-teskilat/2799#1> (erişim tarihi: 14.12.2016).

“Soma kazaları' araştırmasını AKP 15 gün önce reddetmişti” http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/71659/_Soma_kazalari__arastirmasini_AKP_15_gun_once_reddetmisti.html (erişim tarihi: 01.05.2016).

“Zaman gazetesinin kozmik odasına girildi” <http://aa.com.tr/tr/turkiye/zaman-gazetesinin-kozmik-odasina-girildi/550862> (erişim tarihi: 07.01.2017).

“Karl Marx” http://tr.wikipedia.org/wiki/Karl_Marx (erişim tarihi: 10.11.2016).

“Zaman” [https://tr.wikipedia.org/wiki/Zaman_\(gazete\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Zaman_(gazete)) (erişim tarihi: 07.01.2017).

“Basın özgürlüğüne darbe yılı: 780 basın kartı iptali, 189 gazeteciye saldırı, 143 gazeteci hapiste, 839 haber yargılandı” http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/653145/Basin_ozgurlugune_darbe_yili__780_basin_karti_iptali__189_gazeteciye_saldiri__143_gazeteci_hapiste__839_haber_yargilandi.html (erişim tarihi: 07.01.2017).

Ö Z G E Ç M İ Ş

Adı ve SOYADI	Saygın SANCAR
Doğum Yeri - Tarihi	Sinop – 02.02.1987
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Antalya Saime-Salih Konca Lisesi (2004)
Lisans Diploması	Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi (2010)
Yabancı Dil / Diller	İngilizce/English
İŞ DENEYİMİ	
Stajlar	Kocaeli Üniversitesi Haber Ajansı (4 eğitim dönemi zorunlu staj) Doğan Haber Ajansı Antalya (2007)
E-Posta	sayginsancar@hotmail.com sayginsancar@gmail.com